

*Erosop
Roman*

Erica JONG

TEAMA DE ZBOR

«Această carte va
deveni o piatră de
temelie a literaturii...»

Henry Miller

**3
TREI**

Erascop

Colecție coordonată de
MAGDALENA MĂRCULESCU

&

PASCAL BRUCKNER

ERICA JONG

TEAMA DE ZBOR

Traducere din engleză și note de
MONICA VLAD

Postfață de
ERICA JONG

3
TREI

EDITORI
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL
Magdalena Mărculescu

COPERTA
Faber Studio (S. Olteanu, B. Hașeganu, D. Dumbrăvician)
Foto: GULLIVER, TRADE SRL

REDACTOR
Domnica Drumea

DIRECTOR PRODUCȚIE
Cristian Claudiu Coban

DTP
Marian Constantin

CORECTURĂ
Rodica Petcu
Eugenia Ursu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
JONG, ERICA

Teama de zbor / Erica Jong ; trad.: Monica Vlad. –
București : Editura Trei, 2009

Bibliogr.

ISBN 978-973-707-359-4

I. Vlad, Monica (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Titlul original: Fear of Flying
Autor: Erica Jong

Copyright © 1973, 2001 by Erica Mann Jong

Copyright © Editura Trei 2010
pentru ediția în limba română

C.P. 27-0490, București
Tel./Fax: +40 21 300 60 90
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-973-707-359-4

Pentru
Grace Darling Griffin

Și pentru bunicul meu,
Samuel Mirsky

Mulțumesc curajoșilor mei editori:
Aaron Asher și Jennifer Josephy. Și mul-
țumesc Fundației Naționale pentru Arte
pentru o subvenție care m-a ajutat mult.
De asemenea, mulțumirile mele se în-
dreaptă spre: Betty Anne Clark, Anita
Gross, Ruth Sullivan, Mimi Bailin și
Linda Bogin. Și mulțumesc în special
muzei care a stat cu mine tot timpul și
care mi-a dat o cameră a mea de la bun
început.

Ah, dragostea femeilor! Știm doar
Că-i lucru minunat, dar și de groază,
Căci ele joacă totul pe un zar
Și, dacă pierd, își pierd și-a vieții rază
Și tot trecutul li-i un crunt calvar.
Dar răzbunarea-n suflete li-i trează
Și, iuși, tigroaice, ucigașe sunt:
Ne chinuie, dar suferă mai crunt.

Și au dreptate, căci bărbatul care
Nedrept e cu bărbații, și cam des,
Pentru femei e veșnică trădare;
Fățarnice ajung de triste ce-s;
Soții ajung, vândute-n casă mare,
Și doar c-un soț ingrât s-au fost ales,
Copii, alt hoț amant, rugi, toalete —
Și gata-i viața — plină de regrete,

Își iau amanți, ajung bețive ori
Bigote; altele își văd de casă.
Fug unele cu-amanții, deseori,
Pierzând o aparență virtuoasă.
Fac altele risipă de splendori,
Dar starea nefirească le apasă
Și în palat, și în bordei sărman.
Rar, câte una scrie și-un roman.

Lord Byron (din *Don Juan*)*

* Traducere de Aurel Covaci, *Opere, Don Juan*, Ed. Univers, 1987.

1
ÎN DRUM SPRE
CONGRESUL VISELOR
SAU SEXUL FĂRĂ OPRELIȘTI

Bigamia e să ai un soț în plus.

Monogamia e același lucru.

— Anonim (o femeie)

Erau 117 psihanalisti în cursa Pan Am către Viena și fusesem tratată de cel puțin șase dintre ei. Și căsătorită cu al șaptelea. Numai bunul Dumnezeu știe — poate că era fie un tribut adus incompetenței psihiatrilor, fie propria-mi incapacitate glorioasă de a fi psihanalizată cea care mă făcea acum, dacă e posibil, mai speriată de zbor decât atunci când îmi începusem aventurile psihanalitice, cu treisprezece ani în urmă.

Soțul meu mă apucă terapeutic de mână în momentul decolării.

— Hristoase — e rece ca gheața, zise el.

Trebuie să fi cunoscut deja simptomele din moment ce îmi ținuse mâna în atâtea alte zboruri. Degetele de la mâini (și de la picioare) îmi îngheață, stomacul îmi urcă în cutia toracică, temperatura din vârful nasului coboară

la același nivel cu cea a degetelor, sfârcurile mi se întăresc și salută partea din interior a sutienului (sau, în cazul ăsta, a rochiei — din moment ce nu port sutien), și timp de un minut în care panica pune stăpânire pe mine, inima mea și motoarele se contopesc pe când încercăm să dovedim din nou că legile aerodinamicii nu sunt niște superstiții nefondate deși, în adâncul sufletului meu, știu că sunt. Diabolicele INFORMAȚII CĂTRE PASAGERI nu mai au importanță, se întâmplă să fiu convinsă că doar propria mea concentrare (și cea a mamei mele — care întotdeauna pare că *se așteaptă* ca odraslele ei să moară într-un accident de avion) menține această pasăre mare în înalțuri. Mă felicit la fiecare decolare reușită, însă nu cu prea mult entuziasm, pentru că e și parte din religia mea faptul că în momentul în care devii mult prea sigur pe tine și *o lași mai moale* cu teama de zbor, avionul se prăbușește imediat. Vigilență permanentă, ăsta e motto-ul meu. O stare de optimism precaut ar trebui să predomină. În realitate, starea mea e mai bine descrisă drept pesimism precaut. OK, îmi spun, *se pare* că am părăsit pământul și suntem în nori, însă pericolul nu a trecut. Aceasta e, de fapt, partea cea mai periculoasă. Chiar aici, deasupra Golfului Jamaica, unde avionul se înclină și se întoarce, și indicatorul luminos „No smoking“ dispare. Acesta poate foarte bine să fie locul unde coborâm cu o viteză uimitoare și ne prefacem în mii de bucăți arzânde. Deci continui să mă concentrez foarte tare, pentru a ajuta pilotul (o voce liniștitoare cu accent din Vestul Mijlociu, pe nume Donnelly) să piloteze grozăvia asta cu 250

de pasageri. Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru tunsoarea lui periuță și pentru accentul lui din centrul Americii. Newyorkeză cum sunt, n-aș avea niciodată încredere într-un pilot cu accent newyorkez.

De îndată ce indicatorul luminos cu centura de siguranță dispare și oamenii încep să se miște de colo-colo în interiorul avionului, arunc nervoasă o privire în jurul meu ca să văd cine se află la bord. E o psihanalistă genul mamă cu sâni mari, pe nume Rose Schwamm-Lipkin, cu care am avut de curând o discuție referitoare la faptul dacă ar trebui sau nu să renunț la psihanalistul pe care îl am în prezent (și care nu e, slavă Domnului, de față). Mai este dr. Thomas Frommer, severul expert teuton în *Anorexia Nervosa*, care a fost primul psihanalist al soțului meu. Este prezent amabilul și grăsuțul dr. Arthur Feet Jr., care a fost al treilea (și ultimul) psihanalist al prietenei mele, Pia. Mai este de față insistentul dr. Raymond Schrift, un bărbat micuț care îi face semn cu mâna unei stewardese blonde (pe nume „Nanci“) de parcă ar fi un taxi. (Am fost pacienta doctorului Schrift timp de un an memorabil, când aveam vreo paisprezece ani și voiam să mor prin înfometare drept pedeapsă pentru că mă masturbasem pe canapeaua din camera de zi a părinților. El tot insista că acel cal pe care îl visam era tatăl meu și că o să-mi vină iar ciclul doar dacă o să „ackzept că sunt ve-meie“). E zâmbitorul și pleșuvul dr. Harvey Smucker, la care am fost la o consultație când primul meu soț a decis că era Iisus Hristos și a început să amenințe că o să meargă pe apa lacului din Central Park. E filfizonul cu haine

la comandă, dr. Ernest Klumpner, presupusul „eminent teoretician“ a cărui ultimă carte e un studiu de psihanaliză asupra lui John Knox. Mai este dr. Stanton Rappoport-Rosen, cu barba lui neagră, care de curând și-a câștigat notorietatea în cercurile psihanaliștilor din New York, în momentul în care s-a mutat la Denver și și-a extins sfera de activitate, creând așa-numita „Ski-terapie extinsă de grup“. Este prezent și dr. Arnold Aaronson, care se preface că joacă șah pe o tablă magnetică cu noua lui soție (care a fost pacienta lui până anul trecut), cântăreața Judy Rose. Ambii se uită pe furiș în jurul lor să vadă cine îi privește — și pentru o clipă, ochii mei și ai lui Judy Rose se întâlnesc. Judy Rose a devenit faimoasă în anii cincizeci pentru că a înregistrat o serie de balade satirice referitoare la viața pseudointelectuală din New York. Cu o voce plângăreață și deliberat lipsită de muzicalitate, a cântat saga unei fete evreice care merge la cursuri la New School, citește Biblia pentru proză, discută despre Martin Buber în pat și se îndrăgostește de psihoterapeutul ei. Acum a devenit una cu rolul pe care l-a creat.

În afară de psihanaliști, soțiile lor, echipajul și câțiva amărâți de profani, mai erau și câțiva copii ai psihanaliștilor care veniseră și ei în această călătorie. Fiii doctorilor erau în mare parte niște adolescenți cu moace ursuze, pantaloni evazați și păr până la umeri care își priveau părinții cu un grad de cinism și dispreț aproape palpabil. Mi-am adus aminte de mine călătorind în străinătate cu părinții mei, adolescentă fiind, și cum încercam întotdeauna să mă prefac că ei nu erau cu mine. Am încercat să

mă pierd de ei la Luvru! Să-i evit la Uffizi! Să pierd timpul singură cu o sticlă de Coca-Cola în față într-o cafenea din Paris și să mă prefac că oamenii aceia gălăgioși de la masa alăturată nu erau — deși evident că erau — părinții mei. (Mă prefăceam, cum să spun, că eram o exilată a Generației Pierdute, cu părinții care stăteau la doar un metru depărtare de mine.) Și iată-mă înapoi în propriul trecut, într-un vis urât sau într-un film prost: *Psihanalistul* sau *Fiul Psihanalistului*. Un avion plin cu psihiatri și adolescența mea peste tot în jur. Aruncată într-un punct înalt în spațiu, deasupra Atlanticului, cu 117 psihanaliști care, mulți dintre ei, auziseră povestea mea lungă și tristă și niciunul nu și-o amintea. Un început ideal pentru coșmarul ce avea să devină această excursie.

Eram în drum spre Viena și ocazia era una istorică. Cu câteva secole în urmă, cu câteva războaie în urmă, în 1938, Freud și-a părăsit faimoasa cameră de consultații de pe Berggasse când naziștii i-au amenințat familia. În timpul anilor celui de-al Treilea Reich, orice simplă pomenire a numelui său era interzisă în Germania, și psihanaliștii au fost expulzați (dacă au avut noroc) sau gazați (dacă n-au avut). Acum, cu mare ceremonie, Viena îi reprimea cu brațele deschise pe psihanaliști. Inaugurau chiar un muzeu închinat lui Freud, în vechea sa cameră de consultații. Primarul Vienei avea să-i întâmpine și o recepție avea să se țină în pseudogoticul Rathaus al Vienei. Atracțiile includeau mâncare gratis, *Schnaps*-uri gratis, croaziere pe Dunăre, excursii în podgorii, cântece, dansuri, șarade, seminarii și cuvântări și o excursie în

Europa. Și cel mai important, avea să fie multă *Gemütlichkeit** austriacă de bună calitate. Oamenii care au inventat *schmaltz-ul*** (și crematoriile) aveau să le arate psihanalizatorilor cât de primitivi erau ei.

Bine ați revenit! Bine ați revenit! Cel puțin aceia dintre voi care ați supraviețuit Auschwitz-ului, Belsen-ului, London Blitz-ului și cooptării Americii. *Willkommen!* Austriei sunt fermecători înainte de toate.

Organizarea acestui congres la Viena fusese o dezbateră aprinsă timp de mulți ani, și mulți dintre psihanalizatori veniseră aici fără prea mare tragere de inimă. Antisemitismul era o parte a problemei, însă exista și posibilitatea ca studenții radicali de la Universitatea din Viena să protesteze în stradă. Psihanaliza nu se afla în grațiile noilor membri de stânga, fiind prea „individualistă”. Nu făcea nimic, ziceau ei, ca să participe la „efortul lumii întregi de a urca pe culmile comunismului”.

Mi se ceruse de către o publicație nouă să studiez îndeaproape toate aspectele amuzante și jocurile de culise ale congresului și să scriu un articol satiric despre aceste lucruri. Mi-am început investigația apropiindu-mă de dr. Smucker lângă bufet, unde una dintre stewardese îl servea cu o cafea. Mă privi fără a schița nici cel mai mic gest că mă recunoaște.

— Ce simțiți în legătură cu faptul că psihanalizatorii se întorc la Viena? am întrebat cu cea mai binedispusă voce a mea, de doamnă care ia un interviu.

* Cuvânt de origine germană adoptat în limba engleză — cordialitate; atitudine prietenoasă.

** (În germ. în orig.) — muzică sau artă sentimentală și inflorată.

Dr. Smucker părea să fi rămas înmărmurit de șocanta intimitate a întrebării. Mă privi lung și scrutător.

— Scriu un articol pentru o publicație nouă, intitulată *Voyeur*, am zis.

Mi-am imaginat că măcar o să schițeze un zâmbet la auzul numelui publicației.

— Ei bine, zise Smucker cu indiferență, ce simțiți *dumneavoastră* în legătură cu asta?

Și se duse bălăbănindu-se către soția lui mărunță și oxigenată, îmbrăcată cu o rochie albastră tricotată, cu un aligator verde deasupra sânului ei drept (și albastru).

Ar fi trebuit să-mi dau seama. De ce psihanaliștii răspund întotdeauna la o întrebare cu altă întrebare? Și de ce ar trebui să fie noaptea asta diferită de altă noapte — în ciuda faptului că zburăm într-un 747 și mâncăm mâncare ne-cușer?

„Știința evreiască“, așa cum o numesc antisemiții. Să întoarcă orice întrebare cu fundul în sus și să o vâre în fundul celui care întreabă. Psihanaliștii par cu toții talmudiști dați afară de la seminar în primul an. Mi-am adus aminte de unul dintre gagurile preferate ale bunicului meu:

Î: „De ce răspunde întotdeauna un evreu la o întrebare cu o întrebare?“

R: „Și de ce n-ar trebui un evreu să răspundă la o întrebare cu o întrebare?“

Deși, în ultimă instanță, lipsa de inventivitate a psihanaliștilor a fost ceea ce m-a doborât pe mine. OK, am fost ajutată mult de primul — neamțul care urma să țină

o prelegere la Viena —, însă era o specie rară: spiritual, autoironic, nepretențios. Nu avea niciuna dintre fixațiile clare și precise care fac ca până și cei mai străluciți psihanalisti să pară atât de pompoși. Însă ceilalți la care am fost s-au dovedit a avea fixații uimitor de puternice. Că-lul pe care îl visezi e tatăl tău. Aragazul pe care îl visezi e maică-ta. Mormanele de rahat pe care le visezi sunt, în realitate, psihanalistul tău. Chestia asta se numește *transfer*. Nu?

Visezi că îți rupi piciorul pe pârtia de schi. De fapt, tocmai ți-ai rupt piciorul pe pârtia de schi și zaci pe canapea cu un ghips de patru kilograme și jumătate care te ține închisă în casă câteva săptămâni bune, însă îți oferă și o nouă și frumoasă perspectivă degetelor de la picioare și a drepturilor civile ale paraplegicilor. Însă piciorul rupt din vis reprezintă propriul tău „organ genital mutilat“. Ai vrut întotdeauna să ai penis și acum te simți vinovată că ți-ai rupt *intenționat* piciorul ca să poți avea plăcerea condamnatului, nu?

Nu!

OK, hai să lăsăm deoparte chestiunea cu „organul genital mutilat“. Oricum, e de domeniul trecutului. Și să uităm de maică-ta, aragaz, psihanalist și mormanul de rahat. Ce ne mai rămâne în afară de miros? Nu vorbesc de primii ani de psihanaliză când te străduiești din greu să-ți descoperi nebunia ca să termini o treabă, în loc să îți dedici *întreaga* viață nevrozei tale. Vorbesc de momentul când atât tu, cât și soțul tău ați fost psihalizați cât vă puteți voi aduce aminte, și s-a ajuns în punctul în care

nicio decizie, indiferent cât de mică ar fi, nu poate fi luată fără ca ambii psihanalisti să aibă o întrunire pe un nor, deasupra capului tău. Te simți mai degrabă ca războinicii troieni din *Iliada*, cu Zeus și Hera luptându-se deasupra lor. Vorbesc de vremea când mariajul tău devine un *menage à quatre*. Tu, el, psihanalistul tău, psihanalistul lui. Patru în pat. Această imagine cu siguranță e una demnă de filme XXX.

Eram în această stare de cel puțin un an. Orice decizie era înaintată psihiatrului sau supusă procesului de despicare a firului în patru. Ar trebui să ne mutăm într-un apartament mai mare? „Mai bine să vedem despre ce e vorba, mai întâi.“ (Eufemismul lui Bennett pentru: înapoi pe canapea.) Ar trebui să facem un copil? „Mai bine să analizăm lucrurile, mai întâi.“ Ar trebui să ne înscriem la un alt club de tenis? „Mai bine vedem despre ce e vorba, mai întâi.“ Ar trebui să divorțăm? „Mai bine schimbăm complet *înțelesul subconștient* al divorțului, mai întâi.“

Adevărul era că ajunseserăm în acel moment crucial dintr-o căsătorie (cinci ani și cearșafurile pe care le-ai primit ca dar de nuntă tocmai s-au subțiat), când e timpul să hotărâți dacă să vă cumpărați cearșafuri noi, să faceți poate un copil și să trăiți cu nebunia celui alt până când moartea vă va despărți — sau să renunțați la stafia mariajului (să aruncați cearșafurile) și să reîncepeți să faceți sex la întâmplare și cu alte persoane.

Decizia era, bineînțeles, complicată și mai mult de psihanaliză — ipoteza de bază a psihanalizei fiind aceea că (și nu te sinchisi de toate dovezile care îți arată

contrariul) ești permanent din ce în ce mai bine. Refrenul sună ceva de genul:

— Oh-eram-auto-distructivă-când-m-am-măritat-cu-tine-iubitule-da'-sunt-mult-mai-sănătoasă-acum-um-um-um.

(Presupunând că ai putea să găsești altul mai bun, mai tandru, mai frumos, mai deștept și poate mai norocos la bursa de valori.)

La care se poate replica:

— Oh-uram-toate-femeile-atunci-când-m-am-îndrăgostit-de-tine-iubito-da'-sunt-mult-mai-sănătos-acum-um-um-um.

(Presupunând că *el* ar putea să găsească alta mai tandră, mai frumoasă, mai deșteaptă, mai bună gospodină și care urmează să moștenească grămezi de „cașcaval“ de la tatăl ei.)

— Maturizează-te, Bennett, bătrâne, spuneam — (ori de câte ori îl bănuiam că avea astfel de gânduri) — probabil că o să te căsătorești cu cineva mai falic, mai castrat și mai narcisic decât mine.

(Prima tehnică atunci când ești nevasta unui psihiatru e să știi cum să le arunci înapoi tot jargonul ăla al lor, în momente alese cu grijă.)

Însă și eu aveam acele gânduri, și dacă Bennett o știa, nu o lăsa să se vadă. Ceva părea a fi foarte nelalocul său în legătură cu mariajul nostru. Viețile noastre mergeau în paralel ca șinele de tren. Bennett își petrecea toată ziua la birou, la spital, la psihoterapeut, și apoi serile iar la birou, de obicei până la nouă sau zece. Eu predam vreo

câteva zile pe săptămână și scriam în restul timpului. Ora-
rul meu era lejer, scrisul epuizant, iar când Bennett ajun-
gea acasă, eram gata să ies în oraș și să mă dezlănțui. Am
avut parte de multe momente de singurătate, de multe
ore lungi, singură cu mașina de scris și cu fanteziile mele.
Și păream să întâlnesc bărbați peste tot. Lumea părea în-
țesată de bărbați disponibili și interesanți într-un fel în
care nu fusese înainte de a mă căsători.

Și oricum, care *era* treaba cu măritișul? Chiar dacă îți
iubeai soțul, tot venea acel an inevitabil când a face sex
cu el devenea la fel de lipsit de haz ca brânza Velveeta:
gustoasă, ingrașă chiar, însă nu aduce acel fior în papile-
le gustative, acel hotar între dulce și amar, acel gust de
aventură. Și tânjești după un Camembert răscopt, o ex-
celentă brânză de capră: suculentă, cremoasă, îndrăcită.

Nu eram împotriva căsătoriei. De fapt, credeam în ea.
Aveam nevoie de un foarte bun prieten într-o lume osti-
lă, de o persoană căreia să-i fiu credincioasă indiferent de
orice, de o persoană care să-mi fie întotdeauna credincioa-
să. Însă ce era de făcut cu toate celelalte dorințe pe care,
după un timp, căsătoria nu făcea nimic ca să le domoleas-
că? Neastâmpărul, foamea, furnicăturile în stomac, furni-
căturile în păsărică, dorința de a fi „umplută“, de a fi fu-
tută în fiecare găurică, dorul de vin spumant sec și săruturi
umede, de mirosul bujorilor dintr-o mansardă într-o
noapte de iunie, de lumina de la capătul pontonului din
Gatsby... Nu de lucrurile acelea, de fapt — pentru că știai
că cei foarte bogați sunt mai plictisitori decât tu și cu
mine —, ci de ceea ce acele lucruri *evocau*. Vocabularul

sarcastic și dulce-amar al cântecelor de dragoste ale lui Cole Porter, versurile triste și sentimentale ale lui Rodgers și Hart, toate prostiile romantice după care tânjeai cu jumătate de inimă și îți băteai joc cu amărăciune cu cealaltă jumătate.

Să crești și să devii femeie în America. Ce mai responsabilitate! Crești și urechile îți sunt împuiate cu reclame pentru cosmetice, cântece de dragoste, cu rubrici de sfaturi din reviste dedicate femeilor, cu târfoscoape, cu bârfe de la Hollywood și cu dileme morale în serialele TV. Cu litanii pe care ți le cântă cei care fac reclamă la o viață mai bună! Ce mai catehisme ciudate!

„Fii blândă cu fundul tău.“ „Îmbujorează-te ca și cum ai fi emoționată cu adevărat.“ „Iubește-ți părul.“ „Vrei un corp mai frumos? Îl vom rearanja pe cel pe care-l ai.“ „Acea strălucire de pe chipul tău ar trebui să provină de la el, și nu de la pielea ta.“ „Ai făcut cale lungă, baby.“ „Cum să ai succes cu orice bărbat din zodiac.“ „Stelele și senzualitatea ta.“ „Unui bărbat căruia i se spune Fustangiul.“ „Un diamant este pentru totdeauna.“ „Dacă te preocupă să faci duș după...“ „Lungimea și dezinvoltura merg mână în mână.“ „Cum am rezolvat problema mirosului intim.“ „Lady, fii dezinhibată!“ „Orice femeie plină de viață iubește Chanel No. 5.“ „Cum poate o fată timidă să aibă relații intime?“ „*Femme*, i-am dat numele tău.“

Ceea ce păreau să sugereze toate reclamele și toate târfoscoapele era că, dacă erai *suficient* de narcisică, dacă te îngrijeai de mirosurile tale, de părul tău, de țâțele tale, de genele tale, axilele tale, crăpătura ta, stelele tale, cicatricile

tale și dacă alegeai whisky în baruri — vei întâlni un bărbat frumos, puternic, potent și bogat care îți va satisface orice dorință, îți va umple orice găurică, îți va opri pentru o clipă (sau de tot) inima în piept, te va face să devii năucă și te va purta până la lună (preferabil pe niște aripi de voal), unde veți trăi pe deplin mulțumiți pentru totdeauna.

Și partea nebunească a chestiei ăsteia era că și dacă erai *deșteaptă*, și dacă îți petreceai adolescența citind John Donne și Shaw, și dacă studiai istorie, zoologie sau fizică și sperai să-ți petreci viața urmând vreo carieră dificilă și fascinantă — *tot* aveai mintea plină de toate dorințele alea siropoase cu care orice elevă de liceu e îmbuibată. Nu conta, vezi bine, un IQ* de 170 sau unul de 70, tot la fel ți se spăla creierul. Doar înfloriturile de la suprafață erau diferite. Doar *conversația* era ceva mai sofisticată. Sub toate aceste lucruri, tânjeai să fii anihilată de dragoste, să-ți fugă pământul de sub picioare, să fii umplută de o sulă uriașă care împrășcă spermă, visai clăbuci de săpun, mățăsuri și satinuri și, bineînțeles, bani. Nimeni nu se obosea să-ți spună în ce consta căsătoria. Nici măcar nu ți se oferea, precum europencelor, o filosofie a cinismului și a pragmatismului. Te așteptai să *nu* dorești alți bărbați după căsătorie. Și te așteptai ca nici soțul tău să nu dorească alte femei. Apoi dorințele veneau și erai cuprinsă de panică și de un sentiment de ură de sine. Ce femeie rea erai! Cum să te îndrăgostești de bărbați necunoscuți?

* Prescurtare de la Intelligence Coefficient — Coeficient de inteligență.

Cum să le studiezi umflătura din pantaloni? Cum să fii într-o ședință și să-ți închipui cum ți-ar pune-o fiecare bărbat din camera respectivă? Cum să fii într-un tren și să fuți cu privirea bărbați complet necunoscuți? Cum să-i faci asta bărbatului tău? Ți-a spus oare cineva vreodată că poate asta n-are nimic de-a face cu bărbatul tău?

Și ce să mai spunem de celelalte dorințe pe care căsătoria le înăbușește? Acele dorințe de a ieși la drumul mare din când în când, pentru a descoperi dacă încă poți să trăiești singură în interiorul propriei tale minți, pentru a descoperi dacă încă mai poți să supraviețuiești într-o cabană în pădure fără să înnebunești, pentru a descoperi, pe scurt, dacă mai ești întregă după atâția ani în care ai fost jumătate din ceva (asemenea costumului aceluia de *vo-devil* ce reprezintă un cal cu două perechi de picioare de om).

Cinci ani de mariaj mă făcuseră dornică de astfel de lucruri: dornică de bărbați și dornică de singurătate. Dornică de sex și dornică să duc viața unei pustnice. Știam că dorințele mele erau contradictorii — și că asta înrăutățea lucrurile. Știam că dorințele mele erau neamericane — și că asta înrăutățea și mai tare lucrurile. E o erezie în America să îmbrățișezi orice stil de viață, cu excepția celei în care ești jumătatea unui cuplu. Singurătatea e ne-americană. Îi poate fi iertată unui bărbat — mai ales dacă e un „burlac fermecător“ care „se vede cu starlete“ în timpul scurtului interval dintre căsătorii. Însă se presupune că o femeie e întotdeauna singură ca urmare a unei părăsiri, și nu ca urmare a propriei sale alegeri. Și e

tratată în consecință: ca o paria. Pur și simplu nu există o manieră demnă pentru ca o femeie să trăiască singură. Oh, probabil se poate descurca financiar (deși nici pe departe la fel de bine ca un bărbat), însă emoțional nu e lăsată niciodată în pace. Prietenii ei, familia, colegii de serviciu nu o lasă niciodată să uite că lipsa ei de soț, lipsa ei de copii — *egoismul* ei, pe scurt — e un reproș adus stilului de viață american.

Mai mult: femeia (nefericită, deși știe că și prietenele ei măritate urmează să fie) nu se lasă ea *însăși* niciodată în pace. Trăiește de parcă ar fi în permanență în pragul vreunei mari realizări. De parcă l-ar aștepta pe Făt-Frumos pentru a o duce departe de „toate astea”. Toate astea care? Singurătatea de a trăi în interiorul propriului său suflet? Certitudinea de a fi ea *însăși*, în loc de a fi jumătate din altceva?

Răspunsul meu la toate astea nu era să am o aventură (nu încă) și nu să ies la drumul mare (nu încă), ci să-mi elaborez fantezia despre Sexul Fără Opreliști. Sexul fără opreliști era mai mult decât sex. Era un ideal platonice. Era fără opreliști pentru că, atunci când vă întâlneți, fermoarele se deschideau ca niște petale de trandafiri și lenjeria intimă dispărea într-o suflare ca puful de pădăie. Limbile se uneau și deveneau lichide. Întregul suflet ți se revărsa prin limbă în gura iubitului tău.

Pentru adevăratul, extraordinarul și Nr. 1 sex fără opreliști, era nevoie să nu ajungi să-l cunoști niciodată pe bărbatul respectiv foarte bine. Observasem, de exemplu, cum toate pasiunile mele se topeau de îndată ce deveneam cu

adevărat prietenă cu un bărbat, deveneam plină de înțelegere față de problemele lui, îl ascultam *văitându-se* în legătură cu nevastă-sa, sau fostele neveste, maică-sa, copiii lui. După asta ajungeam să-l plac, poate chiar să-l iubesc — însă fără pasiune. Și pasiune era ceea ce doream. Învățasem, de asemenea, că o modalitate sigură de a exorciza o pasiune era să scrii despre cineva, să-i observi ticurile nervoase, să-i analizezi tipul de personalitate. După asta, era o insectă prinsă cu un ac, o tăietură din ziar, laminată în plastic. Era posibil să-mi placă tovărășia lui, chiar să-l admir în anumite momente, însă nu mai avea puterea să mă facă să mă trezesc tremurând în toiul nopții. Nu mai visam la el. Avea un chip.

Așadar, o altă condiție a sexului fără opreliști era concizia. Iar anonimatul îl făcea chiar și mai grozav.

În perioada cât am locuit la Heidelberg, mă deplasam la Frankfurt de patru ori pe săptămână pentru a mă vedea cu psihanalistul meu. Călătoria dura două ore dus-întors și trenurile deveniseră o parte importantă a fanteziilor mele. Întâlneam mereu bărbați frumoși în tren, bărbați care de-abia dacă vorbeau engleză, bărbați ale căror clișee și banalități erau mascate de faptul că eu nu cunoșteam franceză, italiană sau germană. Și oricât de mult detest să admit acest lucru, sunt *ceva* bărbați frumoși în Germania.

Un scenariu al sexului fără opreliști a fost probabil inspirat de un film italian pe care l-am văzut acum câțiva ani. Pe măsură ce a trecut timpul, l-am înfrumusețat ca să se potrivească minții mele. Obișnuia să se deruleze

iarăși și iarăși, în vreme ce făceam naveta de la Heidelberg la Frankfurt, și de la Frankfurt la Heidelberg:

Un compartiment murdar de tren european (la clasa a doua). Băncile sunt din imitație de piele și sunt tari. E o ușă glisantă care dă înspre coridor. Măslinii trec repede prin dreptul geamului. Două țărănci siciliene stau împreună într-o parte cu un copil între ele. Par să fie mamă, bunică și nepoată. Ambele femei par să se ia la întrecere care să îndese mai multă mâncare în gura fetei. Vizavi de ele (pe locul de la geam) e o văduvă tânără și frumoasă, purtând un vâl negru și greu și o rochie neagră, mulată, care îi scoate în evidență silueta voluptuoasă. Transpiră din abundență și are ochii umflați. Locul din mijloc e gol. Locul dinspre coridor e ocupat de o femeie enorm de grasă, cu mustață. Șuncile ei uriașe o fac să ocupe aproape jumătate din locul liber din mijloc. Citește un roman de dragoste de duzină în care personajele sunt fotomodele pozate, iar dialogul apare în norișori de fum deasupra capetelor lor.

Grupul ăsta de cinci persoane merge împreună ceva vreme, zgâlțâire de hurducăturile trenului, văduva și femeia cea grasă păstrând tăcerea, mama și bunica vorbind cu copilul și între ele despre mâncare. Și apoi trenul oprește cu un scârțâit de roți într-o haltă dintr-un oraș ce se numește (probabil) CORLEONE. Un soldat înalt și apatic, nebărbierit, însă cu o frumoasă chică de păr, o bărbie despăcată și o privire leneșă și oarecum diabolică, intră în compartiment, se uită cu obraznicie în jurul său, vede locul pe jumătate gol dintre femeia grasă și văduvă, și, cu multe scuze rostite pe un ton insinuant, se așază. E transpirat și murdar, însă în esență e o bucată de carne magnifică, răspândind un ușor miros de acru din pricina căldurii. Trenul pleacă din gară cu scârțâit de roți.

Apoi devenim conștienți doar de zgâlțâitul trenului și de felul ritmic în care coapsele soldatului se freacă de coapsele văduvei. Bineînțeles, se

frecă și de șuncile grasei — iar ea încearcă să se îndepărteze de el — lucru destul de inutil, pentru că soldatul nu dă importanță șuncilor ei. Privește cum crucea de aur dintre sâniii văduvei se leagănă înainte și înapoi în decolteul ei adânc. Poc. Pauză. Poc. Lovește un sân umed, apoi pe celălalt. Pare să ezite în intervalul de timp dintre cele două mișcări, ca și cum ar fi paralizată între doi magneți care se resping. Hruba și pendulul*. E hipnotizat. Femeia privește afară pe geam, uitându-se la fiecare măslin de parcă n-ar mai fi văzut niciodată măslini. Soldatul se ridică stângaci, se înclină ușor către doamne și se luptă să deschidă geamul. Când se așază din nou, brațul lui atinge accidental pântecul văduvei. Ea pare să nu observe. El își lasă mâna stângă pe locul dintre coapsa lui și a ei și începe să-i dea târcoale cu degetele și să-i frământa carnea moale a coapsei. Ea continuă să privească fix fiecare măslin de parcă ar fi Dumnezeu și tocmai i-ar fi creat și s-ar întreba cum să-i numească.

Între timp, doamna enorm de grasă își strânge romanul ei de duzină și îl bagă într-o pungă de plastic de un verde fosforescent care miroase a brânzeturi puturoase și banane înnegrite. Iar bunica înfășoară capete de salam într-un ziar unsuros. Mama o îmbracă pe fetiță cu un pulover și îi șterge fața cu o batistă, dragăstos udată cu sâlavă maternă. Trenul se oprește din nou cu un scârțait de roți, într-un oraș numit (probabil) PRIZZI, și grasa, mama, bunica și fetița părăsesc compartimentul. Apoi trenul se pune din nou în mișcare. Crucea de aur începe să poc, pauză, poc între sâniii umezi ai văduvei, degetele încep să se înfășoare pe sub coapsele văduvei, văduva continuă să privească fix măslinii. Apoi degetele alunecă între coapsele ei și i le separă, apoi o iau în sus către despicătura cărnoasă dintre ciorapii

* Referire la nuvela „The Pit and the pendulum” (Hruba și Pendulul) de Edgar Allan Poe. Este povestea unui condamnat din vremea Inchiziției, încarcerat într-un loc întunecos și strâmt unde e privat de senzații și ajunge sub continua amenințare a unei lame tăioase, care pendulează lent în vreme ce coboară puțin câte puțin.

ei negri groși și jartiere, se strecoară sub jartierele ei și pătrund în locul umed și fără lenjerie dintre picioarele ei.

Trenul intră într-o *galleria*, sau tunel, și în semiobscuritate simbolismul se consumă.

Se vede cizma soldatului în aer și pereții negri ai tunelului și legănatul hipnotizant al trenului și se aude şuieratul prelung și strident al acestuia când în cele din urmă iese din tunel.

Fără un cuvânt, ea coboară într-un oraș numit (probabil) BIVONA. Traversează șinele, călcând cu grijă peste ele în pantofii ei negri înguști și ciorapii ei negri și groși. El rămâne privind lung în urma ei de parcă ar fi Adam întrebându-se ce nume să-i pună. Apoi sare de pe scaun și se repede afară din tren în urmărirea ei. Chiar în acel moment, un tren de marfă lung trece pe șina paralelă blocându-i vederea și calea. Douăzeci și cinci de vagoane de marfă mai târziu, ea a dispărut pentru totdeauna.

Un scenariu al sexului fără opreliști.

E fără opreliști, vedeți bine, *nu* pentru că bărbații europeni au nasturi la pantaloni mai degrabă decât fermoare, și nu pentru că participanții sunt zdrobitor de atrăgători, ci pentru că incidentul are concizia și rapiditatea unui vis și e, după câte se pare, liber de orice fel de remușcare și vină; pentru că nu se vorbește despre răposatul soț sau despre logodnica lui; pentru că nu dau niciun fel de explicații raționale; pentru că nu se vorbește *deloc*. Sexul fără opreliști e absolut pur. E liber de urmări. Nu e un joc al puterii. Bărbatul nu „ia” și femeia nu „dă”. Niciunul nu încearcă să pună coarne unui soț sau să umilească o soție. Nimeni nu încearcă să demonstreze nimic sau să obțină nimic de la nimeni. Sexul fără opreliști e cel mai pur lucru din câte există. Și e mai rar decât unicornul. Iar

eu n-am avut parte niciodată de așa ceva. Ori de câte ori mi s-a părut că eram aproape, descopeream un cal cu un corn din mucava, sau doi clovni într-un costum de unicorn. Alessandro, prietenul meu de la Florența, a fost pe aproape. Însă era, la urma urmelor, un clovn într-un costum de unicorn.

Considerați această tapiserie viața mea.

„ORICE FEMEIE ADORĂ UN FASCIST“

*Orice femeie adoră un fascist,
Cizma în față, brută
Inima de brută a unei brute ca tine.*

— Sylvia Plath

La 6 dimineața am aterizat pe Frankfurt *Flughafen** și am ieșit târându-ne picioarele într-un foaier cu linoleum pe jos care, în ciuda faptului că era nou de strălucea, m-a făcut să mă gândesc la lagăre de concentrare și deportări. Am așteptat o oră acolo, în vreme ce 747 își făcea plinul. Toți psihanaliztii ședeau bătoși pe scaune turnate din fibră de sticlă, aranjate în rânduri inflexibile: gri, galben, gri, galben, gri, galben... Tristețea schemei de culori se armoniza cu tristețea chipurilor lor.

Majoritatea aveau cu ei aparate scumpe de fotografiat și, în ciuda părului lor destul de lung, a bărbilor scurte, a ochelarilor cu rame subțiri (și a soțiilor îmbrăcate într-un

* Aeroport (în germ. în orig.).

stil ușor gipsy de clasă de mijloc: sandale cu curele, șaluri mexicane, bijuterii de artizanat din argint) emanau respectabilitate. Esența posacă a corectitudinii. Acesta era, când am stat să mă gândesc, lucrul pe care îl aveam eu împotriva majorității psihanaliztilor. Acceptau necondiționat ordinea socială. Vederile lor politice oarecum de stânga, semnarea petițiilor de pace și decorarea birourilor cu copii după *Guernica* erau doar un camuflaj. Când venea vorba de probleme *cruciale*: familie, poziția femeilor în societate, fluxul numerarului de la pacient la doctor, erau reacționari. Servindu-și propriile interese la fel de rigid ca și darwiniștii sociali din epoca victoriană.

— Dar femeile sunt *întotdeauna* puterea din spatele tronului, îmi spusese ultimul meu psihanalist când am încercat să explic cât de necinstită mă simțeam pentru că foloseam *întotdeauna* seducția ca să obțin ceea ce voiam de la bărbați.

Doar cu câteva săptămâni înainte de călătoria la Viena am avut ședința finală. Oricum, nu prea am avut niciodată încredere în Kolner, însă am continuat să îl văd presupunând că era problema *mea*.

— Dar nu vezi, am strigat de pe canapea, tocmai *ăsta e necazul!* Femeile folosesc sex-appealul ca să manipuleze bărbații și ca să-și înăbușe furia și ca să nu fie niciodată deschise și cinstite.

Însă dr. Kolner vedea orice mirosea vag a Mișcare de eliberare a femeilor ca fiind o problemă nevrotică. Orice protest împotriva comportamentului convențional feminin trebuia să fie „falic“ și „agresiv“. Ne ciorovăiam de mult în

legătură cu aceste chestiuni, însă concluzia lui esențială referitoare la „puterea din spatele tronului“ a fost aceea care mi-a arătat, în cele din urmă, cum fusesem înțeleasă.

— Nu *cred* ce crezi tu, am urlat, și nu *respect* convingerile tale și nu *te* respect pentru că le ai. Dacă poți să faci cu sinceritate o afirmație ca asta în legătură cu puterea din spatele tronului, cum e posibil să înțelegi ceva despre mine sau despre lucrurile cu care mă confrunt? Nu *vreau* să trăiesc după lucrurile după care trăiești tu. Nu *vreau* felul ăsta de viață și nu văd de ce trebuie să fiu judecată după aceste standarde. Și nu cred că înțelegi nimic în legătură cu femeile.

— Poate că *tu* nu înțelegi ce înseamnă să fii femeie, m-a contrazis el.

— Oh, Dumnezeuule. Acum folosești tertipul final. Nu pricepi că bărbații au definit *întotdeauna* feminitatea ca un mijloc de a ține femeile la locul lor? De ce trebuie să *te* ascult în legătură cu ceea ce înseamnă să fii femeie? Ești femeie? De ce n-ar trebui să mă ascult pe *mine însămi* în primul rând? Și pe alte femei? Vorbesc cu ele. Ele îmi spun despre ele însele — și o a dracului de bună parte din ele simt exact ce simt și eu — chiar dacă acest lucru nu primește Ștampila Bunei Gospodine din partea Psihanalizei Americane.

Ne-am învățat în jurul chestiunii ăsteia ceva vreme, țipând amândoi. Mă uram pentru că spuneam lucruri atât de al naibii de asemănătoare cu cele dintr-o broșură și pentru că eram vârată cu forța într-o atitudine atât de naiv polarizată. Știam că neglijam subtilitățile. Știam că

erau alți psihanalisti — psihanalistul meu neamț, de exemplu — care nu trăgea după el această rutină misogină. Însă îl uram pe Kolner și pentru obtuzitatea lui și pentru că mă făcea să pierd timp și bani cu clișee răsuflete în legătură cu locul femeii. Cine avea nevoie de asta? Puteai să scoți asta dintr-o plăcintă cu răvașe. Și nici nu te costa patruzeci de dolari pentru cincizeci de minute.

— Dacă simți într-adevăr asta în legătură cu mine, nu știi de ce nu pleci chiar acum! a explodat Kolner. De ce mai rămâi aici ca să ascuți rahatul ăsta pe care ți-l îndrug?

Ăsta era adevăratul Kolner. Când simțea că era atacat, devenea nepoliticos și azvârlea un cuvânt urât ca să arate cât de tare era el.

— Complexul tipic al bărbatului mic de statură, am mormăit eu.

— Ce ai zis?

— Oh, nimic.

— Haide, vreau să aud. Pot suporta.

Marele și curajosul psihanalist.

— Mă întrebam, dr. Kolner, dacă ai ceea ce se cunoaște în literatura de specialitate ca fiind „complexul bărbatului mic de statură”. Devii sensibil și începi să azvârli cuvinte urâte când cineva îți atrage atenția că nu ești Dumnezeu Atotputernic. Știu că trebuie să fie greu să ai doar un metru șaizeci și cinci — să presupunem însă că tu ai fi cel psihanalizat și că lucrul ăsta ar trebui să facă ideea mai ușor de suportat.

— Sulițe și pietre îmi vor zdrobi trupul, însă vorbele nu mă vor răni niciodată, a mârâit Kolner.

Își schimbase radical atitudinea. Credea că e foarte spiritual.

— Uite ce e: de ce *tu* îmi poți arunca în față clișee răsuflăte, iar eu trebuie să îți fiu *recunoscătoare* pentru înțelegerea superioară și chiar *să te plătesc* pentru asta, însă dacă *eu* fac același lucru — care cu siguranță e dreptul meu — atunci devii *furios* și începi să vorbești ca un puști răzbunător de șapte ani.

— Am zis doar că ar trebui să renunți la aceste ședințe dacă asta simți în legătură cu mine. Pleacă. Ieși. Trânțește ușa. Spune-mi să mă duc dracului.

— Și să admit că ăștia doi ani și miile de dolari care au trecut printre noi au fost o *pierdere* totală? Adică poate *tu* poți renunța cu ușurință la asta, însă eu am o miză mai mare ca să mă amăgesc că s-a întâmplat ceva pozitiv aici.

— Poți rezolva treaba asta cu *viitorul* psihanalist, a zis Kolner. Vei putea înțelege ce nu a mers din punctul tău de vedere...

— Din punctul meu de vedere! Nu înțelegi de ce atâția oameni se satură atât de tare de psihanaliști? Toată vina e a idiotilor tăi de psihanaliști. Faceți ca acest proces să fie într-un fel asemănător cu cel din *Catch-22**. Pacientul vine, vine și vine și continuă să plătească și ori de câte ori voi sunteți prea tâmpiți ca să vă dați seama ce se întâmplă sau ori de câte ori realizați că nu-l puteți ajuta pe pacient, pur și simplu *măriți* numărul de ani în care ei

* Referire la romanul omonim al scriitorului american Joseph Heller; o satiră istorică publicată pentru prima dată în 1961.

trebuie să continue să vină sau le spuneți să meargă la alt psihanalist ca să-și dea seama ce nu a mers cu primul psihanalist. Nu vă lovește absurditatea acestui lucru?

— Absurditatea faptului că eu stau aici și ascult această tiradă mă lovește cu siguranță. Deci pot doar repeta ceea ce am spus înainte. Dacă nu-ți place, de ce nu ieși dracului de aici?

Ca într-un vis (nu m-aș fi crezut niciodată în stare de asta), m-am ridicat de pe canapea (câți ani stătusem întinsă acolo?), mi-am luat poșeta și am ieșit (nu, nu am ieșit chiar cu „dezinvoltură“, deși mi-aș fi dorit să o fi făcut) afară pe ușă. Am închis-o încet. Nu, nu a fost deloc atitudinea aceea a Norei trântind ușa* pentru a sublinia efectul. La revedere, Kolner. Pentru o clipă, în lift aproape că am plâns.

Însă pe când coboram vreo două cvartale pe Madison Avenue, deja jubilam. Fără ședințele de la ora opt! Nu aveam să mă mai întreb dacă ajutau la ceva în vreme ce completam cecul pantagruelic în fiecare lună! Fără să mă mai cert cu Kolner precum cine știe ce lider al vreunei mișcări! Eram liberă! Și când mă gândeam la toți banii pe care nu mai trebuia să-i cheltuiesc! Am intrat într-un magazin de pantofi și am cheltuit imediat patruzeci de dolari pe o pereche de sandale albe cu barete aurii. M-au făcut să mă simt mai bine decât mă făcuseră să mă simt vreodată cincizeci de minute petrecute cu Kolner. OK,

* Referire la piesa „O casă de păpuși” de Henrik Ibsen și la personajul central al piesei, Nora.

deci nu eram chiar eliberată (încă trebuia să mă consolez făcând cumpărături), însă cel puțin scăpasem de Kolner. Era, oricum, un început.

Purtam acele sandale în cursa către Viena și mă uitam la ele în timp ce ne adunam din nou în avion. Oare faptul că eu călcasem cu dreptul sau cu stângul fusese ceea ce împiedicase avionul să se prăbușească? Cum puteam oare împiedica avionul să se prăbușească, dacă nici măcar nu-mi aminteam? „Mamă“, am șoptit. Întotdeauna zic în șoaptă „mamă“ când îmi e frică. Chestia amuzantă e că eu nici măcar nu-i spun maică-mii „mamă“ și nu am făcut-o niciodată. M-a numit Isadora Zelda, însă încerc să nu folosesc niciodată numele Zelda. (Înțeleg că s-a gândit și la Olympia, după Grecia, și la Justine, după Sade*.) În schimbul acestei obligații pe viață, îi spun Jude**. Adevăratul ei nume e Judith. Nimeni cu excepția surorii mele mai mici nu-i spune niciodată mami.

Viena. Chiar acest nume e ca un vals. Însă eu n-am putut niciodată suferi locul ăsta. Mi se pare mort. Îmbălsămat.

Am sosit la ora nouă dimineața — chiar în momentul în care se deschidea aeroportul. WILLKOMMEN IN WIEN, scria pe un panou. Ne-am târât prin vamă, cărând după noi valizele și simțindu-ne amețiți după o noapte de nesomn.

Aeroportul arăta de parcă fusese frecat cu peria și lustruit bine. Mă gândeam la dezordinea, murdăria și haosul

* Marchizul de Sade.

** Iuda, în limba engleză.

cu care se obișnuiseră newyorkezii. Reîntoarcerea în Europa era întotdeauna șocantă. Străzile păreau nefiresc de curate. Parcurile păreau nefiresc de pline de bănci nevandalizate, fântâni și trandafiri. Straturile de flori de pe domeniul public păreau nefiresc de ordonate. Chiar și telefoanele publice funcționau.

Vameșii aruncară o privire la valizele noastre și, în mai puțin de douăzeci de minute, eram îmbarcați într-un autocar care fusese închiriat pentru noi de Academia de Psihiatrie din Viena. Ne-am îmbarcat cu speranța naivă că vom ajunge la hotel în câteva minute și că vom dormi. Nu știam că autocarul va șerpui pe străzile Vienei și se va opri la șapte hoteluri, înainte de a ajunge la al nostru trei ore mai târziu.

Să ajungem la hotel a fost aproape ca unul dintre acele vise în care trebuie să ajungi undeva înainte de a se întâmpla ceva groaznic însă, în mod inexplicabil, mașina îți tot rămâne în pană sau merge cu spatele. Oricum eram năucă și nervoasă și totul părea să mă irite în acea dimineață.

În parte, era panica pe care o simțeam întotdeauna când mă întorceam în Germania. Locuisem în Heidelberg mai mult decât în oricare alt oraș cu excepția New York-ului, deci Germania (și Austria) era într-un fel o a doua casă pentru mine. Vorbeam limba binișor — mai bine decât limbile străine pe care le studiasem la școală — și eram familiarizată cu mâncarea, vinurile, mărcile produselor, orele de închidere ale magazinelor, cu hainele, muzica populară, expresiile argotice, obiceiurile... Toate acestea de parcă îmi petrecusem copilăria în Germania,

sau de parcă părinții mei ar fi fost nemți. Însă mă născusem în 1942 și dacă părinții mei ar fi fost evrei germani, și nu evrei americani, m-aș fi născut (și probabil aș fi murit) într-un lagăr de concentrare — în ciuda părului meu blond, a ochilor albaștri și a nasului meu de țărancă poloneză. Nici acest lucru nu l-aș putea uita vreodată. Germania era ca o mamă vitregă: extrem de familiară, extrem de disprețuită. Mai disprețuită, de fapt, pentru faptul că era atât de familiară.

M-am uitat afară pe geamul autocarului la doamnele în vârstă îmbujorate și încălțate cu „practicii” lor pantofi bej și purtând pe cap grosolanele lor pălării tiroleze. M-am uitat la picioarele lor grosolane și la fundurile lor grosolane. Le uram. M-am uitat la un afiș cu o reclamă pe care scria

SEI GUT ZU DEINEM MAGEN

(Fii Bun cu Stomacul Tău) și am simțit că îi uram pe nemți pentru că se gândeau întotdeauna la nenorocitele lor de stomacuri, la *Gesundheit* — de parcă ei ar fi inventat sănătatea, igiena și ipohondria. Le uram obsesia fanatică pentru iluzia de curățenie. Iluzie, nota bene, pentru că nemții chiar nu sunt curați. Perdelele albe din dantelă, cuverturile care atârnă la ferestre, scoase la aerisit, gospodinele care freacă trotuarul din fața caselor lor și proprietarii de magazine care-și freacă vitrinele sunt cu toții parte a unei fațade concepute cu grijă pentru a intimida străinii cu salubritatea agresivă a Germaniei. Însă intrați pur și simplu în orice toaletă germană și veți descoperi un

dispozitiv diferit de oricare din lumea asta. Are o mică platformă drăgălașă din porțelan pe care să cadă rahatul ca să-l poți studia înainte de a fi învârtit în șuvoiul de apă, iar în toaletă nu e, de fapt, niciun pic de apă până nu tragi de lanț. Drept rezultat, toaletele germane au cel mai puternic miros de rahat decât oricare alte toalete de aiurea. (Spun asta ca o călătoare experimentată prin lume.) Apoi mai e și zdreanța aia murdară de prosop public care atâr-nă deasupra unei mici chiuvete, ce are doar un robinet pentru apă rece (ca să-ți picuri apă rece peste mâna dreap-tă — sau oricare mână pe care se întâmplă să o folosești).

M-am gândit mult la toalete pe când locuiam în Europa. (Atât de tare mă înnebuniseră nemții.) O dată chiar am încercat să fac o clasificare a oamenilor pe baza toaletelor.

„Istoria lumii prin intermediul toaletelor“ (scrisesem cu optimism pe o pagină curată a agendei mele) „un poem epic???”

Englezii:

Hârtia igienică englezească. Un stil de viață. Căptușită. Refuzând să absoarbă, să se înmoaie sau să se indoaie (scoțoasă). Adeseori proprietatea guvernului. În suprema stare de bunăstare h.i. e tipărită cu texte de propagandă.

Hârtia englezească ca ultimul refugiu al colonialismului. Apa precipitându-se de undeva de sus asemenea Cascadei Victoria, și tu, un explorator. Jetul în față.

Pentru un scurt moment (în timp ce tragi apa) Britania e iar stă-pâna mărilor. Lanțul rezervorului de veceu e elegant. Un clopoțel le-gat de o sfoară într-o reședință impunătoare (deschis publicului, con-tra a câțiva penny, duminica).

Nemții:

Toaletele nemțești respectă diferențele de clasă. La vagoanele de clasa a treia: hârtie aspră de culoare maro. La clasa întâi: hârtie albă. Numită *Spezial Krepp*¹. (Nu are nevoie de traducere.) Însă toaleta nemțească e unică pentru mica scenă (toată lumea e o scenă*) pe care cade rahatul. Asta îți permite să te uiți atent, să alegi dintre candidații politici și să te gândești la lucrurile pe care să i le spui psihanalistului tău. De asemenea, o chestie bună pentru minerii de diamante care încearcă să șutească nestemate înghițindu-le. Toaletele nemțești sunt într-adevăr cheia ororilor celui de-al Treilea Reich. Oamenii care pot face astfel de toalete sunt capabili de orice.

Italianii:

Uneori poți citi fragmente din *Corriere della Sera* înainte de a te șterge la fund cu știrile respective. Însă, în general, șuvoiul de apă e rapid aici și rahatul dispare cu mult înainte ca tu să apuci să faci un salt în sus și să te întorci să-l admiri. De aici, arta italiană. Nemții au propriul rahat de admirat. Lipsindu-le acest lucru, italienii fac sculpturi și tablouri.

Francezii:

Hotelurile vechi din Paris cu două urme de fier ale piciorului unui Brobdingnagian** care încalecă o gaură puturoasă. Portocali plantați la Versailles pentru a acoperi mirosul de hazna. *Il est defendu de faire pipi dans la chambre du Roi****. Luminile din toaletele din Paris care se aprind doar când încui ușa.

Într-un fel, nu prea pricep filosofia și literatura franceză vizavi de abordarea franțuzească legată de *merde*****. Francezii sunt gânditori

¹ În engl. *crap* (pronunțat kræp) — rahat (n. red.).

* Referire la versul celebru din piesa lui William Shakespeare „Cum vă place” (în engl. „All the world's a stage”).

** Locuitor al ținutului Brobdingnag din *Călătoriile lui Gulliver* de Jonathan Swift.

*** E interzis să faci pipi în camera Regelui (în fr. în orig.).

**** Rahat (în fr. în orig.)

foarte abstracti — în același timp pot da lumii un poet de excepție cum e Ponge, care scrie un poem epic despre săpun. Cum se leagă asta de toaletele franțuzești?

Japonezii:

Statul pe vine e un stil de viață fundamental în Orient. Vasul de toaletă e afundat în podea. Aranjamente florale în spate. Chestia asta are ceva de-a face cu filosofia Zen. (Cf. Suzuki.)

Era trecut se douăsprezece când am ajuns, în cele din urmă, la hotelul nostru, și am descoperit că ni se dăduse o cameră micuță la ultimul etaj. Am vrut să obiectez, însă Bennett era mai interesat să se odihnească. Deci am tras storurile ca să nu lăsăm să pătrundă înăuntru soarele amiezii, ne-am dezbrăcat și ne-am prăbușit în paturi fără ca măcar să despachetăm. În ciuda stranietății locului, Bennett a adormit imediat. M-am perpelit și m-am luptat cu pilota de puf până ce am reușit să ațipesc, și am avut niște vise cu naziști și accidente de avion. Din fiecare mă trezeam cu inima bătându-mi cu putere și clănțănind din dinți. Era panica obișnuită pe care o simt întotdeauna în prima zi departe de casă, însă era mai rău pentru că ne întorseserăm în Germania. Deja îmi doream să nu ne fi întors.

Pe la trei și jumătate ne-am trezit și, cam fără energie, am făcut dragoste într-unul din paturile de o singură persoană. Aveam impresia că visez și continuam să mă prefac că Bennett era altcineva. Însă cine? Nu mi-am putut face o imagine clară a lui. Niciodată n-am putut. Cine era acest bărbat-fantomă care îmi bântuia viața? Tatăl meu?

Psihanalistul meu neamț? Sexul fără opreliști? De ce întotdeauna chipul lui refuza să devină clar?

Pe la patru, eram în *Strassenbahn** și ne îndreptam cu hotărâre spre Universitatea din Viena pentru a ne trece pe lista participanților la congres. Ziua se dovedise a fi senină, cu un cer albastru și cu niște nori albi, absurd de pufoși. Iar eu tropăiam pe străzi, încălțată în sandalele mele cu tocuri înalte, urându-i pe nemți și urându-l pe Bennett pentru că nu era străinul din tren, pentru că nu zâmbea, pentru că era atât de bun la pat, însă nu mă săruta niciodată, pentru că îmi făcea programări la psihiatru și la teste Papanicolau și îmi cumpăra aparatură IBM, însă nu îmi cumpăra niciodată flori. Și pentru că nu vorbea cu mine. Și pentru că nu-mi mai pipăia fundul. Și pentru că nu-mi făcea niciodată cunnilingus. Oricum, la ce te aștepti după cinci ani de căsătorie? Să te giugiulești pe întuneric? Să-ți pipăie fundul? Să-ți facă un cunnilingus? Ei bine, măcar ocazional. Ce vreți voi, femeile? Freud s-a frământat în legătură cu chestiunea asta și nu a ajuns la cine știe ce concluzie. Cum ați vrea voi, doamnelor, să v-o pună un bărbat? Ați vrea un bărbat care să vă facă sex oral când sunteți la ciclu? Un bărbat care să vă sărute înainte de a vă spăla pe dinți dimineața și care să nu zică *Îhh?* Un bărbat care să râdă împreună cu voi când se stinge lumina?

O sulă tare, zicea Freud, presupunând că obsesia lor era și obsesia noastră.

* Tramvai (în germ. în orig.).

Falocentric, zicea cineva odată despre Freud. El credea că soarele se învârte în jurul penisului. Și fiica lui la fel.

Și cine putea protesta? Până ce femeile au început să scrie cărți era doar o singură latură a poveștii. În toată istoria, cărțile au fost scrise cu spermă, nu cu sânge menstrual. Până când am împlinit douăzeci și unu de ani, îmi măsuram orgasmele cu ale doamnei Chatterley și mă întrebam ce era *în neregulă* cu mine. Mi-a trecut vreodată prin minte că doamna Chatterley era, de fapt, un bărbat? Că era, de fapt, D.H. Lawrence?

Falocentric. Problema bărbaților și, de asemenea, problema femeilor. O prietenă de-a mea a găsit chestia asta de curând într-o plăcintă cu răvașe:

PROBLEMA BĂRBAȚILOR SUNT BĂRBAȚII,
PROBLEMA FEMEILOR, BĂRBAȚII.

Odată, doar pentru a-l impresiona pe Bennett, i-am spus despre ceremonia de inițiere a membrilor Hell's Angels*. Partea în care inițiatul trebuie să-i facă un cunnilingus femeii lui când aceasta e la ciclu în timp ce restul tipilor din organizație privesc.

Bennett nu a spus nimic.

— Ei bine, nu e interesantă chestia asta? i-am zis eu, dându-i un ghiont. Nu e amuzantă?

Tot nimic.

* Hell's Angels Motorcycle Club (HAMC) — organizație ilegală internațională de motocicliști și sindicat al crimei organizate ai căror membri merg pe motociclete Harley-Davidson.

Am continuat să-l bat la cap.

— De ce nu-ți cumperi un cățeluș, a zis el în cele din urmă, și să-l dresezi să-ți facă asta?

— Ar trebui să te reclam la New York Psychoanalytic*, am spus.

Facultatea de Medicină din cadrul Universității din Viena e o clădire cu coloane, rece și cavernoasă. Am urcat târșându-ne picioarele un șir lung de trepte. Sus, zeci de psihiatri mișunau în jurul biroului de înregistrare.

O tânără austriacă băgăcioasă, cu niște ochelari ca ochii de pisică și îmbrăcată cu un dirndl** roșu, le dădea tuturor bătăi de cap în legătură cu scrisorile de recomandare pentru înscrierea la congres. Se străduia să vorbească o engleză corectă, de manual. Eram sigură că trebuie să fi fost nevasta vreunuia dintre candidații austrieci. Nu putea să aibă mai mult de douăzeci și cinci de ani, însă zâmbea cu toată îngâmfarea unei *Frau Doktor*.

I-am arătat scrisoarea de la revista *Voyeur*, însă nu voia să mă lase să mă înscriu.

— De ce?

— Pentru că nu suntem autorizați să dăm voie presei, rosti ea pe un ton sarcastic. Îmi pare *atât de rău*.

— Sunt convinsă.

Puteam simți cum mânia mi se adună în interiorul capului ca un abur într-o oală sub presiune. O târfă

* Institutul de psihanaliză din New York.

** (În germ. în orig.) Tip de rochie tradițională purtată de femei în partea de sud a Germaniei, Liechtenstein și Austria.

nazistă, mi-am spus, un afurisit de Fritz în variantă feminină.

Bennett m-a săgetat cu o privire care spunea: *calmează-te*. Urăște când mă enervez pe oameni în public. Însă încercarea lui de a mă domoli nu a făcut decât să mă enerveze și mai tare.

— Uite ce e, dacă nu mă lăsați să intru o să scriu și despre asta.

Știam că odată întrunirile începute puteam probabil să intru fără mari probleme, așa că realmente nu conta. Și în afară de asta, nu prea mă preocupa atât de tare să scriu articolul. Eram o spioană din lumea de afară. O spioană în casa psihanalizei.

— Sunt sigură că nu vrei să scriu despre cât de *teamă* le e psihanalizatorilor să le dea voie scriitorilor la întrunirile lor, nu-i așa?

— Îmi pare *adâț* de rău, repeta întruna târfa austriacă. Însă chiar nu am auzoritatea ză vă dau foie...

— Tu doar urmezi niște ordine, bănuiesc.

— Am inzdruccióni cărora trebuie să mă supun, zise ea.

— Tu și Eichmann.

— Pardon?

Nu mă auzise.

Mă auzise altcineva în schimb. M-am răsucit pe călcâie și l-am văzut pe englezul ăla blond și ciufulit, cu o pipă care îi atârna în colțul gurii.

— Dacă ai înceta să fii atât de paranoică un minut măcar și ți-ai folosi farmecul personal în loc de forța brută, sunt sigur că nimeni nu ți-ar putea rezista, zise el.

Îmi zâmbea în felul în care zâmbește un bărbat când se află deasupra ta după o partidă de sex extrem de bună.

— Trebuie să fii psihanalist, am zis, nimeni altcineva nu ar azvârli cuvântul paranoic cu atâta libertate.

Îmi zâmbi larg.

Purta un kurta* alb foarte subțire, din bumbac, și prin care îi puteam vedea părul cârlionțat, blond-roșcat, de pe piept.

— Muiere obraznică, zise el.

Apoi mă apucă de fund și mă strânse tare și prelung.

— Ai un fund mișto, îmi spuse. Haide, o să am eu grijă să intri la conferință.

Bineînțeles, se dovedi că nu avea niciun fel de autoritate în această chestiune, însă n-am aflat asta decât mai târziu. Umbla de colo-colo într-un fel atât de autoritar, încât ai fi crezut că era șeful întregului congres. Era președintele uneia dintre preconferințe, însă nu avea absolut nimic de spus despre presă. Și oricum, cui îi păsa de presă? Tot ce voiam eu era să mă apuce din nou de fund. L-aș fi urmat oriunde. La Dachau, Auschwitz, oriunde. M-am uitat dincolo de biroul de înregistrări și l-am văzut pe Bennett antrenat într-o discuție serioasă cu un alt psihanalist din New York.

Englezul își croise drum prin mulțime și o interoga dur pe fata de la biroul de înregistrări în numele meu. Apoi s-a întors la mine.

* Costum tradițional indian, purtat în special de bărbați.

— Uite ce e — a zis că trebuie să aștepti să vorbești cu Rodney Lehmann. E un prieten de-al meu de la Londra și trebuie să sosească aici dintr-un minut într-altul, așa că de ce nu mergem noi doi la cafenea, să bem o bere și să-l așteptăm?

— Lasă-mă să-mi anunț soțul, am zis.

Avea să devină un fel de refren al următoarelor zile.

Păru încântat să audă că aveam soț. Cel puțin nu dădu impresia că-i pare rău.

L-am întrebat pe Bennett dacă voia să vină și el peste drum la cafenea împreună cu noi (sperând, bineînțeles, că nu o să vină prea curând) și el îmi făcu semn cu mâna să plec. Era ocupat să discute despre contratransfer*.

Am urmat fumul pipei englezului în jos pe scări și peste drum. Pufăia ca o locomotivă, pipa părând să-l propulseze. Eram fericită să fiu vagonul lui.

Ne-am instalat în cafenea, cu un sfert de litru de vin alb pentru mine și o bere pentru el. Purta sandale indiene și avea unghiile de la picioare murdare. Nu semăna deloc a psihiatru.

— De unde ești?

— New York.

— Vreau să zic strămoșii tăi.

— De ce vrei să știi?

— De ce îmi eviți întrebarea?

— Nu sunt obligată să răspund la întrebarea ta.

— Știu.

* Ansamblu de reacții inconștiente ale analistului față de persoana psihanalizată și, în special, față de transferul acestora.

Pufăi din pipă și privi în depărtare. Colțurile ochilor i se încrețeau în aproape o sută de linii fine și gura i se răsucea într-un fel de zâmbet, chiar și când nu zâmbea. Știam că voi răspunde afirmativ la orice mi-ar cere. Singura mea îngrijorare era: poate nu o să-mi ceară destul de repede.

— Evrei polonezi de o parte, ruși de cealaltă.

— Bănuiam eu. *Pari evreică.*

— Iar tu pari un englez antisemit.

— Oh, haide — îmi plac evreii...

— Câțiva dintre cei mai buni prieteni de-ai tăi...

— Doar că evreicele sunt atât de-al dracului de bune la pat.

N-am găsit nimic spiritual de spus. Doamne-Dumnezeule, am gândit, iată-l. Adevăratul s.f.o. Sexul fără opreliști prin excelență. Ce mai așteptam, pentru numele lui Dumnezeu? Cu siguranță nu pe Rodney Lehmann.

— Îmi plac și chinezoaicele, zise el, iar tu ai un soț care arată bine.

— Poate ar trebui să-ți fac lipeala cu el. La urma urmelor, sunteți amândoi psihanaliști. Aveți multe în comun. Ați putea să v-o trageți în cur sub poza lui Freud.

— Femeie afurisită, zise el. De fapt, mai mult cu chinezoaice am eu fantezii erotice — însă evreicele din New York cărora le place o partidă bună de sex îmi dau impresia că sunt al dracului de sexy. Orice femeie care poate agita lucrurile așa cum ai făcut-o tu la biroul de înregistrare promite destul de multe.

— Mersi.

Cel puțin recunosc un compliment când mi se face. Chiloții îmi erau îndeajuns de uzi ca să pot șterge cu ei străzile Vienei.

— Ești singura persoană pe care am întâlnit-o vreodată care crede că arăt ca o evreică, am zis, încercând să aduc conversația pe un teritoriu mai neutru. (Destul despre sex. Hai să ne întoarcem la bigotism.)

Faptul că el credea că arăt ca o evreică mă excita cu adevărat. Numai Dumnezeu știe de ce.

— Uite ce e — nu sunt antisemit, însă *tu* ești. De ce crezi că nu arăți ca o evreică?

— Pentru că oamenii cred întotdeauna că sunt nemțoaică — și mi-am petrecut jumătate din viață ascultând povești antisemite spuse de oameni care au presupus că nu sunt...

— Tocmai asta urăsc la evrei, zise el. Sunt singurii cărora li se permite să spună glume antisemite. E al dracului de necinstit. De ce ar trebui să fiu *eu* lipsit de plăcerea umorului evreiesc masochist doar pentru că sunt *goy**?

Păru-se atât de ne-evreu când spusese *goy*.

— Nu pronunți corect.

— Ce anume? *Goy*?

— Oh, asta e OK, e vorba de *masochist*.

(Pronunțase prima silabă *mazo*, exact ca un englez.)

— Trebuie să ai grijă cum pronunți cuvinte idiș, cum ar fi *masochist*, am zis. Noi, evreii, suntem extrem de simțitori.

* Termen ivrit și idiș pentru cel care nu e evreu.

Am comandat un alt rând de băuturi. El se prefăcea în continuare că îl căuta din priviri pe Rodney Lehmann, iar eu am ținut un *discurs* foarte profesionist în legătură cu articolul pe care aveam de gând să-l scriu. Aproape că m-am convins pe mine însămi din nou. Asta e una dintre cele mai mari probleme ale mele. Când încep să-i conving pe alții, nu îi conving doar pe ei, ci mă conving invariabil și pe mine. Sunt un eșec total ca șarlatană.

— Tu chiar ai accent american, zise el, cu zâmbetul lui de bărbat care tocmai și-a tras-o.

— Eu n-am accent — *tu* ai...

— Acsent, zise el, ridiculizându-mă.

— Futu-ți...

— Nu e o idee chiar rea.

— Care ziceai că e numele tău?

(Întrebare care, după cum vă amintiți, e replica culminantă din *Domnișoara Julie* de Strindberg.)

— Adrian Goodlove, răspunse el.

Și cu asta se întoarse brusc și își răsturnă berea pe mine.

— Îmi pare groaznic de rău, zicea întruna, ștergând masa cu batista lui murdară, cu mâna lui și în cele din urmă cu cămașa lui indiană — pe care o scoase, o mototoli și mi-o dădu ca să-mi șterg rochia cu ea.

Ce mai comportament de cavalier! Însă eu stăteam acolo pur și simplu, uitându-mă la părul blond și cărlionțat de pe pieptul lui și simțind cum berea mi se prelinge printre picioare.

— E o nimica toată, am zis.

Nu era adevărat că era o nimica toată. Îmi plăcea la nebunie.

*Goodlove, Goodall, Goodbar, Goodbody,
Goodchild, Goodeve, Goodfellow, Goodford,
Goodfleisch, Goodfriend, Goodgame, Goodhart,
Goodhue, Gooding, Goodlet, Goodson,
Goodridge, Goodspeed, Goodtree, Goodwine.*

Nu te poți numi Isadora White Wing (născută Weiss — tatăl meu îl schimbase în „White” la scurt timp după nașterea mea) fără să-ți petreci o parte destul de mare din viață gândindu-te la nume.

Adrian Goodlove. Mama lui îi dăduse numele Hadrian și apoi tatăl lui o obligase să-l schimbe în Adrian pentru că suna „mai englezesc”. Tatăl lui acorda o mare importanță lucrurilor care sunau „englezește”.

— Genul tipic de englezi scorțoși din clasa de mijloc, spuse Adrian, vorbind despre maică-sa și taică-său. I-ai urî. Și-au petrecut toată viața răhățindu-se în numele Reginei. O bătălie pierdută. Cururile lor sunt în permanență astupate.

Și trase un vânt zgomotos pentru a sublinia acest lucru. Rânji. M-am uitat la el cu o uimire extremă.

— Ești un adevărat primitiv, am rostit eu pe un ton batjocoritor, un bărbat al naturii.

Însă Adrian continua să rânjească. Amândoi știam că întâlnisem în cele din urmă adevăratul sex fără opreliști.

OK. Deci admit că gustul meu în materie de bărbați poate fi pus la îndoială. Dovezi din belșug referitoare la acest lucru vor urma. Însă oricum, cine poate aduce în discuție gustul? Și cine poate exprima o dragoste pătimașă? E ca și cum ai încerca să descrii gustul spumei de ciocolată, sau cum arată un apus de soare, sau de ce poți să stai ore întregi și să faci tot felul de mutrițe la bebelușul tău... Și cine adaugă mult mai multe lucruri la toate astea pe hârtie? Îi credem pe cuvânt pe Romeo, pe Julien Sorel și pe contele Vronsky, și chiar pe Mellors, paznicul domeniului. Zâmbetul, părul ciufulit, mirosul de tutun de pipă și transpirație, replicile cinice, vărsatul berii, trasul exuberant de vânturi în public... Soțul meu are un cap frumos cu păr negru și degete lungi și fine. În prima seară când l-am întâlnit, iar el m-a strâns de fund (în timp ce discutam noile tendințe din psihoterapie). În general, par să-mi placă bărbații care pot face trecerea rapidă de la spirit la materie. De ce să pierzi timpul dacă într-adevăr există atracție? Însă dacă un bărbat care nu-mi place vrea să pună mâna pe mine, mă simt aproape jignită și poate chiar dezgustată. Și cine poate explica de ce același comportament te dezgustă într-un caz și te înfioară în celălalt? Și cine poate explica baza selecției? Astrologii nebuni încearcă. La fel și psihanaliztii. Însă din explicațiile lor pare să lipsească întotdeauna ceva. Ca și cum esența ar fi lăsată deoparte.

După ce pasiunea se stinge, începi să explici totul în mod rațional. Odată, am adorat un dirijor care nu făcea

niciodată baie, avea părul lăptos și era un adevărat dezastu în privința ștersului la fund. Lăsa întotdeauna dăre de rahat pe cearșafurile mele. În mod obișnuit, nu mă înnebunesc după genul ăsta de lucruri, însă la el era OK, încă nu sunt sigură de ce anume. M-am îndrăgostit de Bennett parțial pentru că avea cele mai curate testicule pe care le-am lins vreodată. Fără păr pe ele, iar el nu transpiră pur și simplu niciodată. Ai putea (dacă ai vrea) să mănânci pe gaura curului lui (la fel ca pe podeaua din bucătăria bunicii mele). Deci sunt nestatornică în privința fetișurilor mele. Într-un fel, chestia asta face ca pasiunile mele să fie și mai puțin explicabile.

Însă Bennett vedea tipare în toate lucrurile.

— Englezul ăla cu care vorbeai, mi-a zis când ne-am întors în camera de hotel, chiar era nebun după tine.

— Ce te face să crezi asta?

Îmi aruncă o privire cinică.

— I se scurgeau balele după tine.

— Cred că e cel mai ostil ticălos pe care l-am întâlnit vreodată.

Și acest lucru era în parte adevărat.

— Ai dreptate — însă tu ești atrasă întotdeauna de bărbați ostili.

— Așa ca tine, vrei să spui?

Mă trăgea spre el și începu să mă dezbrace. Îmi puteam da seama că era excitat de felul în care Adrian nu mă scăpase din ochi. Și eu eram. Am făcut amândoi dragoste cu fantoma lui Adrian. Norocosul de Adrian. Futut din față de mine și pe la spate de Bennett.

Istoria lumii prin intermediul futaiului. A face dragoste. Vechiul dans. Ar fi chiar o cronică mai bună decât Istoria lumii prin intermediul toaletelor. Ar include totul. Până la urmă, ce nu se reduce la futai?

Bennett și cu mine nu făcuserăm întotdeauna dragoste cu o fantomă. Fusesse o vreme când făcuserăm dragoste unul cu altul.

Aveam douăzeci și trei de ani când l-am cunoscut și eram deja divorțată. El avea treizeci și unu și nu fusese căsătorit niciodată. Cel mai tăcut bărbat pe care îl întâlnisem vreodată. Și cel mai amabil. Sau, cel puțin, credeam că e amabil. Și, oricum, ce știu eu în legătură cu oamenii tăcuți? Provin dintr-o familie în care decibelii de la cină îți pot leza permanent urechea medie. Și poate că asta au și făcut în privința mea.

Bennett și cu mine ne-am cunoscut la o petrecere în Village, unde niciunul dintre noi nu o cunoștea pe gazdă. Fuseserăm amândoi invitați de alte persoane. Era una dintre acele petreceri șic, foarte tipică pentru jumătatea anilor șaizeci. Gazda era de culoare (încă spuneai „cioroi“ pe vremea aceea) și avea o profesie la modă și de mare succes, lucra în publicitate. Era înțolită din cap până-n picioare cu haine de firmă și era dată cu fard auriu la ochi. Locul respectiv era înțesat de psihiatri, oameni din domeniul publicității, asistenți sociali și profesori de la NYU* care arătau ca niște psihiatri. 1965: perioada pre-hippie și pre-etnic. Psihanaliștii, oamenii din publicitate și profesorii încă

* Prescurtare de la New York University.

aveau părul scurt și ochelari cu rame de baga. Încă se bărbiereau. Afro-americii încă își turteau părul. (O, amintire a vremurilor trecute!)

Eram acolo prin intermediul unei prietene și la fel era și Bennett. Din moment ce primul meu soț fusese psihotic, era destul de firesc ca a doua oară să vreau să mă căsătoresc cu un psihiatru. Ca antidot, așa spune. Nu aveam de gând să las să *mi* se întâmple același lucru din nou. De data asta intenționam să găesc pe cineva care deținea cheia subconștientului. Așa că îmi pierdeam timpul cu psihiatri. Mă fascinau pentru că presupuneam că știu tot ce merită știut. Îi fascinam pentru că presupuneau că sunt o „persoană creativă“ (lucru dovedit de faptul că apărusem pe Channel 13 recitându-mi poemele — de ce altă dovadă de creativitate ar mai putea avea nevoie un psihiatru?).

Când privesc în urmă, la viața mea de până la vârsta de treizeci de ani, îmi văd toți iubiții stând alternativ spate în spate ca într-un joc de scaune muzicale. Fiecare un antidot al celui care a fost înainte. Fiecare o reacție, o schimbare radicală, un efect invers.

Brian Stollerman (primul meu iubit și primul meu soț) era foarte scund, cu tendința de a face burtă, păros și cu pielea închisă la culoare. Era, de asemenea, o ghiulea umană și vorbea neîntrerupt. Era întotdeauna în mișcare, întotdeauna scuipând cuvinte din cinci silabe. Era medievalist, și înainte să poți spune „Cruciada Albigensiană“, îți spunea povestea vieții lui — cu niște

* Cruciada Albigensiană sau Cruciada Cathară (1209–1229) a fost o campanie militară inițiată de Biserica Romano-Catolică.

detalii exagerat de extravagante. Brian dădea impresia că nu poate să tacă niciodată. Totuși, acest lucru nu era chiar adevărat, pentru că el se oprea din vorbit atunci când dormea. Însă când a luat-o razna (după cum spunem noi, în mod politicos, în familie) sau a arătat semne de schizofrenie (după cum s-a exprimat unul dintre mulții lui psihiatri) sau a descoperit adevăratul înțeles al vieții sale (după cum s-a exprimat) sau a avut o cădere nervoasă (după cum s-a exprimat îndrumătorul tezei lui de doctorat) sau a devenit-epuizat-ca-rezultat-al-faptului-că-era-căsătorit-cu-prințesa-aia-evreică-din-New-York (după cum s-au exprimat părinții lui) — de atunci, nu s-a mai oprit niciodată din vorbit, nici măcar în somn. A încetat să mai doarmă, de fapt, și mă ținea trează toată noaptea povestindu-mi despre a Doua Venire a lui Hristos și cum de data asta era posibil ca Iisus să se întoarcă drept medievalist evreu locuind pe Riverside Drive.

Bineînțeles că noi locuiam pe Riverside Drive, iar Brian era un vorbitor care te fermeca. Cu toate astea, eram atât de învăluită în fanteziile lui, eram un membru atât de inclinat către o *folie à deux*, încât mi-a luat o săptămână întreagă să stau trează toată noaptea și să-l ascult până să-mi devină clar că Brian *însuși* intenționa să fie a Doua Venire a lui Hristos. Și nici n-a reacționat foarte prietenos când i-am scos în evidență faptul că aceasta ar putea fi o iluzie; a fost foarte aproape de a mă strânge de gât pentru contribuția mea la discuție. După ce mi-am revenit în simțiri (fac lucrurile să pară mai

simple decât au fost de dragul continuării poveștii), a încercat diverse lucruri, cum ar fi să zboare prin fereastră și să meargă pe lacul din Central Park și, în cele din urmă a trebuit să fie dus cu forța la spitalul de nebuni și imblânzit cu Thorazine, Compazine, Stelazine, și orice altceva la care s-ar putea gândi cineva. În care punct am cedat din cauza epuizării, am făcut o cură de odihnă în apartamentul părinților mei (deveniseră ciudat de sănătoși la minte față de nebunia flagrantă a lui Brian), și am plâns aproape o lună. Până în ziua când m-am trezit cu o ușurare sufletească în liniștea apartamentului nostru pustiu de pe Riverside Drive și mi-am dat seama că nu putusem să mă aud gândind timp de patru ani de zile. Atunci am știut că nu o să mă mai întorc niciodată să trăiesc cu Brian — chiar dacă înceta să creadă că era Iisus Hristos sau nu.

Iese soțul *numero uno*. Intră o stranie procesiune de numere opuse. Însă știam cel puțin ce anume căutam eu la *numero due*: o figură paternă bună și solidă, un psihiatru ca antidot al unui psihotic, o partidă de sex bună și lumească drept antidot al fervorii religioase a lui Brian care părea să facă imposibil futaiul, un bărbat tăcut ca antidot al unuia vorbăreț, un arian sănătos la cap ca antidot al unui evreu nebun.

Bennett Wing* mi-a apărut ca într-un vis. În zbor, s-ar putea spune. Înalt, chipeș, misterios de oriental. Cu degete lungi și subțiri, testicule neacoperite de păr, cu un

* Aripă, în limba engleză.

minunat pivot agățat la imbinarea șoldurilor lui atunci când mi-o trăgea — lucru la care părea să fie absolutamente neobosit. Însă era și mut, astfel încât tăcerea lui era muzică pentru urechile mele. De unde să fi știut că, după câțiva ani, o să mă simt ca și cum mi-aș trage-o cu Helen Keller?*

Wing. Adoram numele lui Bennett. Și era și focos. Nu avea aripi la călcăie, ci aripi la sulă. Se înălța și plana când regula. Făcea niște mișcări minunate de penetrare și înșurubare. Putea să rămână în erecție la nesfârșit și era singurul bărbat din câți am întâlnit vreodată care nu era niciodată impotent — nici măcar atunci când era deprimat sau nervos. Însă de ce nu săruta niciodată? Și de ce nu vorbea? Aveam orgasm după orgasm și fiecare dintre acestea părea să fie de gheață.

Fusese oare diferit la început? Cred că da. Eram năucită de tăcerea lui atunci, așa cum fusesem odinioarăopleșită de surprinzătorul torent verbal al lui Brian. Chiar înaintea lui Bennett, fusese dirijorul ăla care își iubea bagheta (însă nu se ștergea niciodată la fund), un crai din Florența (Alessandro cel Obscen), un incestuos cumnat arab (mai târziu, mai târziu), un profesor de filosofie (de la U. of Cal.)**, și un număr de diverse aventuri de o noapte. L-am urmat pe dirijor prin Europa și l-am privit pe scenă, repurtându-și succesele și, în cele din urmă, și-a luat zborul și m-a părăsit pentru o mai veche iubită din

* Helen Adams Keller (1880–1968) — scriitoare americană fără auz și nevăzătoare.

** Prescurtare de la University of California.

Paris. Așa că fusesem rănită de muzică, nebunie și varietate. Iar tăcutul Bennett a fost vindecătorul meu. Medic pentru mintea mea și psihanalist pentru păsăsarica mea. Regula și regula într-o tăcere asurzitoare. Asculta. Era un bun psihanalist. Cunoștea toate simptomele lui Brian înainte ca eu să i le spun. Știa prin ce trecusem. Și lucrul cel mai uimitor dintre toate — tot voia să ne căsătorim după ce îi povestisem totul despre mine.

— Mai bine îți găsești o chinezoaică drăguță, i-am zis. Nu era rasism, era doar spaima mea în legătură cu căsătoria. O astfel de permanență mă îngrozea. Chiar și prima oară, cu Brian, mă îngrozise și mă căsătorisem în pofida glasului interior care-mi spunea că nu e înțelept ce fac.

— Nu vreau o chinezoaică drăguță, mi-a răspuns Bennett. Te vreau pe tine.

(S-a dovedit că Bennett nu ieșise cu o chinezoaică în toată viața lui — și cu atât mai puțin nu regulase una. Era obsedat în totalitate de evreice. Astfel de bărbați par să fie destinul meu.)

— Mă bucur că mă vrei pe mine, am zis.

Îi eram recunoscătoare. Chiar îi eram recunoscătoare. Și în ce moment am început să îmi închipui că Bennett era altcineva? Cam pe la sfârșitul celui de-al treilea an al căsătoriei noastre. Și de ce? Nimeni nu putuse să-mi spună asta.

Î: „Dragă dr. Reuben: De ce sexul devine întotdeauna ca brânza topită?”

R: „Se pare că ai un fetiș pentru mâncare sau pentru ceea ce e cunoscut în limbajul psihanalitic drept fixație

orală. Te-ai gândit vreodată să cauți ajutor de specialitate?”

Am închis ochii strâns și mi-am închipuit că Bennett era Adrian. L-am transformat pe B în A. Am avut orgasm — eu prima, apoi Bennett — și am zăcut acolo, transpirați, pe patul acela îngrozitor de hotel. Bennett zâmbea. Mă simțeam jalnic. Ce pungașă eram! Adulterul adevărat nu putea fi mai rău decât aceste înșelătorii nocturne. Să te regulezi cu un bărbat și să te gândești la altul și să ții înșelătoria secretă — era mult, mult mai rău decât să ți-o tragi cu un bărbat sub ochii soțului tău. Era la fel de rea ca orice trădare la care mă puteam gândi.

— E doar o fantezie, ar spune, probabil, Bennett. O fantezie e doar o fantezie și *oricine* are fantezii. Doar psihopații dau viață tuturor fanteziilor lor; oamenii normali nu o fac.

Însă eu am mai mult respect pentru fantezie decât atât. Ești ceea ce visezi. Ești ceea ce visezi cu ochii deschiși. Modelele, graficele Johnson, numerele, semnalele luminoase și sulele din plastic ne spun totul despre sex și nimic despre el. Pentru că sexul e în capul nostru. Ritmul pulsului și secrețiile nu au nicio legătură cu el. De aceea, cel mai bine vândute manuale de sex sunt niște șarlatanii atât de mari. Acestea îi învață pe oameni cum să reguleze cu pelvisurile, nu cu capetele.

Ce importanță avea că, tehnic, îi eram „credincioasă” lui Bennett? Ce importanță avea că nu mi-o trăsesem cu alt tip de când îl întâlnisem pe el? Îi eram necredincioasă de zece ori pe săptămână în gândurile mele — și de cel

Erica Jong

TEAMA DE ZBOR

puțin cinci ori din acestea zece îi eram necredincioasă în timp ce ne-o trăgeam.

Poate că și Bennett își închipuia că eram altcineva. Și ce dacă? Asta era problema *lui*. Și, fără îndoială, nouăzeci și nouă la sută dintre oamenii din lumea asta regulau fantome. Și probabil o făceau. Chestia asta nu mă liniștea deloc. Îmi disprețuiam propria ipocrizie și mă disprețuiam pe mine însămi. Eram deja adulteră și țineam la distanță actul propriu-zis din lașitate. Asta mă făcea adulteră și lașă. Cel puțin dacă l-aș regula pe Adrian aș fi doar adulteră (și adultă?).

3
CIOC, CIOC

Sexul, așa cum am spus, se poate rezuma la trei lucruri: procreare, plăcere și mândrie. Dintr-o perspectivă largă, pe care trebuie întotdeauna să o luăm în considerare, procrearea este de departe lucrul cel mai important, din moment ce fără procreare nu ar exista perpetuarea speciei... Deci orgasmul femeii este pur și simplu un punct culminant nervos al relațiilor sexuale... ca atare, este o desfătare comparativă din punctul de vedere al naturii. Poate fi considerat un fel de premiu-plăcere la fel ca premiul care se află într-o cutie de cereale pentru micul dejun. Toate bune și frumoase dacă premiul este acolo, însă cerealele sunt prețioase și hrănitoare dacă nu este.

— Madeline Gray,
Femeia normală (sic!), 1967

*I*n visul meu, Adrian și Bennett urcau și coborau pe un balansoar în locul de joacă din Central Park unde obișnuiam să merg copil fiind.

— Poate ar trebui să fie psihanalizată în Anglia, zicea Bennett în timp ce capătul balansoarului pe care stătea el se ridica în aer. O să-ți dau ție pașaportul și fișa ei de vaccinare.

Adrian, care avea acum piciorul în pământ, începu să zgâlțâie balansoarul ca un copil mare care se dezlănțuie la locul de joacă al puștilor mai mici.

— Încetează! am urlat. Îl rănești!

Însă Adrian continua să rânjească și să zgâlțâie balansoarul.

— Nu vezi că-i faci rău? Încetează!

Am încercat să țip, însă ca întotdeauna atunci când vi-sezi, cuvintele mele au devenit o bolboroseală. Îmi era groază ca nu cumva Adrian să-l trântescă pe Bennett la pământ și să-i rupă spinarea.

— Te rog, te rog, încetează! l-am implorat eu.

— Ce e? mormăi Bennett.

Îl trezisem. Vorbeam întotdeauna în somn și el îmi răspundea întotdeauna.

— Ce s-a întâmplat?

— Erai pe un balansoar cu cineva. M-am speriat.

— Oh.

Și se întoarse cu spatele la mine.

În mod normal Bennett m-ar fi luat în brațe, însă ne aflam în paturi înguste și în părți opuse ale camerei și, în loc să facă asta, adormi la loc.

Eram complet trează acum și auzeam cum păsărelele făceau mare tărațoi în grădina din spatele hotelului. La început, m-au liniștit. Apoi, mi-am amintit că erau păsărele

nemțești și lucrul ăsta m-a deprimat. Să vă spun un secret: urăsc să călătoresc. Sunt nerăbdătoare să plec de acasă, însă în momentul în care scap de acolo, simt amenințarea Judecății de Apoi plutind deasupra celor mai neînsemnate fapte ale mele. Și oricum, de ce mă întorsesem în Europa? Întreaga mea viață era bucățele. Timp de doi ani de zile am stat în pat cu Bennett și m-am gândit la alți bărbați. Timp de doi ani de zile am dezbătut dacă să rămân gravidă sau să o pornesc de una singură și să văd mai multe lucruri din lumea asta, înainte de a mă hotărî la un lucru atât de permanent. Cum oare decid femeile să rămână însărcinate, mă întrebam. Era o hotărâre atât de îngrozitoare. Într-un fel, era o hotărâre atât de arogantă. Să-ți iei răspunderea unei noi vieți când nu ai cum să știi cum va fi. Am presupus că majoritatea femeilor au rămas însărcinate? fără să se gândească la lucrul ăsta pentru că, dacă măcar o singură dată s-ar gândi la ceea ce înseamnă acest lucru cu adevărat, cu siguranță ar fi copleșite de îndoială. Nu aveam deloc acea încredere oarbă în noroc pe care par să o aibă alte femei. Am vrut întotdeauna să-mi controlez destinul. Sarcina părea un fel de îngrozitoare abdicare de la controlul propriei persoane. Ceva care crește în tine și care, în cele din urmă, îți uzurpă viața. Foloseam diafragma de atât de mult timp, încât sarcina nu putea fi niciodată accidentală pentru mine. Chiar și în timpul celor doi ani cât am luat pilule contraceptive, nu am uitat să le iau nici măcar o singură zi. Neglijentă cum sunt în legătură cu orice altceva, în privința asta nu am dat niciodată greș. Eram efectiv singura dintre prietenele mele

care nu făcuse niciodată un avort. Ce nu era în regulă cu mine? Eram oare anormală? Pur și simplu nu am simțit nevoia obișnuită a femeii de a rămâne gravidă. Singurul lucru la care mă gândeam era ca eu, cu firea mea de nestăpânit, cu foamea mea de sex fără opreliști și de necunoscuți din trenuri — să fiu împiedicată de un copil. Cum aș putea să-mi mai doresc *asta* având un copil?

— Dacă n-ați fi fost voi, aș fi fost o artistă celebră, obișnuia să spună mama mea roșcată și furioasă.

Studiase arta la Paris, învățase anatomie și cum să facă mulaje, acuarele și schițe, și chiar cum să-și amestece propriii pigmenți. Întâlnise artiști celebri, scriitori celebri, muzicieni celebri și paraziți celebri (zicea ea). Dansase goală în Bois de Boulogne (zicea ea), stătuse în Les Deux Magots învelită cu o mantie neagră de catifea (zicea ea), mersese pe străzile Parisului pe aripa unor Bugatti-uri (zicea ea), se dusese în insulele grecești cu trei decenii și jumătate înaintea lui Jacqueline Kennedy Onassis (zicea ea), și apoi se întorsese acasă, se măritase cu un actor din Catskill Mountains care era gata-gata să dea lovitura în afacerea cu *tzatzka*, și făcuse patru fete care toate primiseră cele mai poetice nume posibile: Gundra Miranda, Isadora Zelda, Lalah Justine, și Chloe Camille.

Fusese oare vreunul dintre aceste lucruri vina mea?

Îmi petrecusem întreaga viață simțind că era. Și poate că eram vinovată, într-un fel. Părinții și copiii sunt legați prin cordonul ombilical și nu doar în uter. Forțe mistериouse îi țin legați. Dacă generația mea o să-și petreacă

timpul învinuindu-și părinții, atunci poate ar trebui să le permitem și părinților noștri același lucru.

— Aș fi fost o artistă faimoasă dacă n-ați fi fost voi, fetelor, zicea maică-mea.

Și o lungă perioadă de timp am crezut acest lucru.

Fusese dintotdeauna, bineînțeles, problema propriului său tată: artist și el și îngrozitor de invidios pe talentul ei. Se dusese la Paris pentru a scăpa de el, dar atunci de ce se întorsese la New York, se mutase cu el și stătuse cu el până la patruzeci de ani? Împărțeau un atelier și, din când în când, el picta peste pânzele ei (bineînțeles, doar atunci când nu avea pânze curate). Ea devenise o artistă cubistă la Paris și era pe cale să-și dezvolte un stil propriu într-un domeniu contemporan, însă papa, pentru care pictura începea și se termina cu Rembrandt, o luase în râs până ce ea renunțase să mai încerce; și pur și simplu continuase să rămână însărcinată.

— La naiba cu mâzgăleala modernă, zicea papa. Aiureli.

De ce nu s-a mutat de acolo? Spun asta cu greutatea deplină a ambivalenței din spatele acestui lucru, știind că atunci ar fi fost posibil ca eu să nu mă fi născut.

Am crescut într-un vast apartament cu paisprezece camere, din Central Park West. Prin acoperiș se scurgea apa (locuiam la ultimul etaj), siguranțele săreau toate când băgai pâinea în prăjitor, căzile erau pe picioare și aveau țevile ruginite, aragazul din bucătărie semăna cu ceva dintr-o reclamă TV la conservele buncii și tocurile ferestrelor erau atât de vechi și de crăpate, încât vântul șuiera prin ele. Însă

era o „clădire Stanford White“ și avea „două ateliere către nord“ și biblioteca avea „pereți căptușiți cu lambriuri“ și „geamuri căptușite cu plumb“, iar „înălțimea până la tavan era de doisprezece metri“, care tavan era acoperit cu „foiță adevărată de aur“. Îmi amintesc cum aceste expresii de agenții imobiliare răsunaseră pe toată perioada copilăriei mele. Foiță de aur. Îmi imaginam o frunză de arțar care era făcută din aur. Însă cum lipiseră foițele pe tavan? Și de ce nu arătau ca niște frunze? Poate că le măcinau și le transformau în vopsea? De unde, mă întrebam, ai putea culege „foiță adevărată de aur“? Oare creștea în copaci adevărați de aur? Pe ramuri adevărate de aur? (Eram genul de copil care știa cuvinte precum „ram“).

Se afla, de fapt, o carte groasă, cu o copertă întunecată în biblioteca părinților mei, care se numea *Creanga de aur*. Obișnuiam să mă uit în zadar printre paginile acesteia căutând vreo menționare a expresiei „foiță adevărată de aur“. Însă erau o grămadă de chestii erotice în acea carte. (Acelea erau și zilele în care obișnuiam să ascund *Dragoste fără teamă* în sertarul dulapului meu de haine — sub maiouri).

Deci am stat cu Mama și Papa de dragul „luminii extraordinare din partea de nord“ și a „foiței adevărate de aur“ — sau, cel puțin, așa spunea maică-mea. Și între timp tatăl meu călătorea prin lume cu afacerea lui cu *tzatzka*, iar maică-mea stătea acasă și făcea copii și țipa la maică-sa și la taică-său. Tatăl meu proiecta găletușe de gheață care arătau ca niște halbe de bere și halbe de bere care arătau ca niște găletușe de gheață. Proiecta și familii

de animale din ceramică legate unele de altele cu niște mici lanțuri aurii. Și făcea o adevărată avere din asta — surprinzător de mare. Ne-am fi putut cu ușurință muta de acolo, însă era evident că maică-mea nu voia sau nu putea. Un mic lanț auriu o ținea legată pe maică-mea de maică-sa, și pe mine de maică-mea. Toată nefericirea noastră era înșirată pe același lanț auriu (care își pierdea repede strălucirea).

Bineînțeles, maică-mea avea o explicație pentru toate aceste lucruri — o explicație patriarhală, explicația străveche a femeilor care dau pe-afară de talent și ambiție și care tot rămân însărcinate.

— Femeile nu pot pur și simplu să le facă pe amândouă, zicea ea, trebuie să alegi. Ori să fii artistă, ori să ai copii.

Cu un nume ca Isadora Zelda era clar ce trebuia să aleg: tot ceea ce maică-mii i se oferise și pierduse ocazia.

Cum puteam ca, pur și simplu, să-mi scot diafragma și să rămân însărcinată? Ceea ce alte femei fac fără să se gândească prea mult era pentru mine un act măreț și de seamă. Era o negare a numelui meu, a destinului meu, a mamei mele.

Surorile mele erau diferite. Gundra Miranda își spusese singură „Randy“ și se măritase la optsprezece ani. Se măritase cu un fizician libanez de la Berkeley*, făcuse patru băieți în California și apoi se mutase cu familia la Beirut, unde continuase să facă cinci fete. În ciuda aparen-

* University of California, Berkeley.

tului comportament rebel al unei evreice drăguțe din Central Park West care se căsătorește cu un arab, ducea, la Beirut, cea mai obișnuită viață de familie ce poate fi imaginată. Manifesta o înflăcărare aproape religioasă în favoarea ideii de *Kinder, Küche și Kirche** — și mai ales în privința Bisericii Catolice, la care mergea pentru a-i impresiona pe arabi cu faptul că nu era foarte evreică. Și asta, bineînțeles, nu pentru că le plăcea atât de tare catolicismul, însă era o alternativă mai bună decât cealaltă. Atât ea, cât și Pierre, cumnatul meu, credeau în Robert Ardrey, Konrad Lorenz și Lionel Tiger de parcă aceștia ar fi fost Iisus, Buddha și Mohammed. „Instinct!”, rosteau ei cu dispreț. „Instinct pur animalic!” Ajunseseră să-i urască pe beatnicii de la Berkeley de pe vremea când erau la colegiu și să predice teritorialitatea, imoralitatea contracepției și a avortului, precum și universalitatea războiului. Din când în când, păreau să creadă sincer în Marele Lanț al Ființei și în Dreptul Divin al Regilor. Și între timp, pur și simplu continuau să se înmulțească.

(„De ce oamenii cu gene *superioare* ar folosi mijloace contraceptive când toți *neaveniții* se înmulțesc și duc lumea la pieire? — vechiul refren ori de câte ori Randy anunța o nouă sarcină.)

Lalah (cealaltă fiică mijlocie după mine) era cu patru ani mai mică și se măritase cu un cioroi. Însă la fel ca și în cazul lui Randy, nonconformismul alegerii inducea în eroare. Lalah s-a dus la Oberlin unde l-a cunoscut pe

* (În germ. în orig.) Copil, bucătărie, biserică.

Robert Goddard, de departe cel mai alb cioroi din istoria expresiei. Cumnatul meu, Bob, are de fapt pielea de culoarea ciocolatei, însă mintea îi e la fel de albă ca a celui mai înverșunat membru al Ku Klux Klan-ului. Nu știu nimic în legătură cu „membrul” lui. Cum a ajuns la o școală precum Oberlin mă cam nedumerește, cum probabil că l-a nedumerit și pe el. După colegiu, a făcut Medicina la Harvard și s-a hotărât repede să se îndrepte spre domeniul de unde veneau banii: chirurgia ortopedică. Acum își petrece patru zile pe săptămână fixând picioare și șolduri (și adunând sume uriașe de la companiile de asigurări). Celelalte trei zile sunt petrecute călărind într-un club exclusivist dintr-o suburbie a Bostonului la modă, însă cu circuit închis, unde el și Lalah locuiesc.

Și cum trăiesc! Înconjurați de cea mai vastă expoziție de drăcovenii electrice de la Hammacher-Schlemmer: zdrobitoare electrice de gheață, răcitoare de vin, mașinării așezate lângă pat care emit sunete sintetizate ale mării, curățătoare automate de ouă, umidificatoare, dehumidificatoare, shakere automate de cocktailuri, aparate pentru tuns gazonul care se mișcă cu ajutorul telecomenzii, foarfeci de grădină programate să facă modele ornamentale, vârteluri în apa din cadă, bideuri care învârtesc apa, oglinzi pentru bărbierit iluminate care se ivesc din perete, televizoare color ascunse în spatele copiilor înrămate ale celor mai banale desene moderne și un bar care iese din perete în foaier în momentul în care cineva sună la ușa din față. Apropo, soneria cântă primele măsuri din

„When the Saints Come Marching In“ — unica și singura concesie a lui Bob făcută rasei negre.

Cu toate aceste drăcii, cai și trei mașini (una pentru fiecare din ei și una pentru menajera lor albă din America de Sud), am presupus cu toții că nu aveau timp nici măcar să se gândească să facă un copil — spre ușurarea părinților mei, bănuiesc. Nepoții arabi sunt o chestie, însă ăștia cel puțin au părul drept.

Cu toate astea, ne înșelam. Lalah lua, de fapt, pilule pentru fertilitate de doi ani (așa cum ne-a informat mai târziu pe noi și toate ziarele), și anul trecut a născut cinci gemeni. Restul (așa cum se spune) e istorie. Probabil că ați văzut articolul din *Time* despre „Cei cinci gemeni Goddard“, în care erau descriși ca fiind „drăgălași, cu pielea ca bobul de cafea și destul de dolofani“.

— Pfiu! a reacționat Mama Lalah Justine Goddard (născută White), în vârstă de douăzeci și patru de ani, când i s-a spus că născuse cinci gemeni.

Iar acum Lalah și Bob au mâinile pline de oase rupte, drăcii electronice, cai, ascensiune socială și cinci gemeni (cărora, întâmplător, le-au dat cele mai obișnuite nume la care s-au putut gândi: Timmy, Susie, Annie, Jennie și Johnnie). Și dr. Bob face mai mulți bani ca niciodată, din moment ce se pare că a avea cinci gemeni mulatri e modul cel mai extraordinar de a-ți forma o clientelă medicală de la injecțiile cu Vitamina B încoace. În ceea ce o privește pe Lalah, îmi scrie o dată pe an să mă întrebe de ce nu încetez „să ard gazul degeaba cu poezia“ și „să fac ceva semnificativ“, cum ar fi să am cinci gemeni.

După arabul lui Randy, negrul lui Lalah și convingerea primului meu soț că este Iisus Hristos, părinții mei chiar au fost ușurați când m-am măritat cu Bennett. Nu aveau chiar nimic împotriva rasei sale, însă le displăcea profund religia lui: psihanaliza. Sufereau de impresia greșită că Bennett le putea citi gândurile. De fapt, când privea pătrunzător, amenințător și enigmatic, de obicei se gândea să schimbe uleiul la mașină, să mănânce supă de pui cu tăieței la prânz sau să-și facă nevoile. Însă nu îi putusem niciodată convinge de acest lucru. Insistau să creadă că el se uita adânc în sufletele lor și vedea toate secretele urâte pe care ei înșiși voiau să le uite.

Mai rămâne Chloe Camille, născută în 1948 și cu șase ani mai mică decât mine. Copilul familiei. Chloe cu mințile ei ascuțite, limba ei ascuțită și extrem de comodă când vine vorba de a face ceva cu aceste lucruri. Chloe cea durdulie și frumoasă, cu părul ei castaniu, ochii albaștri și pielea perfectă. Cu singura pereche de țâțe cu adevărat minunate dintr-o familie fără țâțe. Chloe, bineînțeles, s-a măritat cu un evreu. Nu cu un evreu local, ci din import. (Nimeni din familie nu s-a dat în vânt să se căsătorească cu băiatul din casa de alături.) Soțul lui Chloe, Abel, e un israelian cu origini germano-evreiești. (Membrii familiei lui au fost odinioară proprietarii cazinoului de la Baden-Baden.) Și Abel, bineînțeles, a intrat în afacerea cu *tzatzka* a tatălui meu. Într-o afacere dominată de foștii actori din Catskill Mountain, el adusese lecții învățate la Wharton School. Părinții mei se răzvrătiseră la început și apoi îl adoptaseră realmente, în momentul în care toți se

îmbogățiseră. Abel și Chloe au un băiat, Adam, care e blond cu ochi albaștri și care, în mod evident, e nepotul favorit. La reuniunile de Crăciun, când întreaga familie se strânge în apartamentul părinților mei, Adam pare singurul arian dintr-un loc de joacă al copiilor din lumea a treia.

Deci eu eram singura soră *ohne kinder** și nu mi se permitea niciodată să uit acest lucru. Când Pierre și Randy veniseră ultima dată în vizită la New York împreună cu progeneriturile lor, era chiar în perioada când prima mea carte era publicată. În toiul uneia dintre certurile noastre obișnuite (în legătură cu ceva neînsemnat și stupid), Randy numise poezia mea „masturbatoare și exhibiționistă” și mă ocărâse pentru „sterilitatea” mea.

— Te comporti de parcă scrisul e cel mai important lucru din lume! a țipat ea.

Încercam să fiu rațională, calmă și sănătoasă la minte în legătură cu familia mea în acea săptămână, așa că mă abțineam cu eforturi extraordinare să nu explodez, deși simțeam că sunt cât pe ce.

— Randy, am implorat-o, *trebuie* să cred că scrisul este cel mai important lucru din lume pentru a continua să fac acest lucru, însă nimeni nu spune că trebuie să-mi împărtășești obsesia, așa că de ce ar trebui eu să o împărtășesc pe a ta?

— Ei bine, nu am să te las să ne bagi pe mine, pe soțul și pe copiii mei în scrierile tale imputite — mă auzi? O să

* (In germ. în orig.) Fără copii.

te omor dacă mă pomenești în vreun fel. Și dacă nu te omor eu cu mâna mea, atunci Pierre o va face. Pricepi?

Și aici a urmat o lungă și asurzitoare discuție despre autobiografie versus ficțiune, în care eu i-am pomenit pe Hemingway, Fitzgerald, Boswell, Proust și James Joyce — toți, aparent, fără niciun rezultat.

— La naiba, poți foarte bine să-ți publici cărțile tale imputite postum, tipă Randy, dacă se întâmplă să conțină cumva vreun *cuvânt* în legătură cu vreun personaj care are și cea mai mică asemănare cu mine!

— Și presupun că ai de gând să mă omori pentru a nu întârzia publicarea.

— Vreau să spun, după ce murim *noi*, nu după ce mori tu.

— E asta o invitație la decapitare?

— Bagă-ți aluziile literare în cur. Crezi că ești al dracului de inteligentă, nu-i așa? Doar pentru că ai fost o jechoasă și o tocilară și că te-ai descurcat bine la școală. Doar pentru că ești ambițioasă, că o arzi cu intelectuali nesuferiți și cu tot felul de ipocriți. Aveam tot atâta talent ca și tine pentru scris și o știi bine, doar că eu nu *m-aș degrada* să mă dau în spectacol în public, așa cum o faci tu. Nu aș *vrea* ca oamenii să-mi cunoască fanteziile secrete. Nu sunt o *exhibiționistă* imputită ca tine, asta-i tot... Și acum ieși dracului afară de-aici! Ieși afară! Mă auzi?

— Asta se întâmplă să fie casa lui Jude și a lui tati — nu a ta.

— Ieși afară! Mi-ai provocat deja o migrenă groaznică! Ținându-se cu mâinile de tâmple, Randy fugi la baie.

Era vechea evadare psihosomatică. Toată lumea din familia mea se folosește de asta cu orice ocazie. Mi-ai provocat o durere groaznică de cap! Mi-ai provocat indigestie! Mi-ai provocat iritații! Mi-ai provocat halucinații auditive! Mi-ai provocat un atac de cord! Mi-ai provocat cancer!

Randy își făcu apariția din baie cu o privire de suferință pe chip. Își revenise în simțiri. Acum încerca să fie tolerantă.

— Nu vreau să mă cert cu tine, zise ea.

— Aha!

— Nu, pe bune. Pentru că ești sora mea mai mică și chiar cred că ai apucat-o pe un drum greșit! Vreau să spun că trebuie pe bune să încetezi cu scrisul și să faci un copil. Vei vedea că acest lucru te împlinește mult mai mult decât scrisul...

— Poate tocmai de asta îmi e frică.

— Ce vrei să spui?

— Uite ce e, Randy, poate părea absurd cuiva cu nouă copii, însă mie chiar *nu-mi lipsesc* copiii. Vreau să spun că *îi iubesc* pe copiii tăi și pe ai lui Chloe și pe ai lui Lalah, însă nu mai *vreau* o altfel de împlinire în momentul de față. Mi-a luat *ani* ca să învăț să stau la biroul meu mai mult de două minute o dată, ca să mă împac cu singurătatea și groaza eșecului, cu tăcerea abominabilă și cu foaia albă de hârtie. Și acum că pot suporta acest lucru... acum când în cele din urmă o pot face... chiar sunt nerăbdătoare să trec mai departe. Nu *vreau* să se interpună nimic în momentul de față. Iisuse Hristoase! Mi-a luat atât de mult ca să ajung în punctul ăsta...

— Chiar așa ai de gând să-ți petreci restul vieții? Să stai într-o cameră și să scrii poezii?

— Ei bine, de ce nu? De ce e lucrul ăsta mai rău decât să faci nouă copii?

Mă privi cu dispreț.

— Nu știi nimic în legătură cu faptul de a avea copii.

— Iar tu nu știi nimic în legătură cu scrisul.

Chiar eram dezgustată de mine însămi pentru că păream atât de infantilă. Randy mă făcea întotdeauna să mă simt de parcă aveam din nou cinci ani.

— Însă ți-ar plăcea să ai copii, insistă ea, chiar ți-ar plăcea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, probabil că ai dreptate! Însă ești tu destul o Ethel Kennedy pentru familia noastră — de ce dracu mai avem nevoie de încă una? Și de ce ar trebui să o fac dacă am atât de multe îndoieli în legătură cu asta? De ce ar trebui să mă *forțez*? Pentru binele cui? Al tău? Al meu? Al copiilor inexistenți? Că doar nu o să piară rasa umană dacă n-o să am eu copii!

— Da' nu ești nici măcar curioasă să trăiești această experiență?

— Cred că da... însă nu prea mă omoară curiozitatea. Și în afară de asta, am timp...

— Ai aproape treizeci de ani. Nu ai atât de mult timp cât crezi.

— Oh, Dumnezeule, am zis, tu chiar nu poți suporta pe cineva care face altceva decât ai făcut tu. De ce trebuie să-ți copiezi viața și greșelile? Nu pot nici măcar să fac *propriile* mele blestемate de greșeli?

— Ce greșeli?

— Cum ar fi să-ți crești copiii și să îi faci să creadă că sunt catolici, cum ar fi să minți în legătură cu religia ta, cum ar fi să negi ceea ce ești...

— Te omor! țipă Randy, venind spre mine cu brațele ridicate.

Am intrat în dulapul din hol așa cum făceam de atâtea ori în copilărie. Erau zile când Randy mă bătea cu regularitate. (Cel puțin, dacă voi avea copii, nu o să fac niciodată greșeala de a avea mai mult de unul. Să fii singurul copil la părinți se presupune că este o povară psihologică foarte mare, însă era tot ce îmi dorisem întotdeauna, copil fiind.)

— *PIERRE!* am auzit-o țipând pe Randy de după ușă.

Am răsucit încuietoarea și am aprins lumina. Apoi m-am băgat în haina de zibelină a mamei (ce mirosea a *Joy* și *Diorissimo* învechit) și m-am așezat sub ea picior peste picior printre cizme. Deasupra mea erau alte două bare de haine ce o luau în sus către tavan. Haine de blană vechi, haine pentru copii englezești, cu jambiere de piele, hanorace de schi, pelerine de ploaie, treniuri, impermeabile cu autografe din zilele când mergeam în tabere, sacouri de școală cu ecusoane la gulere și cu chei pentru patinele cu roțile uitate prin buzunare, pardesie de seară din catifea, pardesie de brocart, pardesie polo, mantouri de nurcă... treizeci și cinci de ani de schimbări în modă și patru fete care crescuseră mari... treizeci și cinci de ani de cumpărat, de cheltuit, de crescut copii și de țipat la ei... și cu ce se alesese mama din toate astea? Cu zibelina, nurca și resentimentele?

— Isadora!

Era Pierre acum. Ciocăni ușor în ușă.

M-am așezat pe podea și mi-am legănat genunchii. Nu aveam nicio intenție de a mă ridica. Era un miros atât de încântător de naftalină și de *Joy*.

— Isadora!

Pe bune, m-am gândit, uneori *mi-ar plăcea* să am un copil. O fetiță foarte înțeleaptă și spirituală care ar crește și ar deveni femeia care eu n-am putut fi niciodată. O fetiță foarte independentă fără cicatrice pe creier sau pe psyche. Fără servilitate lingușitoare și fără farmec care ți se bagă pe sub piele. O fetiță care să spună ce gândește și să gândească ce spune. O fetiță care să nu fie nici răutăcioasă și nici lingușitoare pentru că nu ar urî-o pe mama ei și nu s-ar urî nici pe ea.

— Isadora!

Ceea ce voiam cu adevărat era să îmi dau naștere *mie însămi* — fetița care aș fi fost într-o altă familie, într-o altă lume. Mi-am îmbrățișat genunchii. Mă simțeam ciudat de protejată aici, sub haina de blană a mamei.

— Isadora!

De ce trebuiau ei să mă tot preseze și să încerce să mă vâre în aceleași tipare care îi făcuseră pe ei atât de nefericiți? O să fac un copil atunci când o să fiu pregătită. Sau, dacă nu am să fiu niciodată pregătită, atunci nu o să fac. Oare un copil e o garanție împotriva singurătății sau a durerii? Oare e ceva pe lumea asta o astfel de garanție? Dacă ei erau atât de fericiți cu viețile lor, de ce trebuiau tot timpul să facă prozeliți? De ce insistau

ca toată lumea să îi imite pe ei? De ce erau niște afurișiți de misionari?

— Isadora!

De ce surorile și mama mea păreau toate să se afle într-o conspirație, să-și bată joc de realizările mele și să mă facă să mă simt ca și cum ar fi fost niște handicapuri? Publicasem o carte pe care până și eu puteam suporta să o citesc. Șase ani de scris și de foi aruncate la coș, de scris și de nenumărate variante, de încercări de a pătrunde cât mai adânc în propria ființă. Și cititorii îmi trimiseseră scrisori și mă sunaseră în toiul nopții să-mi spună că acea carte conta, că era curajoasă și sinceră, că eram curajoasă și sinceră. Curajoasă! Iată-mă în dulap îmbrățișându-mi genunchii! Însă pentru familia mea eram o ratată pentru că nu aveam copii. Era absurd. Știam că era absurd. Însă ceva în mine repeta catehismul. Ceva în mine își cerea scuze tuturor oamenilor care aduseseră laude poemelor mele; ceva în mine zicea: „O, dar să nu uitați — eu nu am copii“.

— Isadora!

Aproape treizeci de ani. Cei care nu mă cunosc zic uneori că am douăzeci și cinci, însă pot să văd începuturile neîndurătoare ale bătrâneții, începuturile morții, pregătirea graduală către non existență. Am deja ușoare riduri pe frunte. Le pot întinde cu degetele, însă ele se formează imediat la loc. Sub ochi, o rețea fină de linii începe: canale mititele, contururile unei luni miniaturale. În colțurile ochilor am una, două, trei linii fine, de parcă au fost făcute cu un stilou Rapidograph ce folosește cerneală

invizibilă. Cu greu perceptibile — cu excepția artistei însăși. Și gura e mai încremenită în poziția ei decât obișnuia să fie. Zâmbetului îi ia mai mult timp până să dispară. De parcă vârsta ar fi, mai presus de toate, rigiditate. Așezarea chipului în șabloane prearanjate; o prevestire slabă a rigidității care vine după moarte. Oh, bărbia e încă destul de fermă... însă nu e oare un lanț fin, aproape invizibil la mijlocul gâtului? Și sânii sunt încă fermi, însă pentru cât timp? Și găurica? Asta o să fie ultima care o să moară. Se va mai ține încă tare atunci când nimeni nu o să mă mai vrea.

E ciudat cum, în pofida repulsiei mele de a rămâne însărcinată, par să trăiesc în interiorul găuricii mele. Par să fiu implicată în toate schimbările trupului meu. Acestea nu trec niciodată neobservate. Par să știu cu exactitate perioada ovulației. În a doua săptămână a ciclului, simt o ușoară înțepătură și apoi un fel de furnicături în partea de jos a abdomenului. Câteva zile mai târziu găsesc adeseori o mică pată de sânge în *yarmulka* de cauciuc a diafragmei. O pată de sânge roșu-deschis, singura urmă vizibilă a oului care ar fi putut deveni un copilăș. Simt atunci un val de tristețe aproape de nedescris. Tristețe și ușurare. E oare, într-adevăr, mai bine să nu te fi născut niciodată?

Diafragma a devenit un fel de fetiș pentru mine. Un obiect sfânt, o barieră între uterul meu și bărbați. Oarecum, ideea de a purta copilul *lui* mă umple de mânie. Lasă-l să-și poarte propriul lui copil! Dacă aș avea un copil, aș vrea să fie tot *al meu*. O fată ca mine, însă mai

bună. O fată care, de asemenea, va putea să aibă propriii ei copii numai ai ei. Nu să ai copii mi se pare necinstit, ci să ai copii pentru bărbați. Copii care să ia numele lor. Copii care te leagă, prin dragostea pentru ei, de un bărbat pe care trebuie să-l mulțumești și să-l slujești de teama de a nu te părăsi. Și dragostea, la urma urmelor, e cel mai puternic zăvor. Singurul care se uzează cel mai tare și care durează cel mai mult. Și apoi aș fi prinsă în capcană pentru totdeauna. Ostatică a propriilor sentimente și a propriului meu copil.

— Isadora!

Însă poate eram deja ostatică. Ostatica fanteziilor mele. Ostatica temerilor mele. Ostatica falselor mele definiții. Și oricum, ce însemna să fii femeie? Dacă însemna să fii ceea ce era Randy sau ceea ce era maică-mea, atunci nu voiam asta. Dacă însemna să clocotești de resentimente și să îți predici despre bucuria de a avea copii, atunci nu voiam asta. Mult mai bine să fii o călugăriță intelectuală decât *asta*.

Însă nici călugărița intelectuală nu era o chestie prea distractivă. Nu avea vigoare. Și care erau alternativele? De ce nu-mi arăta cineva niște alternative? Am ridicat privirea și am atins cu bărbia tivul hainei de zibelină a mamei mele.

— Isadora!

— OK. Vin.

Am ieșit din dulap și am dat nas în nas cu Pierre.

— Cere-i scuze lui Randy! Îmi porunci el.

— Pentru ce?

— Pentru toate lucrurile răutăcioase și dezgustătoare pe care le-ai spus despre mine! țipă Randy. Cere-ți scuze!

— Am zis doar că negi ceea ce ești și că nu vreau să fiu ca tine. De ce e nevoie de o scuză pentru asta?

— Cere-ți scuze! urlă ea.

— De ce?

— De când îți pasă ție atât de al dracului de mult de faptul că ești evreică? De când ești tu atât de al dracului de religioasă?

— Nu sunt atât de religioasă, am zis.

— Atunci de ce faci așa un tărăboi?

Pierre folosea acum cel mai blând accent franțuzesc al lui de Orient Mijlociu.

— Nu eu am pornit această cruciadă religioasă ca să sporesc numărul adevăraților credincioși — tu ai făcut-o. Nu încerc să te convertesc la nimic. Încerc să-mi duc afurisita asta de viață a mea dacă reușesc să o găsesc în toată această încâlceală.

— Dar Isadora, zise Pierre pe un ton lingușitor, exact asta e — noi încercăm să te *ajutăm*.

4

LÂNGĂ PĂDUREA NEAGRĂ

Copiii cu vârste fragede erau în mod invariabil exterminați, deoarece, fiind atât de mici, erau incapabili să muncească... Adeseori femeile își ascundeau copiii sub hainele lor, însă bineînțeles, când îi găseam, îi trimiteam spre a fi exterminați. Ni se cerea să facem aceste exterminări în secret, însă bineînțeles duhoarea și putoarea grețoasă de la trupurile care ardeau încontinuu se răspândeau în întreaga zonă și toți oamenii care locuiau în comunitățile din jur știau că la Auschwitz aveau loc exterminări.

—Depoziția sub jurământ a Obersturmführerului S.S. Rudolph Hoess, 5 aprilie 1946, Nürnberg

Trenul de 8:29 către Frankfurt
Europa e pluş prăfos,
vagoane de clasa întâi
cu praf de clasa întâi.

Și conductorul
seamănă cu un porc roz
din marțipan
și pași de găscă
în jos pe coridor.

FRAULEIN!

Spune el cu patru umlauturi
și centura roșie de pe piept din piele de lac
șuieră în aer
ca un elastic plesnit.

Și chipiul lui se înalță, se înalță,
o coroană papală

ce se îndreaptă către ceruri pentru a revendica

o autoritate absolută,

dreptul divin

al conductorilor de *Bundesbahn*.

FRAULEIN!

E pericoloso sporgersi.

Nicht hinauslehnen.

Il est dangereux...

repetă roțile.

Însă nu sunt atât de tâmpită.

Știu unde se sfârșesc șinele

și roțile se învârtesc mai departe în tăcere.

Știu că gara

nu va fi marcată.

Părul meu este mai arian

decât orice altceva.

Numele meu e buruiană.

Pașaportul, ochii

mai albaștri decât cerul Bavariei.
Însă el vede
Steaua lui David
din buricul meu.
Tronc. Zdrang.
O port pentru
ultimul striptease.
FRÄULEIN!
Cineva mă înghiontește ca să mă trezesc.
Mâna mea lașă
aproape că salută
acest bărbat mic și burzuluit
îmbrăcat în uniformă.
Schönes Wetter heute,
zice el
cu o încuviințare din cap
cătrec fermele estompate
de dincolo de fereastră.
Îmi perforează biletul
cu răceală, apoi
fața lui rotoseie zâmbește
în lumina soarelui care brusc
e bună
ca supa de pui.

Înainte de a locui la Heidelberg, nu eram în mod special conștientă de faptul că sunt evreică. Oh, am anumite amintiri: bunica mea săpunindu-mi mâinile între ale ei și spunându-mi că îndepărtează „germanii” (un joc de cuvinte pornit de la „germeni”). Pe sora mea,

Randy, inițiind un joc numit „Fugind de nemți“ în care ne îmbrăcam cu cele mai călduroase haine, o înghesuiam pe sora noastră, Chloe, care era bebeluș, în căruciorul de păpuși, făceam sandviciuri cu marmeladă și le mâncam în adâncurile înmiresmate ale dulapului de lenjerie, sperând ca proviziile noastre să țină până ce se termina războiul și veneau Aliații. E și o amintire rătăcită cu cea mai bună prietenă a mea, membră a bisericii episcopale, Gillian Battcock (în vârstă de cinci ani), zicând că nu poate să facă baie cu mine pentru că eram evreică și evreii „fac întotdeauna pipi în apa din cadă“. Însă în general, am avut o copilărie cât se poate de ecumenică. Prietenii părinților mei erau de toate culorile, religiile și rasele, și la fel și ai mei. Trebuie să fi învățat expresia „Familia Omului“^{*} înainte de a mi se usca pantalonii de trening. Cu toate că idișul era uneori vorbit acasă, părea să fie folosit doar ca un fel de cod pentru a ascunde anumite lucruri de fata în casă. Uneori era vorbit pentru a induce în eroare copiii, însă noi, cu radarul nostru excelent caracteristic copilăriei, sesizam întotdeauna conținutul, chiar dacă nu înțelegeam cuvintele. Rezultatul a fost că n-am învățat aproape deloc idiș. A trebuit să citesc *La revedere, Columb* ca să învăț cuvântul *shtarke*^{**} și *Lada fermecată*^{***} ca să aud despre un ziar numit *The Forward*^{****}. Aveam paisprezece ani când am participat prima dată la un bar

* Referire la expoziția fotografică a lui Edward Steichen organizată în 1955 la Muzeul de Artă Modernă din New York și intitulată „Family of Man“.

** (În idiș în orig.) Puternic.

*** Roman de Bernard Malamud.

**** Săptămânal ebraico-american publicat la New York în idiș și engleză.

mitzvah (al unui văr primar din Spring Valley, New York), iar maică-mea rămăsese acasă pentru că avea migrenă. Bunicul meu era un fost marxist care credea că religia este narcoticul maselor, îi interzisesse bunicii mele orice „prostie religioasă“ și apoi mă acuzase (la cei optzeci de ani ai lui sentimental și sioniști) că eram „o blestemată de antisemită“. Bineînțeles că nu eram antisemită. Doar că nu mă simțeam extrem de evreică și nu puteam înțelege de ce el, dintre toți oamenii, începuse brusc să vorbească precum Chaim Weizmann. Adolescența mea (la Break Neck Work Camp, Liceul de muzică și artă, și consilier pregătitor la Herald Tribune Fresh Air Fund) fusese consumată în perioada de glorie când un negru într-o clasă de liceu era invariabil ales președinte și a avea prieteni și iubiți interraciali era un semn flagrant al statutului social. Nu că nu-mi dădeam seama de ipocrizia acestei discriminări inverse chiar și atunci —, cu toate astea, am avut partea mea de integrare cinstită. M-am considerat o internaționalistă, o socialistă fabianistă, o prietenă a întregii omeniri (nimeni nu pomenea de condiția femeii în perioada aceea), o umanistă. Mă dădeam înapoi când auzeam evrei șovini ignoranți vorbind despre cum Marx, Freud și Einstein erau evrei, cum Iisus avea creier și gene superioare. Era clar pentru mine că a te crede superior era un semn sigur al faptului că erai inferior și că a te crede extraordinar era un semn sigur al faptului că erai obișnuit.

În fiecare Crăciun de când aveam doi ani, avuseserăm brad. Doar că noi nu celebrăm nașterea lui Hristos; noi

celebram (zicea maică-mea) „Solstițiul de iarnă“. Gillian, care avea o creșă sub pomul *ei* de Crăciun și o stea a Bethlehemului deasupra lui, discuta aprins aceste aspecte cu mine. Eu repetam ferm ceea ce zicea maică-mea. „Solstițiul de iarnă a fost înaintea lui Iisus Hristos“, spuneam. Biata și ignoranta mamă a lui Gillian insistase asupra bebelușului Iisus și a nașterii virgine.

La Paști, vânăm ouăle vopsite, însă nu celebrăm învieirea lui Hristos; celebrăm „Echinocțiul de primăvară“, Re-nașterea Vieții, Ritualurile de Primăvară. Ascultând-o pe maică-mea, ai fi crezut că suntem druzi.

— Ce se întâmplă cu oamenii când mor? o întrebam.

— Nu mor cu adevărat, îmi zicea ea. Se întorc în pământ și după o vreme renasc, ca iarbă sau poate chiar ca roșii.

Chestia asta era straniu de alarmantă. Poate era destul de liniștitor să o aud zicând: „Nu mor cu adevărat“, însă cine voia să fie o roșie? Asta era oare soarta mea? Să devin o roșie cu toate semințele alea moi și umede?

Însă fie că-mi plăcea sau nu, era singura religie pe care o aveam. Nu eram cu adevărat evrei; eram păgâni și pan-teiști. Credeam în reîncarnare, în sufletele roșiilor, chiar (de prin anii '40) în ecologie. Cu toate astea, am început să simt intens evreiește și intens paranoic (oare acestea două sunt probabil același lucru?) în momentul în care am pus piciorul în Germania.

Brusc, oamenii din autobuze se duceau în case unde păstrau cu sfințenie mici colecții ingenioase de dinți de aur și verighete... Abajururile de la Hotel Europa erau

suspicios de fin granulate... Săpunul din toaleta de la Silberner Hirsch mirosea ciudat... Trenurile imaculate erau într-adevăr claustrofobice și bouvagoanele urât-mirositoare... Conducătorul, cu fața lui de porc roz din marțipan, nu avea de gând să mă lase să plec... Șeful de gară, cu chipiul lui nazist cu vârful ridicat în sus, avea să-mi inspecteze actele cu un pretext anume, pentru ca apoi să mă îmbrâncească spre unul din acei polițiști îmbrăcați în verde și încălțați cu cizme de piele și cu bici asortat... Vameșul de la graniță avea cu siguranță să mă oprească, să descopere micul meu depozit secret de Lomotil analgezic, tablete de sulf, V-Cillin și Librium de la dispensarul armatei — provizia obișnuită de bună-tăți pentru a merge în Italia — și după asta, avea să mă ducă într-o peșteră secretă la poalele Alpilor unde aveam să fiu torturată în niște feluri ingenios de crude, până ce mărturiseam că, sub păgânismul, panteismul și cunoștințele pedante de poezie engleză ale mele, eram la fel de evreică precum Anne Frank, cu fiecare părtică din mine.

Data fiind perspectiva istoriei, e clar că Bennett și cu mine datoram faptul de a ne afla la Heidelberg (și, de fapt, căsătoria noastră) îmbrobodelii publicului american făcută de guvern, care a fost mai târziu dată în vileag în Documentele Pentagonului. Cu alte cuvinte, ne căsătoriserăm ca rezultat direct al faptului că Bennett fusese recrutat — și fusese recrutat ca rezultatul direct al recrutării trupelor pentru războiul din Vietnam din anii 1965–66, care fusese rezultatul direct al îmbrobodelii pu-

blicului american de către guvern. Însă cine știa acest lucru atunci? Îl bănuiam, însă nu aveam nicio dovadă. Aveam titluri ironice de ziar, care promiteau că recrutarea avea să „pună capăt războiului și avea să aducă o pace de durată“. Aveam afirmații de genul: „A fost necesar să se distrugă satul pentru a-l salva...“ Aveam activiști care se exprimau la fel de clar ca oricare alții care au apărut mai târziu. Însă nu aveam nicio dovadă în alb și negru pe prima pagină a ziarului *The Times*.

Așa că Bennett, psihiatru de copii cu jumătate din practica lui psihanalitică făcută, a fost recrutat la vârsta de treizeci și unu de ani. Ne avuseserăm unul pe altul timp de trei luni. Veniserăm unul la altul din alte povești nefericite de dragoste — și din partea mea dintr-un prim mariaj dezastruos. Ne era silă să mai fim celibatari; eram îngroziți de a fi singuri; eram fericiți împreună în pat; eram speriați de viitor; ne-am căsătorit cu o zi înainte ca Bennett să trebuiască să plece la Fort Sam Houston.

De la început, căsătoria a fost stranie. Amândoi ne așteptaserăm la o salvare. Ne agățam unul de altul și ne încercam împreună. Lucrurile au devenit ostile în doar câteva zile. Am trecut repede de la atacuri verbale la tăcere absolută, punctată de partide de amor care continuau, într-un ritm surprinzător de constant, să fie bune. Niciunul dintre noi nu prea știa în ce ne băgasem sau de ce.

Înainte de a veni la Heidelberg, decorul pentru primele două luni de căsătorie fusese la fel de ciudat ca și motivul pentru care ne căsătoriserăm. Iată-ne, doi locuitori îngroziți

și strămutați ai Manhattanului, îngropați în San Antonio, Texas. Lui Bennett îi fusese tuns părul, fusese băgat în uniformă aceea verde de armată, obligat să stea și să asculte ore întregi propaganda militară despre ce înseamnă să fii doctor militar — ceva ce el detesta din toată inima.

Stăteam „acasă” într-un motel steril de la periferia orașului San Antonio, mă uitam la televizor, îmi cârपăceam poemele, mă simțeam furioasă și lipsită de putere. Ca majoritatea fetelor native din New York, nu învățasem să conduc. Aveam douăzeci și patru de ani și eram eșuată într-un motel din Texas, uitându-mă la o fâșie de autostradă arsă de soare, dintre San Antonio și Austin. Dormeam până la zece și jumătate, mă trezeam și mă uitam la televizor, în timp ce mă machiam cu grijă (pentru cine?), coboram și mă îndopam cu gustări texane compuse din clătite, cârnați și cereale, mă îmbrăcam cu costumul de baie (care devenea din ce în ce mai strâmt) și mă prăjeam la soare timp de două ore și ceva. Apoi înotam în piscină cinci minute și urcam din nou pentru a mă confrunta cu „munca” mea. Însă îmi era aproape imposibil să muncesc. Singurătatea scrisului mă îngrozea. Căutam orice fel de scuză ca să scap. Nu mă percepeam ca fiind scriitoare și nu aveam încredere în capacitatea mea de a scrie. Nu-mi dădeam seama atunci că scrisesem toată viața. Începusem să compun și să ilustrez povestioare de pe când aveam opt ani. Țineam un jurnal de la vârsta de zece ani. Scriam cu aviditate și ironie scrisori încă de la vârsta de treisprezece ani și imitasem cu conștiinciozitate scrisorile lui Keats

și G.B.S.* toată adolescența mea. La șaptesprezece ani, când mă dusesem în Japonia cu părinții și surorile mele, târâsem după mine mașina de scris Olivetti și îmi petrecusem fiecare seară recapitulând observațiile din timpul zilei într-un blocnotes cu foi detașabile. Începusem să public poeme în mici reviste literare în timpul ultimului an de colegiu (unde câștigasem majoritatea premiilor de poezie și editasem revista literară). Și cu toate astea, în ciuda faptului evident că eram obsedată de scris, în ciuda lucrurilor publicate și în ciuda scrisorilor de la agenți literari care mă întrebau dacă „lucram la un roman“, nu credeam chiar deloc în seriozitatea angajamentului meu.

În loc de asta, îmi permisesem să mă mut la o postuniversitară. Se presupunea că postuniversitara era sigură, lucrul pe care îl aveai la loc sigur, „în pânțece“ (ca un copil?), înainte de a te așeza să scrii. Ce escrocherie flagrantă pare acum! Însă atunci mi se părea prudent, înțelept și responsabil. Eram o fată atât de bună și de ascultătoare, încât profesorii mă voiau în rândurile lor. Tânjeam să-i refuz, însă nu aveam curajul — așa că îmi irosisem doi ani și jumătate cu un masterat și cu o parte dintr-un doctorat înainte de a-mi trece prin cap că postuniversitara intra serios în opoziție cu pregătirea mea profesională.

Căsătoria cu Bennett m-a făcut să-mi iau zborul de la postuniversitară. Mi-am luat învoire pentru a-l urma în

* Prescurtare de la George Bernard Shaw

armată. Ce altceva puteam face? Nu era pentru că voiam să renunț la profesorat — ci pentru că Istoria îmi dăduse o cizmă în fund. De asemenea, căsătoria cu Bennett m-a îndepărtat de New York, de maică-mea, de Catedra de engleză de la Columbia*, de fostul soț și de foștii iubiți — lucruri care ajunseseră toate să pară identice în mintea mea. Voiam să plec de acolo. Voiam să scap. Iar Bennett era mijlocul prin care puteam să o fac. Căsătoria noastră începuse sub această povară grea. Faptul că a supraviețuit e mai degrabă un miracol.

În Heidelberg, ne-am instalat căminul într-un vast lagăr de concentrare american în zona de după război a orașului (la distanță bună de frumoasa și vechea zonă de lângă *Schloss*** , pe care o vizitează turiștii). Vecinii noștri erau în principal căpitani de armată și „subordonații” lor. Cu câteva excepții notabile, aceștia au fost cei mai atenți oameni printre care am trăit vreodată. Ne-vestele te întâmpinau cu cafea când te mutai acolo. Copiii erau inebunitori de prietenoși și de politicoși. Soții săreau galant să te ajute să-ți scoți mașina dintr-un morman de zăpadă sau să-ți duci cutiile grele sus. Era și mai uimitor când te anunțau că viața era ieftină în Asia, că S.U.A. o să bombardeze în întregime Viet Cong-ul, și că, în fond, militarii erau acolo doar ca să-și facă datoria, și nu ca să aibă opinii politice. Ne priveau pe Bennett și pe mine ca pe niște creaturi venite din spațiu, și cam așa ne simțeam și noi.

* Columbia University.

** (In germ. în orig.) Castel.

Peste drum erau ceilalți vecini ai noștri, nemții. În 1945, când erau încă militariști, îi urâseră pe americani pentru câștigarea războiului. Acum, în 1966, nemții erau pacifiști (cel puțin în privința altor națiuni) și îi urau pe americani pentru că erau în Vietnam. Ironiile se înmulțeau atât de repede, că de-abia le mai puteai face față. Dacă San Antonio fusese ciudat, Heidelberg era de o mie de ori mai ciudat. Locuiam între două tabere de dușmani și eram amândoi atât de nefericiți, că ne dușmăneam unul pe altul.

Dacă închid ochii, încă îmi pot aminti ora cinei în Mark Twain Village, Heidelberg. Mirosul mâncării înfulecate în grabă într-un pasaj, în fața unui televizor. Radioul Forțelor Armate trâmbițând scoruri la fotbal și numărul (umflat) de combatanți din Viet Cong omorâți în cealaltă parte a lumii. Copii țipând. Casnice pistruiate de douăzeci și cinci de ani din Kansas umblând de colo-colo în capoate și cu bigudiuri în păr, așteptând întotdeauna acea serată dansantă pentru care să merite să-și perie buclele. Însă aceasta nu vine niciodată. În loc de asta vin comis-voiajorii care pășesc țațoș pe coridoare, sună la uși, vând orice, de la fonduri mutuale la enciclopedii ilustrate (cu un vocabular simplificat) și carpete orientale. În afara americanilor rătăciți, a britanicilor care s-au lăsat de școală și a studenților pakistanezi care vând „pe sub mână”, există un veritabil *Bundeswehr* de nemți, care fac comerț ambulant cu orice, de la picturi în ulei „pictate manual” ale Alpilor îndulciți sub apusuri de soare dulci ca mierea până la halbe de bere ce interpretează „God

Bless America“ și ceasuri cu cuc din Pădurea Neagră care sună la nesfârșit. Și cei din armată cumpără, cumpără și cumpără. Nevestele cumpără pentru a-și umple viețile goale, pentru a crea o iluzie de cămin în apartamentele lor cenușii, pentru a împrăști unsoarea banilor americani peste tot în jurul lor. Copiii cumpără coifuri, jucării de război și haine militare pentru copii, astfel încât să poată juca jocurile lor preferate VC* versus Beretele Verzi și pentru a se pregăti pentru viitor. Soții cumpără unelte de găurit pentru a contracara propria lor impotență. Cu toții cumpără ceasuri ca pentru a simboliza felul în care armata le irosește viețile.

Cineva lansase un zvon în Mark Twain Village cum că ceasurile nemțești aduc noroc „pe pământul marelui PX“, așa că fiecare căpitan, sergent sau sublocotenent făcuse o afacere din a aduce acasă cel puțin treizeci. Le adunau pe pereți timp de doi ani, iar acestea sunau și cucul cânta la intervale neregulate, înnebunindu-i pe copii și pe soție la fel cum armata îi înnebunise pe ei. Și, din moment ce pereții acelor clădiri erau subțiri ca hârtia, chiar și locatarii „fără cucii“ (cum eram noi) auzeau artileria constantă de cucii cât era ziua de lungă. Când nu erau cucii de alături, era copilul aфон al vreunuia, interpretând melodia neinterpretabilă „Star Spangled Banner“ la orga Hammond (plătită în rate lunare accesibile — *ascultarea acelei orgi era chinuitoare*) sau vreun ofițer subaltern șef urlând la puștii lui (gemeni pe nume

* Prescurtare de la Victoria Cross.

Wayne și Dwayne — cărora le spunea, de altfel, „paraziții“ lui). Când cântatul cucilor nu mă înfuria, simbolismul ceasurilor mă amuza. Toată lumea din armată număra întotdeauna zilele și minutele: alte opt luni înainte de a te înlocui cineva, încă trei luni înainte ca soțul tău să meargă în Vietnam, încă doi ani până să fii acceptat pentru promovare, încă trei luni până să trimiți după soție și copil... Cucii înregistrau fiecare minut al fiecărei ore în acel marș lung către uitare.

Cu excepția faptului că nu aveam ceasuri, apartamentul nostru nu era cu mult diferit de apartamentul tipic al oricărui ofițer tânăr din complexul respectiv. Mobila nemțească era hidoasă și supraîncărcată, fabricată imediat după război și dată americanilor ca parte din despăgubirile de război. Fără îndoială, era chiar mai urâtă decât de obicei, din răzbunare. În primul rând era de un bej bolnăvicios, însă acum, după douăzeci de ani de folosință, se decolorase, se pătase și căpătase o nuanță gălbuie, ca a urinei, păstrând urmele multelor animale de companie, ale copiilor și ale vomei de dimineață după prea multă bere băută. Făcusem tot posibilul ca să acoperim acele canapele mari cât niște hipopotami și acele scaune elefantine cu niște cuverturi în culori vii, cu perne și cu tapiserii. Acoperisem pereții cu postere și pervazurile ferestrelor cu plante. Umplusem rafturile cu mare parte din cărțile noastre (expediate, cu mari cheltuieli, de guvern). Cu toate astea, locul era deprimant. Heidelbergul însuși era posomorât. Un oraș frumos în care plouă zece luni din an. Soarele se luptă zile întregi să apară, iese pentru

o oră și ceva, după care se retrage iar. Și noi locuiam într-un fel de închisoare. Un ghetou spiritual și intelectual pe care noi literalmente nu-l puteam părăsi fără a fi întemnițați.

Bennett era pierdut în armată și în propria lui depresie. Nu îmi putea oferi niciun ajutor. Iar eu nu aveam niciun fel de ajutor să-i ofer. Obişnuiam să mă plimb pe străzile vechiului oraș, singură în ploaie. Petreceam ore întregi colindând prin magazine universale, pipăind mărfuri pe care știam că nu o să le cumpăr niciodată, visând în mulțime, auzind fără să vreau conversații din care la început înțelegeam doar bucăți, ascultându-i pe vânzătorii ambulanti răcnind și laudând virtuțile perucilor cu elastic, ale unghiilor false, ale seturilor de cuțite, ale mașinilor de tocat și ale satârelor... „*Meine Damen und Herren...*“ începeau ei, și fiecare propoziție lungă era împănată cu această expresie. Îți răsuna în urechi după o vreme.

Toate doamnele rotunde ca niște cartofi se așezau în jurul meu, formând un perete cenușiu de lodenuri din pânză. Germania e patrulată de armate de doamne îmbrăcate în cenușiu, cu pălării tiroleze, cu pantofi comozi și cu guși de un roșu-aprins cu capilare sparte. De aproape, obrajii lor par presărați cu mici artificii surprinse, ca într-o fotografie, în momentul exploziei. Aceste văduve robuste sunt peste tot: purtând plase cu banane ce ies prin ochiurile plaselor, mergând cu fundul lor mare pe șei înguste de bicicletă, luând trenurile brăzdate de ploaie de la München la Hamburg, de la Nürnberg la Freiburg. O

lume de văduve. Soluția finală promisă de visul nazist: o lume fără evrei și fără bărbați.

Uneori, colindând fără niciun țel, mergând cu *Strassenbahn*, oprindu-mă să beau o bere și să mănânc covrigei într-o cafenea sau *Kaffee und Kuchen* într-un *Konditorei*, îmi imaginam că sunt fantoma unei evreice omorâte într-un lagăr de concentrare în ziua în care mă nașteam. Cine îmi putea spune că nu eram? Născocesc subiecte complicate despre care pretindeam că erau pur și simplu povestiri suprarealiste pe care plănuiam să le scriu. Însă erau mai mult decât niște povestiri, iar eu nu scriam. Uneori aveam senzația că înnebunesc.

Pentru prima dată în viața mea, devenisem profund interesată de istoria evreilor și de istoria celui de-al Treilea Reich. Mă duceam la USIS sau la Biblioteca Serviciilor Speciale și începeam să cercetez în amănunt cărțile ce detaliau ororile deportărilor și lagărele morții. Citeam despre *Einsatzgruppen* și mă imaginam săpându-mi propriul mormânt și stând în picioare pe marginea unei gropi mari, ținându-mi strâns la piept bebelușul, în timp ce ofițerii nazisti își pregăteau mitralierele. Îmi imaginam țipetele de groază și sunetele trupurilor căzând. Îmi imaginam că eram rănită și că mă rostogoleam în groapă, împreună cu trupuri ce se mișcau spasmodic și că se arunca pământ peste mine cu lopata. Cum puteam oare protesta că nu eram evreică, ci panteistă? Cum puteam pleda că veneram Solstițiul de iarnă și Ritualurile de primăvară? Pentru scopurile naziștilor, eram la fel de evreică precum oricine altcineva. Aveam să mă întorc în pământ și să devin o floare

sau un fruct? Oare asta s-a întâmplat cu sufletele tuturor evreilor omorâți în ziua când mă nașteam eu?

În rarele zile însorite, obișnuiam să frecventez piețele. Piețele nemțești de fructe mă fascinau cu diabolica lor frumusețe. În spatele Bisericii Sfântului Duh, în piața din secolul al șaptesprezecelea a orașului, era un târg de sâmbătă. Avea corturi cu dungi roșii și albe și grămezi de fructe ce sângerău de parcă ar fi fost sânge omenesc. Zmeură, căpșuni, prune mov, afine. Mormane de trandafiri și maci. Totul de culoarea sângelui și totul sângerând în lăzi de lemn și în afara lor, pe blaturile de lemn ale standurilor. Oare aici se duseseră sufletele copiilor evrei uciși în timpul războiului? Oare de aceea pasiunea nemților pentru grădinărit mă tulbura atât de tare? Toată acea apreciere inversată a caracterului sacru al vieții? Atât de multă dragoste canalizată spre cultivarea fructelor și a florilor, și spre creșterea animalelor? *Însă nu știam nimic despre ce li se întâmpla evreilor*, îmi spuneau întruna. *Nu scria în ziare. Au fost doar doisprezece ani.* Și îi credeam, într-un fel. Și îi înțelegeam, într-un fel. Și voiam să-i văd pe toți murind încet și de morți groaznice. Frumusețea însângerată a piețelor — cotoaroanțele bătrâne care cântăreau toate acele fructe însângerate, frăulein-ele dure și blonde care numărau trandafirii — reușea întotdeauna să-mi stârneasă cele mai violente sentimente în legătură cu Germania.

Mai târziu, am putut să scriu despre aceste lucruri și să exorcizez parțial demonii. Mai târziu, putusem să-mi fac prieteni nemți și chiar să găsesc unele lucruri pe care le-am îndrăgit în limba lor și în poezie. Însă în acel prim

an singuratic, nu puteam să scriu și aveam puțini prieteni. Trăiam ca o solitară, citind, plimbându-mă, imaginându-mi că sufletul meu ieșea afară din trup și că eram posedată de sufletul cuiva care murise în locul meu.

Exploram Heidelbergul ca un spion, găsind toate hotelele celui de-al Treilea Reich care, deliberat, nu erau menționate în ghidurile de călătorie. Am găsit locul unde se aflase o sinagogă înainte de a fi arsă din temelii. După ce am învățat să conduc, am putut să merg și mai departe de casă și am găsit o șină secundară de tren abandonată și un vechi vagon de marfă pe care, într-o parte, scria REICHSBAHN. (Toate trenurile noi și strălucitoare aveau eticheta BUNDESBAHN.) M-am simțit la fel ca unul dintre acei israelieni fanatici care vânează naziști în Argentina. Doar că eu îmi vânam propriul trecut, propria latură evreiască în care nu putusem să cred înainte.

Ceea ce mă înfură cel mai tare, cred, era felul în care nemții își schimbaseră culoarea pentru a se camufla, felul în care vorbeau despre pace și umanitarism, felul în care ei pretindeau cu toții că luptaseră pe frontul rusesc. Ipocrizia lor mă dezgusta. Cel puțin dacă ar fi venit și ar fi zis deschis: *L-am iubit pe Hitler*, era posibil ca sinceritatea lor să cântărească mai mult decât umanitatea lor și poate ar fi fost iertați. În cei trei ani pe care i-am petrecut în Germania, am întâlnit doar un singur om care a admis acest lucru. Era un fost nazist și a devenit prietenul meu.

Horst Hummel avea o tipografie într-un birou mititel în partea veche a orașului. Pe masa lui de lucru stăteau

îngrămădite, unele peste altele, cărți, ziare, și tot felul de vechituri, iar el vorbea tot timpul la telefon sau țipa instrucțiuni la cei trei *Assistenten* care lucrau pentru el și care stăteau ghemuiți de frică. Avea aproximativ un metru și jumătate, era foarte burtos și purta ochelari cu rame groase de culoarea chihlimbarului care îi accentuau punctele de sub ochi. După ce l-a întâlnit prima dată, Bennett îi spunea, întotdeauna când vorbea de el, Gnomul. În mare, Herr Hummel (cum îi spuneam eu la început) vorbea bine engleza, însă făcea uneori greșeli prostești care îi compromiteau toată fluenta lui anterioară. Într-o zi când îi spusese că trebuia să merg acasă și să pregătesc cina pentru Bennett, zisese:

— Dacă bărbatului tău îi e foame, atunci trebuie să mergi acasă și să-l gătești.

Hummel tipărea orice, de la meniuri la pliante publicitare pentru *The Heidelberg Officers' Wives' Club Newsletter** — un tabloid de patru pagini lucioase, presărat cu greșeli tipografice, cu poezii proaste despre obligațiile unei soții de militar și cu fotografii ale matroanelor militare împopoțonate cu pălării înflorate, cu corsaje cu orhidee și ochelari țipători împodobiți cu strasuri. Acceptau întotdeauna premii unele de la altele pentru diverse servicii publice.

Pentru propriul său amuzament, Hummel tipărea și o broșură săptămânală intitulată *Heidelberg Alt und Neu*. Cuprindea în mare parte reclame la restaurante și hoteluri,

* Trad. aprox. — Publicația Clubului Soțiilor Ofițerilor din Heidelberg.

orare ale trenurilor, programe de cinema și chestii asemănătoare. Însă ocazional, Hummel (care fusese odinioară corespondent de război în bătălia de la Anzio) scria un editorial despre vreo problemă a comunității și, din când în când, intervieva o personalitate a orașului sau un vizitator doar ca să se amuze.

După un an de vânat naziști la Heidelberg (și încercat o serie de slujbe ocazionale, care toate nu au făcut altceva decât să-mi sporească depresia) am dat peste Hummel care m-a întrebat dacă nu vreau să fiu „redactorul lui șef american” și să-l ajut să aibă mai mulți cititori vorbitori de limbă engleză pentru *Heidelberg Alt und Neu*. Ideea era să-i momesc cu un articol în legătură cu vreo atracție turistică și apoi să le vând produsele la care făcea el reclamă: porțelanuri Rosenthal, figurine Hummel (nu aveau nicio legătură cu el), dispozitive de uz casnic, vinuri locale și diverse mărci de bere. Urma să scriu un articol săptămânal plătit cu 25 de mărci (sau 7 dolari), iar Hummel avea să facă rost de fotografii și să traducă textul în germană pe pagina impară. Puteam scrie despre orice mă interesa. Despre absolut orice. Bineînțeles că am acceptat slujba.

La început am scris despre subiecte „neprimejdioase” — castele în ruină, festivaluri de vin, restaurante istorice, mărunțișuri despre istoria Heidelbergului și scrieri apocrife. Mă foloseam de articol ca să aflu despre anumite lucruri. Mă foloseam de el ca mijloc de a-mi băga nasul în locuri pe care altfel nu le-aș fi văzut. Uneori scriam într-o manieră satirică, mistificând evenimente cum ar fi

Săptămâna Prieteniei Germano-Americane sau Balul *Fasching** din piața centrală a orașului. Alteori scriam recenzii despre expoziții de artă și spectacole de operă, discuții despre arhitectură și muzică, relatări despre vizitatori de importanță istorică la Heidelberg, cum ar fi Goethe și Mark Twain. Am aflat tot felul de lucruri interesante despre oraș, am prins destul de multe expresii germane din limba vorbită, am devenit o mică celebritate în oraș și în garnizoană, și am fost cu dărnicie servită cu vin și invitată la mese festive de către restaurantele din Heidelberg care voiau să se scrie despre ele. Însă era o discrepanță izbitoare între articolele mele subțiri și spirituale despre plăcerile Heidelbergului și ceea ce simțeam cu adevărat în privința Germaniei. Încetul cu încetul am devenit mai curajoasă și am putut să-mi aduc sentimentele și scrisul la un fel de aliniere incomodă. Ceea ce am învățat de la acele articole prevestea ceea ce aveam mai târziu să învăț în „adevărata mea manieră de scris”. Începusem prin a fi deșteaptă, superficială și nesinceră. Încetul cu încetul am devenit mai curajoasă. Încetul cu încetul am încetat să mai încerc să mă deghizez. Mi-am dat jos măștile una câte una: masca ironică, masca tipei cu scaun la cap, masca pseudosofisticării, masca indiferenței.

În furișările mele prin împrejurimile orașului în căutare de fantome, descoperisem cea mai trainică din toate fantomele — un amfiteatru nazist adăpostit pe dealurile de deasupra Heidelbergului. A merge acolo devenise o

* O sărbătoare cu o tradiție de secole.

obsesie pentru mine. Nimeni din Heidelberg nu părea să recunoască existența locului respectiv și această negare dădea amfiteatrului o atracție sporită. Probabil că nici măcar nu exista decât în propria mea minte. Reveneam acolo întruna.

Fusese construit în 1934 sau '35 de către Tineretul Muncitoresc (mi-i puteam închipui: blonzi, fără cămăși, cântând *Deutschland über Alles*, ridicând blocurile roz de piatră din Valea Neckar în timp ce fecioare șleampete de pe Rhin le aduc halbe cu bere precum urina închisă la culoare) și era adăpostit la bifurcarea *Heiligenberg*-ului, sau Muntele Sfânt, unde, după cum se crede, s-a aflat odinioară altarul închinat lui Odin. Ajungeam la amfiteatru traversând râul dinspre partea veche a orașului, coborând un drum larg ce ducea către suburbii, apoi urcând Muntele Sfânt, atentă la semnele care indicau ruinele Bazilicii Sf. Mihail. Lucru destul de sinistru, amfiteatrul însuși nu era marcat. Drumul șerpuia în sus prin pădure, lumina se filtra printre pinii de un verde întunecat, iar eu eram Gretel într-un Volkswagen ce găfâia și pufnea, însă nimeni nu arunca firimituri de pâine în urma mea.

În timp ce îmi croiam drum în sus pe deal, gândindu-mă la toate acele crude basme nemțești înfățișând fețițe înspăimântate și păduri întunecate, mașina se bloca în viteză a treia. Speriată să nu mă rostogolesc la vale, schimbam într-a doua și se bloca iar. În cele din urmă, urcam cu viteză întâi.

În vârful *Heiligenberg*-ului se afla un mic turn construit din gresie roșie, cu trepte tocite, acoperite cu mușchi, ce

șerpuiau către un punct de observație din vârf. Urcam treptele alunecoase pentru a vedea o panoramă a orașului — și iată ce se întindea în fața mea: râul scânteietor, pădurile pestrițe, silueta masivă și rozalie a castelului. De ce cronicarii celui de-al Treilea Reich au spus totul despre Germania cu excepția faptului că e frumoasă? Era oare acest lucru prea ambiguu din punct de vedere moral? Frumusețea zonelor rurale și urâtenia oamenilor. Nu puteam oare învinge o astfel de ironie?

Coborând din turn, intram mai adânc în pădure și treceam pe lângă un mic restaurant numit *Waldschenke* (sau o tavernă în pădure) care înfățișa cetățeni cu fundul mare bând bere afară, în timpul verii, și vin fiert, în timpul iernii. Acolo trebuia să las mașina și să continui să urc prin pădure (frunzele foșneau sub picioare, pinii atârnav deasupra capului, soarele era obturat de frunziș). Și de vreme ce șirurile de locuri erau tăiate în coasta dealului, intrarea către amfiteatru se făcea de sus. Brusc, teatrul se căsca sub tine — șiruri după șiruri de locuri acoperite de buruieni și, printre ele, sticle, prezervative, ambalaje de bomboane. La bază era o avanscenă flancată de suporturi pentru svastici sau pentru Vulturul German. Și pe ambele părți erau intrări pentru ca vorbitorii să apară înconjurați de gărzi de corp îmbrăcate cu cămăși maro.

Însă partea cea mai uimitoare era decorul: un vas gigantic încadrat de pini și adăpostit de liniștea nepământeană a acelor păduri de poveste. Pământul era sacru. Odin fusese venerat aici, apoi Hristos, apoi Hitler. Mă rezeam în jos peste șirurile de scaune și rămâneam în

picioare în punctul mort al scenei, recitându-mi propriile versuri în fața unei audiențe de ecouri.

Într-o zi, i-am spus lui Horst că voiam să scriu despre amfiteatru.

— De ce? a întrebat el.

— Pentru că toată lumea pretinde că nu există.

— Crezi că ăsta e un motiv suficient?

— Da.

M-am dus la biblioteca centrală din Heidelberg și am început să caut prin ghidurile turistice. Majoritatea erau chestii de rutină, cu fotografii lucioase ale *Schloss*-ului și vechi gravuri ale principalilor electori cu fețe palide din regiunea Palatinat. În cele din urmă, am dat peste unul întocmit de bibliotecă, în engleză și în germană pe pagina impară, pe hârtie ieftină și îngălbenită, cu fotografii alb-negru și cu caractere gotice. Data publicării era 1937 și la fiecare zece pagini, un anumit paragraf, o anumită fotografie sau un anumit grup de cuvinte erau acoperite cu un cartonaș pătrat. Aceste pătrate erau bine lipite, astfel încât nu puteai ridica colțurile, însă în minutul în care le-am văzut, am știut că nu voi avea liniște până ce nu le dezlipiam pe toate și descopeream ce se afla dedesubt.

Am împrumutat cartea (împreună cu alte patru, astfel încât bibliotecara să nu devină suspicioasă) și am gonit către casă, unde cu grijă am expus la aburi paginile cu pricina, deasupra unui ceainic.

Era interesant să văd ce anume se gândise cenzorul să ascundă:

O fotografie a amfiteatrului în toată gloria ei: steaguri fluturând în vânt, mâini ridicându-se într-un salut nazist, sute de puncte de lumină — reprezentând capete ariene — sau poate creiere ariene.

Un pasaj descriind amfiteatrul drept: „Una dintre construcțiile monumentale ale celui de-al Treilea Reich, un Teatru Giantic [sic!] în Aer Liber care se adresează miilor de Concetățeni Germani reuniți pentru Ceasuri Solemne și Festive într-o Experiență comună a Loialității față de Patrie și Inspirația Naturii“.

Un paragraf descriind *Autobahn**-ul Heidelberg-Frankfurt (acum plin de șanțuri și gropi) drept: „Creația Giantică [sic!] și Monumentală a Noii Epoci care e atât de Promițătoare“.

Un paragraf descriind Germania drept „Această Națiune privilegiată de Zei și așezată în Primele Rânduri ale Națiunilor Mărețe și Puternice...“

O fotografie a sălii de conferințe a universității cu svastici atârând de fiecare arcadă gotică...

O fotografie reprezentând *mensa*** , cu svastici ce atârnav de fiecare arcadă romană...

Și așa mai departe de-a lungul întregii cărți.

Spumegam de revoltă și de indignare morală. M-am așezat la birou și am mâzgălit un articol furios despre sinceritate, nesinceritate și despre Istoria atotputernică.

* (la germ. în orig.) Autostradă.

** Societate fondată la Oxford, Marea Britanie, în 1946, cu scopul de a identifica și a pune în legătură oameni cu un coeficient foarte înalt de inteligență.

Am pretins adevărul înaintea frumuseții, Istoria înaintea frumuseții, și sinceritatea mai presus de toate. Cloțeam, dădeam pe dinafară și spumegam. Am prezentat cartoanele jignitoare, lipite în ghidul turistic, drept exemple a tot ceea ce era odios în viață și artă. Erau la fel ca frunzele de smochin din epoca victoriană lipite pe sculpturile grecești, ca hainele din secolul al nouăsprezecelea pictate peste frescele erotice din *quattrocento*. Am făcut aluzie la felul în care Ruskin a ars tablourile lui Turner din bordelurile venețiene, la felul în care strănepoții lui Boswell încercaseră să îndepărteze părțile obscene din jurnalele lui și am comparat aceste lucruri cu modul în care germanii încercau să-și neghe propria istorie. Ce omiteri grave! Și totul era atât de lipsit de sens! Nimic uman nu merita negat. Chiar dacă era nespus de hidos, puteam învăța din asta, nu-i așa? Sau n-am putea? Nu am cercetat niciodată acest lucru. Adevărul — eram sigură — ne-ar elibera.

În dimineața următoare am bătut la mașină chestia respectivă cu două degete pline de furie și m-am dus goană în centru ca să i-o dau lui Horst. I-am aruncat-o pe birou repede și am plecat. Trei ore mai târziu, m-a sunat.

— Chiar vrei să traduc asta? m-a întrebat.

— Da — și am început o tiradă plină de revoltă despre cum îmi promisese el să nu mă cenzureze.

— Îmi voi ține promisiunea făcută, mi-a spus, însă ești tânără și chiar nu-i înțelegi pe germani.

— Cum adică, nu-i înțeleg?

— Germanii *l-au iubit* pe Hitler, a zis el pe un ton calm. Dacă ar fi sinceri, nu ți-ar plăcea ce ai auzi. Însă nu sunt sinceri. De douăzeci și cinci de ani nu sunt sinceri. Nu și-au plâns niciodată morții din război și nu l-au plâns niciodată pe Hitler. Au vârât toate aceste lucruri sub covor. Nici măcar *ei* nu-și cunosc adevăratele lor sentimente. Dacă ar fi sinceri, ai urî acest lucru mai tare decât ipocrizia lor.

Apoi a început să-mi povestească despre cum era să fii corespondent de presă sub regimul lui Hitler. Era o poziție cvasimilitară și toate știrile erau cenzurate de sus. Corpurile de presă știau o grămadă de lucruri pe care le țineau departe de publicul larg și pe care le ascundeau deliberat. Știau despre lagărele morții și despre deportări. Știau și, cu toate astea, tot manipulau propaganda.

— Însă cum ai putut să faci asta? am urlat eu.

— Cum puteam să *nu* o fac?

— Ai fi putut părăsi Germania, te-ai fi putut alătura Rezistenței, ai fi putut face *ceva!*

— Dar eu nu eram erou și nu voiam să fiu refugiat. Jurnalismul era profesia mea.

— Așa, și?

— Tot ceea ce spun e că majoritatea oamenilor nu sunt eroi și majoritatea oamenilor nu sunt sinceri. Nu spun că sunt bun sau admirabil. Tot ce spun e că sunt ca majoritatea oamenilor.

— Dar *de ce?* m-am văicărit eu.

— Pentru că sunt, mi-a răspuns. Fără un motiv anume.

Iar eu nu am avut răspuns la asta, și Horst o știa. Am început apoi să mă întreb dacă și eu eram ca majoritatea

oamenilor. Aș fi fost mai eroică decât el? M-am gândit la cât de mult îmi luase să încetez să mai scriu articole cumiști despre castele în ruină și mici sonete îngrijite despre apusuri, păsărele și fântâni. Chiar și fără fascism, eram nesinceră. Chiar și fără fascism, mă cenzurasem pe mine însămi. Refuzasem să-mi dau voie să scriu despre ceea ce mă mișca cu adevărat: sentimentele mele violente față de Germania, căsătoria mea nefericită, fanteziile mele sexuale, copilăria mea, sentimentele mele negative despre părinții mei. Chiar și fără fascism, sinceritatea era al dracului de greu de obținut. Chiar și fără fascism, lipisem cartonașe imaginare peste anumite zone ale vieții mele și refuzasem cu încăpățănare să mă uit la ele. Am hotărât atunci că nu aveam cum să-i țin lecții lui Horst, până nu învățam să fiu sinceră cu mine însămi. Probabil omiterile noastre nu erau egale în gravitate, însă în ambele cazuri impulsul era același. Dacă nu puteam aduce o dovadă a propriei mele sincerități în scris, ce drept aveam să mă înfurii pe nesinceritatea lui?

Articolul fu tipărit așa cum îl scrisesem. Horst îl traduse cu exactitate. Am crezut că orașul Heidelberg o să ia foc, însă scriitorii exagerează mult importanța muncii lor. Nu s-a întâmplat nimic. Câteva dintre cunoștințele mele au făcut remarci ironice despre cât de mult tindeam să mă implic în lucruri. Asta a fost tot. M-am întrebat dacă într-adevăr citea cineva *Heidelberg Alt und Neu*. Probabil că nu. Articolele mele semănau cu trimiterea de scrisori în timpul unei greve a poștei sau cu

Erica Jong
TEAMA DE ZBOR

ținerea unui jurnal secret. Am simțit că făceam lumină în istorie, însă nimeni nici măcar nu a clipit. Toată acea *Sturm und Drang* s-a potolit în tăcere. Era aproape la fel cu publicarea de poezie.

O RELATARE DE LA CONGRESUL VISELOR SAU ÎMPERECHEREA*

Sunt Isadora.

Ia-mă în zbor.

Liniile aeriene naționale

Dr. Goodlove prezidează întâlnirea. În subsolul umed al universității, într-un amfiteatru fără ferestre, cu scaune din lemn care scârțâie, Adrian a îmbrăcat manierele lui oficiale englezești (și aceeași cămașă veche și găurită), și enunță silabe (în engleză) către candidații (poligloți) împrăștiați pe rândurile de scaune.

Seamănă cu Hristos la Cina cea de Taină. În dreapta și în stânga lui sunt niște psihanaliști într-o ținută sobră, cu cravate și sacouri. Stă aplecat cu toată seriozitatea de care poate da dovadă spre microfon, sugându-și pipa, și rezumând partea de mai devreme a întâlnirii — pe care noi am ratat-o.

* În lb. engl. congress înseamnă *congres*, dar are sensul și de *relații sexuale* (n. red.).

Un picior gol se leagănă înainte și înapoi către audiență în timp ce sandaua lui jerpelită se odihnește sub masă.

I-am arătat lui Bennett că vreau să stau pe rândul din spate, lângă ușă — cât mai departe posibil de căldura generată de Adrian. Bennett îmi aruncă o privire acră care sugerează că asta nu-i convine și merge înspre partea din față a sălii unde se cufundă în scaun lângă o candidată din Argentina, cu părul roșu ca henna.

Mă așez pe ultimul rând, uitându-mă fix la Adrian. Adrian se uită și el fix la mine. Își sugă pipa de parcă m-ar sugă pe mine. Părul îi cade peste ochi. Îl dau pe spate. Părul îmi cade peste ochi. Îl dau pe spate. El își scoate pipa. Eu, în minte, îi scot sula. Mici raze par să ne unească privirile — ca într-o carte cosmică de benzi desenate. Mici valuri de căldură par să ne unească pelvisurile ca într-o carte pornografică de benzi desenate.

Sau poate că el nu se uită deloc la mine?

— ...bineînțeles, rămâne încă problema dependenței totale a pacientului de psihanalistul său, zice psihanalistul aflat în stânga lui Adrian.

Adrian rânjește la mine.

— ...dependență totală temperată doar de testarea realității făcute de pacient care, având în vedere atmosfera kafkaescă a institutului, poate, într-adevăr, să fie destul de slabă...

Kafkaescă? Întotdeauna am crezut că e kaskiană.

Probabil că sunt primul caz înregistrat de femeie de douăzeci și nouă de ani aflată la menopauză. Am bufe-uri. Îmi simt fața roșie ca focul, inima îmi galopează ca

motorul unei mașini sport, îmi simt obraji de parcă ar fi străpunși de niște ace mici într-o ședință de acupunctură. Întreaga jumătate inferioară a trupului meu s-a lichefiat și se scurge ușor pe podea. Nu am doar chiloții uzi — mă dizolv cu totul.

Întind mâna după carnetel și încep să mâzgălesc.

„Numele meu e Isadora Zelda White Stollerman Wing”, scriu, „și îmi doresc să fi fost Goodlove“.

Tai chestia asta.

Apoi scriu:

Adrian Goodlove

Dr. Adrian Goodlove

D-na Adrian Goodlove

Isadora Wing-Goodlove

Isadora White-Goodlove

Isadora Goodlove

A. Goodlove

Dna A. Goodlove

Doamna Isadora Goodlove

Baronesa Isadora Wing-Goodlove

Baronul Adrian Goodlove

Isadora și Adrian Goodlove

vă doresc

un

minunat

Crăciun

Hanuka

Solstițiu de iarnă

Isadora White Wing și Adrian Goodlove
sunt absolut
îngroziți
să vă anunțe
nașterea mult-iubitei fetițe
Sigmunda Keats
Whitewing-Goodlove

Isadora și Adrian
vă invită
la petrecerea organizată
cu ocazia mutării în noua lor ascunzătoare
la numărul 35, pe Flask Walk,
Hampstead
Londra NW3
aduceți-vă propriile halucinogene

Tai cu repeziciune toate astea și întorc pagina. Nu m-am mai lăsat târâtă în felul ăsta de prostii de când eram îndrăgostită lulea și aveam vreo cincisprezece ani.

După întâlnire speram să vorbesc cu Adrian, însă Bennett m-a luat repede de acolo, înainte ca Adrian să se desprindă de mulțimea adunată în jurul scenei. Noi trei eram deja implicați într-un trio baroc. Bennett își dăduse seama de sentimentele mele explozive și făcea tot posibilul să mă scoată afară din universitate cât mai repede posibil. Adrian își dăduse seama de sentimentele mele explozive și continua să se tot uite la Bennett ca

să vadă dacă acesta știa. Iar eu mă simțeam deja de parcă eram împărțită de amândoi. Nu era vina lor, bineînțeles. Ei doar reprezentau lupta din mine. Statornicia atentă, coercitivă și plictisitoare a lui Bennett era propria mea panică în legătură cu schimbarea, teama mea de a fi singură, nevoia mea de siguranță. Manierele groteresti ale lui Adrian și faptul că îmi pipăise fundul era partea din mine care voia exuberanță mai presus de toate. Nu reușisem niciodată să fac pace între cele două jumătăți din mine. Tot ceea ce izbutisem să fac fusese să înăbuș o jumătate (pentru un timp) în defavoarea celeilalte jumătăți. Nu fusesem niciodată satisfăcută de virtuțile burgheze despre căsătorie, stabilitate, și mun-că mai presus de plăcere. Eram prea curioasă și aventuroasă ca să mă irosesc sub aceste restricții. Însă suferam și de coșmaruri și atacuri de panică la ideea de a rămâne singură. Așa că sfârșeam întotdeauna prin a lo-cui cu cineva sau prin a fi măritată.

Și, în afară de asta, credeam cu adevărat că era posibilă o relație profundă și de durată cu o singură persoană. Puteam lesne să văd sterilitatea obiceiului de a sări din pat în pat și de a avea aventuri superficiale cu multe persoane superficiale. Avusesem experiența groaznică și de nedescris de a mă trezi în pat lângă un bărbat cu care nu suportam să vorbesc — și nici asta nu era cu siguranță o eliberare. Totuși, nu părea să fie altă cale de a obține în viață ceea ce era cel mai bun atât din exuberanță, cât și din stabilitate. Și nici faptul că minți mai luminate decât a mea sugetaseră la aceste aspecte și ajunseseră la niște răspun-

suri foarte clare nu mă consola. Mă făcea doar să simt că preocupările mele erau banale și comune. Dacă eram într-adevăr o persoană excepțională, mă gândeam, nu mi-aș fi petrecut ore întregi frământându-mă în legătură cu căsătoria și adulterul. Aș fi ieșit și aș fi apucat viața cu ambele mâini și nu aș fi simțit nicio remușcare sau vină în legătură cu nimic. Sentimentul de vină arăta doar cât de profund burgheză și vrednică de dispreț eram. Toată îngrijorarea mea, această închistare trăda doar caracterul meu comun.

În acea seară festivitățile au început cu o petrecere a participanților la o cafenea din Grinzing. Era ceva extrem de lipsit de eleganță. Cârnați mari și falici și *sauerkraut** erau felul freudian principal de mâncare. Pentru distrarea oaspeților, psihanalistii vienezi, care erau gazdele petrecerii, cântau „When the Analysts Come Marching In...” (cu melodia de la „When the Saints...”). Versurile erau în engleză, probabil — sau cel puțin într-o limbă pe care participanții vienezi o puteau socoti ca fiind engleză.

Lumea râdea și aplauda din toată inima, în timp ce eu stăteam pur și simplu acolo, la fel ca Gulliver printre Yahoo-i. Îmi încrunteam sprâncenele și mă gândeam la sfârșitul lumii. Aveam să pierim cu toții într-un iad nuclear, în timp ce clovniiăștia stăteau adunați aici și cântau despre psihanalistii lor. Tristețe. Nu-l vedeam nicăieri pe Adrian.

* (In germ. în orig.) Varză murată.

Bennett discuta despre perfecționare profesională practică cu un alt participant de la London Institute, iar eu am legat în cele din urmă o conversație cu tipul de vizavi de mine, un psihanalist chilian care studia la Londra. Singurul lucru la care m-am gândit când el a zis că e din Chile a fost Neruda. Deci am discutat despre Neruda. M-am lăsat antrenată într-una din entuziastele mele induceri în eroare și i-am spus cât norocos era să fie sud-american într-o vreme în care toți marii scriitori în viață erau sud-americani. Mă gândeam ce mare escroacă eram, însă el fu încântat. De parcă îi făcusem într-adevăr *lui* complimente. Conversația continuă pe același ton absurd literaro-șovin. Discutam despre suprarealism și despre relația acestuia cu politica sud-americană — despre care nu știam chiar nimic. Însă suprarealismul îl cunosc. Suprarealistă, s-ar putea spune, e viața mea.

Adrian m-a bătut pe umăr chiar în momentul în care peroram ceva despre Borges și labirinturile lui. Vorbeam de minotaur. Iar el era chiar acolo, în spatele meu — cu coarnezile îndreptate spre mine. Inima mi s-a catapultat în gât.

Voiam să dansez? Bineînțeles că voiam să dansez și asta nu era tot.

— Te-am căutat toată după-amiaza, îmi zise. Unde ai fost?

— Cu soțul meu.

— Pare puțin cam plouat, nu-i așa? Cu ce l-ai făcut nefericit?

— Cu tine, cred.

— Ar trebui să ai grijă, zise el. Nu lăsa gelozia să-și ridice capul ei urât.

— Deja au făcut-o.

Vorbeam de parcă eram deja iubiți, și, într-un fel, eram. Dacă intenția e totul, eram la fel deamnați ca Paolo și Francesca. Însă nu aveam unde să ne ducem, nu aveam cum să ne strecurăm afară de acolo și departe de oamenii care ne priveau, așa că am continuat să dansăm.

— Nu dansez foarte bine, îmi zise.

Și era adevărat, nu dansa bine. Însă compensa acest lucru printr-un zâmbet de Pan. Își târșâia micile copite despicate. Eu râdeam puțin cam prea isteric.

— Dansul e ca sexul, i-am zis, nu contează cum arăți, concentrează-te pur și simplu pe ceea ce simți.

Eram oare eu cea neobrăzată? Era oare oare, cu adevărat, o atitudine de femeie de lume? Fiindcă eram aproape innebunită de frică.

Am închis ochii și m-am învârtit pe muzică. Mă ciocneam, mă frângeam și mă ondulam. Cândva, în zilele de demult ale twistului, îmi trecuse brusc prin minte că *nimeni* nu știa cum să danseze acele dansuri — așa că de ce să-mi fie rușine? În dansul social, la fel ca și în viața socială, *chutzpah** e totul. De atunci încolo am devenit o „bună dansatoare“ sau, cel puțin, îmi făcea plăcere să dansez. Era la fel ca sexul — ritm și transpirație.

Adrian și cu mine am dansat următoarele cinci sau șase melodii — până am fost epuizați, uzi flească și gata de a pleca împreună acasă. Apoi am dansat cu unul din participanții australieni de dragul aparentelor — care erau

* (În ebraică în orig.) Îndrăzneală.

din ce în ce mai greu de păstrat. Apoi am dansat cu Bennett, care e un dansator excelent.

Îmi făcea plăcere că Adrian mă privea dansând cu soțul meu. Bennett dansa oricum mult mai bine decât Adrian și avea exact felul de grație care îi lipsea lui Adrian. Adrian țopăia ca un cal și ca un apucat. Bennett era suplu și lin: un Jaguar XKE. Și era atât de al dracului de amabil. De când apăruse Adrian în scenă, Bennett devenise atât de galant și de atent. Îmi făcea curte din nou. Chestia asta înrăutățea lucrurile. De-ar fi fost un ticălos! De-ar fi fost ca acei soți din romane — nesuferit, tiran, care să merite să fie încornorat. În loc de asta, el era dulce. Și ce era și mai rău, dragălașenia lui nu diminuă dorința mea pentru Adrian cu nimic.

Dorința mea probabil nu avea nicio legătură cu Bennett. De ce trebuia să fie ori așa, ori așa? Pur și simplu, îi voiam pe amândoi. Alegerea era imposibilă.

Adrian ne-a condus cu mașina la hotel. Pe când coboram dealul șerpuit de la Grinzing, ne-a vorbit despre copiii lui, numiți poetic Anaïs și Nikolai, care locuiau cu el. Aveau zece și doisprezece ani. Ceilalți doi, două fete gemene cărora nu le-a spus numele, locuiau cu mama lor la Liverpool.

— E greu pentru copii să nu aibă o mamă lângă ei, ne-a zis, însă eu sunt o mamă destul de bună pentru ei. Chiar îmi place să gătesc. Fac un curry al naibii de bun.

Mândria lui de a fi „gospodină“ m-a fermecat pe de o parte și m-a amuzat pe de alta. Stăteam în Triumph pe locul din față, lângă Adrian. Bennett stătea pe locul mic

din spate. Dacă ar fi dispărut pur și simplu — să zboare din mașină și să dispară în pădure. Și bineînțeles că mă uram pentru că doream asta. De ce era totul atât de complicat? De ce nu puteam să fim pur și simplu binevoitori și deschiși în legătură cu acest lucru. „Scuză-mă, dragul meu, că mă duc să mă descarc și să fac sex cu acest frumos necunoscut.“ De ce nu putea fi simplu, sincer și lipsit de importanță? De ce trebuia să-ți riști întreaga viață pentru un nenorocit de sex fără opreliști?

Am ajuns la hotel și ne-am luat la revedere. Câtă ipocrizie să mergi sus în cameră cu un bărbat cu care nu vrei să faci sex, să-l lași pe cel cu care *vrei* să rămână acolo singur, într-o stare de mare excitare, să faci sex cu cel cu care *nu vrei* să faci sex, în timp ce te prefaci că el e cel cu care *vrei*. Asta se numește fidelitate. Asta se numește civilizație și acestea sunt neplăcerile ei.

Seara următoare a fost deschiderea oficială a congresului, anunțată de un bufet cu cocktailuri în curtea Hofburgului — unul din palatele Vienei din secolul al optsprezecelea. Interiorul clădirii fusese renovat astfel încât saloanele răspândeau toate acel farmec instituțional al restaurantelor din motelurile americane, însă curtea se afla tot în negura secolului al optsprezecelea.

Am ajuns la acea oră crepusculară — opt, într-o seară târzie de iunie. Mese lungi încadrau marginile curții. Ospătarii se mișcau prin mulțime ținând în sus pahare de șampanie (*Sekt* nemțesc dulce, s-a dovedit a fi, din păcate). Chiar și psihanalistii scânteiau în amurgul liliachiu.

Rose Schwamm-Lipkin purta o jachetă Hong Kong tricotate, de culoare roz, împodobită cu mărgele, o fustă roșie din satin și sandale ortopedice elegante. Judy Rose se târa în costumul ei mulat din lamé argintiu. Chiar și dr. Schrift purta un smoching din catifea de culoarea prunei și un papion din satin roz ca floarea de azalee. Iar dr. Frommer purta un talis și joben.

Bennett și cu mine ne-am deplasat prin mulțime căutând pe cineva cunoscut. Am hoinărit fără nicio țintă până ce un chelner ce împărțea șampanie și-a coborât ușor tava și ne-a dat ceva de făcut. Am băut repede, sperând să mă imbăt imediat — nu era nicio șmecherie pentru mine. În aproximativ zece minute, rătăceam prin ceața liliachie și mai deasă, văzând bule de șampanie cu coada ochilor. Se presupunea că eram în căutarea toaletei (însă, bineînțeles, eram în căutarea lui Adrian). Am găsit mii de copii ale lui întinzându-se la infinit într-un hol baroc lung și cu multe oglinzi de lângă toaleta doamnelor.

Scipea în oglinzi. Un număr infinit de Adriani cu pantaloni bej de velur, helancă de culoarea prunei și jachetă maro de piele întoarsă. Un număr infinit de unghii murdare într-un număr infinit de sandale indiene. Un număr infinit de pipe din spumă de mare între buzele lui frumoase și răsfrânte. Partida mea de sex fără opreliști? Bărbatul meu de sub pat! Multiplicat ca iubiții din *Anul trecut la Marienbad*. Multiplicat ca autoportretele lui Andy Warhol. Multiplicat precum cei O Mie Unu de Buddha din Templul de la Kyoto. (Fiecare Buddha are șase brațe, fiecare braț are un ochi în plus... câte sule au aceste

milioane de Adriani? Și fiecare sulă simbolizând infinita înțelepciune și infinita compasiune a lui Dumnezeu?)

— Bună, draga mea, spune el, întorcându-se către mine.

— Am ceva pentru tine, zic, întinzându-i cartea cu dedicație pe care o purtasem după mine toată ziua.

Marginile paginilor încep să se fărâmițeze din pricina palmelor mele transpirate.

— Ești o scumpă!

la cartea. Îmi oferă brațul și începem să mergem în josul holului cu oglinzi. „*Galeotto fu il libro e chi lo scrisse*”, cum ar spune vechiul meu prieten, Dante. Poemele tânjeau după dragoste, la fel și autoarea lor. Cartea trupului meu era deschisă și al doilea cerc al infernului nu era departe.

— Știi, îi spun, probabil că nu ne vom mai revedea.

— Poate de aceea facem acest lucru, zice el.

Ne croim drum afară din palat și intrăm într-o altă curte care acum e folosită în principal ca parcare auto. Printre spectrele de Opeluri, Volkswagenuri și Peugeoturi, ne îmbrățișăm. Cu gurile și abdomenele lipite. Cu siguranță, Adrian are cel mai umed sărut din istorie. Limba lui e peste tot, ca oceanul. Ieșim în larg. Penisul lui (umflat în pantalonii din velur) e coșul de fum înalt și roșu al unui transatlantic. Iar eu gem în jurul lui ca vântul oceanului. Și spun toate acele lucruri prostești pe care le spui în timp ce te îmbrățișezi în parcări, încercând într-un fel să exprimi un dor care nu poate fi exprimat — doar poate în poezie. Și totul iese atât de

impiedicat. Îmi place gura ta. Îmi place părul tău. Îmi plac urechile tale. Te doresc. Te doresc. Te doresc. Ori-ce ca să eviți să spui: te iubesc. Pentru că acest lucru e aproape prea bun ca să fie dragoste. Prea gustos și delicios ca să semene în vreun fel cu dragostea, care e sobră și serioasă. Toată gura ți-a devenit lichidă. Limba lui are un gust mai bun decât sfârcul pentru un bebeluș. (Și nu-mi azvârli vreo interpretare psihiatrică, Bennett, pentru că o să ți-o azvârl înapoi. Infantil. Primar. Fundamental Incestuos. Fără îndoială. Însă mi-aș da viața doar ca să continui să-l sărut așa, și cum ai de gând să analizezi treaba asta?) Între timp, mi-a pus mâna pe fund și mi-l cântărește în palme. A așezat cartea de la mine pe aripa unui Volkswagen și mi-a apucat fundul cu mâinile. Nu de asta scriu? Pentru a fi iubită? Nu mai știu. Nici măcar nu-mi mai știu numele.

— N-am mai întâlnit niciodată un fund care să rivalizeze cu al tău, îmi zice.

Și această remarcă mă face să mă simt mai bine decât dacă aș fi câștigat Premiul Național pentru Carte. Premiul Național pentru Fund — asta vreau eu. Premiul Transatlantic al Fundului din 1971.

— Mă simt ca Miss America la Congresul Viselor, zic.

— Ești Miss America la Congresul Viselor, îmi spune, și vreau să te iubesc cât pot eu de mult și apoi să te părăsesc.

Paza bună trece primejdia rea, presupun. Însă cine mai asculta? Tot ceea ce puteam auzi erau bătăile propriei mele inimi.

Restul serii a fost un vis de reflecții și pahare de șampanie și de jargon de psihiatri beți. Ne-am întors agale prin holul cu oglinzi. Eram atât de excitați, că de-abia ne-am sinchisit să ne facem vreun plan referitor la o eventuală revedere.

Bennett zâmbea împreună cu candidata cu părul roșu din Argentina care stătea agățată de brațul lui. Am băut alt pahar de șampanie și am făcut rondul împreună cu Adrian. Mă prezenta tuturor psihanaliztilor de la Londra și îngăima ceva în legătură cu articolul meu nescris. Ar fi de acord să fie intervievați? I-ar putea coopta în demersul meu jurnalistic? Tot timpul și-a ținut brațul în jurul taliei mele și uneori mâna pe fund. Eram mai mult decât indiscreți. Toată lumea a văzut asta. Psihanalistul lui. Foștii mei psihanalizti. Psihanalistul fiului său. Psihanalistul fiicei sale. Fostul psihanalist al soțului meu. Soțul meu.

— Este doamna Goodlove? a întrebat unul dintre participanții mai în vârstă de la Londra.

— Nu, a răspuns Adrian, însă aș vrea să fie. Dacă sunt foarte, foarte norocos, s-ar putea să fie.

Pluteam. Capul îmi era plin de șampanie și vorbe despre căsătorie. Ideea de a părăsi vechiul și plictisitorul New York pentru moderna și încântătoarea Londră mă făcea să radiez de fericire. Îmi pierdusem mințile. „A fugit cu un englez“, îmi puteam auzi prietenele din New York zicând, nu fără invidie. Erau toate sufocate de copii și bone, de cursuri postuniversitare, de slujbele lor din învățământ, de psihanalizti și pacienți. Iar eu zbu-

eram prin cerul liliachiu al Vienei pe mătura mea de imprumut. Eram cea pe socoteala căreia ei își scriau fanteziile. Eram cea pe socoteala căreia spuneau povestiri amuzante despre foștii mei iubiți. Eram cea pe care ei o invidiau în public și de care râdeau în particular. Îmi puteam imagina relatarea acestor evenimente în *Class News*:

Isadora White Wing și noul ei soțior, doctorul Adrian Goodlove, locuiesc la Londra lângă Hampstead Heath — a nu se confunda cu Heathcliff, în folosul tuturor acelora care aveți ca specialitate matematica. Isadorei i-ar plăcea să audă despre colegii ei barnadiți din străinătate. Este extrem de absorbită în scrierea unui roman și a unui nou volum de poezii și, în timpul liber, participă la Congresul internațional de psihanaliză, unde se împerechează...

Toate fanteziile mele includeau căsătoria. De-abia mă imaginam fugind de un bărbat, că mă și vedeam cuplându-mă cu altul. Eram ca o ambarcațiune care întotdeauna trebuia să aibă o escală. Pur și simplu nu mă puteam închipui fără un bărbat. Fără unul, mă simțeam pierdută, ca un câine fără stăpân; deșezăcinată, fără chip, nedefinită.

Însă ce era atât de minunat în legătură cu căsătoria? Fusesem și eram căsătorită până peste cap. Avea părțile sale bune, însă le avea și pe cele proaste. Virtuțile căsătoriei erau în mare parte virtuți negative. A fi căsătorită într-o lume a bărbaților era o asemenea luptă, încât *orice altceva* trebuia să fie un lucru mai bun. Căsătoria era un lucru mai bun. Însă nu cu mult mai bun. Al naibii de inteligent, mă gândeam, felul în care bărbații făcuseră viața

atât de intolerabilă pentru femeile necăsătorite, încât majoritatea am îmbrățișa bucuroase chiar și niște căsătorii nefericite. Aproape orice trebuia să fie o îmbunătățire a felului în care te zbăteau să-ți menții postul într-o slujbă prost plătită și să respingi bărbați neatrăgători în timpul liber în vreme ce încercai cu disperare găsești unii atrăgători. Deși nu am nicio îndoială că starea de a fi celibatar implică singurătate și pentru un bărbat, nu are povara suplimentară de a fi sută la sută periculoasă și nu implică automat sărăcie și statutul incontestabil al unui paria social.

Oare s-ar mai căsători majoritatea femeilor dacă ar ști ce înseamnă? Mă gândesc la femeile tinere care își urmează soții oriunde soții își urmează slujbele. Mă gândesc cum ele se pomenesc brusc la sute de kilometri depărtate de prieteni și familie. Mă gândesc la ele locuind în locuri unde nu pot munci, unde nu cunosc limba. Mă gândesc cum fac copii din singurătate și plictiseală, neștiind de ce anume. Mă gândesc la bărbații lor care sunt întotdeauna hărțuiți și epuizați pentru că sunt puși pe făcut copii. Mă gândesc că se văd mai puțin după căsătorie decât înainte. Mă gândesc cum cad în pat, prea epuizați ca să mai facă sex. Mă gândesc la ei mai îndepărtați unul de altul în primul an de căsătorie decât și-ar fi închipuit vreodată că ar putea fi doi oameni atunci când își făceau curte. Și apoi mă gândesc cum încep fanteziile lor. El pune ochii pe nimfete de paisprezece ani în bikini. Ea râvnește la cel care vine să-i repare televizorul. Copilul se îmbolnăvește și ea și-o trage cu pediatrul. El i-o pune tine-

rei lui secretare masochiste care citește *Cosmopolitan* și se crede o femeie emancipată. Nu: când s-a stricat totul? Dar: a fost vreodată totul cum trebuie?

O imagine întunecată. Nu toate căsătoriile sunt așa. Uite, spre exemplu, căsătoria la care am visat în adolescența mea idealistă (când credeam că Beatrice și Sidney Webb, Virginia și Leonard Woolf aveau căsătorii perfecte). Da' ce știam eu? Voiam „mutualitate totală“, „parteneriat“, „egalitate“. Știam eu despre felul în care bărbații stau acolo, pe scaun, lipiți de hârtiile lor în timp ce tu faci curat pe masă? Cum pretind că sunt total nepricepuți când le ceri să amestece sucul de portocale cu gheață? Cum vin ei cu prietenii acasă și se așteaptă să-i servești și, cu toate astea, tot ei cred că au dreptul să se bosumfle și să izbucnească în altă cameră dacă *tu* vii cu prietenele acasă? Ce adolescentă idealistă și-ar putea imagina toate astea în timp ce stă și citește Shaw și Virginia Woolf și îi vede pe Beatrice și Sidney Webb?

Cunosc unele căsătorii reușite. În majoritatea lor, de-a doua oară. Căsătorii în care ambii parteneri au depășit faza cu rahatul ăla gen eu-Tarzan, tu-Jane și încearcă pur și simplu să-și ducă zilele ajutându-se unul pe altul, fiind buni unul cu altul, făcând treburile casnice când acestea apar și fără să se îngrijoreze prea mult în legătură cu cine face asta sau cealaltă. Unii bărbați ajung la această stare incântător de relaxată pe la vârsta de patruzeci de ani sau după câteva divorțuri. Poate căsătoriile sunt mai bune la vârsta a doua. Când toată prostia dispare și îți dai seama

că trebuie să te iubești unul pe altul pentru că oricum o să mori.

Eram cu toții afumați (însă eu cel mai tare), când ne-am îngrămădit în Triumphul verde al lui Adrian și ne-am îndreptat către o discotecă. Eram cinci înghesuiți precum sardinele în acea mașină micuță: Bennett; Marie Winkleman (o colegă de clasă a mea foarte țâțoasă pe care se pare că Bennett o agățase la petrecere — era psiholoagă); Adrian (care conducea, oarecum); eu (cu capul pe spate, ca prima Isadora, poststrangulare); și Robin Phipps-Smith (candidatul britanic timid cu părul țepos și cu rame de ochelari nemțești care vorbea tot timpul despre cât de tare îl detesta pe „Ronnie“ Laing — lucru care a făcut ca Bennett să-l îndrăgească). Adrian, pe de altă parte, era un adept al lui Laing, studiase cu el și putea imita excelent accentul lui scoțian. Cel puțin *eu* credeam că îl imita excelent — însă atunci nu știam cum vorbea Laing.

Am mers în zigzag pe străzile Vienei, pe piatra cubică și pe șine de tramvai, peste Dunărea tulbure și de culoare maronie.

Nu știu numele discotecii sau al străzii, sau orice altceva. Intru în niște stări în care nu observ nimic în legătură cu peisajul, cu excepția personajelor masculine care îmi fac organele interne (inimă, stomac, sfârcuri, vagin) să palpitate. Discoteca era argintie. Hârtie cromată pe pereți. Proiectoare albe. Oglinzi peste tot. Mesele de sticlă ridicate pe platforme cromate. Scaune de piele albă. Muzică

rock ce-ți spărgea timpanele. Poți numi locul respectiv cum îți place: Camera cu oglinzi, al Șaptelea Cerc, Mina de argint, Balonul de Sticlă. Știu, cel puțin, că numele ace-lui loc era în engleză. Foarte modern și lesne de uitat.

Bennett, Marie, Robin au zis că se așază să comande ceva de băut. Adrian și cu mine am început să dansăm, învârtelile noastre ameteite repetându-se în oglinzile care parcă nu se mai sfârșeau. În cele din urmă am căutat un ungher între două oglinzi unde să ne putem săruta, urmăriți doar de numărul infinit al propriilor noastre imagini. Aveam senzația distinctă că-mi sărutam propria gură — ca atunci când aveam nouă ani și obișnu-iam să-mi ud o bucată din pernă cu salivă și apoi să o sărut ca să încerc să-mi imaginez cum e „sărutul cu lim-
ba”.

Când am început să căutăm masa cu Bennett și ceilalți, ne-am pomenit brusc pierduți într-o serie de cutii cu oglinzi și compartimente care se deschideau unul într-al-tul. Am continuat să pătrundem în propriile noastre fi-ințe. Ca într-un vis, niciunul dintre chipurile de la masă nu aparținea oamenilor pe care li cunoșteam. Am căutat pe indelete și cu o panică crescândă. Simțeam că fusesem transportată într-o lume a oglinzilor unde, asemenea Re-ginei Roșii, aș fugi și aș fugi și m-aș pomeni întorcân-du-mă mereu la locul de unde am plecat. Bennett nu era nicăieri.

Într-o străfulgerare, am știut că plecase cu Marie și o dusesese în pat. Eram îngrozită. Până la urmă îl provocasem să facă acest lucru. Era sfârșitul meu. Aveam să-mi

petrec restul vieții mele singuratice fără soț, fără copii și neglijată.

— Hai să mergem, zise Adrian. Nu sunt aici. Și-au luat tălpășița.

— Poate n-au putut face rost de o masă și așteaptă afară.

— Ne-am putea uita, zise el.

Însă știam adevărul. Eram abandonată. Bennett mă părăsise. Chiar în acest moment cuprindea în mâini fundul uriaș și palid al lui Marie. Îi posedea mintea freudiană.

În prima mea călătorie la Washington, la vârsta de zece ani, m-am despărțit de familia mea în timp ce făceam turul clădirii FBI-ului. M-am pierdut în clădirea FBI-ului, dintre toate locurile unde fusesem. Biroul de Persoane Dispărute. Dați alarma.

Era chiar în epoca de glorie absolută a lui McCarthy și un bărbat de la FBI, cu buzele subțiri, explica diverse lucruri în legătură cu prinderea comuniștilor. Stăteam, cu mintea aiurea, în fața unei vitrine, holbându-mă la mostrele de amprente digitale, când grupul de vizitatori a luat-o după un colț și a dispărut. Rătăcind de colo-colo, zgâindu-mă la reflecția mea în vitrinele cu obiecte expuse și încercând să-mi domolesc groaza. Nu voi fi niciodată. Eram mai evazivă decât amprentele unui criminal cu mânuși. Voi fi diabolic interogată de agenții FBI tunși penițișți (au fost comuniști odată, de fapt și de drept) și ne vom sfârși cu toții zilele ca familia Rosenberg cântând „God Bless America” în celulele noastre umede și anticipând cum e să fii electrocutat.

În acel moment am început să țip. Am țipat până ce întregul grup a făcut cale întoarsă și m-a găsit, chiar acolo — într-o cameră plină de indicii.

Însă acum nu puteam țipa. Și în afară de asta, muzica rock era atât de tare, că nimeni n-ar fi auzit. Brusc îl voiam pe Bennett la fel de mult cum îl dorisem pe Adrian câteva minute mai înainte. Iar Bennett dispăruse. Am părăsit discoteca și ne-am îndreptat către mașina lui Adrian.

Un lucru ciudat s-a întâmplat în drumul către pensiunea unde stătea Adrian. Sau mai degrabă: zece lucruri ciudate s-au întâmplat. Ne-am pierdut de zece ori. Și de fiecare dată a fost ceva unic — nu același lucru greșit care se întâmplă la nesfârșit. Acum, că rămăsesem unul cu celălalt pentru eternitate a face sex nu mai părea un lucru chiar atât de important.

— Nu am de gând să-ți povestesc despre ceilalți bărbați cu care mi-am tras-o, am zis eu, bravând.

— Bun, spuse el, dezmierdându-mi genunchiul.

În schimb, începu el să-mi povestească despre celelalte *femei* pe care le avusese. Mare scofală.

Prima fusese May Pei, chinezoaica de care îi amintea Bennett.

— Seamănă da' nu răsare, am zis.

— Să nu crezi că nu m-am gândit la asta.

— Sunt sigură că te-ai gândit. Însă întrebarea e — a meritat?

— Ei bine, da. Mi-a tras-o ani buni după asta.

— Adică, după ce a încetat să se mai vadă cu tine, a continuat să țî-o tragă. Mare scofală. Futaiul fantomă. Ai

putea breveta chestia asta, știi? Să aranjezi ca oamenii să fie futuți de figuri celebre ale trecutului: Napoleon, Carol al II-lea, Ludovic al XIV-lea... cam ca dr. Faustus trăgându-i-o Elenei din Troia...

— Îmi plăcea să fac pe proasta cu el.

— Taci, afurisito — și lasă-mă să termin povestea despre May... Și apoi, întorcându-se către mine în mijlocul unui scârțâit de frâne: Doamne — ești frumoasă...

— Ține-ți afurisiții de ochi atenți la drum, am zis, încântată.

Conversațiile mele cu Adrian păreau întotdeauna niște citate din *Prin Oglindă*^{**}. Ca de exemplu:

Eu: „Se pare că ne învârtim în cerc“.

Adrian: „Tocmai asta e ideea“.

SAU:

Eu: „O să-mi duci valiza“.

Adrian: „Atâta timp cât tu ești de acord să nu cari nimic pentru mine pentru moment“.

SAU:

Eu: „Am divorțat de primul meu soț în primul rând pentru că era nebun“.

Adrian (încruntând sprâncenele lui Laing-iene): „Chestia asta mi s-ar părea un motiv bun ca să te măriți cu el, neva, nu să divorțezi de el“.

Eu: „Da' se uita la televizor în fiecare noapte“.

Adrian: „Oh, atunci înțeleg de ce ai divorțat de el“.

^{**} Carte pentru copii scrisă de Lewis Carroll, autorul celebrului „Aventuri ale lui Alice în Țara Minunilor“ (n. red.).

De ce May Pei îi distrusese viața lui Adrian?

— M-a lăsat cu ochii-n soare și s-a întors la Singapore. Avea un copil acolo care locuia cu tatăl lui și copilul avusese un accident de mașină. A *trebuit* să se întoarcă, da' ar fi putut cel puțin să-mi scrie. Luni de zile am rătăcit simțind că lumea e alcătuită din oameni mecanici. Nu am fost niciodată atât de deprimat. Târfa s-a măritat în cele din urmă cu pediatrul care l-a îngrijit pe puști — un american.

— Și de ce nu te-ai dus după ea dacă îți păsa atât de mult?

Se uită la mine de parcă aș fi fost nebună, de parcă un astfel de lucru nu i-ar fi trecut niciodată prin minte.

— Să mă duc după ea? De ce?

(Din roți ieși fum în momentul în care coti din nou greșit.)

— Pentru că o iubeai.

— Nu am folosit niciodată acel cuvânt.

— Însă dacă *simțeau* așa, de ce nu te-ai dus?

— Munca mea e ca a unui îngrijitor de găini, zise el. *Cineva* trebuie să fie acolo să ia găinașul cu lopata și să împrăștie grăunțele.

— Căcat, am zis. Doctorii se folosesc întotdeauna de munca lor ca scuză pentru faptul că nu sunt umani. Cunososc textul ăsta.

— Nu e căcat, iubire, e găinaș.

— Nu e prea amuzant, am zis, râzând.

După May Pei a urmat o întreagă Organizație a Națiunilor Unite de fete din Thailanda, Indonezia, Nepal. A

fost și o africană din Botswana, câteva psihanaliste din Franța și o actriță franceză „ieșită de la balamuc”.

— De unde?

— De la balamuc — știi tu, de la casa de nebuni. Dintr-un spital de boli psihice, vreau să spun.

Adrian idealiza nebunia în maniera tipică a lui Laing. Schizofreniile erau adevărații poeți. Orice nebun care delira era Rilke. Voia ca eu să scriu cărți împreună cu el. Despre schizofreni.

— Știam că vrei ceva de la mine, am zis.

— Exact. Vreau să folosesc degetul tău arătător și degetul mare opozabil.

— Du-te dracu'!

Ne injuram în mod constant de parcă eram copii de zece ani. Era singura noastră modalitate de a ne exprima afecțiunea.

Istoria trecută a lui Adrian cu femeile l-a calificat practic ca membru în familia mea. „Să nu ți-o tragi niciodată cu o rudă” părea să fie motto-ul lui. Actuala lui iubită (care acum avea grijă de copiii lui, am aflat) era cel mai aproape de o „păsărică” băștinașă pe care o avusese: o evreică din Dublin.

— Molly Bloom? am întrebat.

— Cine?

— Nu știi cine e Molly Bloom???

Nu-mi venea să cred. Toate acele silabe englezești instruite și nici măcar nu citise Joyce. (Și eu sărisem pasaje lungi din *Ulise*, însă mă dau mare spunând că e cartea mea preferată. Ca și *Tristram Shandy*).

— Sunt ili-terat, zise el, pronunțând ultimele două silabe de parcă ar fi rimat.

Era foarte mulțumit de el. Alt doctor dobitoc, mi-am spus. Ca majoritatea americanilor, am presupus în mod naiv că accentul englezesc însemna că persoana respectivă era cultă.

Ei bine, literații adeseori se dovedesc a fi niște ticăloși atât de mari. Sau altfel spus, târâturi. Însă eram dezamăgită. Ca atunci când psihanalistul meu nu auzise niciodată de Sylvia Plath. Eu vorbeam zile întregi despre sinuciderea ei și cum voiam să scriu poezie de calitate și să-mi bag capul în cuptor. Iar în tot timpul ăsta, el se gândea probabil la checuri.

Chiar dacă vă vine să credeți sau nu, iubita lui Adrian era Esther Bloom — și nu Molly Bloom. Era brunetă și durdulie și suferea, zicea el, „de toate grijile evreiești. Foarte senzuală și nevrotică“. Un fel de prințesă evreică din Dublin.

— Și soția ta — cum era?

(Ne rătăciserăm atât de tare, încât am tras pe dreapta și am oprit mașina.)

— Catolică, răspunse el, o romano-catolică din Liverpool.

— Ce făcea?

— Era moașă.

Era o informație foarte stranie. Nu prea știam cum să reacționez.

„Fusese căsătorit cu o moașă catolică din Liverpool“, mă inchipuiam scriind. (În roman aveam să schimb

numele lui Adrian cu unul mai exotic și să-l fac mult mai înalt.)

— De ce te-ai căsătorit cu ea?

— Pentru că m-a făcut să mă simt vinovat.

— Excelent motiv.

— Ei bine, așa e. Eram un ticălos vinovat de la Medicină. Un adevărat fraier pentru etica protestantă. Adică, îmi amintesc că erau anumite fete care mă făceau să mă simt bine — însă faptul că mă simțeam bine mă speria. Era o fată — obișnuia să-și închirieze garajul și să invite pe toată lumea să și-o tragă cu toată lumea. M-a făcut să mă simt bine — așa că, bineînțeles, nu aveam încredere în ea. Iar soția mea m-a făcut să mă simt vinovat — așa că, bineînțeles, m-am căsătorit cu ea. Eram ca tine. Nu aveam încredere în plăcere sau în propriile impulsuri. Mă speria ca dracu' să fiu fericit. Și când m-am speriat — m-am căsătorit. La fel ca tine, iubire.

— Ce te face să crezi că m-am măritat din frică?

Eram indignată pentru că avea dreptate.

— Oh, probabil că ai descoperit că ți-o trăgeai cu prea mulți tipi, fără să știi cum să-i refuzi, și chiar plăcându-ți acest lucru de vreo câteva ori, și apoi te-ai simțit vinovată că te simțeam bine. Suntem programați pentru suferință, nu pentru plăcere. Masochismul ne este insuflat de la o vârstă foarte fragedă. Se presupune că trebuie să murim și să suferim — și necazul e că noi credem acest lucru. Ei bine, e un rahat. Mi-a luat treizeci și șase de ani ca să-mi dau seama ce morman de rahat e toată treaba

asta și dacă există un lucru pe care vreau să-l fac pentru tine e să te învăț același lucru.

— Ai tot felul de planuri pentru mine, nu? Vrei să mă înveți despre libertate, despre plăcere, vrei să scrii cărți împreună cu mine, să mă convertești... De ce bărbații vor întotdeauna să mă convertească? Trebuie că *arăt* ca una care se lasă convertită.

— Semenii cu cineva care vrea să fie salvată, iubire. Tu o ceri. Îți ridici ochii ăia mari și miopi către mine de parcă aș fi Tăticul Psihanalist. Mergi prin viață căutând un profesor și atunci când îl găsești, devii atât de dependentă de el, încât ajungi să-l urăști. Sau, altfel spus, aștepti ca el să-și arate slăbiciunea și apoi îl disprețuiești pentru că e uman. Stai acolo tot timpul și îl ții sub supraveghere, iei notițe în minte, îți imaginezi oamenii ca pe niște cărți sau ca pe niște anamneze — cunosc jocul ăsta. Îți spui că aduni material. Îți spui că studiezi natura umană. Arta deasupra vieții tot timpul. O altă versiune a rahatului puritan. Doar că tu ai o altă interpretare a acestuia. Crezi că ești hedonistă pentru că ai șters-o și pentru că te plimbi cu mașina cu mine. Însă, totodată, e afurisita aia veche de etică a muncii, pentru că nu te gândești decât că o să scrii despre mine. Deci e de fapt muncă, *n'est-ce pas?* Mi-o poți trage și poți spune că e poezie. Foarte inteligent. În felul ăsta te amăgești pe tine foarte frumos.

— Tu chiar ești bun să emiți analize de doi bani, nu-i așa? Un adevărat psihiatru de televiziune.

Adrian râse.

— Uite ce e, iubire, știi totul despre tine de la mine. Psihanaliștii joacă același joc. Sunt exact ca scriitorii. Totul este o etapă pentru ei, o anamneză, un studiu. De asemenea, sunt îngroziți de moarte — exact ca și poeții. Doctorii urăsc moartea: de aceea se duc la Medicină. Și trebuie să agite lucrurile tot timpul și sunt tot timpul al dracului de ocupați doar ca să-și arate lor înșiși că nu sunt morți. Știi jocul tău pentru că și eu îl joc. Tu chiar ești foarte transparentă.

Mă înfuria faptul că mă văzuse cu mai mult cinism decât mă văzusem eu însămi. Cred întotdeauna că mă protejiez împotriva opiniilor altora despre mine având cea mai preconcepută opinie posibilă despre mine. Apoi, brusc îmi dau seama că până și această opinie preconcepută e autoflatantă. Când sunt rănită, cad în franceza de liceu:

— *Vous vous moquez de moi.**

— Poți să fii convinsă că așa e. Uite ce e — stai aici cu mine acum pentru că viața ta e nesinceră și căsătoria ta fie e moartă, fie e pe moarte, fie e presărată cu minciuni. Minciunile sunt născocite de tine. Trebuie să te salvezi pe tine al dracului de bine. De viața ta îți bați joc, nu de a mea.

— Credeam că ai spus că vreau ca tu să mă salvezi.

— Vrei. Însă nu am de gând să cad în plasă în felul ăsta. Te voi dezamăgi profund, iar tu vei începe să mă urăști mai tare decât îți urăști soțul...

* (În fr. în orig.) Vă bateți joc de mine.

— Nu-mi urăsc soțul.

— Exact. Însă te plictisește — și chestia asta e mai gravă, nu-i așa?

Nu am răspuns. Acum chiar eram deprimată. Efectul șampaniei se ducea.

— De ce trebuie să începi să mă convertești înainte ca măcar să mi-o tragi?

— Pentru că asta vrei cu adevărat.

— Prostii, Adrian. Ceea ce vreau cu adevărat e să mi-o pun. Și lasă-mi afurisita de minte în pace.

Însă știam că mințeam.

— Doamnă, dacă vrei să ți-o pui, atunci ți-o vei pune. Porni mașina.

— Mi-ar plăcea mai degrabă să-ți spun doamnă, să știi.

Însă nu aveam diafragmă, iar el nu avea erecție și când am ajuns în cele din urmă la pensiune, eram storși de la cât ne învărtiserăm ca să găsim drumul.

Ne-am așezat pe patul lui și ne-am ținut în brațe. Ne-am examinat nuditatea fiecăruia cu tandrețe și haz. Cel mai bun lucru când faci dragoste cu un alt bărbat după toți acești ani de căsătorie e faptul că redescoperi trupul unui bărbat. Trupul unui soț e practic ca propriul tău trup. Totul în legătură cu el e cunoscut. Toate mirosurile și gusturile aceluia trup, liniile, părul de pe corp, semnele din naștere. Însă Adrian era ca o țară nouă. Limba mea a făcut un tur necălăuzit al trupului său. Am început cu gura lui și apoi am luat-o în jos. Gâtul său gros, ars de soare. Pieptul său, acoperit cu păr roșu și creț. Abdomenul lui, puțin burduhănos — spre deosebire de

abdomenul brun și lipsit de grăsime al lui Bennett. Penisul lui roz și răsucit cu un gust slab de urină și care refuza să stea drept în gura mea. Testiculele lui foarte roz și foarte păroase pe care le-am luat în gură pe rând. Coapsesele lui musculoase. Genunchii lui arși de soare. Făcimele lui. (Pe care nu le-am sărutat.) Unghiile murdare de la picioare. (Ditto.) Apoi am luat-o din nou de la capăt. Cu încântătoarea lui gură umedă.

— De unde ai dinții ăia mici și ascuțiți?

— De la hermelina de maică-mea.

— De la ce?

— Hermelina.

— Oh!

Nu știam ce înseamnă și nu-mi păsa. Ne savuram unul pe celălalt. Ne așezaserăm invers și limba lui îi cânta păsăricii mele.

— Ai o păsărică minunată, îmi zise, și cel mai mișto fund pe care l-am văzut vreodată. Păcat că n-ai păpe.

— Mersi.

Am continuat să i-o sug, însă de îndată ce i se întinse, i se înmuia la loc.

— Oricum, nu prea vreau să te fut.

— De ce?

— Nu știu de ce — pur și simplu nu prea am chef.

Adrian voia să fie iubit doar pentru el, și nu pentru părul lui blond. (Sau pentru scula lui roz.) Era mai degrabă înduioșător. Nu voia să fie o mașină de futut.

— Pot să mi-o trag cu cea mai bună dintre toate când am chef, zise el sfidător.

— Bineînțeles că poți.

— Acum ai afurisita aia de voce de asistentă socială, îmi spuse.

Fusesem asistentă socială în câteva ocazii în pat. O dată cu Brian, după ce ieșise din spitalul psihiatric și era atât de plin de Thorazine (și prea schizoid) ca să mi-o mai tragă. Timp de o lună am stat în pat și ne-am ținut de mâini. „Ca Hensel și Gretel“, zicea el. Era mai degrabă drăguț. Ceea ce ți-ai imagina că face Dodgson cu Alice într-o barcă pe Tamisa. Era și o ușurare după faza maniacă a lui Brian când fusese foarte aproape de a mă strânge de gât. Și chiar înainte de a ceda nervos, preferințele asexuale ale lui Brian erau într-un fel ciudate. Lui doar îi plăcea să fie supt, nu să fută. La acel moment, eram prea lipsită de experiență ca să-mi dau seama că nu toți bărbații sunt așa. Aveam douăzeci și unu de ani, iar Brian douăzeci și cinci, și amintindu-mi despre ce auzisem, cum că bărbații ating apogeul sexual la șaisprezece ani, iar femeile la treizeci, mi-am închipuit că vârsta lui Brian era de vină. Era în declin. În cădere liberă, credeam. Cu toate astea, am devenit foarte bună la supt.

Am făcut, de asemenea, pe asistenta socială pentru Charlie Fielding, dirijorul a cărui baghetă i se tot înmuia. Îmi era extraordinar de recunoscător. „Ești o adevărată minune“, zicea el întruna în acea primă noapte (însemnând că se așteptase ca eu să-l azvârl afară în frig, însă n-o făcusem). S-a revanșat mai târziu. Doar premierele îl înmuiau.

Însă Adrian? Adrian cel sexy. El trebuia să fie partida mea de sex fără opreliști. Ce se întâmplase? Chestia

ciudată era că nu prea îmi păsa. Era atât de frumos stând întins acolo, iar trupul lui mirosea atât de bine. M-am gândit la toate acele secole în care bărbații au adorat femeile pentru trupurile lor, în timp ce le disprețuiau mințile. În zilele din trecut, când veneram familiile Woolf și Webb, părusese de neconceput pentru mine, însă acum înțelegem. Pentru că așa simțisem și eu adeseori în legătură cu bărbații. Mințile lor erau fără speranță de amănunte, însă trupurile lor erau atât de frumoase. Ideile lor erau intolerabile, însă penisurile lor erau mătăsoase. Fusesem o feministă toată viața mea („radicalizarea” mea datează din acea noapte din 1955 când mă afluam în metrou și idiotul de Horace Mann, care era iubitul meu, m-a întrebat dacă aveam de gând să mă fac secretară), însă marea problemă era cum să faci astfel încât feminismul să fie în concordanță cu foamea de nepotolit de trupuri bărbătești. Nu era ușor. Și, în afară de asta, cu cât îmbătrâneai, cu atât devenea mai clar că bărbații erau esențialmente îngroziți de femei. Unii în secret, alții deschis. Ce putea fi mai usturător decât o femeie libertină față în față cu o sulă bleagă? Cele mai mărețe fapte ale istoriei păleau în comparație cu aceste două obiecte de bază: eterna femeie și eterna sulă flască.

— Te sperii? l-am întrebat pe Adrian.

— Tu?

— Ei bine, unii bărbați susțin că le e frică de mine. Adrian râse.

— Ești adorabilă, zise el, o pisicuță — cum ziceți voi, americanii. Însă nu asta e ideea.

— De obicei ai problema asta?

— *Nein*, Frau Doktor, și să fiu al dracului dacă vreau să fiu interogat mai mult în legătură cu asta. E *absurd*. Nu am o problemă cu potența — e pur și simplu pentru că sunt *înflorat* de fundul tău nemaipomenit și nu prea am chef să mă fut.

Ultima găselniță sexistă: sula care nu-și face datoria cum trebuie. Ultima armă în războiul dintre sexe: sula flască. Stindardul taberei dușmane: sula sculată doar pe jumătate. Simbolul apocalipsei: sula cu focoașă atomică, ce se autodistruge. *Asta* era nedreptatea de bază care nu putea fi niciodată îndreptată: nu că bărbatul avea o minunată atracție suplimentară numită penis, ci că femeia avea o minunată vulvă bună pentru orice vreme. Nici furtuna, nici lapovița, nici întunericul nopții nu o puteau lua pe nepregătite. Era întotdeauna acolo, întotdeauna pregătită. Destul de înflorător, când te gândești. Nu e de mirare că bărbații le urau pe femei. Nu e de mirare că au inventat mitul nepotrivirii dintre bărbați și femei.

— Refuz să fiu străpuns cu un ac de gămălie, zise Adrian, fără să fie conștient de jocul de cuvinte pe care această afirmație îl aduse imediat în minte. Refuz să fiu categorisit. Când, în cele din urmă, te vei așeza și vei scrie despre mine, nu vei ști dacă sunt erou sau antierou, ticălos sau sfânt. Nu vei putea să mă categorisești.

Și în acel moment, m-am îndrăgostit nebunește de el. Sula lui bleagă pătrunsesse acolo unde una tare nu ar fi ajuns niciodată.

6

PAROXISMELE PASIUNII
SAU BĂRBATUL DE SUB PAT

Dintre toate formele de curaj absurd, curajul fetelor este remarcabil. Altminteri ar fi mai puține căsătorii și chiar mai puține aventuri sălbatice care nu țin cont de nimic, nici măcar de căsătorie...

— Colette

Na faptul că mă îndrăgosteam nebunește era cu totul și cu totul neobișnuit pentru mine. Tot anul mă îndrăgostisem de toată lumea. Mă îndrăgostisem de un poet irlandez care creștea porci într-o fermă din Iowa. Mă îndrăgostisem de un romancier înalt de un metru optzeci și trei, care semăna cu un cowboy și scria doar alegorii despre efectele radiațiilor. Mă îndrăgostisem de un critic cu ochi albaștri care îmi ridicase în slăvi prima mea carte de poezii. Mă îndrăgostisem de un pictor ursuz (ale cărui trei neveste se sinucisuseră). Mă îndrăgostisem de un foarte curtenitor pro-

fesor de filosofie renescentistă italiană care inhala dizolvant și le-o trăgea boboacelor. Mă îndrăgostisem de un translator de la ONU (de ebraică, greacă, arabă), care avea cinci copii, o mamă bolnavă și șapte romane nepublicate în apartamentul lui mare de pe Morningside Drive. Mă îndrăgostisem de un biochimist palid și protestant anglo-saxon care mă invitase la prânz la Harvard Club și care fusese căsătorit cu alte două scriitoare — ambele cu înclinații spre nimfomanie.

Însă toate astea nu duseseră la nimic. O, fuseseră niște giugiuleli pe bancheta din spate a mașinii. Și săruturi lungi și amețite de băutură în bucătării newyorkeze peste sticle cu martini cald. Și fuseseră flirturi la prânzuri decontate. Și ciupituri de fund printre mormanele de cărți ale Bibliotecii Butler. Și îmbrățișări după citirea poemelor. Și străngeri de mână la vernisaje. Și convorbiri telefonice lungi și pline de aluzii, și scrisori pline de subînțeleșuri. Fuseseră chiar unele propuneri sincere și pe față (de obicei de la bărbați care nu mă atrăgeau deloc). Însă toate astea nu duseseră la nimic. În loc de astea, mă duceam acasă și scriam poeme închinat bĂrbatului pe care îl iubeam cu adevărat (oricine ar fi fost *el*). La urma urmelor, mi-o trăseseam cu destui tipi ca să știu că o sulă nu era atât de diferită de alta. Așadar, ce anume căutam? Și de ce eram atât de neliniștită? Poate rezistasem consumării acestor flirturi pentru că știam că bĂrbatul pe care îl voiam cu adevărat va continua să mă ocolească, iar eu voi sfârși prin a fi dezamăgită. Însă cine era bĂrbatul pe care îl voiam cu adevărat? Tot ce știam era că îl căutasem cu disperare de la vârsta de șaisprezece ani.

Când aveam șaisprezece ani și îmi spuneam socialistă fabiană, când aveam șaisprezece ani și refuzam să mă îndrăgostesc de băieți care îl plăceau pe Ike, când aveam șaisprezece ani și plângeam citind *Rubaiyat*^{*}, când aveam șaisprezece ani și plângeam în timp ce citeam sonetele lui Edna St. Vincent Millay — obișnuiam să visez la un bărbat perfect ale cărui minte și trup erau bune de futut în egală măsură. Avea un chip ca al lui Paul Newman și o voce ca a lui Dylan Thomas. Avea un trup ca *David*-ul lui Michelangelo („cu acei mușchiuleți unduitori din marmură“, cum obișnuiam să-i spun celei mai bune prietene, Pia Wittkin, a cărei statuie preferată masculină era *Discobolul*; studiam amândouă cu aviditate istoria artei). Avea o minte ca a lui George Bernard Shaw (sau, cel puțin, ceea ce mintea mea de șaisprezece ani își imagina ca fiind mintea lui George Bernard Shaw). Iubea Concertul no. 3 pentru pian de Rahmaninov și cântecul lui Frank Sinatra „In the Wee Small Hours of the Morning“ mai presus de orice altă muzică muritoare. Îmi împărtășea pasiunea pentru tapiserii cu unicorni, *Mai tare ca diavolul*^{**}, *Cloisters*^{***}, *Al doilea sex* de Simone de Beauvoir, vrăjitorie, și spuma de ciocolată. Îmi împărtășea disprețul pentru senatorul Joe McCarthy, Elvis Presley și părinții mei filistini.

* *Coloșii de poezie* ale lui Omar Khayyam (1048–1123), poet, matematician și astronom persan.

** *Beat the Devil* — film din 1953 în regia lui John Huston, avându-l în rolul principal pe Humphrey Bogart.

*** *Filială a Muzeului Metropolitan* dedicată artei și arhitecturii Europei medievale.

Nu l-am întâlnit niciodată. La șaisprezece ani, faptul că nu îl întâlnisem părea un lucru de nesuportat. Mai târziu am învățat să iau banii peșin, să renunț la credit și să nu mai dau atenție bubuitului unui tobe îndepărtate. Contrastul dintre fanteziile mele (Paul Newman, Laurence Olivier, Humphrey Bogart și *David*-ul lui Michelangelo) și adolescenții cu fața plină de coșuri pe care îi cunoșteam era de tot râsul. Doar că eu plângeam. Și la fel și Pia. Ne plângeam de milă în apartamentul întunecos al părinților ei de pe Riverside Drive.

— Mi-l imaginez ca fiind foarte — știi tu — un fel de amestec între Laurence Olivier din *Hamlet* și Humphrey Bogart din *Mai tare ca diavolul* — cu niște dinți foarte albi și sălbatici și cu un trup absolut fantastic — cam ca al *Discobolului*.

Își arată propriul ei abdomen cam durduliu.

— Ce porți? am întrebat.

— Văd treaba asta ca un fel de — știi tu — nuntă medievală. Am pălăria aia albă țuguiată cu un vâl de șifon ce flutură în vânt — o rochie roșie de catifea — poate de culoarea vinului — și niște pantofi cu vârfuri foarte ascuțite.

Îmi desenă pantofii cu stiloul ei Rapidograph cu cerneală neagră. Apoi desenă întregul costum — o rochie cu talia în stilul empire, cu un decolteu foarte adânc și mâneci lungi și strâmte. Era purtată de o creatură superbă al cărei decolteu stătea umflat și ieșea afară din rochie în mod cu totul și cu totul voluptuos. (La

momentul respectiv, Pia era supraponderală, însă avea pieptul plat.)

— Văd întreaga chestie ca având loc în Cloisters, continuă ea. Sunt sigură că ai putea închiria Cloisters dacă ai cunoaște pe cine trebuie.

— Și unde ai locui?

— Ei bine, văd această casă ciudată și veche din Vermont — o mănăstire abandonată, o abație sau așa ceva... (Niciuna dintre noi nu se îndoia că existau mănăstiri și abații abandonate în Vermont.) Cu dușumele extrem de rustice și o lucarnă în acoperiș. Un fel de cameră mare care ar fi un studio, de fapt, și un dormitor cu un pat mare și rotund sub lucarnă — și cearșafuri negre din satin. Și am avea multe pisici siameze — numite John Donne, Maud Gonne și Dylan — știi tu.

Știam sau cel puțin credeam că știam.

— Oricum... continuă ea, mă văd un fel de amestec între Gina Lollobrigida și Sophia Loren... (Pia avea părul închis la culoare.)... Ce crezi?

Își ridică părul castaniu și gras la spate și îl ținu așa în timp ce își sugea obrazii și își căsca ochii mari și albaștri la mine.

— Eu cred că ești mai mult genul Anna Magnani, am zis, cu picioarele pe pământ și nesofisticată, însă extrem de senzuală.

— Poate... zise ea gânditoare.
Poza în fața oglinzii.

— Oh, e dezgustător, zise ea după o clipă. Nu o să întâlnim niciodată pe nimeni câtuși de puțin demn de noi.

Și făcu o mutră hidoasă.

În timpul ultimului an la Muzică și Artă, Pia și cu mine am deschis minoritatea noastră ostilă compusă din noi două pentru a include alți câțiva inadaptabili selecționați de noi. Am fost cel mai aproape din cât puteam fi vreodată de a avea un grup. Grupul includea o fată cu pieptul mare pe nume Nina Nonoff, ale cărei pretenții de distincție erau pasiunea ei necrofilă pentru fantoma lui Dylan Thomas, presupusele ei cunoștințe despre blasfemii chineze și japoneze, și „contactul” ei cu un adevărat Yalie* (viziuni cu weekenduri pline de fotbal pentru noi toate — însă din nefericire „contactul” se dovedi a fi un prieten al unui prieten al unei cunoștințe a fratelui ei). Mama Ninei avea, de asemenea, o uriașă colecție de „cărți despre sex” printre care le-am inclus pe *Coming of Age in Samoa* și *Sex and Temperament*** ; orice carte care conținea cuvântul pubertate era OK. Și, în fine, mai era meritul autentic al tatălui Ninei, care crease seriile Blue Wasp*** pentru radio în anii '40. Jill Siegel, pe de altă parte, era membră a grupului nu atât pentru meritele ei, ci mai degrabă din milă. Avea puține contribuții de adus în privința sofisticării, însă se revanșa datorită loialității sale oarbe față de noi și a felului măgulitor în care imita fandoselile noastre cele mai

* Student la Universitatea Yale.

** Lucrări aparținând scriitoarei americane Margaret Mead, netraduse în limba română; trad aprox. *Vârsta pubertății în Samoa și Sex și temperament*.

***Viespea albastră (engl.)

înzorzonate. O membră ocazională a grupului nostru era Grace Baratto — care avea ca specializare principală muzica și al cărei intelect nu îl respectam, însă care avea povești fantastice despre isprăvile sale sexuale. Deși o nega, noi în secret ne spuneam unele altora că probabil „făcuse tot tacâmul“. „Cel mult, e o *demi-vierge*“, spusese Pia. Iar eu încuviințasem cu subînțeleș. Mai târziu am căutat în dicționar.

Doar doi băieți erau admiși în grup, și noi îi tratam cât mai disprețuitor cu putință ca să ne asigurăm că înțelegeau că erau doar tolerați acolo. Și din moment ce erau colegii noștri de clasă și nu „tipi de la colegiu“, voiam să fie clar că aveam să-i considerăm doar niște prieteni „platonici“. John Stock era fiul unor vechi prieteni de-ai părinților mei. Era durduliu, blond și scria nuvele. Expresia lui favorită era „paroxismele pasiunii“. Aceasta se ivea cel puțin o dată în fiecare nuvelă pe care o scria. Ron Perkoff (pe care noi, bineînțeles, îl numeam Jerkoff) era îndrăgostit de mine. Înalt, slăbănog, cu un nas uriaș și coroiat și cu un amestec incredibil de puncte negre și coșuri (pe care tânjeam să le storc), era anglofil. Avea abonament la *Punch* și la ediția par avion a *Manchester Guardian*, ducea o umbrelă strâns pliată (pe orice fel de vreme), pronunța „banal“ (unul dintre cuvintele lui preferate) cu accent pe a doua silabă și își condimenta discursul cu expresii de genul „ageamiu împușit“ și „a târnosi mangelul“.

* (În engl. în orig.) Onanist, labagiu.

După ce agonia comisiilor de colegiu și așteptarea scrisorilor de acceptare a luat sfârșit, noi cinci târnoseam mangalul în cea mai mare parte în apartamentul părinților mei, așteptând să treacă lungul și inutilul trimestru de primăvară și nerăbdătoare să absolvim școala. Așezați pe podeaua din camera de zi, consumam tone de fructe, brânză, sandviciuri cu unt de arahide și prăjituri, ascultam albumele lui Frank Sinatra și scriam împreună poeme epice pe care încercam să le facem atât de pornografice cât ne permitea experiența noastră limitată. Le băteam la mașina mea de scris Olivetti pe care o treceam de la unii la alții și din poală în poală. Ori de câte ori John era acolo, paroxismele pasiunii erau la ordinea zilei.

Puține dintre aceste creații comune au supraviețuit, însă de curând am dat peste un fragment care transmite, mai mult sau mai puțin, spiritul tuturor celorlalte capodopere pierdute. Era obiceiul nostru de a plonja în acțiune cu cât mai puține pregătiri, așa că structura părții narrative era întotdeauna într-un fel trunchiată. Una din reguli era că fiecărui autor i se permiteau trei minute înainte de a da mașina de scris mai departe următoarei persoane și firește că asta avea drept rezultat o proză de calitate proastă. De vreme ce Pia începea de obicei, era cea care avea privilegiul de a schița contururile personajului pe care trebuia cu toții să-l tolerăm:

Dorian Fairchester Faddington IV era un poetard promiscuu despre care și cei mai buni prieteni ai săi declarau că „trecea de la

pat la vers". Deși era omnivor sexual și, din când în când, prefera cămilele, ca nouă din zece doctori, de obicei gustul său se reducea la femei. Hermione Fingerforth era o femeie — sau așa îi plăcea ei să creadă — și ori de câte ori dădea peste Dorian nu dura mult până ce buzele lor se întâlneau într-o succesiune de poze interesante.

— Pielea e cel mai mare organ al corpului, remarcă ea odată cu nonșalanță către el, în timp ce stăteau amândoi goi la soare pe terasa apartamentului ei luxos din Flatbush.

— Vorbește în numele tău, declară el, trecând deasupra ei într-un brusc paroxism al pasiunii.

— Ieși afară, afară din afurisita mea de păsărică! țipă ea, împingându-l și apărându-și virginitatea ei mult-lăudată cu un parasolar argintiu.

— Fac pariu că vrei să vezi ce fac, îi trânti el o remarcă usturătoare.

— Iisuse Hristoase, zise ea enervată, bărbații sunt interesați doar să ejaculeze în femei.

La acea vreme, toți credeam că aceasta era cea mai amuzantă proză scrisă vreodată. Era și o continuare a acestui dialog — ceva în legătură cu un elicopter de observație cu doi dispeceri, care apăreau brusc pe acoperiș și întreaga scenă se transforma într-o orgie — însă această n-a supraviețuit. Fragmentul totuși chiar transmite ceva din starea acelei perioade din viața noastră. Sub civismul șmecheresc și pseudosofisticare se afla cel mai lătruchipat pe Omar Khayyam. Pia și cu mine voiam pe cineva cu care să ne facem de cap și știam că John Stock și Ron Perkoff nu erau chiar ceea ce aveam noi în minte.

Eram amândouă șoareci de bibliotecă, când viața ne dezamăgea ne întorceam la literatură — sau cel puțin la versiunea pentru film. Ne vedeam eroine și nu puteam înțelege ce se întâmplase cu toți eroii. Ei erau în cărți. Erau în filme. Erau în mod vădit absenți din viețile noastre.

Istoria și literatura privite subiectiv la șaisprezece ani

I

Dorian Gray avea bucle de aur.
Rhet Butler era năvalnic, chipeș și curajos...
Julien Sorel știa totul despre pasiune.
Contele Vronsky era fermecător după moda rusească.
Aș zice că sunt o grămadă cu care m-aș tăvăli bucuroasă...
Și toți dintre ei sunt destul de prinși într-un roman.

II

Înainte ca Julieta să facă șaisprezece ani, reconciliase două case
alate în vrajbă.

Iar Nana umblase prin toate barurile din Paris cu bețivi, târfe și
cheștii.

Chipul Elenei, se spune, a lansat la apă multe corăbii.

Salome trebuia doar să-și adăpostească cele șapte odrasle.

Frumusețea Esterei a salvat poporul.

Fapta eroică a Mariei e slăvită de fiecare turlă.

Însă iată-mă, la șaisprezece ani și ceva, și lumea e foarte liniștită.

Versificația era bolovănoasă, însă mesajul era limpede.
Ne-am fi tăvălit cu bucurie dacă am fi găsit bărbații cu
care să merite să ne tăvălim.

Băieții pe care i-am întâlnit la colegiu erau, într-un fel, mai răi. Cel puțin John și Ron erau niște jigodii cu suflet bun și care ne adorau. Nu aveau minți ca G.B.S. și trupuri ca *David* al lui Michelangelo, dar ne erau devotați și ne priveau ca pe niște creaturi care străluceau de inteligență și sofisticare. Însă la colegiu războiul dintre sexe a început în mod serios, iar mințile noastre și trupurile noastre s-au îndepărtat din ce în ce mai tare.

L-am întâlnit pe primul meu soț în timpul primului an ca boboacă și m-am căsătorit cu el după absolvire, patru ani mai târziu, cu ocazionale călcări pe arătură și experiențe printre picături. Deja la douăzeci și doi de ani, eram o veterană a căsătoriei care se destrămasese în cele mai dureroase circumstanțe. Pia a găsit o succesiune de ticăloși care i-au tras-o și au dezamăgit-o. În perioada colegiului, a scris lungi poeme epistolare cu scrisul ei mic și baroc și l-a descris pe fiecare ticălos în detaliu, însă într-un fel eu nu am putut niciodată să-i deosebesc. Toți păreau să aibă pomeți scobiți și păr blond și lins. Era obsedată de *shagetz*-ul din Vestul Mijlociu așa cum anumiți evrei sunt obsedați de *shikse*. Era ca și cum toți ar fi fost același tip. Huck Finn fără plută. Păr blond, denim albăstru și cizme de cowboy. Și întotdeauna sfârșeau prin a trece cu cizmele peste ea.

Treptat, amândouă am devenit din ce în ce mai deziluzionate. Acest lucru era inevitabil, bineînțeles, date fiind fanteziile absurde cu care porniserăm la drum, însă nu cred că eram cu mult diferite față de alte adolescente

(cu toate că eram mai culte și cu siguranță mai pretențioase). Tot ce voiam erau niște bărbați cu care să putem împărți totul. De ce oare era prea mult ceea ce ceream? Era oare din cauză că bărbații și femeile erau esențialmente incompatibili? Sau era, pur și simplu, pentru că nu îi găsisem încă pe cei potriviți?

Prin vara lui '65, când aveam amândouă douăzeci și trei de ani și făceam împreună turul Europei, deziluzia noastră era de așa natură, încât ne culcam cu bărbați în special ca să ne lăudăm una alteia în legătură cu numărul de scalpuri de la centură.

În Florența, Pia l-a parafrazat pe Robert Browning:

*Deschide-mi vulva și vei vedea
Gravată-n ea: Italia.*

Ne-am culcat cu tipi care vindeau portofele în fața Muzeului Uffizi, cu doi muzicieni negri care stăteau într-o pensionare vizavi de Piazza, cu vânzători de bilete Alitalia, cu poștași de la American Express. Am avut o aventură de o săptămână cu italianul ăla căsătorit pe nume Alessandro, căruia îi plăcea să-i șoptesc în ureche „sunt o târfa care se fute în cur“ în timp ce ne-o trăgeam. Chestia asta mă făcea să râd atât de isteric, încât îmi pierdeam interesul pentru partida de sex. Apoi o altă aventură de o săptămână cu un profesor universitar american de vârstă a doua care preda istoria artei și al cărui nume era Michael Karlinsky și care își semna scrisorile de dragoste „Michelangelo“. Avea o soție alcoolică în Fiesole, o

chellie strălucitoare, cioc și o pasiune pentru *Granità di Caffee*. Voia să mănânce felii de portocală din vaginul meu pentru că citise despre chestia asta în *Grădina Parfumată*. Apoi a fost un student italian la conservator (tenor), care, la a doua noastră întâlnire, mi-a spus că *Justine de Sade* era cartea lui preferată și nu voiam eu să interpretez niște scene din carte? Experiență de dragul experienței, credeam eu și Pia — însă nu m-am mai văzut cu el.

Cea mai bună parte a acestor aventuri părea să fie felul în care ne apucau istericalele descriindu-ni-i una alteia. Altminteri, erau în mare parte lipsite de plăcere. Eram atrase de bărbați, însă când era vorba de a fi înțelese și de a avea parte de o discuție adevărată, aveam nevoie una de alta. Treptat, bărbații s-au redus doar la niște obiecte sexuale.

E ceva foarte trist în legătură cu asta. În cele din urmă, am ajuns să acceptăm minciuna, diversele de roluri pe care le jucam și compromisurile într-un fel atât de demn, încât erau invizibile — chiar și pentru noi. Auto-mat am început să ascundem anumite lucruri față de bărbați. Nu li puteam lăsa niciodată să știe, de exemplu, că vorbeam despre ei împreună, că discutam felul în care și-o trăgeau, că imitam felul în care mergeau și vorbeau.

Bărbații au detestat dintotdeauna bârfa femeilor pentru că bănuiesc adevărul: dimensiunile le sunt comparate. În cele mai paranoice societăți (arabi, evrei ultra-religioși), femeile sunt ținute în totalitate sub văluri

(sau sub peruci) și separate de lume cât mai mult posibil. Ele oricum bârfesc: forma originală a deșteptării conștiinței. Bărbații își pot bate joc de acest lucru, însă nu îl pot împiedica. Bârfa e narcoticul persoanei oprimat.

Însă cine era oprimat? Pia și cu mine eram „femei libere“ (o expresie care nu înseamnă nimic fără ghilimele). Pia era pictoriță. Eu scriitoare. Aveam în viețile noastre mai mult decât numai bărbați; aveam munca noastră, călătoriile, prietenii. Atunci de ce viețile noastre păreau să se reducă la o lungă succesiune de cântece triste despre bărbați? De ce viețile noastre păreau să se reducă la vânătoarea de bărbați? Unde erau femeile într-adevăr *libere*, care nu-și petreceau viețile sărind din bărbat în bărbat, care se simțeau împlinite cu sau fără un bărbat? Am apelat la câteva dintre eroinele noastre pentru ajutor, și ce să vezi? — Simone de Beauvoir nu face niciodată nicio mișcare fără să se întrebe *ce ar crede Sartre*. Iar Lillian Hellman vrea să fie bărbat tot atât de mult ca și Dashiell Hammett, astfel încât el să o iubească așa cum se iubește pe el însuși. Și Anna Wulf a lui Doris Lessing nu poate avea orgasm decât dacă e îndrăgostită, lucru care se întâmplă rar. Și restul — femeile scriitoare, femeile pictorițe — majoritatea erau timide, reținute, schizoide. Timide în viața lor și curajoase doar în artă. Emily Dickinson, surorile Brontë, Virginia Woolf, Carson McCullers... Flannery O'Connor care creștea păuni și locuia cu măică-sa. Sylvia Plath care își vâră capul într-un cuptor

mitic. Georgia O'Keeffe singură în deșert, aparent o supraviețuitoare. Ce mai grup! Auster, sinucigaș, straniu. Unde era un Chaucer feminin? O doamnă desfrânată care avea vigoare, plăcere, dragoste și talent? Încotro ne puteam întoarce spre a căuta îndrumare? Spre Colette, sub stilul ei galo-african? Spre Sappho, despre care nu se știe aproape nimic? „Sunt înfometată / și tânjesc“, zice ea în traducerea mea de baltă. Și la fel eram și noi! Aproape toate femeile pe care le admiram erau majoritatea fete bătrâne sau sinucigașe. Oare aici duceau toate aceste lucruri?

Deci căutarea bărbatului imposibil a continuat.

Pia nu s-a căsătorit niciodată. Eu m-am măritat de două ori — însă căutarea a continuat. Iar unul din mulții mei psihiatri ar putea să vă spună că îl căutam pe tate-meu. Și oare nu făcea toată lumea acest lucru? Explicația nu prea m-a mulțumit. Nu că părea greșită; părea pur și simplu prea ușoară. Probabil căutarea era într-adevăr un fel de ritual în care procesul era mai important decât finalitatea. Probabil era un fel de căutare a unui ideal. Probabil nu exista niciun bărbat, ci doar un miraj invocat de dorul și de vidul din viețile noastre. Când te duci la culcare flămând, visezi că mănânci. Când te duci la culcare cu vezica plină, visezi că te trezești ca să faci pipi. Când te duci la culcare excitat, visezi că îți-o tragi. Poate bărbatul imposibil nu era altceva decât o nălucă creată de dorința noastră arzătoare. Poate era asemenea instrusului neînfricat, violatorului imaginar pe care femeile se așteaptă să-l găsească sub pat

sau în șifonier. Sau poate el era într-adevăr moartea, ultimul iubit. Într-un poem, mi l-am imaginat ca fiind bărbatul de sub pat.

Bărbatul de sub pat

Bărbatul care se află aici de ani de zile așteptând

Bărbatul care îmi așteaptă piciorul gol ce plutește în aer

Bărbatul care e tăcut asemeni prafului dus de vânt în întuneric

Bărbatul a cărui răsufare e precum răsufarea unor fluturi mici și albi

Bărbatul a cărui respirație o aud când ridic telefonul

Bărbatul din oglindă a cărui răsufare întunecă argintul

Schilodul din dulapuri care ronțăie naftalină

Bărbatul de la capătul capătului liniei

L-am întâlnit în noaptea asta; îl întâlnesc întotdeauna

Stă în aerul chihlimbării al unui bar

Când creveții se strâng asemeni unor degete care cheamă

Și călătoresc prin aer pe frigăruile lor subțiri ca niște scobitori

Când gheața se sparge și eu sunt cât pe ce să cad

el își aranjează chipul în jurul obrazilor supti

Își deschide ochii fără pupile către mine

De ani de zile așteaptă să mă tragă în jos

Și acum îmi spune

că a așteptat doar să mă ia acasă

Valsăm pe stradă ca fecioara și moartea

Plutim prin peretele peretelui camerei mele

Dacă el e visul meu, atunci o să intre înapoi în trupul meu

Răsufarea lui scrie scrisori de ceață pe sticla obrazilor mei

Crica Jong
TEAMA DE ZBOR

Mă învălui în jurul lui asemeni întunericului
Răsufli în gura lui
Și îi dau viață

O TUSE NERVOASĂ

Ceea ce ne amintim e lipsit de concretețe a realității. Pentru a ne veni în ajutor creăm mici ficțiuni, cât se poate de subtile, și scenarii individuale care ne clarifică și ne conturează experiența. Evenimentul amintit devine o ficțiune, o structură creată pentru a adăposti anumite sentimente. Acest lucru e evident pentru mine. Dacă nu ar fi aceste structuri, arta ar fi prea personală pentru ca artistul să creeze, cu atât mai puțin pentru ca publicul să o poată pricepe. Chiar și filmul, cea mai precisă dintre arte, are nevoie de montaj.

— Jerzy Kosinski

Bennett a adormit. Cu fața în sus. Cu mâinile pe lângă el. Marie Winkleman nu e cu el. Mă fu-
raser în patul meu în timp ce lumina albastră pătrunde
prin fereastră. Sunt prea fericită ca să dorm. Însă ce o să-i
spun lui Bennett mâine-dimineață? Mă întind în pat gân-

dindu-mă la Adrian (care tocmai a plecat cu mașina și acum probabil s-a pierdut din nou, fără nicio speranță de a găsi drumul). Îl ador. Cu cât se pierde mai tare, cu atât pare mai perfect în ochii mei.

Mă trezesc la șapte și zac în pat alte două ore așteptând ca Bennett să se trezească. Geme, trage vânturi și se trezește. Incepe să se îmbrace în tăcere, mergând împleticit prin cameră. Eu cânt. Zburd înainte și înapoi către baie.

— Unde ați dispărut azi-noapte? zic eu cu voioșie. V-am căutat peste tot.

— Unde am dispărut eu?

— În discoteca aia — ați plecat brusc. Adrian Goodlove și cu mine v-am căutat peste tot...

— Tu m-ai căutat peste tot?

— Tonul lui era foarte tăios și sarcastic.

— Tu și ale tale *Liaisons Dangereuses*^{*}, zise.

Pronunță greșit. Mi s-a făcut milă de el.

— Va trebui să inventezi o poveste mai bună decât asta.

Cea mai bună apărare e o bună ofensivă, am gândit. Sfatul Soției lui Bath către soțiile frivole: întotdeauna acuza-ți tu prima soțul.

— Unde dracu ai dispărut cu Marie Winkleman?

— Imi aruncă o privire întunecată:

— Am fost chiar acolo în camera alăturată privind cum voi practic vi-o trăgeați pe ringul de dans. Apoi ați dispărut...

— Ați fost chiar acolo?

— Chiar după paravan, așezați la o masă...

* (de la în orig.) Legături periculoase.

- Eu nici măcar *n-am văzut* un paravan.
- Tu nu ai văzut *nimic*, zise el.
- Am crezut că ați *plecat*. Am mers cu mașina *ore întregi* căutându-vă. Apoi ne-am întors. Ne tot rătăceam.
- Fac pariu.

Își drese glasul în felul nervos în care o făcea. Era întotdeauna un sunet jos ca un fel de horcăit de muribund. Însă în surdină. Uram acest sunet mai mult decât orice în legătură cu căsătoria noastră. Era laitmotivul tuturor momentelor grele avute împreună.

Am luat micul dejun fără să vorbim. Am așteptat, pe jumătate ghemuită, ca pumnii să cadă, însă Bennett nu mă mai acuză de nimic. Oul lui fiert păcănea în suport. Lingurița zdrăngănea în cafea. În tăcerea de moarte dintre noi, fiecare sunet și fiecare mișcare păreau exagerate ca și cum ar fi fost filmate în prim-plan într-un film. Felul în care tăia el partea de sus a oului putea fi un poem de Andy Warhol. *Oul* s-ar chema acel poem. Șase ore cu o mână de bărbat tăind partea de sus unui ou. Filmare cu încetinitorul.

Tăcerea lui era atât de stranie acum, am gândit, pentru că fuseseră dați când zbierase la mine în legătură cu greșeli mici: greșeala mea de a nu-i face cafeaua la timp dimineața, greșeala mea de a nu face cine știe ce comision, greșeala mea de a nu-i arăta un semn de circulație când ne pierduserăm în vreun oraș străin. Însă acum: nimic.

Continua să-și dreagă nervos glasul și să se zgâiască în coaja spartă a oului său fiert. Tusea lui era sigura manieră de protest.

Acea tuse mă duse înapoi cu gândul la unul din cele mai proaste momente ale noastre împreună. Primul Crăciun pe care l-am petrecut împreună căsătoriți fiind. Eram la Paris. Bennett era groaznic de deprimat și așa fusese aproape din prima săptămână de când ne căsătoriserăm. Ura armata. Ura Germania. Ura Parisul. Mă ura pe mine, se părea, de parcă eu eram răspunzătoare de aceste lucruri și de multe altele. Ghețare de doleanțe ce se întindeau departe, mult sub suprafața mării.

Pe tot parcursul lungii călătorii de la Heidelberg la Paris, Bennett nu mi-a adresat aproape niciun cuvânt. Tăcerea e cea mai tăioasă din toate instrumentele tăioase. Pare să te țintuiască la pământ. Te transportă din ce în ce mai adânc în propria ta vină. Face în așa fel încât vocile din interiorul minții tale să te acuze cu mai multă răutate decât ar te-ar acuza vreodată orice alte voci exterioare.

Văd întregul episod în memorie de parcă ar fi un film alb-negru cu imagini foarte brut filmate. Regizat de Bergman probabil. Ne jucăm propriul nostru rol în versiunea cinematografică. Numai de-am scăpa de obligația de a ne juca întotdeauna propriile roluri!

Ajunul Căciunului la Paris. Ziua fusese albă și cenușie. S-au plimbat prin Versailles în această dimineață, simțind milă pentru statuile dezgolite. Statuile îi priveau cu o dușmănie albă. Umbrele lor erau cenușii ca plăcile de ardeză. Gardurile vii tunse erau la fel de plate ca și umbrele lor. Vântul era ascuțit și rece. Picioarele lor erau amorțite de frig. Pașii lor făceau un zgomot la fel de sec ca și inimile lor. Sunt căsătoriți, însă nu sunt prieteni.

Acum e noapte. Lângă Odéon. Lângă St. Sulpice. Urcă treptele de la Métro. Se aud zgomotele răsunătoare ale unor picioare înghețate.

Ambii sunt americani. El e înalt și suplu, cu un cap mic. E de origine orientală și are părul negru și zburlit. Ea e blondă, mărunță și nefericită. Se împiedică des. El nu se împiedică niciodată. O urăște pe ea pentru că se împiedică. Acum v-am spus tot. Cu excepția poveștii.

Privim chiar din capătul unei scări în spirală al unui hotel Left Bank în timp ce ei urcă la etajul cinci. Ea îl urmează spirală după spirală. Privim creștetele capetelor lor ridicându-se. Apoi le vedem fețele. Expresia ei e bosumflată și tristă. Maxilarul lui e fixat într-o expresie de încăpățănare. El își tot drege nervos glasul.

Ajung la etajul cinci și găsesc o cameră. El deschide ușa cu ușurință. Camera e o obișnuită cameră jerpelită de hotel din Paris. Totul în jur e învechit. Cuvertura din creton de pe pat e decolorată. Covorul se destramă la colțuri. În spatele unui paravan din carton se află chiuveta și bideul. Ferestrele dau probabil către acoperișuri, însă sunt din belșug drapate cu catifea de culoare maronie. A început din nou să plouă și ploaia poate fi auzită cum bate slabul ei cod Morse pe terasa din fața ferestrelor.

Ea observă cum toate hotelurile de douăzeci de franci din Paris au același decorator imaginar. Nu-i poate spune asta și lui. Va crede despre ea că e răsfățată. Însă și-o spune sieși. Urăște patul dublu îngust care se lasă la mijloc. Urăște sulul de căpătâi pus în locul pernei. Urăște praful care îi intră în nas când ridică cuvertura. Urăște Parisul.

El își scoate hainele, tremurând. Veți remarca ce trup frumos are, complet lipsit de păr, cât de drept îi e spatele, cum gamba îi sunt garnisite cu mușchi bruni și alungiți, cât de suple îi sunt degetele. Însă trupul lui nu e pentru ea. El își pune pijama cu reproș în priviri. Ea rămâne în dresuri, așteptând.

— De ce trebuie întotdeauna să-mi faci asta? Mă faci să mă simt atât de singură.

— Asta vine de la tine.

— Cum adică, vine de la mine? În seara asta am vrut să fiu fericită. E Ajunul Crăciunului. De ce dai vina pe mine? Ce am făcut?

Tăcere.

— Ce am făcut?

Se uită la ea de parcă ea n-ar ști că e o altă ofensă adusă lui.

— Uite ce e, hai să ne culcăm acum. Hai să uităm asta, pur și simplu.

— Ce să uităm?

El nu zice nimic.

— Să uităm faptul că îmi cauți nod în papură? Să uităm faptul că nu știi pentru ce anume mă pedepsești? Să uităm faptul că sunt singură și mi-e frig, că e Ajunul Crăciunului și că din nou mi-ai stricat această sărbătoare? Asta e ceea ce vrei tu să uit?

— Nu vreau să discut despre asta.

— Să discuți despre ce anume? *Despre ce nu vrei să discuți?*

— Taci din gură! Nu vreau să țipi în hotel.

— Mi se fâlfaie de ce anume nu vrei tu să fac. Aș vrea să fiu tratată civilizată. Aș vrea să ai cel puțin bunul-simț și să-mi spui de ce ești atât de deprimat. Și nu mă privi în felul ăsta...

— În ce fel?

— De parcă faptul că eu nu sunt în stare să-ți pătrund gândurile ar fi cel mai mare păcat al meu. Eu nu-ți *pot* pătrunde gândurile. *Nu știu* de ce ești atât de supărat. Nu *pot* intui orice dorință a ta. Dacă asta e ceea ce vrei tu de la o nevastă, atunci nu o să ai asta de la mine.

— Cu siguranță nu vreau asta.

— Atunci ce este? Te rog, spune-mi.

— N-ar trebui să fie nevoie să-ți spun.

— Doamne, Dumnezeu! Vrei să spui că te aștepti de la mine să-ți citesc gândurile? ăsta e genul de cocoloșire pe care îl vrei tu?

— Dacă ai avea cât de cât ceva empatie pentru mine...

— Dar *am*. Dumnezeu!, pur și simplu tu nu-mi dai nicio șansă.

— Tu nu bagi de seamă. Tu nu ascuți.

— A fost ceva din film, nu-i așa?

— Ce, din film?

— Din nou testul. Chiar trebuie să mă testezi de parcă aș fi cine știe ce criminal? Chiar trebuie să mă *interoghezi*?... A fost scena înmormântării... Băiețelul care privea la mama lui moartă. Ceva te-a atins acolo. Atunci ai devenit deprimat.

Tăcere.

— Ei bine, așa e?

Tăcere.

— Oh, haide, Bennett, mă *enervezi*. Te rog, spune-mi.
Te rog.

(El slobozește cuvintele pe un ton cântat ca și cum ar fi niște mici cadouri. Ca și cum ar fi niște mici excremente tari.)

— Ce anume din acea scenă m-a atins?

— Nu mă testa. Spune-mi!

(Ea îl cuprinde cu brațele. El se îndepărtează. Ea cade pe podea cuprinzând unul din cracii pantalonilor de pijama. Seamănă mai puțin cu o îmbrățișare, ci mai degrabă cu o scenă de salvare, ea scufundându-se, el mai mult în silă permițându-i să se agațe de piciorul lui drept sprijin.)

— Ridică-te!

(Plângând) — Dacă mi-ai spune măcar.

(El își smucește piciorul și și-l îndepărtează.) — Mă duc la culcare.

(Ea își pune fața pe podeaua rece.) — Bennett, *te rog*, nu face asta, *te rog*, vorbește cu mine.

— Sunt prea supărat.

— Te rog.

— Nu pot.

— Te rog.

— Cu cât stărui mai tare, cu atât devin mai rece la rugămintile tale.

— Te rog.

Se așază în pat, gânditori. Sulul de căpătâi de pe partea ei de pat e ud. Ea tremură și plânge cu sughituri. El pare să nici nu audă. Ori de câte ori se rostogolesc către

adâncitura din centrul patului, el e primul care se trage îndărăt. Acest lucru se petrece în repetate rânduri. Patul e scobit ca o pirogă.

Ei îi place căldura și duritatea spatelui lui. Ar vrea să-l cuprindă cu brațele. Ar vrea să uite întreaga scenă, să pretindă că nu a avut niciodată loc. Când fac dragoste, sunt împreună o perioadă scurtă de timp. Însă el nu vrea. Îi înlătură mâna de pe șlițul pijamalei. O îndepărtează. Ea se rostogolește înapoi la locul ei. El se mută către marginea lui de pat.

— Asta nu e o soluție, zice el.

Ascultați cum cade ploaia. Afară, în stradă, se aud din când în când strigătele studenților care se întorc beți acasă. Caldaramul ud. Parisul poate fi atât de ud. După filmul din seara asta, s-au dus la Notre Dame. Erau îngheșuiți între paltoane ude de lână și haine ude de blană. Slujba de la miezul nopții. Stropii de apă de pe vârfurile umbrelor li se scurgeau în pantofi. Nu se puteau mișca înapoi sau înainte. O mulțime de oameni blocați acolo, umplând intervalele. *Paix dans le monde**, zise tare o voce amplificată electronic. Nu e nimic mai rău decât mirosul de blană udă.

El e acasă în Washington Heights. Tatăl lui a murit. Nu simte nimic. E ciudat că nu simte nimic. Când oamenii mor, nu te aștepți să nu simți nimic.

Ți-am spus că nu am simțit nimic, de ce mă tot întrebi? Pentru că trebuie să te cunosc. Tu nu ai pierdut nicioda-

* (In fr. In orig.) Pace în lume.

tă pe nimeni. Ție nu ți-a murit niciodată nimeni. De
aceia mă urăști? Noi primeam ajutor social. Voi stăteați
în Central Park West când noi primeam ajutor social. Și
asta e vina mea? Cunoști casa aceea funerară chineză de
pe Pell Street? Când mor oamenii, se întorc la cei care
sunt asemenea lor. Sunt rasiști în moarte. El nu a crezut
niciodată în Dumnezeu. Nu mergea niciodată la biserică.
Își spuneau rugăciunile în chineză. Și m-am gândit:
Doamne-Doamne, nu înțeleg nicio iotă. Sicriul era
deschis. Acest lucru e important. Altfel nu vrei să crezi în
moarte. Logic, din punct de vedere mental. Cu toate as-
tea, pare înspăimântător. Apoi au venit rudele și ți-au luat
și ultimii bani. Afacerea respectivă o să-ți aducă alți bani,
nu știu, însă afacerea nu a avut succes. Eram elev în anul
trei la liceu. Mă puteam duce să muncesc după ce absol-
viam, a zis doamna de la asistență socială. Însă m-am
gândit atunci o să ajung ospătar. Și nici măcar nu pot să
fiu ospătar într-un restaurant chinezesc pentru că nu știu
chineză. Voi fi un prost, mi-am spus, un amărât de ter-
trea-benches. Trebuie să merg la colegiu. În tot acest timp
eu eram în Central Park West. Și la Cambridge în weeken-
duri. La Medicină dădeam de mâncare animalelor din la-
borator. În seaptea de Crăciun. Toată lumea ieșea în
plac de coloi.

Ea stă în pat lângă el, nemiscată. Se atinge pentru a-și
demonstra că nu e moartă. Se gândește la primele două
săptămâni când a avut piciorul rupt. Obişnuia să se mas-
turbare în mod constant ca să se convingă că putea simți

și altceva în afară de durere. Durerea era o religie pe atunci. Un angajament total.

Ea își coboară ușor mâinile în josul abdomenului. Arătătorul de la mâna dreaptă atinge clitorisul, în timp ce arătătorul de la mâna stângă pătrunde adânc în ea, închipuindu-și că e un penis. Ce simte un penis, înconjurat de acele cavități de carne moi și apăsătoare? Degetul ei e prea mic. Își bagă două degete și le depărtează. Însă unghiile ei sunt prea lungi. O zgârie.

Și dacă el se trezește?

Poate că ea vrea ca el să se trezească și să vadă cât de singură și nefericită este.

Singură, singură, singură. Își mișcă degetele în acel ritm, simțindu-le pe amândouă cum devin unsuroase și cum clitorisul se întărește și se înroșește. Poți simți culorile cu vârfurile degetelor? Așa se simte roșul. Cavitatea din interior se simte purpurie. Purpuriu imperial. Ca și cum sângele acolo jos ar fi albastru.

— La cine ți-e gândul când te masturbezi? o întreba psihanalistul ei neamț.

„La cine ți-e cântul?” Cânt, deci exist. Nu-i e gândul la nimeni cu adevărat, și la toți. La psihanalistul ei și la tatăl ei. Nu, nu la tatăl ei. Nu se poate gândi la tatăl ei. La bărbatul din tren. La bărbatul de sub patul ei. La bărbatul fără chip. Chipul lui este lipsit de expresie. Penisul lui are un ochi. Care plânge.

Simte convulsiile orgasmului strângându-se cu violență în jurul degetelor ei. Mâna îi cade într-o parte și apoi ea se cufundă într-un somn profund, ca de moarte.

Visează că e înapoi în apartamentul unde a crescut, însă de data asta apartamentul este proiectat de un arhitect din vis.

Coridoarele care duc la dormitoarele cu pereți tripli serpuiesc asemenea unor fluvii antice și camera din bucătărie e un tunel aerodinamic de care atârnă dulapuri aflate prea sus ca să se poată ajunge la ele. Țevile bolboresc de parcă ar fi niște bătrâni care fac gargară; dușurile răsufală. În dormitorul ei, geamul înghețat al ușii de la intrare e plin de chipuri ce își strigă chinul la lună, cu niște guri în formă de O. Lunga silabă a luminii lunii alunecă înainte și argintește podeaua, apoi se sfârâmă cu sunetul sticlei sparte. Chipurile de la ușă arată ca niște lupi. Sângele li se întărește în colțul gurii.

Baia menajerei are o cadă cu picioare ca niște gheare în care un copil își poate imagina că se îneacă. Patru lustre din alamă atârnă din tavanul camerei de zi. Acesta e la o înălțime de câțiva stânjeni marini și e acoperit cu foiță de aur mățuită. Deasupra camerei de zi e un balcon cu răbrelle răsucite și suficient de răsfirate pentru ca un copil să se strecoare printre ele și să înceapă să plutească prin aer. Un grup de scări ceva mai sus și ea se află în ateliera care miroase a terebentină. Tavanul se țuguie ca o pălărie de vrăjitoare. Un candelabru cu țepușe din fier atârnă de un lanț negru chiar în centru. Se bălăbăne ușor din pricina vântului care șuieră între fereastra trapezoidală dinspre nord și fereastra trapezoidală dinspre sud.

Masca mortuară din ghips a lui Beethoven atârnă pe perete. Pleoapele lui umflate sunt închise. Ea se urcă pe

un scaun și își trece degetele peste pleoape. Funinginea neagră lasă dungi pe ghips. Acum ea și-a lăsat amprentele pe ochii lui Beethoven. Ceva îngrozitor se va întâmpla cu siguranță.

Pe masă e un craniu. Lângă el e un sfeșnic. Asta e o natură moartă pe care bunicul ei a rânduit-o. Există oare naturi moarte?

Pe șevalet se află o pânză pe jumătate terminată ce înfățișează craniul și sfeșnicul. Care este mai mort? Craniul? Sau natura moartă a craniului? Care moarte va dura mai mult?

În colțul camerei e un dulap. Jacheta militară de culoare verde a soțului ei atârnă acolo, goală. Mânele fâlfâie în vânt. E mort? E groaznic de speriată. Fuge prin trapa atelierului și în jos pe scări. Brusc cade, știind că o să moară când va ajunge jos. Se luptă să țipe și se trezește. E surprinsă să vadă că se află în Paris, și nu în casa părinților ei. El încă zace lângă ea ca și cum ar fi mort. Îi privește chipul adormit, gura prelungă cu colțurile ridicate în sus, sprâncenele schițate asemenea caligrafiei chinezești, și se gândește că anul viitor pe vremea asta nu vor mai fi împreună sau vor avea un copil care nu seamănă cu ea.

— Crăciun fericit, zice el, deschizând ochii.

Fac dragoste în mod cu totul și cu totul promițător.

E un frig de-ți îngheață sângele în vine și ploaia de noaptea trecută a făcut ca străzile să fie ca de sticlă. Se îmbracă și ies să facă o plimbare. El o ține strâns, însă ea tot alunecă. El îi atrage atenția să „facă pași mici“.

— Ca și cum aş avea picioarele legate, zice ea.

El nu râde.

Se plimbă pe Ile St. Louis și admiră arhitectura. Arată către sculpturile bizare în piatră de la etajul al doilea al locuințelor. Se opresc să privească trei bătrâni care prind din Sena cenușie și umflată mici pești ce se zvârcolesc. Mănâncă două duzini de stridii într-un restaurant alsacian și apoi tarte cu ceapă și se îmbată cu vin. Se plimbă din nou pe străzile ca sticla, ținându-se unul de altul din răspuțeri. Ea se întreabă unde s-ar duce dacă l-ar părăsi. Casa pe care a visat-o noaptea trecută îi revine în minte în frânturi. Știe că nu se poate duce acolo. Nu are unde să se ducă. Niciunde. Se ține strâns de el.

— Te iubesc, îi spune.

Când se întunecă și mai tare, se opresc pentru niște *bûche de Noël** și cafea într-un mic restaurant ce dă spre Notre Dame. Oare el se gândește să o părăsească? Ea nu știe niciodată ce gândește el. Se prefac că a fost o zi fericită și lipsită de griji. El o ține tot timpul strâns de talie în timp ce străbat împreună străzile înghețate.

— Fă pași mici, îi spune. O să-ți rupi gâtul și o să mă iei și pe mine după tine când o să cazi.

— Ce m-aș face fără tine? zice ea.

El își drege cu nervozitate glasul, însă nu zice nimic. Filmul s-ar sfârși aici, pe nota tusei lui, probabil. Însă îmi amintesc evenimentele ce au urmat: mașina s-a stricat și a trebuit să luăm trenul înapoi către Heidelberg; cei

* (În fr. în orig.) Buștean de Crăciun; *bûche de Noël* — buștean care se aprindea în cadrul ceremoniei focului în Ajunul Crăciunului; prăjitură având forma acestuia.

patru soldați francezi care au împărțit cu noi cușeta de clasa a doua au răgâit și au tras vânturi tot drumul până în Germania, de parcă ei ar fi propulsat trenul; căderea precipitată din cea mai înaltă cușetă (pe care o ocupam eu) pe podea. Un acces brusc de diaree m-a făcut să negociez această cădere nu mai puțin de șase ori în acea noapte (și o dată am călcat fix pe burta soldatului francez care dormea în cușeta de jos, și care a fost extrem de binevoitor, dacă stai să te gândești).

Și apoi reîntoarcerea în Heidelberg și sfârșitul Crăciunului și faptul că a trebuit să ne confruntăm din nou cu situația de a ne afla în armată. (În vacanțe încercam să ne prefacem că eram doar un cuplu american care trăia în Europa doar așa, de-ai dracu'.)

Și apoi, în ziua Anului Nou, a fost o telegramă — trunchiată, cum sunt adeseori astfel de mesaje, și care a venit în acea după-amiază de sâmbătă îngrozitor de cenușie când întreaga populație masculină din *Klein Amerika* era absorbită de lustruirea mașinii de familie, și întreaga populație feminină umbla de colo-colo cu bigudiuri în păr, iar nemții de pe cealaltă parte a Goethestrasse deja deschideau prima sticlă de *Schnaps* pregătindu-se pentru noul an...

BUNICUL A MURIT LA ȘASE ȘI CINCISPREZECE MARȚI STOP

A FOST READUS LA VIAȚĂ PRIN MASAJ CARDIAC STOP

INSUFICIENȚĂ CARDIACĂ STOP HEMORAGIE RECTALĂ STOP

NU S-A PUTUT FACE NIMIC STOP

INMORMĂNTAREA IANUARIE 4 STOP

CU DRAGOSTE, MAMA

Am citit eu prima telegrama, apoi i-am dat-o și lui Bennett. Aveam acel sentiment de repulsie pe care îl am întotdeauna când știu că ceva îngrozitor o să-mi fie pus în cărcă. Știam că Bennett va găsi într-un fel o cale ca să dea vina pe mine pentru moartea bunicului său. Părinții mamei mele erau încă în viață.

L-am cuprins cu brațele pe Bennett, iar el s-a tras înapoi. Îmi amintesc că mă gândeam că nu eram atât de tristă că murise bunicul lui, ci că urma să mor eu însămi puțin din cauza asta drept pedeapsă. Bennett s-a așezat pe canapeaua din camera de zi cu telegrama în mâini. M-am așezat lângă el și am recitit telegrama peste umărul lui. „Degetul care se mișcă scrie și ortografiază greșit“, am gândit. De-abia dacă îl cunoșteam pe bunicul lui Bennett (un chinez foarte bătrân care avea fie 99 fie 100 de ani, semăna cu o statuie îngălbenită de fildeș și nu știa aproape deloc engleză). Mi-am imaginat că era bunicul meu care murise și am început să plâng. Plângeam într-adevăr pentru mine însămi, murind încet-încet la vârsta de douăzeci și cinci de ani.

Bennett era marcat de moarte, băgat până la gât în ea. Își purta tristețea pe umeri ca pe o ranită invizibilă. Dacă mi-ar fi cerut ajutorul, dacă m-ar fi lăsat să-l alin, aș fi putut să o port împreună cu el. Însă el mă învinuia pe mine. Și lucrul asta m-a îndepărtat de el. Dar îmi era teamă să plec. Am rămas și am devenit mai secretoasă. M-am întors din ce în ce mai mult la fanteziile mele și la scrisul meu. Și astfel am început să mă descopăr. El s-a retras în tristețea lui, s-a baricadat în ea, iar eu m-am retras în

camera mea ca să scriu. Toată acea lungă iarnă, el și-a jelit bunicul, tatăl, sora care murise la șaisprezece ani, frațele care se născuse retardat și murise la optsprezece ani, prietenul care murise de poliomielită la paisprezece ani, sărăcia lui, tăcerea lui. A jelit armata, viața de la New York pe care o părăsise. Și-a jelit morții și propria obsesie în legătură cu moartea. Și-a jelit jalea. Expresia rigidă pe care o avea pe chip era un fel de mască mortuară. Atâția oameni pe care îi iubise (însă îi și urâse) muriseră, iar el purta această mască drept pedeapsă. De ce trebuia el să trăiască din moment ce ei erau morți? Așa că a făcut ca viața lui să fie asemănătoare morții. Și moartea lui a fost și moartea mea. Am învățat să mă păstrez vie scriind.

Acea a fost iarna când am început să scriu cu seriozitate. Am început să scriu de parcă aceasta era singura mea șansă de supraviețuire, de scăpare. Scrisesem întotdeauna, într-un fel. Îi venerasem întotdeauna pe autori. Obişnuiam să le sărut pozele de pe spatele cărților când terminam de citit. Priveam orice era tipărit ca pe o relicvă sfântă și pe autori ca pe niște creaturi cu inteligență și cunoștințe supraomenești. Pearl Buck, Tolstoi sau Carolyn Keene, autoarea lui *Nancy Drew*. Nu am făcut niciuna dintre selecțiile joșnice pe care înveți să le faci mai târziu. Puteam fără probleme să trec de la *Prin oglindă* la o comedie de groază, de la *Marile speranțe* sau *Grădina secretă* la publicația *Mad*.

Crescând în familia mea haotică, am învățat repede că o carte așezată cu grijă în fața ochilor tăi era un scut antiglonț, un zid de azbest, o mantie de invizibilitate. Am

învățat să mă refugiez în spatele cărților, să devin, așa cum mama și tatăl meu mă numeau, „profesorul distrat”. Țipau la mine, însă nu-i puteam auzi. Citeam. Scriam. Eram în siguranță.

Bunicul lui Bennett — acel bătrân curajos care venise din China la vârsta de douăzeci de ani, care fusese convertit la creștinism de un misionar, care propovăduia Evanghelia muncitorilor chinezi din minele din nord-vestul Americii, ce îi promisese să-l învețe engleză (dar n-o făcuse niciodată), care în cele din urmă își sfârșise zilele ținând un magazin de suveniruri pe Pell Street și care niciodată, în toți cei 99 sau 100 de ani ai săi, nu învățase să vorbească mai mult de câteva cuvinte inteligibile în engleză, cu atât mai puțin să scrie — m-a lansat în cariera mea de scriitoare în momentul în care a murit. Uneori moartea e începutul lucrurilor.

În timp ce Bennett jelea în tăcere în acea iarnă lungă, eu scriam. Am aruncat toate poemele mele din colegiu, chiar și pe acelea care fuseseră publicate. Am aruncat toate începuturile false ale povestirilor și romanelor. Voiam să-mi creez un nou chip, să-mi construiesc o viață nouă prin scris.

M-am cufundat în opera altor scriitori. Comandam cărți de la Foyle's, din Londra, sau îi rugam pe prieteni sau pe părinți să mi le trimită de la New York. Studiam un poet sau un romancier contemporan în același timp, citindu-le și recitindu-le cărțile, studiind felul cum s-au schimbat de la o carte la alta, imitând stilul unui alt scriitor o dată la câteva luni. Tot timpul eram îngrozită și mă

priveam ca pe o ratată. Odată, când aveam în jur de optsprezece ani și mă gândeam că treizeci de ani e o vârstă înaintată, îmi promisesem să mă sinucid dacă nu aveam să-mi public prima mea carte până la vârsta de douăzeci și cinci de ani. Și iată că aveam deja douăzeci și cinci! Și de-abia începusem.

Să-mi trimit munca la diverse publicații ieșea din discuție. Cu toate că fusem poeta clasei la colegiu și câștigasem premiile obișnuite, acum eram convinsă că nimic din ceea ce scriam nu era suficient de bun pentru a fi trimis undeva. Îi priveam pe editorii publicațiilor trimestriale ca pe niște creaturi divine care nici măcar n-ar catadicsi să citească altceva decât capodopere. Și credeam asta în ciuda faptului că mă abonam la publicații trimestriale și citeam cu religiozitate lucrările din ele. Acestea erau adeseori proaste, trebuia să admit totuși că ale mele trebuie să fi fost cu mult mai proaste.

Trăiam într-o lume populată de fantome. Aveam aventuri amoroase imaginare cu poeți ale căror lucrări le citeam cu regularitate în publicațiile trimestriale. Anumite nume au ajuns să-mi pară aproape vii. Citeam fișele biografice ale scriitorilor și simțeam că îi cunoșteam. E ciudat ce relație intimă poți avea cu cineva pe care nu l-ai întâlnit niciodată — și cât de eronate pot fi impresiile tale. Mai târziu, când m-am întors la New York și am început să public poeme, am întâlnit unele dintre aceste nume magice. Erau de obicei complet diferiți de ceea ce îmi imaginasem. Inteligența în lucrările tipărite se poate dovedi a fi inteligență doar pe jumătate în ceea ce privește persoana

respectivă. Autorii poemelor întunecate despre moarte se pot dovedi a fi calzi și plăcuți. Scriitorii încântători se pot dovedi a fi cei mai neîncântători oameni. Scriitorii generoși, sinceri, altruști se pot dovedi a fi zgârșiți, nesăbuiți și invidioși... Nu că ar fi fost vreo regulă absolută în legătură cu asta, însă de obicei erau rezervate unele surprize. Era lucrul cel mai periculos să judeci caracterul unui scriitor după ce scria. Însă toate aceste descoperiri au ieșit la iveală mai târziu. În zilele petrecute la Heidelberg, eram cufundată într-o lume literară imaginată separată în mod plăcut de realitatea abjectă. Un aspect al acestui lucru a fost ciudata mea relație cu *The New Yorker*.

La momentul la care scriu, *The New Yorker* (și toate celelalte materiale de categoria a treia) obișnuia să traverseze Atlanticul. Poate acesta era motivul că trei sau patru publicații *The New Yorker* (niciuna dintre ele nu era mai veche de trei săptămâni) soseau întotdeauna sub forma unei gramezi voluminoase. Rupeam toate învelitorile precum cineva aflat în tranșă. Aveam un ritual de a ataca această publicație ritualistă. Nu avea cuprins nici pe atunci — doar scribișmul invers al acelor mici rânduri de început precedate de timide linii întrerupte — iar eu aveam să plonjez în sens invers, scanând la început numele articolelor și trecând pe nerăsuflăte în revistă poemele.

Făceam toate astea trecându-mă transpirații reci și în acompaniamentul înăbușit al inimii mele. Ceea ce mă îngrozea era posibilitatea de a găsi un poem, o nuvelă sau un articol al cuiva pe care îl cunoșteam. Cineva care fusese

un idiot la colegiu sau un dobitoc cunoscut, sau care (în combinație cu unul sau amândouă din aceste lucruri) era mai tânăr decât mine. Chiar și cu una sau două luni.

Și nu numai că citeam *The New Yorker*, ci îl trăiam într-o manieră personală. Îmi creasem o lume *New Yorker* (localizată undeva la est de Westport și la vest de Cotswolds) unde Peter de Vries (făcând un ușor joc de cuvinte) ridica la nesfârșit un pahar de Priesporter, unde Niccolo Tucci (îmbrăcat cu un smoching din catifea de culoarea prunei) flirta în italiană cu Muriel Spark, unde Nabokov sorbea vin roșu de Porto dintr-o cupă în formă de prismă (în timp ce fluturile Amiralul Roșu stătea cocoțat pe degetul lui mic), și unde John Updike se împiedica de pantofii sport ai maestrului, scuzându-se într-un mod fermecător (repetând tot timpul că Nabokov a fost cel mai bun scriitor de limbă engleză care are în prezent cetățenie americană). Între timp, scriitorii indieni se adunau într-un colț mormăind în punjabi cu accente seleriene (și răspândind un miros pătrunzător de curry), iar memorialiștii irlandezi (îmbrăcați în pulovere de pescari și cu respirația mirosindu-le a whisky) erau ocupați să le dea peste nas memorialiștilor englezi pedanți și îmbrăcați în tweed.

Oh, mitizasem și alte reviste și publicații literare trimestriale, însă *The New Yorker* fusese sanctuarul meu încă din copilărie. (*Commentary*, de exemplu, avea adunări mai degrabă abjecte la care semiți palizi suferinzi parcă de gălbănare — care toți se numeau Irving — se băteau la cap unii pe alții îngrozior despre evreime, populația neagră și conștiință, în timp ce își aruncau ochii asupra castroanelor cu

ficat tocat și a platourilor de Nova Scotia). Aceste serate mă amuzau, însă pentru *The New Yorker* îmi rezervam ea venerația. Nu aș fi îndrăznit niciodată să-mi trimit propriile eforturi firave acolo, așa că eram revoltată și uimită în același timp să descopăr cum cineva pe care chiar îl cunoșteam apărea în mod frecvent în paginile sale.

Aveam, oricum, o părere exaltată despre ce însemna să fii un autor. Mi-i imaginam ca pe o fraternitate misterioasă de muritori care se fâțâiau de colo-colo mai sprinten și mai ușor decât alți oameni — de parcă aveau aripi invizibile pe umeri. Zâmbeau forțat, se recunoșteau unul pe altul cu ajutorul a ceva anume — poate radarul pe care se spune că îl au liliecii. Cu siguranță, nimic atât de grosolan precum o scuturare secretă de mână.

Bennett era și el indirect implicat în scrisul meu, deși rareori citea vreun cuvânt din ce scriam. Și chiar nu aveam nevoie să-mi citească cineva lucrările în acel moment (pentru că lucrările mele erau în mare majoritate un preludiu al lucrărilor ce aveau să vină), însă chiar aveam foarte mult nevoie să-mi aprobe cineva *actul de a scrie*. El făcea asta. Uneori nu era clar dacă îmi aproba scrisul doar ca eu să nu-l mai plictisesc în legătură cu tristetea lui sau dacă îi plăcea să facă pe Henry Higgins pentru Eliza Doolittle a mea. Însă adevărul era că el credea în mine cu mult înainte ca eu să o fac. Era ca și cum în timpul acelor momente grele ale căsătoriei noastre ajunseserăm indirect unul la altul prin intermediul scrisului meu. Deși nu citeam împreună paginile pe care le scriam, eram legați prin ele în refugiu nostru față de lume.

Învățam amândoi cum să pescuim în adâncimile subconștientului. Bennett stătea aproape nemișcat în camera de zi cugetând la moartea tatălui său, la moartea buinicului său, la toate morțile care fuseseră îngrămădite pe umerii lui când fusese suficient de mare ca să-și înșface propria lui viață. Eu eram în biroul meu, scriind. Învățam cum să pătrund în mine însămi și să salvez frânturi și bucăți din trecut. Învățam cum să mă strecur în subconștient și cum să prind gândurile și fanteziile aparent răzlețe. Inchizându-mă în afara lumii sale, Bennett deschisese tot felul de lumi în interiorul propriei mele minți. Încetul cu încetul, am început să realizez că niciunul din subiectele despre care scriam poeme nu trata sentimentele mele cele mai profunde, că era o mare prăpastie între lucrurile care mă preocupau cu adevărat și lucrurile despre care scriam. De ce? De ce îmi era teamă? Se părea că, în mare parte, de mine însămi.

Am început două romane la Heidelberg. Ambele aveau naratori bărbați. Am presupus pur și simplu că nimeni nu ar fi interesat de punctul de vedere al unei femei. Și, în afară de asta, nu voiam să risc să am parte de toate caracterizările de care au parte scriitoarele (chiar și scriitoarele bune): „deșteaptă, spirituală, sclipitoare, sensibilă, dar fără o țintă precisă“. Voiam să scriu despre lumea întreagă. Voiam să scriu *Război și Pace* — sau nimic. Nu existau subiecte specifice unei „doamne-scriitor“ pentru mine. Aveam de gând să descriu bătălii, lupte cu tauri și safariuri în junglă. Doar că nu știam câtuși de puțin despre bătălii, lupte cu tauri și safariuri în junglă (și nici majoritatea

bărbaților nu știu). Jinduiam cu o frustrare totală, gândindu-mă că subiectele pe care le cunoșteam erau „obișnuite” și „feminine” — în vreme ce subiectele despre care nu știam nimic erau „profunde” și „masculine”. Indiferent ce făceam, simțeam că eram sortită eșecului. Fie eșuam scriind, fie o făceam nescriind. Eram paralizată.

Datorită norocului, tristeții, relației stranie cu soțul meu, determinării mele îndărătnice (în care nu credeam deloc pe atunci), am reușit să scriu trei volume de poeme în următorii trei ani. Am aruncat la gunoi două și al treilea a fost publicat. Apoi o întreagă serie de noi probleme a început. A trebuit să învăț să-mi înving propria mea teamă de succes în primul rând, și asta a fost aproape mai greu de suportat decât teama de eșec.

Dacă învățasem cum să scriu, nu era oare posibil să învăț și cum să trăiesc? Adrian, se pare, voia să mă învețe cum să trăiesc. Bennett, se pare, voia să mă învețe cum să mor. Și eu nici măcar nu știam pe care dintre aceste lucruri îl voiam. Sau poate îi categorisise greșit. Poate Bennett era viața, iar Adrian moartea. Poate viața era compromis și tristețe, în timp ce extazul sfârșea inevitabil prin moarte. Cu toate că eram maniheistă*, nici măcar nu puteam să deosebesc care erau jucătorii fără un tabel de scoruri. Dacă puteam deosebi binele de rău, poate eram în stare să aleg, însă mă simțeam mai confuză ca niciodată.

* Maniheismul — doctrină religioasă-filosofică, stabilind ca principiu fundamental lupta veșnică dintre cele două principii contrare, binele și răul.

POVEȘTI DIN PĂDURILE VIENEI

Legăturile căsătoriei sunt atât de grele, încât e nevoie de doi ca să le ducă — și uneori de trei.

— Alexandre Dumas

De atunci încolo a început nebunia. Mergeam la întâlniri cu Bennett, convinsă că voi rezista, jurându-mi că nu o să mă mai văd niciodată cu Adrian, că se terminase, că avusesem o aventură care se sfârșise — apoi îl vedeam pe Adrian și totul se ducea pe apa sâmbetei. Mă pomeneam folosind vocabularul cântecelor de dragoste bine-cunoscute și clișeele celor mai proaste filme de la Hollywood. Inima mi se oprea în loc. Deveneam confuză ori de câte ori el se afla în apropierea mea. El era soarele meu. Inimile noastre se uneau. Dacă se afla în aceeași încăpere cu mine, eram atât de agitată, încât abia dacă puteam sta locului. Era un fel de nebunie, o absor-

bire totală. Am uitat de articolul pe care trebuia să-l scriu. Am uitat de tot în afară de el.

Niciunul dintre șiretlicurile pe care le folosisem în trecut nu mai părea să funcționeze. Am încercat să mă țin departe de el folosind cuvinte argumentative precum „fidelitate” și „adulter”, spunându-mi că el o să fie un impediment în munca mea, că dacă l-aș avea, aș fi prea fericită ca să mai scriu ceva. Am încercat să-mi spun că îl răneam pe Bennett, că mă răneam pe mine, că mă dădeam în spectacol. Așa era. Dar nimic nu ajuta. Eram posedată. În clipa în care el intra în încăpere și-mi zâmbea, eram pierdută.

După masa de prânz din acea primă zi a Congresului, i-am spus lui Bennett că o șterg să mă duc să înot și am tulit-o cu Adrian. Am mers cu mașina până la hotelul în care stăteam și de unde mi-am luat costumul de baie, mi-am pus diafragma, mi-am luat și celălalt echipament, apoi am plecat cu Adrian la pensiunea unde stătea.

În camera lui, m-am dezbrăcat la piele fix într-un minut și m-am întins în pat.

— Ești cam disperată, nu-i așa? întrebă el.

— Da.

— Pentru numele lui Dumnezeu, de ce? Avem timp suficient.

— Cât de mult?

— Cât vrei tu, zise el pe un ton ambiguu.

Dacă mă părașea, pe scurt, avea să fie vina mea. Așa sunt psihanalistii. Să nu vi-o trageți niciodată cu un psihanalist e sfatul meu către voi, tinerelele de colo.

Oricum, nu a fost bine. Sau nu a fost mult. I se scula-se doar pe jumătate și se vâră cu sălbăticie în mine sperând că eu nu o să observ. Am încheiat cu un mic val de orgasm și cu o durere foarte mare în vulvă. Însă eram într-un fel satisfăcută. Voi putea să mă eliberez de el acum, mi-am zis; nu e bun la pat. Voi putea să-l uit.

— La ce te gândești? mă întrebă el.

— Că mi-ai tras-o bine și pe bune.

Mi-am amintit că folosisem aceeași expresie și cu Bennett odată, când fusese cu mult mai adevărată.

— Ești o mincinoasă și o ipocrită. De ce vrei să minți? Știu că nu ți-am tras-o cum trebuie. Pot să o fac mai bine de atât.

Am fost luată pe nepregătite de sinceritatea lui.

— OK, i-am mărturisit pe un ton posac, nu mi-ai tras-o cum trebuie. Admit asta.

— Așa e mai bine. De ce încerci mereu să fi o afurisită de asistentă socială? Ca să-mi salvezi eul?

Pronunță „ee-ul“.

Am căzut pe gânduri un timp. Ce făceam? Presupusesem pur și simplu că așa trebuie să te porți cu bărbații. Dacă nu făceai așa, își pierdeau încrederea sau înnebuneau. Nu voiam să mai înnebunesc încă un bărbat.

— Bănuiesc că am presupus mereu că eul masculin e atât de fragil, că trebuie să-l menajezi...

— Ei bine, al meu nu e atât de fragil. Pot suporta să mi se spună că nu i-am tras-o cuiva cum trebuie — mai ales când e al dracului de adevărat.

— Cred că n-am mai întâlnit niciodată pe cineva ca tine.

Zâmbi cu încântare.

— Nu, n-ai întâlnit, iubito, și îndrăznesc să spun că nu vei mai întâlni niciodată unul ca mine. Ți-am spus că sunt un antierou. Nu sunt aici ca să te salvez — și nici să te duc departe pe un cal alb.

Atunci pentru ce *era* aici, m-am întrebat? Cu siguranță nu pentru a mi-o trage.

Am mers să înotăm la un uriaș *Schwimmbad* public de la periferia Vienei. Nu am văzut niciodată în viața mea atât de multă grăsime arsă de soare. La Heidelberg, evitasem deliberat bazinele publice și saunele; și atunci când călătoream evitam întotdeauna stațiunile de pe litoral frecventate de nemți. Ne făcuserăm un obicei din a evita Ravenna și alte tabere teutone. În loc de asta, obișnuiam să mă zgâiesc cu invidie la buricele frumoase și concave de pe Riviera Franceză, la abdomenele pline de bani și bine lucrate din Capri. Însă aici eram înconjurați de munți de *Schlag* și *Sacher Torte* metamorfozate în grăsime.

— E ca în *Judecata de Apoi* de Michelangelo, i-am spus lui Adrian. Aia de la capătul Capelei Sixtine.

Scoase limba la mine și se strâmbă.

— Toți oamenii ăștia pur și simplu *se distrează* și înoată, iar tu îți arunci privirea satirică asupra lor, văzând depravare și corupție peste tot în jurul tău. Doamna Savonarola ar trebui să-ți spun.

— Ai dreptate, am zis pe un ton blajin.

Nu puteam oare niciodată să încetez să mă uit, să disec și să distrug totul? Nu puteam.

— Însă chiar arată ca în *Judecata de Apoi*, am adăugat. Răzbunarea lui Dumnezeu pe nemți pentru că sunt niște porci atât de mari e că îi face să *arate* ca niște porci.

Și, pentru Dumnezeu, chiar arătau: nu doar grași, nu doar cu burți răsfrânte și brațe lipsite de fermitate, și bărbii duble, și coapse tremurânde — însă toți de un roz strălucitor. Sfârâind. Arși. Mai roșii decât carnea de porc chinezească. Semănau cu purcelușii de lapte. Sau cu fetusul de porc pe care a trebuit să-l disec la Zoologie II — și care a fost Waterloo-ul carierei mele de colegiu.

Am înotat și ne-am sărutat în apă printre toate celelalte suflete damnate. Purtam un costum negru întreg cu o tăietură în V ce cobora în jos către buric, și toată lumea se uita la mine: femeile dezaprobator și bărbații lasciv. Puteam simți sperma lipicioasă a lui Adrian între picioarele mele, scurgându-se în apa cu clor a bazinului. O americană donând spermă englezească nemților. Un fel de Plan Marshall inversat. Să lăsăm sperma lui să le binecuvânteze apa și să-i boteze. Să o lăsăm să-i curețe de păcate. Adrian Botezătorul. Iar eu în rolul Mariei Magdalena. Însă mă întrebam dacă înotul imediat după o partidă de sex nu o să mă lase gravidă. Poate apa va împinge sperma în sus, în spatele diafragmei. Eram brusc îngrozită că o să rămân gravidă. Voiam brusc să rămân gravidă. Îmi tot imaginam copilul frumos pe care l-am face împreună. Eram cu adevărat prinsă în mreje.

Ne-am așezat pe gazon sub un copac și am băut bere. Am discutat despre viitorul nostru — oricare ar fi fost acela. Adrian părea să creadă că trebuia să-mi părăsesc soțul și să mă stabilesc la Paris (unde putea lua avionul și putea veni să mă vadă periodic). Aș fi putut închiria o mansardă și scrie cărți. Aș fi putut merge la Londra ca să scriem cărți împreună cu el. Puteam fi precum Simone de Beauvoir și Sartre: împreună și totuși despărțiți. Am învățat să isprăvim cu lucruri prostești precum gelozia. Ne-am trage-o unul altuia și tuturor prietenilor noștri. Am trăi fără să ne facem griji în privința posesiunilor sau a posesiunii. Și în cele din urmă, într-o zi, am înființat o comunitate pentru schizofreni, poeți și psihiatri radicali. Am trăi ca niște adevărați existențialiști în loc să vorbim despre asta. Am trăi cu toții împreună într-un dom geodezic.

— Ar fi cam ca în Submarinul Galben, am zis.

— Ei bine, de ce nu?

— Ești un romantic incurabil, Adrian... Walden Pond și chestii de genu' ăsta.

— Uite ce e — nu văd ce e atât de grozav în legătură cu genul de ipocrizie cu care trăiești tu. Prefăcându-te convinsă de tot rahatul ăla în legătură cu fidelitatea și monogamia, trăind într-un milion de contradicții, fiind ținută de soțul tău ca un fel de copilăș talentat și răsfățat și fără să stai niciodată pe propriile picioare. Cel puțin noi am fi sinceri. Am trăi împreună și ne-am trage-o cu toată lumea pe față. Nimeni nu ar exploata pe nimeni și nimeni nu ar trebui să se simtă vinovat pentru că e dependent...

- Poetii, schizofrenii și psihiatrui?
- Ei bine, nu e prea mare diferență, nu?
- Chiar niciuna.

Lui Adrian i se predase existențialismul timp de o săptămână la Paris de către Martine, actrița franceză care fusese la balamuc.

— Chestia asta e rapidă, am zis eu. Existențialismul a simplificat-o. Ca un fel de curs Berlitz îmbunătățit. Cum s-a descurcat ea cu asta?

Îmi povesti cum se dusesse la Paris să o vadă și cum Martine îl surprinsese întâlnindu-l la Orly împreună cu doi prieteni: Louise și Pierre. Urmau să petreacă întreaga săptămână împreună, să nu se despartă deloc, să-și spună unii altora tot, să și-o tragă în toate combinațiile posibile și să nu găsească niciodată vreuna dintre acele „scuze morale prostești“.

— Ori de câte ori vorbeam despre pacienții mei, copiii mei sau iubita mea de acasă, ea zicea: „nu interesează pe nimeni“. Ori de câte ori protestam în legătură cu faptul că trebuia să lucrez, că trebuia să-mi câștig existența, că trebuia să dorm, că trebuia să scap de intensitatea experienței, ea zicea: „nu interesează pe nimeni“. Niciuna din scuzele obișnuite nu ținea. De fapt, a fost îngrozitor la început.

- Sună fascist. Și toate astea în numele libertății.
- Ei bine, îți înțeleg punctul de vedere, însă nu era fascist pentru că, de fapt, ideea ei era că trebuia să depășești granițele a ceea ce puteai suporta. Trebuia să ajungi la capătul experienței chiar dacă acel capăt se dovedea a fi

teroare. Martine fusese nebună. Fusese spitalizată și rezistase acestui lucru cu tot felul de noi iluminări. Se pusese din nou pe picioare și era mult mai puternică decât înainte. Și asta e lucrul pe care acea săptămână l-a făcut pentru mine. A trebuit să-mi înfrâng teribilul sentiment că nu aveam planuri, că nu știam unde urma să ne ducem, că nu aveam niciun fel de intimitate, că eram tot timpul dependent de alți trei oameni pentru orice fel de lucru. A reînviat tot felul de probleme ale copilăriei pentru mine. Iar sexul — sexul a fost înspăimântător la început. Sexul în grup e mai greu de suportat decât crezi. Trebuie să te confrunți cu propria ta homosexualitate. A fost edificator, cred.

— Și te-ai distrat în vreun fel? Nu pare să fi fost prea amuzant.

Totuși, eram intrigată.

— După primele zile traumatice, a fost splendid. Mergeam peste tot împreună, braț la braț. Cântam pe străzi. Împărțeam banii, mâncarea, totul. Nimeni nu-și făcea griji în legătură cu munca sau cu responsabilitățile.

— Și copiii?

— Erau cu Esther la Londra.

— Deci, ea își făcea griji în legătură cu responsabilitățile, în timp ce tu te jucai de-a existențialistul așa cum Marie Antoinette se juca de-a ciobănița.

— Nu — de fapt, nu a fost deloc așa, pentru că a funcționat întotdeauna în ambele direcții. Esther pleacă al naibii de bine cu alți tipi din când în când și mă lăsă cu copiii în brațe. Nu e deloc o chestie cu sens unic.

— Ei bine, sunt copiii tăi, nu?

— Posesiune, posesiune, posesiune, zise el, displăcându-i replica mea interogativă. Voi, toate prințesele astea evreice, sunteți la fel.

— Eu te învăț termenul de „prințesă evreică” și primul lucru pe care îl faci e să-l folosești împotriva mea. Măică-mea m-a prevenit în legătură cu bărbații ca tine.

Își lăsă capul în poala mea și își frecă nasul de vulva mea. Un cuplu de nemți grași de sub alt copac chicoti. Nu-mi păsa.

— E lipicioasă, zise el.

— E sperma ta, am răspuns.

— Sunt secrețiile noastre, mă corectă el.

Și apoi zise brusc:

— Vreau să-ți ofer o experiență ca aceea pe care mi-a oferit-o Martine. Vreau să te învăț să nu-ți fie teamă de ceea ce e în interiorul tău.

Își înfipse dinții în coapsa mea. Aceștia lăsară urme.

Când ne-am întors la hotel, la cinci și jumătate, Bennett aștepta. Nu m-a întrebat unde fusesem, însă m-a cuprins cu brațele și a început să mă dezbrace. A făcut dragoste cu mine, cu sperma lui Adrian, cu triumghiul nostru în toate sensurile cuvântului. Nu fusese niciodată atât de pasional și de tandru, iar eu rareori fusesem atât de excitată. Că era un amant mult mai bun decât Adrian era clar. Era, de asemenea, clar că Adrian schimbase felul în care făceam dragoste, ne făcuse să ne apreciem unul pe altul într-un fel nou. Ne-am atins unul pe altul total. Brusc îi eram atât de prețioasă lui Bennett, de parcă se îndrăgostise de mine pentru prima oară.

Am făcut baie împreună și ne-am stropit cu apă. Ne-am săpunit pe rând spatele. Eram puțin îngrozită de propria mea promiscuitate, că puteam trece de la un bărbat la altul și puteam să mă simt atât de doritoare și îmbătată de pasiune. Știam că aveam să plătesc pentru asta mai târziu cu vina și suferința pe care singură știu să mi le dau într-o măsură atât de bună. Însă în acel moment eram fericită. Mă simțeam apreciată cum se cuvine pentru prima dată. Oare doi bărbați echivalează cu o singură persoană?

Una dintre cele mai memorabile ocazii pe parcursul Congresului a fost recepția la Rathaus din Viena. Memorabilă pentru că a oferit ocazia de neegalat de a privi 2 000 sau mai mulți psihanalisti ghiftuindu-se, de parcă ar fi flămânzit în Biafra un an de zile. Memorabilă pentru că a oferit ocazia de neegalat de a privi câțiva psihanalisti se dați și bătrâni dansând frug — sau ceea ce credeau ei că e frugul. Memorabilă pentru că am valsat de-a lungul întregii experiențe într-o rochie roșie lungă cu paiete și am tot lăsat dăre din ele pe podea în timp ce treceam dintr-o sală de bal în alta, acum dansând cu Bennett, acum cu Adrian și incapabilă să mă hotărâsc. Am lăsat indicii oriunde am mers.

Doamna primar a Vienei, mică, indesată și ștearsă le-a făcut *herzliche Grüsse** Annei Freud și celorlalți psihanalisti și a turnat rahaturi nemțești interminabile despre cât de încântat e orașul Viena să-i aibă din nou acolo. Nu s-a

* (la germ. în orig.) Complimente.

făcut nicio referire la felul în care au plecat în 1938, bineînțeles. Atunci, nicio orchestră de doi bani nu cânta pentru ei *Valsul Dunării Albastre*, sau îi peria cu *herzliche Grüsse* și *Schnaps-uri gratis*.

Când mâncarea a fost adusă, turme de psihanaliști la țol festiv s-au îndreptat mugind și guițând către mese.

— Repede — se bagă în față! behăi o matroană cu un accent ce amintea de Flatbush*, acoperit de Scarsdale** și The New School***.

— Deja li se servesc prăjituri în cealaltă cameră, zise alta, o frumusețe de vreo sută de kilograme, într-un costum cu pantalon de un galben-canar, lucind de strasuri.

— Nu *impinge!* zise un distins (sau poate un împins) psihanalist mai în vârstă cu un smoching demodat și un brâu ecosez.

Era strivit între o femeie care se întindea după platoul cu carne de curcan și un bărbat care se întindea după antrouri. În susul și în josul meselor, nu vedeai altceva decât brațe lungi apucând mâncarea cu furculițe de argint.

În tot timpul acestui spectacol uimitor, viorile siropoase continuau să cânte de la balcon, din locul lor aflat la cucurigu, deasupra sălii principale de bal. Arcadele pseudogotice ale tavanelor înalte erau iluminate de mii de pseudolumanări, și câțiva neobosiți continuau să se învârtă pe ringul de dans într-un vals vienez ezitant. Ah, călătorie, aventură,

* Comunitate din Brooklyn, New York City.

** Comunitate din Wetchester.

***Universitate din New York City, localizată în mare parte în jurul Greenwich Village.

poveste de dragoste! Străluceam de sănătate și bunăstare, așa cum o femeie strălucește când e futută de patru ori într-o singură zi de doi bărbați diferiți, însă mintea îmi era o învâlmășeală de contradicții. Nu puteam pricepe toate contradicțiile pe care le simțeam.

Uneori eram sfidătoare și gândeam că am tot dreptul să înșfac orice plăcere care mi se oferea pe parcursul scurtului meu timp petrecut pe pământ. De ce *n-ar trebui* să fiu fericită și hedonistă? Ce era în *neregulă* cu asta? Știam că femeile care obțineau cel mai mult de la viață (și de la bărbați) erau cele care cereau cel mai mult, că, dacă te comportai ca și cum ai fi fost valoroasă și dorită, bărbații te găseau valoroasă și dorită, că, dacă refuzai să fii un preș, nimeni nu o să te calce în picioare. Știam că femeile servile erau călcate în picioare și că femeile care se comportau precum reginele erau tratate așa. Însă după ce poziția mea sfidătoare trecea, aveam să fiu cuprinsă de dezolare și disperare, că aveam să mă simt îngrozită de a-i pierde pe ambii și că o să fiu lăsată de izbeliște, că o să-mi pară rău pentru Bennett, că o să mă blestem pentru lipsa mea de loialitate, că o să mă disprețuiesc extrem de tare pentru tot. Apoi voiam să fug la Bennett și să îl implor să mă ierte, să mă arunc la picioarele lui, să mă ofer să-i fac imediat doisprezece copii (mai cu seamă ca să cimentez robia mea), să-i promit că îl voi sluji ca o sclavă bună în schimbul unui câștig *oricât* de mic, atâta timp cât acest lucru includea siguranța. Aș deveni servilă, prefăcută, greșos de dulce: întregul pachet de minciuni care trec în lumea asta drept feminitate.

Adevărul era că niciuna dintre aceste atitudini nu avea niciun sens și eu o știam. Nici a domina și nici a fi dominată. Nici răutatea și nici servilismul. Ambele atitudini erau niște capcane. Niciuna nu ducea nicăieri, ci doar spre singurătatea pe care ambele erau desemnate să o evite. Însă ce puteam face? Cu cât mă uram mai tare, cu atât mă uram pentru că mă uram. Era fără speranță.

Am continuat să cercetez fețele din mulțime, uitându-mă după Adrian. Niciun chip nu mă mulțumea, cu excepția chipului său. Orice alt chip îmi părea grosolan și urât. Bennett știa ce se întâmpla și era înnebunitor de înțelegător.

— Parcă ai fi din filmul *Anul trecut la Marienbad*, zise el. S-a întâmplat sau nu? Doar psihiatrul ei știa sigur.

Era convins că Adrian era „doar“ simbolul tatălui meu, și în acel caz era kosher. Doar! Eu, pe scurt, „interpretam“ doar o situație oedipiană, cât și un „transfer nerezolvat“ referitor la psihanalistul meu neamț, dr. Happe, ca să nu mai vorbim de dr. Kolner, la care tocmai renunțasem. Bennett putea înțelege acest lucru. Atâta timp cât era vorba de Oedip, și nu de dragoste. Atâta timp cât era vorba de transfer, și nu de dragoste.

Adrian era mai rău, într-un fel.

Ne-am întâlnit pe scările laterale sub o arcadă gotică. Era și el plin de interpretări.

— Tot fugi înainte și înapoi între noi doi, îmi zise. Mă întreb care din noi e mami și care e tati?

Brusc, am avut un impuls nebunesc de a-mi face bagajele și de a fugi de amândoi. Poate nu era o chestiune

de a alege între ei, ci doar de a scăpa în totalitate de amândoi. Să fiu lăsată în propria mea grijă. Să fac să înceteze această prostie de a fugi de la un bărbat la altul. Să stau o dată pentru totdeauna pe propriile picioare. De ce era acest lucru atât de înfricoșător? Celelalte opțiuni erau mai rele, nu-i așa? O viață întreagă de interpretări freudiene sau o viață întreagă de interpretări laingiene! Ce mai opțiune! Puteam foarte bine să-mi unesc forțele cu un fanatic religios, cu un ciudat adept al scientologiei sau cu un marxist indoctrinat. Orice sistem era o cămașă de forță dacă insistai să aderi la el într-un mod absolut și lipsit de haz. Nu credeam în sisteme. Orice lucru omenesc era imperfect și în ultimă instanță absurd. Și atunci, în ce credeam? În umor. În a râde de sisteme, de oameni, de mine însămi. În a râde chiar de propria nevoie de a râde tot timpul. În a vedea viața contradictorie, cu multe fațete, variată, amuzantă, tragică și cu momente de cumplită frumusețe. În a vedea viața ca pe o prăjitură cu fructe, cu tot cu prune delicioase și alune râncede, însă făcută totodată pentru a fi devorată hulpav pentru că nu te puteai delecta cu prunele fără ca, uneori, să fii și otrăvit de alune. (I-am spus chestia asta lui Adrian.)

— Viața ca o prăjitură cu fructe! Ești îngrozitor de orală, nu? zise Adrian, având aerul că face mai degrabă o afirmație decât pune o întrebare.

— Deci, e ceva nou — vrei să faci caz de asta?

Și mi-a dat un sărut umed și soios, limba lui fiind una dintre prunele din prăjitura cu fructe.

— Cât mai ai de gând să continui să mă rănești așa? întrebă Bennett când ne-am întors la hotel. Nu o să suport la nesfârșit.

— Îmi pare rău, am zis.

Suna atât de neconvingător.

— Cred că trebuie să plecăm de aici, să luăm următorul avion înapoi spre New York. Nu putem continua cu această nebunie. Ești în transă, vrăjită, înnebunită. Vreau să te duc acasă.

Am început să plâng. Voiam să merg acasă și nu voiam deloc să merg acasă.

— Te rog, Bennett, te rog, te rog, te rog.

— Te rog ce? pufni el.

— Nu știu.

— Nici măcar nu ai curajul să rămâi cu el. Dacă ești îndrăgostită de el, de ce nu-ți asumi asta și de ce nu te duci să-i cunoști copiii la Londra? Însă nici măcar nu poți face asta. Nu știi ce vrei.

Făcu o pauză.

— Ar trebui să plecăm acasă chiar acum.

— Și cu ce folos? Nu vei mai avea niciodată încredere în mine. Am stricat totul. E fără speranță!

Și cred că dădeam într-adevăr crezare acestui lucru.

— Poate dacă am merge acasă și ți-ai relua ședințele de psihoterapie, dacă ai înțelege *de ce* ai făcut asta, dacă ai analiza acest lucru, poate ne-am putea salva căsnicia.

— Dacă aș relua ședințele de psihoterapie! *Asta e condiția?*

— Nu de dragul meu — ci de-al tău. Ca să nu mai faci niciodată genu' ăsta de lucruri.

— Am mai făcut-o înainte? *Am* mai făcut-o? Chiar și când te-ai purtat oribil cu mine, chiar și atunci la Paris când nu voiai să vorbești cu mine, chiar și în acei ani petrecuți în Germania când eram atât de nefericită, când aveam nevoie de cineva care să mă asculte, când mă simțeam atât de singură și exclusă de tine și deprimarea ta permanentă — nu m-am încurcat cu nimeni altcineva. Niciodată. Tu cu siguranță m-ai provocat atunci. Spuneai că nu știi dacă vrei să fii căsătorit cu mine. Spuneai că nu știi dacă vrei să fii căsătorit cu o scriitoare. Spuneai că nu ai niciun fel de înțelegere pentru problemele mele. Nu spuneai niciodată că mă iubești. Și când plângeam și mă simțeam groaznic pentru că tot ceea ce voiam era apropiere și afecțiune din partea ta, mă trimiteai la psihoterapeut. Foloseai psihoterapeutul drept un substitut pentru tot. Ori de câte ori amenința orice fel de apropiere, mă trimiteai la un afurisit de psihoterapeut.

— Unde dracu' ai fi acum fără psihoterapeut? Ai rescrie un poem la nesfârșit. Încă n-ai fi în stare să-ți trimiți lucrările nicăieri. Încă ai fi îngrozită de tot. Când te-am cunoscut, orbecăiai de colo-colo ca o lunatică, nu lucrai constant la nimic, erai plină de milioane de planuri care nu apucau să fie terminate niciodată. Ți-am dat un loc unde să lucrezi, te-am încurajat când te urai, am crezut în tine când nu credeai în tine, ți-am plătit afurisitul de psihoterapeut ca să poți să crești și să te dezvolți ca ființă umană în loc să te flendurești de

colo-colo cu toți ceilalți membri ai familiei tale de nebuni. Dă vina pe mine pentru toate problemele tale. Am fost singurul care ți-a acordat sprijin și încurajare și asta e tot ce poți face tu în schimb —, fugi după vreun ne-trebnic de englez și să te văicărești la mine în legătură cu faptul că nu știi ce vrei. Du-te dracu'! Urmează-l unde vrei, mă întorc la New York.

— Dar eu pe *tine* te vreau, am zis, plângând.

Voiam să fie așa. Voiam acest lucru mai mult decât orice. M-am gândit la toate momentele pe care le petrecuserăm împreună, la momentele nefericite prin care trecuserăm împreună, la momentele când fuseserăm capabili să ne consolăm unul pe altul și să ne încurajăm unul pe altul, la felul în care el îmi sprijinise munca și mă îmbărbătase când arătam de parcă eram gata să mă azvârl de pe vreo stâncă. La felul în care suportasem armata împreună cu el. La anii irosoși. M-am gândit la tot ce știam unul despre altul, la felul în care ne străduiserăm să rămânem împreună, la hotărârea încăpățânată care ne ținuse împreună când orice altceva eșuase. Chiar și nefericirea pe care o împărtășiserăm părea o legătură mai puternică decât orice aveam cu Adrian. Adrian era un vis. Bennett era realitatea mea. Era el cumplit? Ei bine, atunci realitatea era cumplită. Dacă îl pierdeam, n-aveam să mai fiu în stare să-mi amintesc nici măcar propriul nume.

Ne-am îmbrățișat și am început să facem dragoste, plângând.

— Voiam să-ți fac un copil, zise el, pătrunzând din ce în ce mai adânc în mine.

După-amiaza următoare eram înapoi cu Adrian, stând întinși pe o pătură în pădurile Vienei, iar razele soarelui se filtrau printre copaci.

— Tu chiar îl *iubești* pe Bennett sau îți place doar să-i enumeri virtuțile? mă întrebă Adrian.

Am cules o buruiană lungă și verde și am început să o mestec.

— De ce pui întrebări atât de incisive?

— Nu sunt deloc incisiv. Tu ești pur și simplu transparentă.

— Minunat, am zis.

— Pe bune. Tu nu te gândești deloc la partea amuzantă a vieții? Sau e vorba de chestiunea aia bolnăvicioasă cu „psihanaliza mea — psihanaliza lui“, „iubește-mă-iubește-mi-boala“. Tu și Bennett chiar păreți să vă *văicăriți* îngrozitor de tare. Și să vă cereți scuze îngrozitor de mult. Sunteți plini de obligații și îndatoriri și de ceea ce a făcut el pentru tine. Și de ce *n-ar trebui* el să o facă pentru tine? Ești oare vreun monstru?

— Uneori cred că da.

— Și de ce, pentru numele lui Dumnezeu? Nu ești urâtă, nu ești proastă, ai o păsărică minunată, o burtică frumoasă, o grămadă de păr blond, și cel mai mare fund dintre Viena și New York — grăsime pură...

— Il lovi cu palma pentru a sublinia acest lucru.

— Pentru ce să-ți faci griji?

— Pentru tot. Sunt foarte dependentă. Cad în depresie în mod frecvent. Intru în niște depresii oribile și de-abia dacă mă ridic ca să iau aer. Și în afară de asta,

niciun bărbat nu vrea să stea cu o femeie scriitor. Ele sunt o mare răspundere. Visează când ar trebui să gătească. Își fac griji în legătură cu cărțile în loc să-și facă griji în legătură cu copiii. Uită de curățenie în casă...

— Iisuse Hristoase! Da' tu chiar ești o feministă excelentă.

— Oh, par sinceră și cunoscătoare, și chiar *sunt convinsă* că dau crezare principiilor mele, însă în secret, sunt ca fata din *Povestea lui O*. Vreau să mă supun unei brute mari. „Orice femeie adoră un fascist“, așa cum spune Sylvia Plath. Mă simt vinovată că scriu poeme când ar trebui să gătesc. Mă simt vinovată pentru *tot*. Nu e nevoie să bați o femeie dacă o poți face să se simtă vinovată. Asta e primul principiu al Isadorei Wing în privința războiului dintre sexe. Femeile sunt cele mai mari dușmance ale lor inele. Și vina e arma principală de autotortură. Știi ce a spus Teddy Roosevelt?

— Nu.

— Arată-mi o femeie care nu se simte vinovată, iar eu am să-ți arăt un bărbat.

— Teddy Roosevelt nu a spus niciodată asta.

— Nu, da' *eu* am spus-o.

— Tu ești doar *speriată* de el — asta e.

— De cine? De Teddy Roosevelt?

— Nu — proasto — de Bennett. Și nu vrei să o admiți. Ți-e teamă că o să te părăsească și că o să te prăbușești. Nu știi că poți să te descurci fără el și ți-e teamă să descoperi, pentru că atunci, întreaga ta teorie țicnită se va prăbuși. Va trebui să încetezi să te crezi slabă și dependentă, iar tu urăști acest lucru.

— Nu m-ai văzut niciodată când sunt pe cale să mă prăbușesc.

— Prostii.

— Ar trebui să mă vezi. Ai fugi la kilometri depărtare de mine.

— De ce? Ești atât de greu de suportat?

— Așa spune Bennett.

— Atunci el de ce n-a fugit? De fapt, chestia asta e doar un rahat ca să te pună la locul tău. Uite ce e — am stat cu Martine o dată când a clacat. Sunt sigur că nu poți fi mai rea. Trebuie să suporti o grămadă de căcaturi de la oameni ca să obții și părțile bune.

— Hei, asta e chiar bună — pot înregistra asta pe bandă?

— Ce zici de o înregistrare video?

Și ne-am sărutat mult timp. Când ne-am oprit, Adrian a zis:

— Știi, pentru o femeie inteligentă, ești cam proastă.

— Asta e unul din cele mai drăguțe lucruri pe care mi le-a spus cineva vreodată.

— Vreau să spun că poți avea tot ce vrei — doar că nu o știi. Ai putea să îți lumea de boașe. Ar trebui să vii cu mine și să vezi cât de puțin o să-ți fie dor de Bennett. Vom avea o odisee. Eu voi descoperi Europa — tu te vei descoperi pe tine însăși.

— Asta e tot? Când începem?

— Măine sau poimăine, sau sâmbătă. Când se termină Congresul.

— Și unde mergem?

— Asta e ideea. Fără planuri. Ne luăm tălpașita pur și simplu. Va fi ca în *Fruitele furiei*. Vom fi nomazi.

— *Fructele mâniei.*

— Furiei.

— Mâniei, ca în mânia lui Dumnezeu.

— Furiei.

— Te înșeli, frumușelule. Ești incult pentru că tu o vrei.

Steinbeck e un scriitor american — *Fructele mâniei.*

— Furiei.

— OK, te înșeli, însă hai să o lăsăm moartă.

— Deja am făcut-o, iubire.

— Vrei să spui că o să ne luăm pur și simplu tălpășița fără niciun plan?

— Planul e ca tu să afli cât de puternică ești. Planul e ca tu să începi să crezi că poți sta pe propriile tale picioare — asta ar trebui să fie un plan suficient de bun pentru oricine.

— Și cu Bennett cum rămâne?

— Dacă e deștept, o să fugă cu o altă păsărică.

— Oare?

— Asta e ceea ce aș face eu, oricum. Uite ce e — e clar că tu și cu el aveți nevoie de o remaniere. Nu puteți continua să vă văitați unul altuia așa toată viața. Poate că la Belfast sau în Bangladesh mor oameni, însă asta e un motiv în plus pentru care trebuie să învățați să vă distrați — viața trebuie să fie distractivă, măcar *ceva* vreme. Tu și cu Bennett păreți un cuplu de fanatici: „Lăsați deoparte orice speranță: sfârșitul e aproape“. Nu faceți *altceva* în afară de a vă face griji? E o afurisită de pierdere de timp.

— A folosit despre tine cea mai rea denumire posibilă, am zis, râzând.

— Zău?

— Te-a numit un „obiect parțial“^{*}.

— Chiar a făcut-o? Ei bine, și el e un afurisit de „obiect parțial“. Ticălosul care face analize psihologice.

— Și tu faci partea ta de analiză psihologică, iubitele. Uneori cred că ar trebui să fug de *amândoi*. FEMEIE SUFOCATĂ ÎN JARGON. IUBITUL ȘI SOȚUL REȚINUȚI PENTRU INTEROGARE.

Adrian râse și îmi dezmierdă fundul. Nu era niciun jargon în legătură cu asta. Chestia asta era un întreg. Un fund și jumătate, de fapt. Nu m-am simțit niciodată mai fericită în legătură cu fundul meu mare decât atunci când eram cu Adrian. Dacă ar ști bărbații! Toate femeile cred că sunt urâte, chiar și femeile drăguțe. Un bărbat care a înțeles asta ar putea să fută mai multe femei ca Don Giovanni. Ele *toate* cred că păsăricile lor sunt urâte. Ele *toate* găesc imperfecțiuni în legătură cu înfățișarea lor. Ele *toate* cred că fundurile lor sunt prea mari, sânii prea mici, coapsele prea pline, gleznelor prea groase. Chiar și modele și actrițele, chiar și femeile pe care le consideri a fi atât de frumoase, încât nu au de ce să-și facă griji, și *alea* își fac griji tot timpul.

— Îmi place fundul tău mare, zise Adrian. Toată mândrea pe care a trebuit să o înfuleci ca să obții un fund așa de mare. Miam!

Și își băgă dinții în fundul meu. Canibalul.

* Tip de obiect vizat de pulsivitate parțială, fără ca aceasta să implice ca o persoană, în ansamblul ei, să fie luată drept obiect de iubire. Este vorba mai ales de părți ale corpului, reale sau fantastice (sân, fecale, penis) și de echivalenții lor simbolici. Chiar o persoană se poate identifica sau poate fi identificată cu un obiect parțial.

— Necazul în legătură cu mariajul tău e, zise el cu ochii la fundul meu, că e tot *muncă*. Voi nu vă *distrăți* niciodată împreună?

— Sigur că o facem... hei — doare.

— Când anume?

Se ridică în capul oaselor.

— Spune-mi când a fost distractiv.

Mi-am frământat creierii. Cearta de la Paris. Accidentul de mașină din Sicilia. Cearta de la Paestum. Cearta în legătură cu ce apartament să ne luăm. Cearta fiindcă renunțasem la psihoterapie. Cearta în legătură cu schiatul. Cearta în legătură cu cearta.

— Ne-am distrat o grămadă. Nu trebuie să mă supui unui interogatoriu.

— Ești o mincinoasă. Toată psihanaliza ta e într-adevăr o pierdere de timp dacă tu continui să te minți tot timpul.

— Ne distrăm în pat.

— Doar datorită faptului că eu nu ți-o trag cum trebuie, fac pariu.

— Adrian, cred că vrei cu adevărat să-mi distrugi căsnicia. Asta e jocul tău, nu? Asta e lovitura ta, pe chestia asta ești chitit. Eu poate că sunt chitită pe vină. Poate că Bennett e chitit pe jargonul lui. Însă tu ești chitit pe triumphiuri. Asta e specialitatea ta. Cu cine trăia Martine de a făcut-o atât de atrăgătoare pentru tine? Cu cine și-o trăgea Esther? Ești un vampir de căsătorii, asta ești. Ești un vultur.

— Da, și când găsesc un hoit, îmi place să fac curat. Tu ai spus-o, nu eu. Metafora cu vulturul e a ta, iubire. Carnea moartă e și ea a ta. Și a lui Bennett.

— Cred că îți place Bennett mai mult decât admiti.
Cred că te excită.

— Nu mă pot decide dacă sunt poponar sau nu, zise el, rânjind.

— Fac pariu că e adevărat.

— Crezi ce-ți place, iubito. Orice, ca să scapi de viața cu adevărat distractivă. Orice, ca să continui să suferi. Cunososc genul tău. O nenorocită de evreică masochistă. De fapt, îmi place Bennett destul de tare, doar că e un nenorocit de chinez masochist. I-ar face bine dacă ți-ai lua tălpășița fără el. S-ar putea ca lucrul ăsta să-i arate că nu poate continua să trăiască așa, suferind tot timpul și invocându-l pe Freud ca martor al său.

— Dacă îmi iau tălpășița, o să-l pierd.

— Doar dacă nu merită să-l ai.

— De ce spui asta?

— E atât de evident. Dacă el își ia tălpășița, atunci nu e pentru tine. Dacă te primește înapoi, o va face pe o altă temelie. Fără umilințe. Fără să vă mai manipulați unul pe altul cu vină tot timpul. Nu pierzi nimic. Și între timp, noi ne vom distra de minune.

M-am prefăcut față de Adrian că nu eram tentată de așa ceva, însă de fapt eram. Și chiar grozav de tare. Când mă gândeam la asta, chiar mi se părea că Bennett știa totul despre viață în afară de faptul că distracția trebuia să fie o parte din ea. Viața era o boală lungă care trebuia să fie tratată cu ajutorul psihanalizei. Era posibil să nu o vindec, însă în cele din urmă oricum mureai. Baza canapelei se va ridica în jurul tău și va deveni un sicriu, și șase

psihoterapeuți îmbrăcați în costume negre te vor purta pe brațe (și vor arunca jargon pe mormântul tău deschis).

Bennett știa despre obiectele parțiale și obiectele întregi, despre Oedip și Electra, despre fobia de școală și claustrofobie, despre impotență și frigidity, patricid și matricid, dorința de penis și dorința de vulvă, transformare și asociere liberă, jale și melancolie, conflict intrapsihic și conflict extrapsihic, nosologie și etiologie, demență senilă și demență precoce, proiecție și introiecție, autoanaliză și terapie de grup, formarea simptomelor și exacerbarea simptomelor, stări amnezice și stări de fugă*, plâns patologic și râs în vise, insomnie și somn excesiv, nevroză și psihoză până ce îți ieșeau pe urechi, însă nu părea să știe despre râs și glume, vorbe de duh și jocuri de cuvinte, îmbrățișări și sărutări, cântece și dansuri — toate lucrurile care, pe scurt, făceau viața valoroasă. Ca și cum ai putea *porunci* vieții să fie fericită prin psihoterapie. Ca și cum te puteai descurca fără râs atâta timp cât aveai psihoterapie. Adrian știa să râdă și în acel moment eram gata să-mi vând sufletul pentru acest lucru.

Zâmbetul. Cine era cel care a zis că zâmbetul este secretul vieții? Adrian avea un rânjet grotesc. Iar eu râdeam tot timpul. Când eram împreună simțeam că puteam cuceri orice numai prin râs.

* Atac amnezic generat de o traumă sau de o depresie profundă; boala este asociată cu unul sau mai multe episoade de amnezie caracterizate prin incapacitatea subiectului de a-și aminti evenimentele din trecut și, de asemenea, prin pierderea identității; starea survine, de obicei, pe neașteptate, când bolnavul călătorește cu un anumit scop.

— Trebuie să scapi de el, zise Bennett, și să te întorci la psihoterapie. Nu e bun pentru tine.

— Ai dreptate, am spus.

Ce spusesem? Ai dreptate, ai dreptate, ai dreptate. Bennett avea dreptate, Adrian avea și el dreptate. Bărbații m-au plăcut întotdeauna pentru că sunt de acord cu ei. Și nici nu mă prefac. În momentul în care o spun, chiar o cred.

— Hai să ne întoarcem la New York imediat după ce se termină Congresul.

— OK, am zis, cu convingere.

M-am uitat la Bennett și m-am gândit cât de bine îl cunoșteam. Uneori, era atât de serios și de sobru încât te scotea din minți, însă tocmai asta era și lucrul pe care îl iubeam la el. Încrederea totală pe care o inspira. Convingerea lui că viața era un puzzle care putea în cele din urmă să fie descifrat prin trudă și determinare. Împărtășeam această convingere cu el la fel de mult cum împărtășeam râsul cu Adrian. Îl iubeam pe Bennett și o știam. Știam că viața mea era alături de el, nu de Adrian. Atunci ce anume trăgea de mine atât de tare ca să-l părăsesc și să fug cu Adrian? De ce argumentele lui Adrian îmi pătrundeau până în măduva oaselor?

— Ai fi putut avea o aventură fără ca eu să o știu, zise el. Ți-am dat libertate din belșug.

— Știu.

Mi-am lăsat capul în jos.

— Tu chiar ai făcut-o pentru binele meu, nu-i așa? Probabil că ai fost îngrozitor de supărată pe mine.

— Oricum, el e impotent în cea mai mare parte a timpului, am zis.

Acum îi trădasem pe amândoi. Îi spuseseam lui Adrian secretele lui Bennett. Și lui Bennett pe ale lui Adrian. Umblam cu vorba de la unul la altul. Iar eu însămi eram cea mai trădată dintre toți. Îmi arătam adevărata față de trădătoare. Oare nu aveam niciun dram de loialitate? Voiam să mor. Moartea era singura pedeapsă potrivită pentru trădători.

— M-am gândit că e impotent sau homosexual. În orice caz, e clar că urăște femeile.

— De unde știi?

— De la tine.

— Bennett, știi că te iubesc?

— Da, iar chestia asta înrăutățește și mai tare lucrurile. Am rămas uitându-ne unul la altul.

— Uneori *obosesc* pur și simplu să fiu serioasă tot timpul. Vreau să râd. Vreau să mă distrez.

— Bănuiesc că posomorea mea îndepărtează pe oricine, până la urmă, zise el cu tristețe.

Și apoi enumeră toate fetele pe care le îndepărtase. Le știam pe toate după nume. L-am cuprins cu brațele.

— Aș fi putut să am aventuri fără ca tu să o știi. Cunoșc o mulțime de femei care fac asta...

(De fapt, cunoșteam doar trei care își făcuseră un obicei *constant* din asta.)

— Însă lucrul ăsta ar fi fost și mai rău, într-un fel. Să duc o viață secretă și să vin acasă la tine ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Lucrul ăsta ar fi chiar mai greu de suportat. Cel puțin, *eu* nu l-aș putea suporta.

— Poate ar fi trebuit să înțeleg cât de singură erai, zise el. Poate că a fost vina mea.

Apoi am făcut dragoste. Nu am pretins că Bennett era altcineva. Nu era nevoie. Pe Bennett îl voiam.

Nu avea dreptate, m-am gândit mai târziu. Căsnicia asta era eșecul meu. Dacă l-aș fi iubit suficient de mult, i-aș fi vindecat tristețea în loc să fiu înghițită de ea și să doresc să scap de ea.

— Nu e nimic mai greu decât căsătoria, am zis.

— Chiar cred că eu sunt cel care te-a băgat în asta, spusese el.

Am adormit amândoi.

— Faptul că el e al dracului de înțelegător doar mă face să mă simt mai rău, într-un fel. Dumnezeuule, mă simt vinovată!

— Deci, ce altceva e nou? zise Adrian.

Găsisem o altă piscină în Grinzing, una mică și încântătoare, cu relativ puțini nemți grași. Stăteam pe marginea piscinei bând bere.

— Sunt plictisitoare? Mă repet?

Întrebări retorice.

— Da, zise Adrian, însă îmi place să fiu plictisit de tine. E mai amuzant decât să fiu amuzat de altcineva.

— Îmi place cum curge conversația atunci când suntem împreună. Nu îmi fac niciodată griji că trebuie să te impresionez. Ți spun ceea ce cred.

— E o minciună. Chiar ieri ai făcut mare tam-tam de cât de bun am fost la pat când, de fapt, n-am fost.

— Ai dreptate.
Mă luase repede.

— Da' știu ce vrei să spui. Avem conversații bune împreună. Fără suișuri și coborâșuri. Esther intră în tăcerile acelea lungi și posomorâte, iar eu nu știu niciodată la ce se gândește. Tu ești deschisă. Te contrazici tot timpul, însă acest lucru mai degrabă îmi place. E ceva omenesc.

— Și Bennett intră în tăceri lungi. Aproape că aș prefera să se contrazică, însă e prea perfect. Nu face o afirmație decât dacă e sigur că e definitivă. Nu poți trăi așa — să încerci să fii definitiv tot timpul — moartea e definitivă.

— Hai să înotăm iar, zise Adrian.

— De ce ai fost atât de furioasă pe mine? mă întrebă Bennett mai târziu în acea seară.

— Pentru că am simțit că mă tratai ca pe o proprietate. Pentru că ai spus că nu ai pic de înțelegere pentru mine. Pentru că nu mi-ai zis niciodată că mă iubești. Pentru că nu ai căzut niciodată în genunchi înaintea mea. Pentru că ai dat vina pe mine pentru toată nefericirea ta. Pentru că ai căzut în aceste tăceri lungi și nu m-ai lăsat niciodată să te consolez. Pentru că mi-ai insultat prietenele. Pentru că te-ai închis în tine și te-ai îndepărtat de orice contact omenesc. Pentru că m-ai făcut să mă simt de parcă eram strânsă de gât.

— Maică-ta te-a sugrumat, nu eu. Eu ți-am dat toată libertatea pe care ai vrut-o.

— Asta e o contradicție în termeni. O persoană nu e liberă dacă trebuie să i se „dea“ libertate. Cine ești tu să-mi „dai“ mie libertate?

— Arată-mi o persoană care este liberă în totalitate. Cine? E vreuna? Părinții tăi te-au sufocat — nu eu! Dai întotdeauna vina pe mine pentru ceea ce ți-a făcut maică-ta.

— Ori de câte ori te critic în vreun fel, tu îmi arunci o altă interpretare psihanalitică. E vorba întotdeauna de maică-mea și de taică-meu — nu de ceva între noi. Nu putem ține chestia asta între noi?

— Aș vrea să funcționeze așa. Însă nu funcționează. Tu îți retrăiești întotdeauna copilăria, fie că o admiti sau nu — ce dracu' crezi că faci cu Adrian Goodlove? Arată exact ca taică-tău — sau poate nu ai observat?

— Nu am observat. Nu arată *deloc* ca tata.

Bennett pufni.

— Îmi vine să râd.

— Uite ce e — nu am de gând să mă cert cu tine pe tema asta, dacă arată sau nu ca tata, dar asta e prima oară când îmi arăți un oarecare interes sau te comporți ca și cum m-ai iubi. La dracu', trebuie să mă culc cu cineva chiar în fața ochilor tăi sau tu nu dai nicio ceapă degerată pe mine. E foarte ciudat, nu? Nu îți spune nimic teoria ta psihanalitică în legătură cu asta? Poate acum e vorba de problema *ta* cu complexul Oedip. Poate că eu sunt maică-ta, iar Adrian seamănă cu taică-tău. De ce nu ne așezăm să facem o terapie de grup în legătură cu asta? De fapt, cred că Adrian e îndrăgostit de *tine*. Eu sunt doar intermediara. Pe tine te vrea cu adevărat.

— Nu m-ar surprinde deloc. Ți-am spus că eu cred că e poponar.

— Și de ce nu ne culcăm toți trei ca să descoperim?

— Nu, mersi. Însă nu-mi da voie să te opresc dacă asta e ceea ce vrei.

— Nu vreau.

— Dă-i drumu', ți-pă Bennett cu mai multă pasiune decât îl crezusem vreodată în stare să aibă. Fugi cu el! Nu vei mai face niciodată o treabă serioasă. Sunt singura persoană din viața ta care te-a ținut în frâu atât de mult până acum — însă dă-i drumu', pleacă! O să te distrugi atât de tare, că n-o să mai fii în stare să faci nimic valoros.

— Cum te aștepti să ai ceva interesant de scris dacă ți-e atât de frică de experiențe noi? mă întrebă Adrian.

Tocmai îi spuseseam că nu o să plec cu el și că mă decisesem să mă întorc acasă cu Bennett. Stăteam în Triumph-ul lui Adrian parcat pe o stradă lăturalnică lângă universitate. (Bennett era la o întâlnire despre „Agresiunea în grupuri mari“.)

— Plonjez în experiențe noi *tot timpul*. Tocmai asta e necazul.

— Căcat. Ești o mică prințesă speriată. Îți ofer o experiență care te-ar putea schimba cu adevărat, una despre care chiar ai putea să scii, iar tu fugi. Înapoi la Bennett și la New York. Înapoi la micul tău ungher marital tihnit. *Hristoase* — mă bucur că nu mai sunt căsătorit dacă la asta duce căsătoria. Credeam că ai mai mult sânge în vine. După ce am citit toate poemele tale „senzuale și

erotice" — între ghilimele — am crezut că ești mai bună de-atât.

Îmi aruncă o privire dezgustată.

— Dacă mi-aș petrece tot timpul *fiind* senzuală și erotică, aș fi prea obosită ca să mai scriu despre asta, am mărturisit.

— Ești falsă, zise el, absolut falsă. Nu vei avea niciodată ceva valoros de scris dacă nu te maturizezi. Curajul e primul principiu. Ești doar speriată.

— Nu mă certa.

— Cine te ceartă? Vorbesc doar cinstit cu tine. La dracu', nu vei ști niciodată nimic în legătură cu scrisul dacă nu înveți ce înseamnă curajul.

— Ce dracu' știi tu despre asta?

— Știu că am citit unele din lucrările tale și că ai scos la iveală în ele frânturi și bucăți din tine. Dacă nu ai grijă, vei deveni un fetiș pentru tot felul de tipi frustrați. Toți nebunii din lume îți vor cădea în plasă.

— Chestia asta deja s-a întâmplat într-o oarecare măsură. Poemele mele sunt un teren de vânătoare pentru minți care și-au pierdut echilibrul.

Plagiam din Joyce, însă Adrian nu avea de unde să știe, fiind un incult. În lunile de după apariție primei mele cărți, primisem o grămadă de telefoane bizare și scrisori de la bărbați care presupuneau că făceam tot ce scriam și că o făceam cu oricine, oriunde. Brusc, eram proprietate publică într-o mică măsură. Era o senzație ciudată. Într-un fel, chiar scrii pentru a seduce lumea, însă atunci când se întâmplă, începi să te simți ca o curvă. Neconcordanța dintre viața și

munca ta se dovedește a fi uriașă. Și oamenii seduși de munca ta sunt de obicei seduși din motive greșite. Sau sunt motive îndreptățite? Oare toți nebunii din lume chiar au numărul tău de telefon? Și nu doar numărul de telefon?

— Am crezut că se întâmplă într-adevăr ceva bun între noi, zise Adrian, însă acum s-a terminat, pentru că tu ești atât de al dracului de îngrozită. Chiar sunt dezamăgit de tine... Ei bine, bănuiesc că n-ar fi prima oară când sunt dezamăgit de o femeie. În acea primă zi, când te-am văzut certându-te la biroul de înregistrare, am gândit: asta e într-adevăr o femeie minunată — o adevărată luptătoare. Ia viața așa cum trebuie luată. Însă m-am înșelat. Nu ești o aventurieră. Ești o prințesă. Iartă-mă pentru că am încercat să-ți tulbur micul tău mariaj sigur.

Răsuci cheia în contact și porni mașina pentru a scoate în evidență ceea ce spusese.

— Să te fut în gură, Adrian.

Chestia asta suna neconvîngător, însă era singurul lucru la care mă puteam gândi.

— Nu mă fute pe mine în gură — du-te acasă și fute-te pe tine în gură. Întoarce-te și fii casnica aia burgheză liniștită care scrie în timpul liber.

Era cea mai răutăcioasă replică dintre toate.

— Și tu ce crezi că ești — un doctoraș burghez liniștit care face pe existențialistul în timpul liber?

Aproape că țipam.

— Dă-i drumu' și țipă, iubito, nu mă deranjează deloc. Nu trebuie să-ți dau fie socoteală pentru viața mea.

Știu ce fac. Tu ești cea care este al dracului de indecisă. Tu ești cea care nu se poate decide dacă să fie Isadora Duncan, Zelda Fitzgerald sau Marjorie Morningstar.

Ambală motorul într-un fel de-a dreptul dramatic.

— Du-mă acasă, am zis.

— Cu plăcere, dacă-mi spui unde anume e acea casă.

Am mai stat un timp fără să vorbim. Adrian continua să ambaleze motorul, însă nu făcu nicio mișcare ca să demareze, iar eu stăteam pur și simplu acolo, în tăcere, sfâșiată de cei doi demoni ai mei. Oare aveam de gând să fiu doar o casnică burgheză care scria în timpul liber? Oare aceasta era soarta mea? Oare aveam de gând să continui să ratez aventurile care îmi erau oferite? Oare aveam de gând să continui să-mi trăiesc viața în minciună? Sau urma să fac în așa fel încât fanteziile și viața mea să se contopească măcar o dată?

— Și dacă mă răzgândesc? am întrebat.

— E prea târziu. Deja ai stricat totul. Nu va mai fi nici odată la fel. Nu știu dacă acum mai vreau să te iau, pe bune.

— Tu chiar ești un bărbat dificil, nu? Un mic moment de nehotărâre și renunți la mine. Te aștepti ca eu să renunț la tot — la viața mea, la soțul meu, la munca mea — fără un moment de ezitare și să te urmez pur și simplu prin Europa în conformitate cu o idee laingiană pe jumătate coaptă referitoare la experiență și aventură. Dacă cel puțin m-ai iubi...

— Nu aduce dragostea în discuție ca să dai totul peste cap. O iau la sănătoasa dacă mai aud așa ceva. Ce are dragostea de-a face cu asta?

— Are de-a face cu toate.

— Căcat. Spui dragoste — însă te referi la siguranță. Ei bine, nu există un astfel de lucru precum siguranța. Chiar dacă te duci acasă la soțiorul tău care îți oferă siguranță — nu ai cum să știi dacă nu o să moară de un atac de cord mâine sau o să fugă cu vreo altă păsărică sau, pur și simplu o să înceteze să te mai iubească. Poți vedea viitorul? Poți prezice destinul? Ce te face să crezi că siguranța ta e atât de sigură? Singurul lucru care e sigur e că, dacă ratezi această experiență, nu vei mai găsi o altă ocazie. Moartea e definitivă, așa cum ai spus ieri.

— Nu credeam că mă ascultai.

— Atâta știi.

Se uită fix la volan.

— Adrian, ai dreptate în legătură cu tot, cu excepția dragostei. Dragostea chiar contează. Contează că Bennett mă iubește și că tu nu mă iubești.

— Și tu pe cine iubești? Ți-ai îngăduit vreodată să te gândești la asta? Sau totul nu e decât o chestiune referitoare la pe cine poți tu să exploatezi și să manipulezi? E totul numai o chestiune legată de *cine* îți dă mai mult? În ultimă instanță, e totul numai o chestiune legată de bani?

— Asta e o prostie.

— Oare? Uneori cred că e doar pentru că știi că sunt sărac, că vreau să scrii cărți și că nu dau doi bani pe practicarea medicinei — spre deosebire de doctorii voștri americani bogați.

— Dimpotrivă, sărăcia ta e atrăgătoare pentru snobismul meu invers. Îmi place sărăcia ta. Și, în afară de asta,

dacă o duci la fel de bine ca bătrânul Ronnie Laing, nu vei fi sărac. Vei ajunge departe, băiete. Psihopații ajung întotdeauna departe.

— Acum parcă l-ai cita pe Bennett.

— Noi chiar suntem de acord că ești psihopat.

— Noi, noi, noi — infatuatul și oficialul „noi”. Vai — trebuie să fie groaznic de comod să fii plictisitor de căsătorit și să folosești „noi”-ul oficial. Însă e oare favorabil artei? Nu e oare toată această comoditate ridicolă? Nu e oare momentul optim să-ți schimbi viața?

— Iago — ăsta ești. Sau șarpele din Grădina Edenului.

— Dacă ceea ce ai tu e Paradisul — îi mulțumesc lui Dumnezeu că n-am avut parte de această experiență.

— Trebuie să mă întorc.

— Să te întorci unde?

— În Paradis, la menajul meu plictisitor și comod, la oficialul „noi”, la ridicolul meu. Am nevoie de asta ca de apă.

— Așa cum ai nevoie de *mine* ca de apă când te plictisești de Bennett.

— Uite ce e — ai spus-o — s-a terminat.

— Așa e.

— Ei bine, atunci du-mă înapoi la hotel. Bennett se va întoarce în curând. Nu vreau să întârzii din nou. Tocmai a ascultat o prezentare despre „Agresivitatea în grupuri mari”. S-ar putea să-i vină niște idei.

— Noi suntem un grup mic.

— E adevărat, însă nu se știe niciodată.

— Chiar ți-ar plăcea să te bată măr — nu? Atunci te-ai simți martiră așa cum trebuie.

— Probabil.

Imitam răceala lui Adrian. Chestia asta îl înfură.
— Uite ce e — am putea să facem pur și simplu un lucru în comun — tu, eu și cu Bennett. Am putea călători de-a lungul continentului *à trois*.

— E în regulă pentru mine, însă va trebui să-l convingi. Nu va fi ușor. E doar un doctor burghez căsătorit cu o casnică micuță care scrie în timpul liber. Nu zboară din floare în floare — ca tine. Acum, te rog, du-mă acasă.

Porni mașina hotărât de data asta și demară. Începuserăm colindatul nostru obișnuit pe străzile lăturalnice ale Vienei, pierzându-ne de fiecare dată când trebuia să vi-răm la stânga sau la dreapta.

După aproximativ zece minute petrecute în felul ăsta, râdeam și eram din nou binedispuși. Nepriceperea noastră reciprocă reușea întotdeauna să ne facă să fim încântați unul de altul. Nu avea cum să dureze, bineînțeles, însă era îmbătător pentru moment. Adrian opri mașina și se aplecă să mă sărute.

— Hai să nu ne întoarcem — hai să petrecem noaptea împreună, îmi zise.

M-am luptat cu mine însămi. Ce eram eu — o nevestă speriată?

— OK, am spus (și imediat am regretat).

Însă, la urma urmelor, ce diferență putea face o noapte? Mă întorceam la New York cu Bennett.

Seara care a urmat a fost o altă imagine estompată, ca aceea din vis. Am început să bem la o cafenea muncitorească

lângă Ringstrasse, ne-am sărutat și ne-am tot sărutat printre beri, am trecut berea de la gura lui la a mea, am ascultat cu aviditate cum o femeie corpolentă mai în vârstă critica sumele care se cheltuiau cu programul spațial american și cum ar trebui ei să cheltuiască banii ăia pe pământ (pentru a construi crematorii?) în loc să-i irosească pe lună, apoi am mâncat (sărutându-ne tot timpul cinei) la un restaurant cu grădină în aer liber, ne-am hrănit cu bucăți pasionale de *Leberknödel* și *Bauernschnitzel* și ne-am croit drum, foarte beți, către pensiunea lui Adrian unde am făcut dragoste așa cum trebuia pentru prima dată.

— Cred că te-aș iubi, zise el în timp ce mi-o trăgea, dacă aș crede în dragoste.

La miezul nopții, mi-am amintit brusc că Bennett aștepta de șase ore la hotel, și m-am dat jos din pat, am mers pe băjbăite până jos la telefonul cu plată, am împrumutat doi șilingi de la portarul adormit și i-am telefonat. Era plecat. I-am lăsat un mesaj crud prin care îi spuneam: „Ne vedem mâine-dimineață”, și am lăsat-o pe centralistă să-mi noteze numărul de telefon și adresa. Apoi m-am dus înapoi în pat unde Adrian sforăia ca un porc.

Timp de aproximativ o oră am stat trează, ascultând sforăitul lui Adrian, urându-mă pentru lipsa mea de fiiditate, și incapabilă să mă relaxez suficient de tare ca să dorm. La unu noaptea ușa s-a deschis și Bennett a năvălit înăuntru. M-am uitat o dată la el și am știut că avea de gând să ne extermine pe amândoi. În adâncul sufletului, eram mulțumită — meritam să fiu omorâtă. Și Adrian la fel.

În loc de asta, Bennett s-a dezbrăcat și mi-a tras-o violent chiar acolo, în pătucul de lângă al lui Adrian. În mijlocul acestui spectacol bizar, Adrian s-a trezit și a privit, cu ochii lucindu-i ca unui fanatic pasionat de box la o luptă extrem de sadică. Când Bennett ejaculă și rămase deasupra mea fără suflare, Adrian se aplecă și începu să-l mângâie pe spate. Bennett nu protestă deloc. Înlănțuiți și transpirați, am adormit toți trei în cele din urmă.

Am spus aceste evenimente cât de simplu am putut, pentru că nimic din ce aş putea spune ca să le înfrumusețez nu le-ar putea face mai șocante. Întregul episod a fost fără cuvinte — de parcă noi trei eram într-o pantomimă și fiecare își repetase rolul atâția ani, încât devenise un fel de a doua natură. Transpuneam mai degrabă în gesturi ceva ce făcuserăm în imaginație de multe ori. Întregul episod — de la momentul în care lăsasem adresa la centralistă până la gestul de mângâiere al spatelui frumos și cafeniu al lui Bennett de către Adrian — a fost la fel de inevitabil ca o tragedie greacă sau ca spectacolul lui Punch și al lui Judy. Îmi amintesc anumite detalii: sforăitul șuierător al lui Adrian, privirea turbată de pe chipul lui Bennett când a intrat în cameră (și într-o succesiune rapidă, în mine), felul în care am dormit toți trei înlănțuiți, țânțarul mare care s-a hrănit cu sângele nostru amestecat și mă tot trezea cu înțepăturile lui. În crepusculul albastru al dimineții, m-am trezit și am descoperit că mă rostogolisem și îl strivisem la un moment dat în timpul nopții. Făcuse o

afurisită de pată Rorschach pe cearșaf, ca pata menstruală a unei femei micuțe.

Dimineață ne-am renegat unii pe alții. Nu se întâmplase nimic. Fusese un vis. Am coborât treptele baroce ale pensiunii de parcă se întâmpla să fim chiriași separați ce se întâlneau pentru prima dată pe scările șerpuitoare.

Cinci dintre participanții englezi și francezi luau micul dejun în sala de la parter. Își întoarseră cu toții capetele și se zgăiră la noi. I-am întâmpinat mai degrabă prea binevoitor — în special pe Reuben Finkel, un participant englez cu părul roșu, cu mustață și cu un accent Cockney groaznic. Privind pofticios ca Humbert Humbert, ne surprinsese pe mine și pe Adrian de multe ori la piscine și în cafenele; m-am gândit adeseori că ne urmărea cu un binoclu.

— Bună, Reuben, am zis.

Adrian mi se alătură în saluturi, însă Bennett nu zise nimic. Continuă să meargă înainte de parcă era în tranșă. Adrian îl urma. Pentru o clipă mi-a trecut prin minte că probabil se întâmplase ceva mai mult între cei doi bărbați în timpul nopții, însă am alungat repede acest gând din minte. De ce?

Adrian se oferă să ne ducă cu mașina la hotel. Bennett refuză bățos. Însă cum nu reușiram să găsim un taxi, Bennett acceptă în cele din urmă — fără ca măcar să aibă bucuria lui Adrian. Acesta ridică din umeri și se așeză la volan. M-am înghesuit pe minuscula banchetă din spate. De data asta Bennett îl direcționează și nu ne mai pierdurăm.

Însă tot drumul, fu o tăcere groaznică între noi, cu excepția indicațiilor pe care Bennett le dădea. Voiam să vorbesc. Trecuserăm prin ceva important împreună și nu avea rost să ne prefacem că nu se întâmplase. Putea fi începutul unui fel de înțelegere între noi, în schimb însă, Bennett era al dracului de hotărât să o nege. Nici Adrian nu era de prea mare ajutor. Toată vorbăria lor despre analiză și autoanaliză era pur și simplu un mare rahat. Confrunțați cu incidentul real din propria lor viață, nici măcar nu puteau să discute despre asta. Era în regulă să fii un terapeut voyeur și să diseci dorințele homosexuale ale altcuiva, triumghiul complexului Oedip al altcuiva, adulterul altcuiva, însă față în față cu ale lor, erau muți. Amândoi priveau drept în față ca gemenii siamezi, uniți într-un loc vital, însă invizibil, într-o parte a gâtului. Frați de sânge. Iar eu eram sora care îi distrusese. Femeia care le provocase căderea. Pandora și cutia ei cu rele.

CUTIA PANDOREI
SAU CELE DOUĂ MAME ALE MELE

*O femeie e mama ei.
Asta e lucrul cel mai important.*

— Anne Sexton

Bineînțeles că totul a început cu mama mea. Mama mea: Judith Stoloff White, cunoscută și drept Jude. Nu complicată. Însă greu de descris pe hârtie. Dragostea mea pentru ea și ura mea pentru ea sunt atât de complicat întreșute, încât cu greu o *văd* așa cum este. N-am știut niciodată care e care. Ea sunt eu și eu sunt ea și suntem amândouă împreună. Cordonul ombilical care ne leagă nu a fost niciodată tăiat, astfel încât s-a alterat, a putrezit și a devenit negru. Intensitatea foarte mare a ne-voiilor noastre ne-a făcut să ne denunțăm una pe alta. Vrem să ne devorăm una pe alta. Vrem să fugim una de alta, țipând îngrozite, înainte ca aceste lucruri să se poată întâmpla.

Când mă gândesc la maică-mea, îl invidiez pe Alexander Portnoy. Măcar să am o adevărată mamă evreică — ușor de îndosariat și categorisit — o adevărată proprietate literară. (Îi invidiez întotdeauna pe scriitori pentru rudele lor: pe Nabokov, pe Lowell și pe Tucci cu dulapurile lor pline de elegante schelete aristocrate, pe Roth, pe Bellow și pe Friedman cu părinții lor moderni, lipicioși ca vinul de la Paștele evreiesc, unsuroși ca supa cu găluște matzoh).

Maică-mea mirosea a *Joy* sau *Diorissimo* și nu gătea prea mult. Când încerc să decantez până la lucrurile de bază ceea ce m-a învățat despre viață, îmi rămâne asta:

1. Mai presus de toate, să nu fii niciodată obișnuită.
2. Lumea e un loc al animalelor de pradă: Mănâncă mai repede!

„Obișnuit” era cea mai gravă insultă pe care o putea găsi pentru orice. Îmi amintesc cum mă lua la cumpărături și privirea plină de dispreț cu care le îngheța pe vânzătoarele de la Saks când sugerau că o anumite rochie sau pereche de pantofi erau „foarte populare — am vândut cincizeci deja săptămâna asta”. Asta era tot ce îi trebuia să audă:

— Nu, spunea, nu suntem interesate de așa ceva. Nu aveți ceva puțin mai neobișnuit?

Și atunci vânzătoarea scotea la iveală toate culorile ciudate pe care nimeni altcineva nu le cumpăra — marfă care ar fi ajuns la reduceri dacă n-ar fi fost maică-mea. Iar mai târziu ne certam monstruos pentru că eu tânjeam cu atâta ferocitate să fiu obișnuită la fel cum maică-mea tânjea să fie neobișnuită.

— Nu suport coafura asta, mi-a zis când m-am dus la coafor cu Pia și m-am întors cu o tunsoare paj direct din revista *Seventeen*, e atât de obișnuită.

Nu urâtă. Nu indecentă. Ci *obișnuită*. Normalitatea era o plagă pe care trebuia să o înlături în orice fel cu putință. O înlăturai redecorând frecvent. De fapt, maică-mea credea că toți decoratorii de interioare (cât și toți creatorii de haine și de accesorii) din America erau grupați într-o organizație de spionaj care să o învețe mai întâi pe ea cele mai recente idei în materie de modă și decorațiuni, apoi brusc să le popularizeze. Și era adevărat că avea un simț neobișnuit al modei (sau doar îmi imaginam asta, vrăjită de charisma ei?). A decorat casa în aur antic chiar înainte ca aurul antic să devină cea mai populară culoare pentru draperii, covoare și tapițerie. Apoi a țipat că toată lumea îi „furase” ideile. A pus gresie spaniolă în foaiere, înainte ca aceasta să prindă la „toate țatele din Central Park West” — din compania cărora se excludea cu grijă. A adus carpete albe de bladă din Grecia, înainte ca acestea să fie importate de toate magazinele. A descoperit candelabrele înflorate din fier forjat pentru baie, înaintea tuturor „decoratorilor poponari” — cum îi numea ea în mod disprețuitor.

A avut traverse antice din alamă și storuri care se asortau cu tapetul și prosoape roz și roșii în băi, când rozul și roșul erau considerate o combinație avangardistă. Teama ei de normalitate ieșea la iveală, în mare parte, din felul în care se îmbrăca. După ce noi patru am crescut, ea și taică-meu au făcut multe călătorii de afaceri, iar ea a

indusnat de peste tot accesorii ciudate. Purta pijamale chi-
mecești de mătase la teatru, inele din Bali pentru degete-
le de la picioare când era încălțată cu sandale, și mici Bud-
dha din jad montați drept cercei atârnați. Ducea cu ea
o umbrelă din hârtie de orez tratată cu ulei când ploua și
avea pantaloni de toreador făcuți din țesături miniatura-
le japoneze. La un moment dat, în adolescența mea,
mi-am dat seama că ea părea mai degrabă ciudată și urâ-
tă decât comună și drăguță. Și adeseori reușea. Era o fe-
meie înaltă și slabă ca un băț, cu pomeți proeminenți și
păr lung și roșu, iar coafurile ei ridicate și machiajul ex-
cesiv îi dădeau un aspect de Charles Addamsy. Normal,
eu tânjeam după o mamă blondă platinată și îmbrăcată
în vizon care juca bridge sau, cel puțin, după o brunetă
voluptuoasă din Asociația pentru Părinți și Profesori, cu
ochelari alungiți și pantofi de la Crucea Roșie.

— Nu ai putea, te rog, să porți *altceva*? am stăruit eu
când ea era îmbrăcată pentru Ziua Părinților în pantalo-
nii de toreador din tapiserie japoneză, un pulover roz
Pucci și un serape mexican.

(Memoria mea trebuie că exagerează — însă vă faceți,
cred, o idee generală.) Eram în clasa a șaptea, și în cul-
mea pasiunii mele pentru chestiile obișnuite.

— Ce nu e în regulă cu ceea ce port?

Ce nu era în neregulă cu asta! M-am retras înapoi în
dulapul ei imens, căutând în zadar ceva obișnuit. (Un
șarț! O rochie de casă! Un set din lână de angora! Ceva
care să se potrivească cu o mamă dintr-o reclamă la Betty
Crocker, cu o Mamă cu literă mare.) Dulapul puțea a Joy

și a naftalină. Erau pelerine din catifea, boa din pene, pantaloni din piele întoarsă, caftane aztece din bumbac, kimonouri japoneze din mătase și nădragi irlandezi din tweed, însă absolut nimic care să semene cu un set din lână de angora.

— Aș vrea doar să porți ceva mai simplu, am zis cu timiditate, ceva la care oamenii să nu se zgâiască.

M-a săgetat cu privirea și s-a retras la înălțimea ei de un metru șaptezeci și șapte.

— Ți-e rușine cu propria ta mamă? Pentru că dacă îți e, Isadora, îmi pare rău pentru tine. Chiar îmi pare. Nu e nimic bun în a fi obișnuit. Oamenii nu te respectă pentru asta. În ultimă instanță, oamenii *fug după* oamenii care sunt diferiți, care au încredere în *propriul* gust, care nu se duc împreună cu gloata. O să vezi asta. Nu câștigi nimic cedând presiunilor vulgarității de grup...

Și am plecat la școală într-un taxi lăsând dăre de Joy, și cu ciucuri mexicani fâlfâind, la figurat, în vânt.

Când mă gândesc la toată energia, la toată agresiunea artistică prost plasată pe care maică-mea și le-a canalizat în pasiunea ei pentru haine ciudate și noi scheme de decorațiuni interioare, îmi doresc ca ea să fi fost o artistă de succes. Trei generații de artiști frustrați: bunicul meu trăgându-le-o modelelor și injurându-l pe Picasso și pictând cu încăpățănare în stilul lui Rembrandt, maică-mea renunțând la poezie și pictură pentru haine artistice și re-tapisare obligatorie, soră-mea, Randy, tratând sarcina de parcă aceasta ar fi fost o nouă formă de artă pe care ea o inventase (și Lalah și Chloe urmând-o ca niște discipoli).

Nu e nimic mai înfiorător decât un artist ratat. Energia rămâne, însă, neavând unde să se reverse, explodează în interior într-o mare bășină neagră de furie care afumă toate ferestrele interioare ale sufletului. Deși adeseori artiștii de succes sunt groaznici, nu e nimic mai crud sau mai zadarnic decât un artist ratat. Bunicul meu, după cum am spus, obișnuia să picteze peste pânzele maică-mii în loc să-și cumpere pânze noi. Ea a dat-o pe poezie pentru un timp, ca să scape de el, însă apoi l-a întâlnit pe taică-meu, care era compozitor și care i-a furat imaginile ca să le folosească în versuri. Artiștii sunt groaznici.

— Niciodată, da' niciodată să nu te încurci cu un bărbat care vrea să fie artist, obișnuia să spună maică-mea, care știa.

O altă informație interesantă e că atât maică-mea, cât și bunicu-meu, au un fel de a respinge eforturile cuiva care pare să se distreze lucrând la ceva sau având un oarecare succes în acel ceva. Există, de exemplu, un romanțier destul de bun (al cărui nume nu îl voi pomeni), care se întâmplă să fie prieten cu părinții mei. A scris patru romane, niciunul care să se distingă prin stil, niciunul dintre ele bestseller și niciunul care să fi câștigat vreun premiu, însă cu toate astea, pare foarte mulțumit de el și pare să-i facă plăcere statutul de înțelept prezent în permanență la cocktailuri și de scriitor în rezidență la vreun colegiu gimnazial din New Jersey al cărui nume îmi scapă. Poate că lui chiar îi place să scrie. Unor persoane ciudate chiar le place.

— Nu știu de unde le scoate, va spune maică-mea, e un scriitor atât de obișnuit. Nu e prost, nu e prostul ni-mănuși... (Maică-mea nu numește niciodată oamenii „inteligenti”; „nu e prost” e tot ce poate da ea mai mult)... Însă cărțile lui sunt atât de obișnuite... și niciuna dintre ele încă nu a făcut cu adevărat bani ...

Și de-aici începe distracția! Pentru că, în vreme ce maică-mea *pretinde* că respectă originalitatea mai presus de toate, ceea ce ea respectă cu adevărat sunt banii și premiile. Mai mult decât atât, face aluzie la asta în toate remarcile ei în legătură cu alți artiști, încât pare zadarnic ca ei să persevereze doar ca să culeagă recompensele neînsemnate pe care le obțin. Acum, dacă prietenul ei romancier ar fi câștigat un premiu Pulitzer sau un NBA — sau ar fi vândut o carte industriei cinematografice — asta ar fi fost ceva. Bineînțeles, ar fi minimalizat și acest lucru. Însă respectul ar fi scris pe toată fața ei. Pe de altă parte, a face cu umilință acest lucru nu înseamnă nimic pentru ea; descoperirile interioare, plăcerea muncii. Nimic. Cu o atitudine ca asta, nu mă mir că s-a orientat spre tapiserie.

Ref: interesul ei pentru a acapara. A pornit, cred, cu obișnuitul comunism Provincetown — Liga Studenților la Artă din vremea ei —, însă încetul cu încetul, deoarece bunăstarea și arterioscleroza au doborât-o (împreună, așa cum e adeseori cazul), s-a convertit la propria ei marcă de religie compusă două părți din Robert Ardrey și o parte din Konrad Lorenz.

Nu cred că Ardrey sau Lorenz a vrut să spună ceea ce ea a extras din numele lor: un fel de neo-Hobbesianism

în care se arată că viața e urâtă, rea, brutală și scurtă: dorința de statut, de bani și de putere e universală; teritorialitatea e indistinctivă; și egoismul, așadar, e legea cardinală a vieții. („Nu răstălmăci ceea ce spun, Isadora; chiar și ceea ce oamenii numesc altruism e egoism numit altfel.”)

Cum toate aceste lucruri au blocat orice cale de exprimare creativă și rebelă în ceea ce mă privește, e foarte clar:

1. Nu am putut să fiu hippy pentru că maică-mea deja se îmbrăca precum o hippy (în timp ce credea în teritorialitate și în caracterul universal al războiului).

2. Nu mă puteam revolta împotriva iudaismului pentru că nu aveam niciun fel de iudaism împotriva căruia să mă revolt.

3. Nu o puteam critica pe mama mea evreică pentru că problema era mai profundă decât evreimea sau mamele.

4. Nu puteam fi artistă pentru că exista amenințarea să se picteze peste opera mea.

5. Nu puteam fi poetă pentru că exista amenințarea să fiu tăiată de pe listă.

6. Nu puteam fi nimic altceva pentru că acel lucru era obișnuit.

7. Nu puteam fi comunistă pentru că fusese maică-mea.

8. Nu puteam fi rebelă (sau, măcar, o paria) căsătorindu-mă cu Bennett pentru că maică-mea ar crede că acest lucru nu e „în orice caz, obișnuit”.

Ce posibilități îmi rămâneau deschise? În ce colț înghețat puteam să-mi exprim ceea ce numeam, cu atâta

îngâmfare, viață? Mă simțeam mai degrabă ca acei copii ai căror părinți fumează iarbă și care ajung să fie înverșunați împotriva țigărilor cu iarbă. Puteam, probabil, să o pornesc prin Europa cu Adrian Goodlove și să nu mă mai întorc niciodată la New York.

Și totuși... am și o altă mamă. E înaltă și subțire, însă obraji ei sunt mai catifelati decât mugurii de salcie, și când îmi frec nasul de haina ei de blană când ne întoarcem acasă, simt că nu mi se poate întâmpla niciodată ceva rău. Ea mă învață numele florilor. Mă îmbrățișează și mă sărută după ce un bătaș de pe terenul de joacă (fiul unui psihiatru) îmi înhață tricicleta englezească nouă și îi dă drumul de pe un delușor direct în gardul terenului de joacă. Stă trează nopțile împreună cu mine ascultând compunerile pe care l-am scris pentru școală și crede că sunt cea mai mare scriitoare din istorie, cu toate că am doar opt ani. Râde la glumele mele de parcă aș fi Milton Berle, Groucho Marx și Irwin Corey la un loc. Mă ia pe mine, pe Randy, pe Lalah și pe Chloe să patinăm pe Central Park Lake cu zece din prietenele noastre, și, în timp ce toate celelalte mame stau acasă și joacă bridge și trimit menajerele ca să vină după copiii lor, ea leagă șireturile de la toate patinele (cu degete înghetate) și apoi își pune propriile patine și alunecă pe lac cu noi, arătându-ne locurile periculoase (gheață subțire), învățându-ne să facem opturi pe gheață, râzând, vorbind și înroșindu-se la față de la ger. Sunt atât de mândră de ea!

Randy și cu mine ne lăudăm la prietenele noastre că mama noastră (cu părul ei lung, care flutură în vânt, și

cu ochii ei mari și căprui) e atât de tânără, încât niciodată nu trebuie să se machieze. Nu e o babă senilă precum celelalte mame. Poartă pulovere pe gât și pantaloni de schi exact ca noi. Își poartă părul lung strâns cu o fundă de catifea exact ca noi. Și noi nici măcar nu-i spunem Mamă, pentru că e atât de plăcută. Nimeni nu e ca ea.

De ziua mea (pe 26 martie, zodia Berbecului, Ritualurile de Primăvară), mă trezesc și descopăr cum camera mea s-a transformat într-un umbrar cu flori. În jurul patului sunt vase cu narcise, iriși, anemone. Pe podea sunt grămezi de cadouri, împachetate în cele mai fanteziste hârtii de mătase și împodobite cu flori de hârtie. Sunt ouă de Paște, pictate manual de mama mea ca să arate ca ouăle Fabergé. Sunt cutii cu bomboane de ciocolată și jeleuri („pentru un an dulce”, zice ea, îmbrățișându-mă), și e întotdeauna o felicitare uriașă, pictată cu acuarele și care mă prezintă pe mine în toată splendoarea: cea mai frumoasă fetiță din lume, cu păr lung și blond, ochi albaștri și o mulțime de flori în brațe. Maică-mea mă flatează, mă idealizează — sau oare chiar așa mă vede ea? Sunt încântată și sunt în același timp derutată. Chiar sunt cea mai frumoasă fată din lume pentru ea, nu? Sau nu sunt? Iar surorile mele? Și cum rămâne cu felul în care țipă la mine, atât tare încât tavanul ar putea să se prăbușească?

Cealaltă mamă a mea nu țipă niciodată, și tot ce sunt li datorez ei. La treisprezece ani o urmez prin toate muzeele de artă ale Europei, și prin ochii ei văd furtunile lui Turner și cerul lui Tiepolo și căpițele de fân ale lui Monet și monumentul lui Rodin închinat lui Balzac și *Primavera*

lui Botticelli și *Madonna dintre stânci* a lui Da Vinci. La paisprezece ani primesc *Poemele adunate ale lui Edna St. Vincent Millay* de ziua mea, la cincisprezece ani e.e. cummings*, la șaisprezece ani William Butler Yeats, la șaptesprezece Emily Dickinson, și la optsprezece maică-mea și cu mine nu ne mai vorbim. Îmi face cunoștință cu Shaw, Colette, Orwell, Simone de Beauvoir. Dezbate cu furie marxismul împreună cu mine la cină. Îmi dă lecții de balet și de pian și bilete săptămânale la New York Philharmonic** (unde mă plictisesc și îmi petrec mult timp la toaletă aplicându-mi rujul lucios *Powder Pink* de la Revlon pe buzele mele de treisprezece ani).

Mă duc la Liga Studenților la Artă în fiecare sâmbătă și maică-mea îmi critică cu foarte mare conștiinciozitate desenele. Îmi păstorește cariera de parcă ar fi a ei: trebuie să învăț mai întâi mulaje și portrete în cărbune, apoi natură moartă în pasteluri, și, în cele din urmă, pictură în ulei. Când doresc să merg la Liceul de Muzică și Artă, maică-mea își face griji împreună cu mine în legătură cu portofoliul meu, mă duce la examen și mă liniștește, în timp ce eu îi recapitulez cu îngrijorare fiecare parte. Când mă decid că vreau să devin și medic și artistă, ea începe să-mi cumpere cărți de biologie. Când încep să scriu poezie, ea ascultă fiecare poem și îl laudă de parcă aș fi Yeats. Toate pălăvrăgelile mele adolescente sunt frumoase pentru ea. Toate schițele mele, felicitările, desenele, posteralele, picturile în ulei îi prevestesc un viitor mareț. Cu

* Eduard Estlin Cummings (1894–1962) — poet american.

** Filarmonica din New York.

siguranță nicio fată nu ar putea avea o mamă mai devotată, o mamă mai interesată ca ea să devină o persoană implinită, ca ea să devină, dacă dorește, o artistă. Atunci de ce sunt atât de furioasă pe ea? Și de ce mă face să mă simt ca o copie ștearsă la indigo a ei? Că n-am avut niciodată un singur gând al meu? Că nu am deloc libertate, independență, identitate?

Probabil sexul justifica furia mea. Probabil sexul a fost adevărata cutie a Pandorei. Maică-mea credea în dragostea liberă, în a dansa goală în Bois de Boulogne, în a dansa în insulele grecești, în a interpreta Ritualurile de Primăvară. Bineînțeles, nu a făcut nimic din toate acestea, totuși, de ce spunea că băieții nu or să mă respecte dacă nu „fac pe inaccessibila“? Că băieții nu or să alerge după mine „dacă îmi țin inima în palmă“, că băieții nu mă vor suna dacă „nu mă prețuiesc pe mine însămi“?

Sexul. Eram îngrozită de puterea înspăimântătoare pe care o avea asupra mea. Energia, excitarea, puterea de a mă face să mă simt complet nebună! Ce spuneți de asta? Cum să fac ca acest lucru să fie în concordanță cu „a face pe inaccessibila“?

Nu am avut niciodată curajul să o întreb pe maică-mea direct. Am simțit, în ciuda discuțiilor ei slobode, că dezaproba sexul, că era imposibil de pomenit. Deci m-am îndreptat către D.H. Lawrence și către *Love Without Fear*, și *Coming of Age in Samoa*. Margaret Mead nu era de prea mare ajutor. Ce aveam eu în comun cu toți acei sălbatici? (Multe, bineînțeles, însă la acel moment nu realizam acest lucru.) Eustace Chesser, M.D., era bun la toate acele de-

talii fascinante („Cum să te descurci în timpul actului sexual“, penetrare, preludiu, strălucirea de după actul sexual), însă nu părea să aibă multe de spus în legătură cu dilemele *mele* morale: cât „de departe“ să mergi? în interiorul sutienului sau pe dinafară? în interiorul pantalonilor sau pe dinafară? în interiorul gurii sau pe dinafară? când să înghiți, dacă se întâmpla vreodată. Era totul atât de complicat. Și părea și mai complicat pentru *femei*. În esență, cred, eram furioasă pe maică-mea pentru că nu mă învățase cum să fiu femeie, nu mă învățase cum să fac pace între foamea turbată pe care o simțeam în vulvă și foamea din capul meu.

Așa că am învățat despre *femei* de la bărbați. Le-am văzut prin ochii scriitorilor bărbați. Bineînțeles, nu mă gândeam la ei ca fiind scriitori *bărbați*. Mă gândeam la ei ca fiind *scriitori*, niște autorități, niște zei care știau, iar tu urma să ai încredere deplină în ei.

În mod normal mă încredeam în tot ce spuneau, chiar și atunci când acest lucru implica propria mea inferioritate. Am învățat ce era un orgasm de la D.H. Lawrence, deghizat în Doamna Chatterley. Am învățat de la el că toate femeile venerează „phallos“-ul — așa cum îl scria el, atât de bizar. Am învățat de la Shaw că femeile nu pot fi niciodată artiste; am învățat de la Dostoievski că nu au sentimente religioase; am învățat de la Swift și Pope că au *prea multe* sentimente religioase (și astfel nu pot fi niciodată destul de raționale); am învățat de la Faulkner că sunt mame-pământ și sunt una cu luna, valurile și recoltele; am învățat de la Freud că au superegouri deficitare

și sunt pentru totdeauna „incomplete” pentru că le lipsește singurul lucru pe care merită să-l ai pe lumea asta: un penis.

Însă ce aveau de-a face toate astea cu mine — care mergeam la școală, obțineam note mai bune decât băieții, pictam, scriam și îmi petreceam sâmbetele făcând nătură moartă la Liga Studenților la Artă și după-amiezile din timpul săptămânii editând ziarul liceului (ca editor de articole; editorul-șef nu fusese niciodată fată — totuși, nu ne-a trecut niciodată prin minte să punem în discuție acest lucru)? Ce aveau de-a face cu mine sau cu viața mea luna, valurile, faptul de a fi mama pământ și venerarea „phallos”-ului lawrentian?

Mi-am întâlnit primul „phallos” la treisprezece ani și zece luni pe canapeaua din camera de zi a părinților mei, tapitată cu mătase verde-avocado, în umbra verde-avocado a unui arbore de avocado, crescut de mama mea cu degete verde-avocado de la un sâmbure de avocado. „Phallos”-ul îi aparținea lui Steve Applebaum, elev în anul trei și care studia ca materie principală arta, în timp ce eu eram boboacă și studiam ca materie principală arta și avea cel mai memorabil și abstract model de vene albastre pe partea de dedesubt de un purpuriu-Kandinsky. Privind în retrospectivă, era un specimen remarcabil: circumcis, bineînțeles, și uriaș (ce înseamnă uriaș atunci când nu ai un sistem de referință?), și cu o viață impresionantă. De îndată ce își făcea cunoscută prezența lunguiață pe sub fermoarul strâmt al pantalonilor-pană ai lui Steve (ne sărutam pe gât și ne „pipăiam-mai-jos-de-talie”

cum zicea unul dintre noi atunci), își desfăcea încetișor fermoarul (ca să nu-l blocheze cu fermoarul?) și cu o mână (cealaltă era sub fusta mea și în sus către vagin) extrăgea chestia uriașă și purpurie dintre straturile boxerilor, ale cămășii albastre marca Brooks-Brothers, și prin șlițul rece, scânteietor și cu fermoar de metal. Apoi eu îmi înmuiam o mână în vaza cu trandafiri pe care mama mea iubitoare de flori o ținea întotdeauna pe masa de cafea din camera de zi, și cu mâna dreaptă înmuiată în apă și în mazăga de la tulpinile lor, începeam masturbarea ritmică a lui Steve. Cum o făceam, mai exact? Cu trei degete? Sau cu toată palma? Bănuiesc că trebuie să fi fost greu la început (cu toate că mai târziu am devenit expertă). El își azvârlea capul pe spate în extaz (însă unul controlat: taică-meu se uita la televizor în sufragerie) și își dea drumul pe cămașa Brooks-Brothers sau într-o batistă scoasă repede la iveală în acest scop. Tehnica am uitat-o, însă sentimentul rămâne. În parte, era reciprocitate (dinte pentru dinte, sau clitoris pentru dinte), însă era, de asemenea, și putere. Știam că ceea ce făceam îmi dădea un fel de putere specială asupra lui — una de care nu se puteau apropia pictatul sau scrisul. Și apoi, aveam și eu orgasm — poate nu ca Doamna Chatterley, însă era ceva.

Către sfârșitul idilei noastre, Steve (care atunci avea șaptesprezece ani, iar eu paisprezece) voia ca eu să i-o iau în gură.

— Chiar se face chestia asta?

— Sigur, zise el, cu cât de multă nonșalanță era în stare.

Se duse la rafturile de cărți ale părinților mei, căutându-l pe de Van de Velde (ascuns cu grijă după *Comorile artei din timpul Renașterii*). Însă era prea mult pentru mine. Nici măcar nu puteam pronunța acest lucru. Și de la chestia asta o să rămân gravidă? Sau poate refuzul meu avea ceva de-a face cu educația socială continuă pe care maică-mea mi-o inculca împreună cu Istoria Artei. Steve locuia în Bronx. Eu locuiam într-un duplex în Central Park West. Dacă aveam de gând să venerez un „phallos”, atunci nu avea să fie un phallos din Bronx. Poate unul din Sutton Place?

În cele din urmă, i-am spus la revedere lui Steve și m-am apucat de masturbare, post și poezie. Îmi tot spuneam că cel puțin masturbarea mă păstra pură.

Steve continuă să mă curteze cu sticlute de Chanel No. 5, discuri cu Frank Sinatra și citate scrise cu litere frumoase din poemele lui Yeats. Mă suna ori de câte ori se îmbăta sau la fiecare zi de naștere în următorii cinci ani. (Oare doar laba pe care i-o făceam eu îi inspira o asemenea loialitate?)

Însă între timp m-am căit pentru autoindulgență, trecând printr-un fel de convertire religioasă care includea infometarea (îmi interziceam până și apa), studierea *Siddhartha*-ei și pierderea a zece kilograme (și cu ele, și ciclul). M-am ales și cu o erupție acneică și am fost trimisă la primul meu dermatolog — o doamnă nemțoaică refugiată care mi-a zis o expresie memorabilă: „Bielea ezte oclida zulfledului” și care m-a trimis la primul din mulții mei psihiatri, un doctor mărunț al cărui nume era Schrift.

Dr. Schrift (exact același Dr. Schrift care zburase la Viena cu noi) era un discipol al lui Wilhelm Stekel și își înoda șireturile sub tocurile pantofilor. (Nu sunt sigură dacă nu făcea parte din metoda stekeliană.) Clădirea în care se afla apartamentul lui de pe Madison Avenue avea niște holuri foarte înguste și întunecate, ale căror pereți erau acoperiți cu aur, un tapet cu scoici în relief, așa cum ai găsi în baia unei case vechi din Larchmont. Așteptând liftul, obișnuiam să mă zgâiesc la tapet și să mă întreb dacă proprietarul făcuse o afacere bună la o lichidare de stocuri cu tapete pentru baie. Altfel, de ce să pui tapet cu scoici aurii și mici peștișori roz într-un hol?

Dr. Schrift avea două copii de Utrillo și una de Braque. (Era primul meu psihiatru, deci nu știam că acestea erau copiile standard aprobate de APA*.) Avea, de asemenea, și un birou danez modern (de asemenea aprobat de APA), și o canapea maronie Foamland cu o apărătoare obligatorie din plastic acolo unde stăteai cu picioarele și o pernă tare, trapezoidală, acoperită cu un șervet din hârtie, pe locul unde țineai capul.

El insista că acel cal pe care îl visam era tatăl meu. Aveam paisprezece ani și mă infometam cumplit drept pedeapsă că îl lăsasem pe Steve să îmi bage degetul în vagin pe canapeaua părinților mei acoperită cu tapiserie verde-avocado. El insista că sicriul pe care îl visam era măică-mea. Și care putea fi motivul pentru care mi se oprise ciclul? Un mister.

* American Psychiatric Association (engl.) – Asociația Psihiatrică Americană.

— Pentru că nu vreau să fiu femeie. Pentru că e prea derutant. Pentru că Shaw zice că nu poți fi și femeie și artistă. Să ai copii te epuizează, zice el. Iar eu vreau să fiu artistă. Asta e tot ce am vrut dintotdeauna.

Pentru că nu aș fi știut cum să o spun atunci, însă degetul lui Steve în vaginul meu era o senzație plăcută. În același timp, știam că acea senzație moale și umedă era dușmanul meu. Dacă îi cedam acelei senzații, aveam să-mi iau adio de la toate celelalte lucruri pe care le voiam.

— Trebuie să alegi, mi-am spus cu fermitate la paisprezece ani.

Du-te la mănăstire. Deci, ca toate măicuțele bune, mă masturbam.

— Mă țin departe de puterea bărbaților, gândeam, băgându-mi două degete adânc în fiecare noapte.

Dr. Schrift nu înțelegea.

— Agșteță ză vii vemeie, șuiera el de după canapea.

Însă la paisprezece ani, tot ce vedeam erau dezavantajele faptului de a fi femeie. Tânjeam să am orgasme ca Doamna Chatterley. De ce luna nu devenea palidă și de ce talazurile nu înghițeau suprafața pământului? Unde era pădurarul meu? Tot ce vedeam era înșelătoria de a fi femeie.

Hoinăream prin Muzeul de Artă Metropolitan căutând o femeie artist care să-mi arate calea. Mary Cassatt? Berthe Morisot? De ce atâtea femei artiste care renunțaseră să aibă copii nu pictau nimic altceva în afară de mame și copii? Era fără speranță. Dacă erai femeie și erai talentată, viața era o capcană, indiferent ce drum apucaai.

Erica Jong

TEAMA DE ZBOR

Fie te înecai în viața domestică (și aveai fantezii Walter Mittyish ca să scapi), fie tânjeai după viața domestică în toată arta pe care o făceai. Nu puteai scăpa niciodată de faptul de a fi femeie. Aveai acest antagonism în sânge.

Nici mama mea cea bună și nici mama mea cea rea nu mă puteau ajuta în această dilemă. Mama mea cea rea îmi spunea că ar fi fost o artistă celebră dacă n-aș fi fost eu, iar mama mea cea bună mă adora și nu ar fi renunțat la mine pentru nimic în lume. Ceea ce am învățat de la ea am învățat prin exemplu, nu prin povețe. Și lecția a fost clară: să fii femeie însemna să fii hărțuită, frustrată și întotdeauna mânioasă. Însemna să fii sfâșiată între două părți ireconciliabile.

— Poate o să faci un lucru mai bun decât am făcut eu, zicea mama mea cea bună. Poate le vei face pe amândouă. Însă în ceea ce mă privește, eu nu am putut niciodată.

CASA LUI FREUD

E, într-adevăr, o idee moartă din fașă să le trimiți pe femei la lupta pentru existență la fel ca pe bărbați. Dacă, de exemplu, mi-aș închipui-o pe fetița mea dulce și delicată drept o competitoră, aș sfârși prin a-i spune, așa cum am făcut-o acum șaptesprezece luni, că o iubesc și că o implor să se retragă din competiție și să se implice într-o activitate calmă și necompetitivă din sânul căminului nostru.

— Sigmund Freud

Adrian ne lăsă la hotel fără un cuvânt, plecă în trombă în Triumph-ul lui și se pierdu în depărtare. Am urcat în cameră ca să spălăm păcatele nopții anterioare. Și, din moment ce Bennett nu voia să participe la nicio întâlnire din acea după-amiază, ne-am hotărât să ne plimbăm împreună în direcția casei lui Freud. Plănuiserăm acea excursie înainte ca Adrian să fi

apărut în peisaj, însă, într-un fel, ideea se pierduse în nebunia iscată.

Viena era frumoasă în acea dimineată. Arșița nu cuprinsese încă orașul, ci era o vreme însoțită, cu un cer albastru, și peste tot erau oameni în ținute oficiale ce se grăbeau spre birouri, cu servietele în mâini (și în care, probabil, nu aveau nimic altceva mai oficial în afara ziarelor și a prânzului). Ne-am plimbat prin Volksgarten și am admirat trandafirii și straturile îngrijite de flori. Am făcut comentarii asupra inevitabilei profanări a acelor straturi de flori, dacă s-ar fi aflat la New York. Ne-am exprimat dezaprobarea în legătură cu vandalismul din New York în opoziție cu virtuțile pașnice ale orașelor germanice. Am avut conversația noastră obișnuită despre civilizație și reprimare versus impuls și trecere la acțiune. Pentru un scurt timp, între noi a fost acea solidaritate tăcută pe care Adrian o numise „plictiseală maritală”. Nu avea dreptate în privința asta. Din moment ce el era un lup singuratic, nu înțelegea ce înseamnă a fi o pereche și vedea căsătoria doar ca pe ceva plictisitor. Ceea ce îi lipsea lui era acel instinct special de cuplu care face ca doi oameni să fie împreună, să umple locurile goale din sufletul fiecăruia și să se simtă mai puternici datorită acestui lucru. A fi un cuplu nu are de-a face întotdeauna cu sexul; vezi lucrul acesta și la prieteni care stau împreună sau la homosexualii în vârstă, căsătoriți de mult timp, și care foarte rar și-o mai trag, îl vezi și în unele căsnici. Doi oameni sprijinindu-se unul pe altul ca niște propele. Doi oameni depinzând unul de altul, cocoloșindu-se

unul pe altul și apărându-se unul pe altul de lumea de afară. Uneori merita toate dezavantajele căsniciei doar ca să ai acest lucru: un prieten într-o lume indiferentă.

Bennett și cu mine eram braț la braț și mergeam către casa lui Freud. Era înțelegerea noastră tacită de a nu poameni de noaptea anterioară. Noaptea anterioară putea foarte bine să fi fost un vis, iar acum, că eram din nou împreună în lumina soarelui, visul se risipise precum ceața dimineții.

Urcarăm treptele cabinetului de consultații al lui Freud ca doi pacienți veniți pentru o ședință de terapie de cuplu.

M-am simțit întotdeauna legată de altarele culturale: casa unde Keats a murit la Roma, casa unde a locuit în Hampstead, locul de naștere al lui Mozart de la Salzburg, grotta lui Alexander Pope, casa lui Rembrandt din ghetoul din Amsterdam, vila lui Wagner de pe malul lacului Lucerne, apartamentul sărăcăcios de două camere al lui Beethoven din Viena... Orice loc unde se născuse, trăise, lucrase, mâncase, trăsese vânturi, își împrăștiase sămânța, iubise sau murise un geniu era sacru pentru mine. La fel de sacru ca Oracolul din Delphi sau Parthenonul. Mai sacru, de fapt, pentru că minunea vieții de zi cu zi mă fascinează chiar mai mult decât minunea marilor altare și temple. Acel Beethoven putea scrie o astfel de muzică în timp ce trăia în două camere amărâte din Viena — acesta era un miracol. Mă uitasem cu venerație la toate artefactele lui lumești — și cu cât erau mai lumești, cu atât mai bine: la solnița lui mătuită, la ceasul ieftin, la caietul jerpelit de cheltuieli. Tocmai normalitatea nevoilor lui mă

liniștea și mă făcea să sper. Adulmecam prin casele acestor mari personalități ca un copoi, încercând să simt mirosul geniului. Undeva între baie și dormitor, undeva între mâncatul unui ou și făcutul nevoilor, muza cobora. Ea nu apare de obicei acolo unde din pricina noțiunilor tale banale de Hollywood, te-ai aștepta să fie: într-un apus minunat peste Ischia, în valurile înspumate din Big Sur, pe un vârf de munte în Delphi (chiar între buricul pământului și locul unde Oedip și-a omorât tatăl) — ci vine dând din aripi în timp ce tu cureți ceapă, mănânci o vânată sau pui pe fundul găleții de gunoi secțiuni de recenzii din *The New York Times*. Cei mai interesanți scriitori moderni știu asta. Leopold Bloom prăjește rinichi, își face nevoile și face considerații asupra universului. Ponge vede sufletul omului într-o stridie (la fel cum Blake l-a văzut într-o floare sălbatică). Plath se taie la deget și experimentează revelația. Însă Hollywood-ul insistă în a-și imagina artistul ca pe un idol de matineu cu ochi visători și cu pampionul fâlfâind în vânt, cu o muzică de Dimitri Tiomkin în fundal și un apus de un portocaliu violent deasupra capului — și, într-o oarecare măsură, cu toții (chiar și aceia dintre noi care ar trebui să știe mai bine) încearcă să trăiască în conformitate cu această imagine. Eram, pe scurt, încă tentată să fug cu Adrian. Iar Bennett, simțind asta, mă împingea către casa lui Freud de pe Berggasse, la numărul 19, pentru a încerca (încă o dată) să mă aducă în simțiri.

Eram de acord cu Bennett că Freud fusese un geniu intuitiv, însă nu eram de acord cu doctrina psihanalitică a

infaibilității sale: geniile sunt întotdeauna failibile; altfel ar fi zei. Și oricum, cine vrea perfecțiunea? Sau consistența? După ce treci de adolescență, de Herman Hesse, de Kahlil Gibran și după ce ai crezut cu convingere în răul transcendental al părinților tăi — nici n-ar mai trebui să vrei consistență. Însă vai, atât de mulți dintre noi vor asta. Și sunt gata să ne distrugă viețile pentru că le lipsește. Cum e cazul meu.

Deci ne plimbam prin casa lui Freud în căutarea revelației. Cred că aproape ne așteptam să-l vedem pe Montgomery Cliff îmbrăcat ca Freud și având o barbă ca a lui, și explorând ungherele propriei sale conștiințe întunecate și reci. Ceea ce vedeam, de fapt, era dezamăgitor. Majoritatea pieselor de mobilier pleaseră la Hampstead împreună cu Freud, iar acum aparțineau fiicei sale. Muzeul Freud din Viena trebuise să se mulțumească cu fotografii și camere generos de goale. Freud trăise aici aproape o jumătate de secol, însă nu rămăsese nimic din mirosul lui — doar niște fotografii și o cameră de așteptare reconstituită cu mobilierul încărcat al perioadei respective.

Era și o fotografie a faimoasei camere de consultații cu canapeaua pentru pacienți acoperită cu o cuvertură orientală, cu figurinele sale egiptene și chinezești, și cu fragmente de sculpturi antice, însă adevărata cameră de consultații dispăruse, împreună cu o întreagă eră, în 1938. Ce ciudat, într-un fel, să pretinzi că Freud nu fusese nicio dată expatriat sau că, datorită câtorva fotografii îngălbenite, o lume ar putea fi recreată. Mi-a amintit de excursia la Dachau: crematoriile dărâmate și copii nemți cu

părul precum călții fugind, râzând și participând la picnicuri pe gazonul proaspăt semănat.

— Nu poți judeca o țară după doar doisprezece ani, obișnuiau să-mi spună la Heidelberg.

Așa că ne-am zgăit la camerele ciudat de sterile, la bunurile personale abandonate din viața lui Freud: diploma medicală, livretul militar, solicitarea unui post de profesor asistent, un contract cu unul din editorii săi, lista de publicații atașată la o solicitare pentru promovare. Apoi am examinat fotografiile: Freud, cu trabucul în mână, cu primul cerc psihanalitic, Freud cu nepotul, Freud cu Anna Freud, Freud înainte de moarte, sprijinindu-se de brațul soției sale la Londra, tânărul Ernest Jones pozând din profilul său de vedetă, Sandor Ferenczi privind poruncitor spre lume, circa 1913, Karl Abraham cu manierele lui blajine arătând ca un blajin, Hanns Sachs semănând cu *Robert Morley, und so weiter**. Artefactele erau prezente, însă spiritul inițiativei lipsea. Am mărșăluit ascultători de la o vitrină la alta, întrebându-ne în legătură cu propria noastră poveste tulbure, care încă se scria.

Am luat un prânz liniștit împreună și am încercat din nou să reparăm stricăciunile serii precedente. Mi-am jurat că nu o să-l mai revăd pe Adrian. Bennett și cu mine ne tratam unul pe altul cu foarte mare considerație. Aveam grijă să nu discutăm nimic important. În schimb, vorbeam anecdotic despre Freud. Potrivit lui Ernest Jones, era un slab judecător al caracterului, un

* (Ca german. în orig.) și așa mai departe.

slab *Menschenkenner**. Adeseori, această trăsătură — o anumită naivitate în legătură cu oamenii — însoțea geniul. Freud putea penetra secretele viselor, însă putea, de asemenea, să cadă în plasa vreunui escroc ordinar. Putea inventa psihanaliza, însă își puna în mod inevitabil toată încrederea în oameni care îl trădau. Era, de asemenea, foarte indiscret. Adeseori dezvăluia confidențe care îi fuseseră încredințate tocmai cu condiția să păstreze tăcerea asupra lor.

Brusc ne-am dat seama că vorbeam din nou despre noi. Nu exista un subiect de discuție suficient de neutru în acea după-amiază. Totul se întorcea la noi.

După prânz, ne-am dus la Hofburg încă o dată ca să ascultăm o prelegere despre psihologia artiștilor. Această lucrare îi analiza postum pe Leonardo, Beethoven, Coleridge, Wordsworth, Shakespeare, Donne, Virginia Woolf și o artistă necunoscută și nenumită care fusese tratată de psihoterapeut. Toate dovezile lui îmi demonstă în mod covârșitor că artiștii erau, ca grup, slabi, dependenți, copilăroși, naivi, masochiști, narcisici, slabi judecători ai caracterului uman și cufundați fără speranță în conflicte de tip oedipian. Datorită sensibilității lor extreme din copilărie și a nevoii peste medie de a fi cocoloșiți, se simțeau întotdeauna privați de afecțiune indiferent de cât de multă primiseră, de fapt. Ca adulți, erau blestemați să caute mame peste tot, și negăsindu-le, căutau să-și inventeze propriile mame ideale prin meșteșugul operei lor. Căutau să-și refacă propriile povești într-o imagine idealizată —

* (In germ. în orig.) Cunoscător al naturii umane.

chiar și atunci când această idealizare apărea mai degrabă ca o brutalizare, decât ca o idealizare. Pe scurt, răul transcendent al niciunei familii nu era atât de mare precum cel imaginat de romancierul (sau poetul) autobiografic modern că ar fi caracterizat familia lui. Să jupoi familia cuiva era în ultimă instanță același lucru cu a o idealiza. Asta arăta cât de ancorată era acea persoană în trecut.

Prin faimă, artistul căuta să compenseze sentimentul timpuriu al privării de afecțiune. Însă nu funcționa cu adevărat niciodată. Să fii iubit de lume nu e un substitut pentru a fi iubit de o persoană în copilărie, și în afară de asta lumea e o amantă înșelătoare. Deci și faima era o deziluzie. Mulți artiști se îndreptaseră din disperare către opiu, alcool, poftă homosexuale, poftă heterosexuale, fervoare religioasă, moralizare politică, suicid și alte paliative. Însă nici acestea nu funcționau cu adevărat niciodată. Cu excepția suicidului — care funcționa întotdeauna, într-un fel. În acel moment mi-am amintit de o epigramă de Antonio Porchia pe care psihoterapeutul respectiv nu avusese destulă prezență de spirit pentru a-l cita:

Cred că sufletul e alcătuit din suferințele sale
pentru că sufletul care își vindecă suferințele moare.

Deci la fel și cu artiștii. Erau atât de mulți în felul acesta. Pe toată durata descrierii slăbiciunii, dependenței, naivității artistului, Bennett m-a strâns de mână și mi-a aruncat priviri cu subînțeles. Hai la Tati. Am înțeles tot. Cât de mult tânjeam să mă duc la Tati! Însă tânjeam și să fiu liberă!

— Libertatea e o iluzie, ar fi spus Bennett (fiind și el o dată de acord cu B.F. Skinner) și, oarecum, aș fi fost și eu de acord.

Sănătate psihică, moderație, străduință, stabilitate... Și eu credeam în ele. Însă ce era cu cealaltă voce din interiorul meu care mă tot îndemna către sexul fără opreliști, și către mașini rapide și către săruturi umede și nesfârșite și către aventuri pline de pericol? Ce era cu cealaltă voce care îmi tot striga *lașă!* și mă tot presa să iau hotărâri definitive, să înghit otrava dintr-o singură înghițitură în loc de a o înghiți picătură cu picătură, să cobor până la limita fri-cii mele și să văd dacă mă puteam trage îndărăt?

Era o voce oare? Sau era un ghiont? Ceva chiar mai primitiv decât vorbirea. Un fel de ghiont în stomac pe care îl poreclisem „ghiontul de poște”. Era ca și cum stomacul meu se vedea drept inimă. Și indiferent cum îl umpleam — cu bărbați, cu cărți, cu mâncare, cu turtă dulce în formă de bărbați și cu poeme în formă de bărbați și cu bărbați în formă de poeme — refuza să se potolească. De neumplut — așa era. Nimfomania creierului. Foamea inimii.

Ce era acest ghiont din interiorul meu? O tobă? Sau o întreagă secțiune de percuție? Era aer într-o piele întinsă? Era o iluzie auditivă? Era poate o broască? Nu cumva țopăia un prinț? Nu doar își imagina că *era* un prinț? Oare eram blestemată să îmi fie foame toată viața?

La sfârșitul prelegerii despre artiști, am aplaudat cu toții din scaunele noastre șubrede cu spătare aurite, ne-am ridicat politicoși în picioare și am căscat.

— Trebuie să obțin o copie a acestei lucrări, i-am spus lui Bennett.

— Nu ai nevoie de ea, zise el. E povestea vieții tale.

E posibil să fi neglijat să relatez un alt aspect al prelegerii despre artiști (al cărei autor, după câte îmi amintesc, era un anume dr. Koenigsberger). Acest aspect privea viața amoroasă a artistului, în special tendința artiștilor să se dedice (cu o considerabilă ferocitate) unor „subiecți amoroși” destul de nepotriviți și să-i idealizeze cu sălbăticie ca pe părinții idealizați pe care credeau că nu i-au avut niciodată. Acest „subiect amoros” nepotrivit era în principal o proiecție a artistului îndrăgostit“. De fapt, obiectul pasiunii era adeseori unul destul de obișnuit în ochii altora. Însă pentru artistul îndrăgostit, persoana iubită devenea mama, tatăl, muza, întruchiparea perfecțiunii. Uneori întruchiparea perfecțiunii diabolice sau a perfecțiunii răului, însă întotdeauna o zeităte de un anumit fel, întotdeauna omnipotentă.

Care era scopul creativ al acestor pasiuni, voia să știe dr. Koenigsberger. Ne-am plecat capetele înainte, așteptând cu nerăbdare răspunsul. Prin recrearea calității pasiunii oedipiene, artistul putea recrea „povestea lui de dragoste familială”, recreând astfel lumea idealizată a copilăriei. Pasiunile numeroase și adeseori foarte schimbătoare ale artiștilor erau desemnate să păstreze iluzia vie. O pasiune sexuală nouă și puternică era aproximarea cea mai exactă pe care o avea cineva în viața adultă, a pasiunii copilului mic pentru părintele de sex opus.

Bennett zâmbi tot timpul, de-a lungul acestei părți a prelegerii. Eu m-am bosumflat.

Dante și Beatrice. Scott și Zelda. Humbert și Lolita. Simone de Beauvoir și Sartre. King Kong și Faye Wray. Yeats și Maud Gonne. Shakespeare și Doamna Întunecată. Shakespeare și Dl W.H. Allen Ginsberg și Peter Orlovsky. Sylvia Plath și Violatorul Fioros. Keats și Fanny Brawne. Byron și Augusta. Dodgson și Alice. D.H. Lawrence și Frieda. Aschenbach și Tadzio. Robert Graves și Zeița Albă. Schumann și Clara. Chopin și George Sand. Auden și Kallmann. Hopkins și Duhul Sfânt. Borges și mama lui. Eu și Adrian?

La ora patru în acea după-amiază, subiectul meu idealizat reapăru pentru a prezida o întâlnire într-una din sălile de conferință în stil baroc. Acesta avea să fie ultimul eveniment înainte de sfârșit. Dimineața următoare, Anna Freud și Grupul ei Faimos urma să încerce pe podium să facă un rezumat pentru presă, pentru participanți, pentru cei slabi, cei șchiopi și cei orbi. Apoi, kongresul avea să se termine, iar noi urma să plecăm. Însă cine va pleca și cu cine? Bennett cu mine? Adrian cu mine? Sau toți trei împreună? Dum-dum-dum... Trei psihanalizați într-o oală?

Întâlnirea prezidată de Adrian se referea la propuneri pentru următorul congres și era, în mare parte, plictisitoare. Însă eu nici măcar nu încercam să ascult. Mă uitam la Bennett și la Adrian și încercam să aleg. Eram într-o stare așa de mare de agitație, încât după trei minute a trebuit să mă ridic și să ies pe holurile clădirii de una singură. Și,

noroc chior, am dat peste psihoterapeutul meu neamț, dr. Happe. Il îmbrățișa pe Erik Erikson după ceea ce părea a fi o pălăvrăgeală prietenească. M-a salutat și m-a întrebat dacă voiam să stau de vorbă cu el câteva clipe.

Am fost de acord.

Profesorul-doctor în medicină Gunther Happe e un bărbat înalt, subțire, cu nasul coroiat și cu o mulțime de păr alb și ondulat. E un fel de celebritate în Germania, unde apare frecvent la televizor, scrie articole pentru reviste de succes și e cunoscut drept un dușman înrăit al neonazismului. E unul din acei nemți radicali și apăsați de vină care și-au petrecut perioada nazistă în exil la Londra, însă s-au întors mai târziu pentru a încerca să salveze Germania de bestialitatea totală. E genul de neamț despre care nu auzi niciodată: mucalit, modest, critic la adresa Germaniei. Citește *The New Yorker* și trimite bani Viet Cong-ului. Pronunță „cred“ — „gret“ și „afacere“ — „afaciere“, dar, cu toate astea, nu e un neamț care citește reviste comice.

Când am început să frecventez biroul lui din Heidelberg, prost încălzit și cu tavan înalt, și să mă întind pe canapea de patru ori pe săptămână, aveam douăzeci și patru de ani și eram într-o panică totală. Îmi era teamă să merg cu tramvaiul, teamă să scriu scrisori, teamă să apucvinte pe hârtie. De-abia dacă îmi venea să cred că publicasem câteva poeme și obținusem o diplomă, un master în artă, cu tot felul de distincții. Cu toate că prietenii mele mă invidiau pentru că păream întotdeauna atât de plină de veselie și de încredere, eram în secret îngrozită, practic, de tot. Obișnuiam să caut în toate dialogurile

înainte de a rămâne singură noaptea. Și chiar și atunci, tot nu puteam să dorm. Obişnuiam să stau trează nopțile întrebându-mă dacă îl înnebuneam și pe al doilea soț — sau dacă doar *mi se părea*.

Una din cele mai ingenioase autotorturi era felul în care scriam scrisorile. Sau mai degrabă, cum nu reuşeam să le scriu, mai ales pe cele referitoare la activitatea mea. Dacă (aşa cum s-a întâmplat o dată sau de două ori) vreun editor sau agent îmi scria cerându-mi să vadă nişte poeme, răspunsul meu era disperarea absolută. Ce să spun? Cum puteam răspunde unei solicitări atât de dificile? Cum puteam formula scrisoarea?

Una din aceste solicitări a zăcut într-un sertar doi ani în timp ce eu deliberam. Am încercat să scriu diverse ciorne. „Dragă Doamnă Jones“, începeam. Însă exprimarea era prea infatuată? Probabil ar trebui să spun „Doamnă Jones“; partea cu „dragă“ ar putea fi văzută ca și cum m-aş vâri pe sub pielea ei. Și dacă nu puneam niciun titlu? Dacă, pur și simplu treceam la subiect? Nu. Chestia asta era prea rigidă.

Dacă aveam atât de multe dificultăți în legătură cu formula de început a scrisorii, vă puteți imagina prin ce agonii treceam cu textul.

Vă mulțumesc pentru scrisoarea amabilă prin care îmi cereți să vă înaintez materialul. Totuși...

Complet greșit! Era o exprimare prea servilă. Scrisoarea ei nu era „amabilă“ și de ce ar trebui eu să mă gudur

pe lângă ea, mulțumindu-i? Era mai bine să fiu increzătoare în mine și hotărâtă:

Eu tocmai am primit scrisoarea dumneavoastră prin care îmi cereți să vă trimit poemele pentru apreciere...

Exprimare prea egoistă! (Am mototolit încă o foaie de hârtie.) Niciodată, citisem mai demult, să nu începi o scrisoare cu pronumele personal. Și, în afară de asta, cum aș putea spune că „tocmai primisem” scrisoarea ei când o aveam de un an? Încearcă din nou.

Scrisoarea dumneavoastră din 12 noiembrie 1967 mi-a rămas în minte de mult timp. Îmi pare rău că sunt o corespondentă atât de leneșă, însă...

Prea personală. Oare voia să-i plângi pe umăr în legătură cu problemele tale nevrotice referitoare la scrisoarea scrisorilor? Oare îi păsa?

În cele din urmă, doi ani mai târziu, după multe alte încercări, am făcut o ciornă a unei scrisori dezgustător de umilă, sfioasă și în care îmi ceream iertare către editoarea în chestiune, am rupt-o de zece ori înainte de a o duce la poștă, am rebătut-o la mașină de unsprezece ori, am rebătut la mașină poemele de cincisprezece ori (trebuiau să fie imprimare perfect, o singură greșeală de dactilografare și aruncam toată pagina — și nu am învățat niciodată să bat la mașină) și am trimis nenorocitul de plic galben la New York. Ca răspuns, am primit o scrisoare chiar călduroasă (pe care nici măcar paranoia mea nu a putut-o

interpreta greșit), o înștiințare de acceptare și un cec. Cât de mult credeți că mi-ar fi luat să pregătesc următoarea scrisoare dacă aș fi primit un refuz?

Aceasta era creatura uluitor de încrezătoare în sine care a început tratamentul cu dr. Happe, la Heidelberg. Încetul cu încetul, am învățat să stau liniștită la biroul meu suficient de mult timp pentru a putea lucra. Încetul cu încetul, am învățat să trimit manuscrise și să scriu scrisori. Mă simteam ca victima unui atac cerebral care învață caligrafia din nou, iar dr. Happe era îndrumătorul meu. Era blând, răbdător și amuzant. M-a învățat să încetez să mă urăsc. Era un psihanalist atipic, la fel cum era un neamț atipic. *Eu* eram cea care continuam să spun lucruri idioate cum ar fi:

— Ei bine, aș putea foarte bine să renunț la prostia asta cu scrisul și, pur și simplu, să fac un copil.

Iar el era cel care întotdeauna scotea în evidență falsitatea unei astfel de „soluții“.

Nu îl văzusem de doi ani și jumătate, însă îi trimisese prima carte de poeme, iar el îmi scrisese despre ea.

— Degi, zise el, la fel ca neamțul care, de fapt, nu era, din cărțile comice, văd că nu mai ai probleme cu scrierea scrisorilor...

— Nu, însă am cu siguranță alte multe probleme...

Și i-am spus dintr-o suflare întreaga poveste confuză a ceea ce se întâmplase de când sosiserăm la Viena. Nu avea de gând să mi-o interpreteze, îmi zise. Voia doar să-mi reamintească ceea ce îmi spusese de multe ori înainte:

— Nu ești secretară: ești poetă. Ce te face să crezi că viața ta o să fie necomplicată? Ce te face să crezi că poți

evita toate conflictele? Ce te face să crezi că poți evita durerea? Sau pasiunea? E ceva ce trebuie spus despre pasiune. Nu poți niciodată să-ți dai voie să te ierți?

— Se pare că nu. Necazul e că sunt, într-adevăr, o puritană în adâncul inimii. Toți pornografii sunt puritani.

— Tu cu siguranță nu ești o pornografă, zise el.

— Nu, însă a sunat bine. Mi-au plăcut cei doi *p*. Aliterația.

Dr. Happe zâmbi. Oare cunoștea cuvântul „aliterație“? m-am întrebat. Mi-am amintit cum obișnuiam să îl întreb întotdeauna dacă îmi înțelegea engleza. Poate că timp de doi ani și jumătate nu înțelesese nimic.

— *Ești o puritană, îmi zise, și una de cea mai rea speță. Faci ce-ți place, însă te simți atât de vinovată, încât nu te bucuri. Care e, de fapt, rostul?*

În timpul exilului său la Londra, Happe deprinsese niște englezisme. Mi-am amintit că îi plăcea foarte tare expresia „de fapt“.

— Asta e ceea ce vreau să știu, am zis.

— Însă cel mai rău e felul în care insiști întotdeauna în a-ți normaliza viața. Chiar și dacă ești psihanalizată, viața nu poate fi simplă. De ce te aștepti să fie simplă? Poate acest bărbat e parte din ea. Însă de ce trebuie să arunci totul, înainte de a-ți acorda timp să decizi? Nu poți aștepta să vezi ce se întâmplă mai târziu?

— Aș putea aștepta dacă aș fi precaută, însă îmi e teamă că am avut întotdeauna probleme cu precauția.

— Cu excepția scrierii scrisorilor, zise el. Acolo ai fost întotdeauna foarte precaută.

— Nu mai sunt, am spus.

Apoi lumea a început să iasă de la conferințe, și ne-am ridicat, ne-am dat mâinile și ne-am luat la revedere. Am fost lăsată să-mi lămuresc singură dilema. De data asta nu mai era niciun tătic bun care să mă salveze.

Bennett și cu mine am petrecut o noapte lungă de acuzații reciproce, întrebându-ne dacă să încercăm o separare de probă sau un dublu suicid, declarându-ne dragostea unul pentru altul, ura unul pentru altul, ambivalența unul pentru altul. Am făcut dragoste, am țipat, am plâns, am făcut dragoste din nou. Nu are sens să intru în detalii în legătură cu toate astea. Odinioară aș fi aspirat la o căsătorie la fel de ingenuoasă ca o farsă de Oscar Wilde, cu adulteruri dificile și inteligent aranjate, ieșite parcă de sub pana lui Iris Murdoch, însă trebuie să admit că cercurile noastre păreau desprinse mai degrabă din piesa *Uși închise* a lui Sartre — sau, mai rău chiar, din serialul *În timp ce pământul se învâрте**.

Dimineață, cu o înfățișare sălbatică, ne-am croit drum către congres, și am ascultat observațiile de încheiere despre agresivitate făcute de Anna Freud și de alți demnitari (printre care și Adrian, citind o lucrare pe care o scriesem pentru el cu câteva zile mai devreme).

După întâlnire, în timp ce Bennett vorbea cu niște prieteni din New York, m-am înghesuit cu Adrian.

— Vino cu mine, îmi zise el, ne vom distra de minune — va fi o odisee.

* (In engl.) *As the World Turns*

— Mă tentează, însă nu pot.

— De ce?

— Hai să nu intrăm din nou în asta, *te rog*.

— O să fiu pe aici după prânz, iubito, dacă te răzgândești. Trebuie să vorbesc cu niște persoane acum și apoi mă întorc la pensiune să-mi fac bagajele. Te voi căuta după prânz, pe la două. Dacă nu ești aici, te voi aștepta o oră și ceva. Încearcă să te hotărăști, iubire. Să nu-ți fie teamă. Și Bennett e bine-venit să meargă cu noi, bineînțeles.

Schiță zâmbetul lui poznaș și îmi trimise o bezea.

— La revedere, iubire, spuse, și se grăbi să iasă.

Gândul că nu îl voi mai revedea niciodată făcu să mi se înmoaie genunchii.

Acum totul depindea de mine. El va aștepta. Aveam trei ore și jumătate la dispoziție ca să-mi decid soarta. Și pe a lui. Și pe a lui Bennett.

Îmi doresc să pot spune că am făcut-o fermecător, im-pasibil sau chiar cu răutate. Răutatea absolută poate fi un fel de stil. Poate avea partea ei de entuziasm. Însă eu sunt un eșec chiar și când sunt rea. M-am smiorcăit. M-am târât în genunchi. Am deliberat. Am analizat. Eram o pa-coste chiar și pentru mine.

Am agonizat în timpul prânzului în Volksgarten cu Bennett. Am agonizat în agonia mea. Am agonizat în bi-roul American Express unde, la ora două după-amiază, am stat ca să ne hotărâm dacă să luăm două bilete pen-tru New York sau două pentru Londra sau unul sau nici-unul.

Eram atât de posomorâtă. Apoi m-am gândit la zâmbetul lui Adrian și la posibilitatea de a nu-l mai revela niciodată și la după-amiezele înSORITE pe care ni le-am petrecut înotând și la glumele și la mersul cu mașina beți prin Viena și m-am repezit afară din American Express ca o nebună (lăsându-l pe Bennett acolo) și am fugit pe străzi. Am tropăit pe piatra cubică în sandalele mele cu tocuri înalte, răsucindu-mi glezna de vreo câteva ori, hohotind cu voce tare, cu chipul schimonosit și murdărit de machiajul care mi se scursese. Tot ce știam era că trebuia să-l văd din nou. M-am gândit la cum mă tachinase el în legătură cu veșnica mea precauție. M-am gândit la ce spusese despre curaj, despre cum să cobori în străfundul sufletului tău pentru a vedea ce găsești acolo. M-am gândit la toate regulile prudente ale fetelor cuminți după care trăisem — la studenta bună, la fiica ascultătoare, la soția vinovată și credincioasă care comisese adulter doar în mintea ei — și am decis că pentru prima oară aveam de gând să fiu curajoasă și să-mi urmez sentimentele indiferent de consecințe. M-am gândit la dr. Happe spunând: „Nu ești secretară, ești poetă — de ce te aștepti ca viața ta să fie necomplicată?” M-am gândit la D.H. Lawrence fugind cu soția profesorului său, la Romeo și Julieta murind din dragoste, la Aschenbach urmându-l pe Tadzio prin Veneția cuprinsă de ciumă, la toți oamenii reali și imaginari care renunțaseră la tot și o porniseră în marele necunoscut sălbatic și albastru. Eram una dintre ei! Nu mai eram casnica speriată. Zburam.

Teama mea era că Adrian plecase deja fără mine. Am fugit mai repede, pierzându-mă pe străduțele lăturalnice, mergând în cerc, ocolind mașinile. Eram atât de buimacă de când venisem la Viena, că de-abia cunoșteam drumul de la un punct de reper la altul, cu toate că străbătusem în sus și în jos aceste străzi de zeci de ori. În panica mea nu am văzut niciun indicator, ci m-am repezit înainte căutând clădirile pe care le cunoșteam. Toate acele blestemate de palate rococo arătau la fel! Apoi fură o curte și un pasaj (simțeam că nu mai am aer) și apoi altă curte și un alt pasaj (eram leoarcă de transpirație) până când, în cele din urmă, am intrat într-o curte plină cu mașini și l-am zărit pe Adrian, sprijinindu-se calm de Triumph-ul lui și răsfoind o revistă.

— Iată-mă! am zis, găfâind. Îmi era teamă că ai să pleci fără mine.

— Aș face eu un astfel de lucru, iubire?

(Ar face! Ar face!)

— O să ne distrăm de minune, îmi zise.

Am mers cu mașina direct la hotel și pentru prima dată nu ne-am mai rătăcit. Sus, mi-am aruncat hainele în geantă (rochia cu paiete de la bal, costumul ud de baie, pantalonii scurți, cămășile de noapte, pelerina de ploaie, rochiile din jersey pentru călătorie — totul făcut ghem, mototolit și aruncat de-a valma). Apoi m-am așezat să-i scriu un bilet lui Bennett. Ce puteam spune? Transpirația curgea împreună cu lacrimile. Scrisoarea suna mai mult ca una de dragoste decât ca una de despărțire. I-am zis că îl iubeam (așa era). I-am zis că nu știam de ce

trebuia să fug (nu știam), ci doar că simțeam cu disperare că trebuie să o fac (așa era; trebuia). Speram să mă ierte. Speram să ne putem gândi la viața noastră și să încercăm din nou. I-am lăsat adresa hotelului din Londra unde inițial plănuiserăm să stăm împreună. Nu știam unde mă duceam, însă probabil aveam să ajung la Londra. I-am lăsat zeci de numere de telefon ale oamenilor pe care plănuiam să-i caut la Londra. Îl iubeam. Speram să mă ierte. (Scrisoarea era deja mai lungă de două pagini.) Probabil am continuat să scriu ca să nu trebuiască să plec. Am scris că nu știam ce făceam (nu știam). Am scris că mă simțeam ca dracu' (mă simțeam). Și în timp ce scriam „Te iubesc“ pentru a zecea oară, Bennett și-a făcut apariția.

— Plec, am zis plângând. Tocmai îți scriam o scrisoare, însă acum nu mai trebuie.

Am început să rup scrisoarea.

— Nu face asta! zise el, smulgându-mi-o. E tot ce mi-a rămas de la tine.

Apoi am început cu adevărat să plâng cu sughituri lungi și cutremurătoare.

— Te rog, te rog, să mă ierți! am stăruit.

(Călăul cere iertare condamnatului înainte ca securea să cadă.)

— Nu ai nevoie de iertare, pufni el.

Începu să-și arunce hainele într-o valiză pe care o promisem ca dar de nuntă de la prietena care ne prezentase unul altuia. O căsnicie lungă și fericită. Multe călătorii pe drumul vieții.

Oare am pus la cale această întreagă scenă doar pentru a-i sublinia intensitatea? Nu l-am iubit niciodată mai mult. Nu am tânjit niciodată să stau mai mult cu el. Oare de aceea trebuia să plec? De ce n-a spus „Stai, stai — te iubesc”? Nu a spus-o.

— Nu mai pot sta în această cameră cu tine, zise el, avarlindu-și ghidurile de călătorie și tot felul de nimicuri în valiză.

Am mers jos împreună, târându-ne bagajele. La recepție, am mai zăbovit ceva vreme, plătind nota. Adrian era afară. Dacă ar fi plecat! Însă a așteptat. Bennett voia să știe dacă aveam cecuri de călătorie și cardul meu American Express. Eram în regulă? Încerca să spună „Stai, te iubesc”. Acesta era felul lui de a o spune, însă eram atât de amețită, încât am interpretat că însemna „Pleacă!”

— Trebuie să plec pentru o vreme, am zis iar, șovâind.

— Nu tu o să fii singură, eu o să fiu.

Era adevărat. O femeie cu adevărat independentă ar merge în munți singură și ar medita — nu ar pleca împreună cu Adrian Goodlove într-un Triumph uzat.

Eram devastată. Ezitam.

— Ce dracu' mai aștepti? De ce nu pleci?

— Unde te duci? Unde te pot găsi?

— Mă duc la aeroport. Mă duc acasă. Poate mă duc la Londra să văd dacă pot încasa biletul la zborul charter sau poate mă duc direct acasă. Nu-mi pasă. De ce-ți pasă mie?

— Îmi pasă. Îmi pasă.

— Fac pariu.

Și cu asta mi-am ridicat valiza și am ieșit din hotel. Ce altceva puteam face? Mă pictasem într-un colț. Mă scrisesem în acest subiect răsuflat. Era un pariu, o provocare, un joc la ruleta rusească, un test al Condiției de a fi Femeie. Nu era nicio cale de a da înapoi. Bennett rămăse acolo foarte calm, păstrând aparențele. Purta un pulover roșu-deschis pe gât. De ce n-a fugit afară și nu l-a pocnit pe Adrian în falcă? De ce n-a luptat pentru ce era al lui? Ar fi putut să se dueleze în pădurile Vienei folosind volume de Freud și de Laing drept scuturi. S-ar fi putut cel puțin duela cu vorbe. Un cuvânt de-al lui Bennett și așa fi rămas. Însă nu se ivi nimic. Bennett a presupus că era dreptul meu să plec. Iar eu a trebuit să apuc acel drept chiar dacă mă dezgusta.

— Ai stat mai mult de o oră, iubito, zise Adrian, punându-mi valiza în portbagajul mașinii, pe care el îl numea „cufăr“.

Și am întins-o din Viena ca un cuplu de exilați fugind de naziști. În timp ce treceam pe lângă aeroport am vrut să spun: „Stop! Lasă-mă aici! Nu vreau să merg!“ M-am gândit la Bennett care stătea singur îmbrăcat cu puloverul roșu pe gât, așteptând un avion ori altul către un loc sau altul. Însă era prea târziu. Eram în această aventură la bine și la rău și n-aveam nicio idee unde mă va duce.

EXISTENȚIALISMUL RECONSIDERAT

... existențialiștii declară

Că trăiesc o disperare absolută,

Cu toate astea, continuă să scrie.

— W. A. Auden

Când mi-am încercat norocul cu Adrian Goodlove, am intrat într-o lume în care regulile după care trăiam erau regulile lui — deși, bineînțeles, el pretindea că *nu erau* reguli. Era interzis, spre exemplu, să întreb ce vom face mâine. Existențialiștii nu trebuiau să pomenească cuvântul „mâine“. Trebuia alungat din vocabularul nostru. Ni se interzicea să vorbim despre viitor sau să ne comportăm ca și cum viitorul exista. Viitorul nu exista. Existau doar mersul cu mașina, campingurile și hotelurile. Existau doar conversațiile noastre și ceea ce vedeam dincolo de parbriz (pe care Adrian îl numea „geam“). În spatele nostru era trecutul — pe care îl invocam din ce în ce mai mult ca să ne treacă timpul și ca să ne amuzăm unul pe altul (în

felul în care părinții inventează jocuri de geografie și identifică-titul-cântecului pentru copiii lor plictisiți în timpul lungilor călătorii cu mașina). Spuneam povești lungi despre trecutul nostru, le înfrumusețam, le înfloram și le dramatizam în maniera romanicierilor. Bineînțeles, pretindeam că spunem adevărul, și numai adevărul, însă nimeni (așa cum spune Henry Miller) nu poate spune adevărul absolut; și chiar revelațiile noastre autobiografice cele mai evidente erau parțial fabricate — literatură, pe scurt. Ne cumpăram viitorul vorbind despre trecut. Uneori mă simțeam precum Șeherezada, distrându-mi sultanul cu intrigi secundare pentru a ține intriga principală departe de un final abrupt. Fiecare dintre noi putea (teoretic) să renunțe în orice moment, însă îmi era teamă că Adrian era probabil mai inclinat să facă asta decât mine, și că era problema mea să-l distrez. Când sosește momentul cel mare și sunt singură cu un bărbat multe zile în șir, îmi dau seama, mai mult ca niciodată, cât de neeliberată sunt. Impulsul meu natural e să mă gudur. Tot spiritul meu rebel și snob e doar o reacție la servilismul meu profund.

Numai când ți se interzice să vorbești despre viitor îți dai brusc seama cât de mult din timpul prezent ocupă în mod normal viitorul, cât de mult din viața de zi cu zi ți-o petreci făcând planuri și încercând să controlezi viitorul. Nu are nicio importanță că nu ai nici un control asupra lui. Ideea viitorului e cea mai mare distracție a noastră, amuzament și un mod de a ne omori timpul. Îndepărtează-l și rămâne doar trecutul — și un parbriz împroșcat cu găze moarte.

Adrian făcea regulile, însă avea și tendința să le schimbe frecvent, după cum îi convenea. În acest sens, îmi amintea de sora mea mai mare, Randy, când eram copii. M-a învățat să joc zaruri când aveam șapte ani (iar ea doisprezece), însă obișnuia să schimbe regulile din minut în minut în funcție de ce îi trecea prin minte. După o partidă de zece minute cu ea, eram deposedată de întregul conținut, cu grijă adunată, al pușculiței mele, în timp ce ea (care pornise lefteră) se trezea la fel de bogată ca și Sky Masterson. Indiferent în ce fel îmi zâmbise mie norocul, întotdeauna sfârșeam învisă.

— Doi — am câștigat! avea să schieaune soră-mea.

— Chiar?

Obișnuiam să-mi strâng alocația precum furnica, în timp ce ea și-o cheltuia pe a ei precum greierele — însă întotdeauna se pomenea bogată, iar eu mă pomeneam fătă. Privilegiile primului născut. Iar eu veșnic a doua născută. Adrian, de fapt, era născut în același an ca și Randy (1937), și avea și el un frate mai mic căruia încercase ani de zile să-i pună bețe în roate. Am readaptat repede vechile modele de comportament în timp ce ne croiam drum prin labirintul Bătrânei Europe.

Am ajuns să cunoaștem pensiunile sărăcăcioase austriece după perdelele albe din dantelă din salonaș, după pervazul plin de cactuși, după proprietăreașă cu obraji roșii (care întotdeauna ne întreba câți copii avem — de parcă uitase ce îi spusese dublurii ei cu câțiva kilometri înainte), după patul neobișnuit de mare cu o saltea împărțită în trei părți orizontale (văile coborând în zonele

strategice ale corpului — cum ar fi sânii și organele genitale — astfel încât te trezeai în mod invariabil în mijlocul nopții cu un sfârc, sau un testicul, bănuiesc, înțepent între partea I și partea II sau între partea II și partea III). Am ajuns să cunoaștem paturile austriece umplute cu fulgi care te fac să transpiri abundent în timpul orelor mici ale dimineții, care se rostogolesc către podea cu ajutorul vrăjitoriei chiar în timp ce tu cazi într-un somn adânc, pentru că ți-ai petrecut toată noaptea trăgându-le înapoi, și apoi te trezești în cele din urmă cu niște buze și ochi monstruos de umflați de la secolele de praf vechi (și alți alergeni mai siniștri) adunat între ele.

Am ajuns să cunoaștem micul dejun al pensiunilor, compus din chifle tari și reci, conserve cu gem de caise, inele sărăcăcioase de unt și căni pantagruelice de *café au lait* cu caimac cu aspect bolnăvicios. Am ajuns să cunoaștem cel mai prăpădit gen de camping, cu mirosul lui persistent de canal, cu albia lungă din tablă pentru spălutul pe față și periatul dinților, cu iazurile naturale stătătoare în care se înmulțeau țânțarii (și unde Adrian înota în mod invariabil) și cu cetățeni nemți binedispuși care făceau conversații geniale despre cortul mic și foarte englezesc al lui Adrian (în a cărui strălucire de nailon de un albastru electrizant dormeam) și ne interogau despre viețile noastre ca niște spioni îngrozitor de experimentați. Am ajuns să cunoaștem autoservirile de pe *Autobahn*-ul nemțesc cu felurile lor de mâncare compuse din *sauerkraut* și *knockwurst*, cu suporturile lor pentru farfurii din hârtie absorbantă și care făceau reclamă la bere, toaletele lor cu

plată și cu miros pestilential, automatele lor pentru săpun, șervețele și prezervative. Am ajuns să cunoaștem berăriile nemțești în aer liber cu mese lipicioase și chelnerițe durdulii între două vârste îmbrăcate în rochii tiroleze, și camionagii beți care făceau remarci obscene către mine în timp ce îmi croiam drum împleticindu-mă către baie.

Eram de obicei beți de la prânz încolo, mergând șerpuit pe *Autobahn* într-o mașină cu volanul pe partea dreaptă, cotind greșit pretutindeni, cu Volkswagen-uri făcând coadă în urma noastră și mergând cu 130 de kilometri la oră, cu Mercedes Benz-uri făcând agresiv semn cu farurile și ajungând la 180 de kilometri la oră, cu BMW-uri încercând să depășească Mercedes Benz-urile. Era suficient ca un neamț să vadă plăcuțele noastre de înmatriculare englezești și era pornit să ne dea afară de pe șosea. Iar Adrian conducea ca un maniac, trecând pe sensul opus al drumului, mergând șerpuit pe banda pentru camioane, lăsându-se să fie enervat de nemți și încercând să-i depășească. O parte din mine era îngrozită de acest lucru, însă o altă parte era înfiorată de plăcere. Trăiam periculos. Era foarte probabil să fim omorâți într-un accident oribil care ar fi distrus orice trăsătură de pe chipurile noastre și ne-ar fi șters și păcatele. Cel puțin știam sigur că nu mă plectiseam.

Ca toți oamenii preocupați de moarte, care urăsc zborul cu avionul, care își studiază cele mai mici riduri în oglindă și sunt înfricoșați de zilele de naștere, care își fac griji că vor muri de cancer sau de vreo tumoare pe creier sau de anevrism, eu sunt în secret îndrăgostită de moarte.

Simt o frică morbidă într-un zbor de la New York la Washington, însă la volanul unei mașini sport aş începe să merg cu o viteză de 180 de kilometri la oră fără ezitare și aş iubi fiecare minut de groază. Emoția de a ști că poți fi autorul propriei tale morți e mai intensă decât orgasmul. Trebuie să fi fost ceea ce simțeau piloții kamikaze, creându-și propriul holocaust și fiind înghițiți de el, în loc să aștepte ca acel holocaust să-i ajungă din urmă în vreo dimineață surprinzătoare în paturile lor sigure din Hiroshima sau Nagasaki.

Mai era un motiv pentru faptul că beam în exces: și anume depresiile mele. Alternam între bună dispoziție și disperare (ură pentru ceea ce făcusem, disperare pentru că eram singură cu un bărbat care nu mă iubea, neliniștite în legătură cu viitorul pe care nu trebuia să-l pomenesc). Deci ne îmbătam, iar în maimuțările noastre amețite de băutură, disperarea se volatiliza. Nu dispărea niciodată de tot, bineînțeles, însă devenea mai ușor de suportat. Era la fel cu a te îmbăta într-un avion pentru a-ți calma frica de zbor. Tot crezi că o să mori ori de câte ori zgomotul motoarelor se schimbă, însă nu-ți mai pasă. Aproape că îți place ideea. Te imaginezi alunecând prin norii pufoși către un ocean albastru plin de amintirile cele mai dragi ale copilăriei tale.

Am ajuns să cunoaștem benzinăriile franțuzești cu automate italienești de cafea espresso ce ofereau o cafea concentrată și excelentă la gust. Am ajuns să cunoaștem plăcerile berii alsaciene și ale lăzilor cu piersici cumpărate de la fermierii de pe marginea drumului. Am știut că suntem

în Franța când farurile mașinilor s-au transformat din albe în galben-muștar și pâinea a devenit delicioasă. Am ajuns să cunoaștem cea mai urâtă parte a Franței, acel teren accidentat de lângă frontiera cu Germania unde drumurile sunt pline de gropi și pe cele două sensuri de circulație șerpuiesc rulote, iar francezii refuză să le repare, spunând că oricum nemții ajung la Paris suficient de repede. Am ajuns să cunoaștem seria nesfârșită de moteluri ieftine cu becuri de doi wați și bideuri improșcate cu rahat de muscă (în care făceam pipi pentru că nu aveam nicio tragere de inimă să o ștergem afară până la toaleta murdară de pe hol a cărei lumină se aprindea doar când îți rupeai unghiile răsucind încuietoarea de la ușă). Am ajuns să cunoaștem genul mai șic de campinguri cu toalete amenajate în interior și cu un bar cu tonomat ce trâmbița melodii ale grupului The Beatles. Însă în majoritatea timpului (fiind august și fiecare cetățean din Europa fiind în vacanță în campinguri cu ai lui 2,5 copii) am găsit campingurile mai bune pline și a trebuit să ne montăm cortul la marginea drumului (și să ne facem nevoile stând pe vine, cu buruienile gâdilându-ne fundurile și tăunii bâzâind hidos aproape de anusurile noastre ca să dea de rahat proaspăt). Am ajuns să cunoaștem *Autostrada del Sole* cu fantasmagoricele autogrill-uri Pavese și viziuni felliniene ale bomboanelor învelite în foiță de celofan, munți de jucării, cutii de panetone învelite în folie de aluminiu, borcane de gem legate cu fundiță și triciclete ce târau după ele mănunchiuri de acadele multicolore. Am ajuns să cunoaștem italienii nebuni care gonesc

în Fiat-urile lor Cinquecenti cu o sută cincizeci de kilometri la oră, însă întotdeauna se opresc să-și facă cruce și să arunce lire în cutia milei, aflată lângă un Iisus de la marginea drumului. Am ajuns să cunoaștem zeci de aeroporturi mari și mici din Germania, Franța și Italia, pentru că, în acel moment al zilei când alcoolul celui de-al doilea rând de beri își slăbea efectul și depresia mea enormă își ițea capul urât încă o dată (împreună cu simptomele secundare de migrenă și mahmureală), intram în panică și îi ordonam lui Adrian să mă ducă la cel mai apropiat aeroport. Nu spunea niciodată nu. Oh, devenea tăcut și se prefăcea că e dezamăgit de mine, însă nu se opunea niciodată direct dorinței mele clar exprimate. Mergeam la cel mai apropiat *Flughafen* sau *aeroporto*, rătăcindu-ne și cerând indicații de zeci de ori pe drum. Când ajungeam acolo aflam inevitabil că următorul avion era abia peste două zile sau că toate locurile erau rezervate (*Europa im August: tout le monde en vacances*), sau că plecase cu două minute în urmă. Și atunci ne opream în barul aeroportului și beam și mai multă bere, iar Adrian mă săruta, glumea cu mine și mă apuca de fund cu afecțiune și vorbea despre aventura noastră comună. Deci o porneam din nou binedispuși pentru moment. La urma urmelor, nu eram pe deplin sigură că aveam unde merge în altă parte.

Călătoria noastră cu greu putea fi catalogată drept un voiaj tihnit de plăcere. Dacă făceam ocoluri, mergeam în zigzag și ne învârteam în cerc, era pentru că itinerarul nostru își lua forma nu de la indicatoare sau atracțiile Michelin de

trei stele, ci de la propriile mele stări vertiginoase — și, într-o mai mică măsură, de la cele ale lui Adrian. Mergeam în zigzag de la depresie la depresie, ne învârteam printre dezvățuri cu băutură și momente bune. Itinerarul nostru nu avea noimă sau considerente geografice, dar, bineînțeles, pot să văd acest lucru numai în retrospectivă când trec în revistă locurile pe care le-am vizitat. Am stat în Salzburg suficient de mult ca să vizităm *Geburtshaus*-ul lui Mozart, ca să ne îndopăm cu *Leberknödel*, să dormim pe apucate și apoi să ne continuăm drumul către München. Am rătăcit prin München și prin Alpii de dincolo de München, am vizitat diverse castele construite de Împăratul Nebun Ludwig de Bavaria, am urcat drumul șerpuitor până la *Schloss Neuschwanstein* pe o bruscă aversă de ploaie ce te uda până la piele, am făcut turul castelului cu o armată de gospodine germane otova încălțate cu pantofi ortopedici care ne loveau cu cotul când treceau pe lângă noi și făceau zgomote guturale în limba lor „dulce” și deveneau roșii ca sfecla de mândrie față de moștenirea lor națională glorioasă: Wagner, Volkswagen și Wildschwein.

Îmi amintesc zona rurală de lângă Neuschwanstein cu o limpezime aproape coșmarescă: Alpii pitorești ca dintr-o carte poștală, norii agățați pe vârfurile crestate ale munților, degetele artritice acoperite cu zăpadă ale creștelor muntoase ascuțite, coamele tăcute ale piscurilor ce înfruntau cerul albastru fumuriu, pajiștile catifelate și verzi din văi (pârtii de schi pentru începători în timpul iernii), cabanele cu acoperișuri maronii și casele albe așezate ca într-un joc pentru copii.

Cel mai faimos castel al Germaniei nu e în Schwetzingen sau Speyer, Heidelberg sau Hamburg, Baden-Baden sau Rotenburg, Berchtesgarden sau Berlin, Bayreuth sau Bamberg, Karlsruhe sau Kranichstein, Ellingen sau Eltz — ci în Disneyland, California. E uimitor cât de mult seamănă Walt Disney cu Împăratul Nebun Ludwig de Bavaria. Neuschwanstein-ul lui Ludwig e o evocare falsă din secolul al nouăsprezecelea a unui castel din Evul Mediu care nu a existat niciodată. Castelul lui Disney e un fals al unui fals.

Am fost în special fermecată de grota din ipsos a lui Ludwig, cu încălzire centrală și amplasată între dormitor și birou, de stalactitele și stalagmitele lui din ipsos iluminate cu spoturi verde-neon, de picturile murale ale lui Siegfried și Tannhäuser (ce înfățișau zeițe grase și blonde, cu pielea sânilor la fel de netedă ca rășina epoxidică, și războinici cu bărbi blonde întinși în văi înfrunzite pe stânci acoperite cu mușchi). Am fost hipnotizată de portretul lui Ludwig cu ochii lui de paranoic. Și peste tot prin Schloss te întâmpina dovada a tot ceea ce e cel mai demodat, mai sentimental și mai greșos legat de cultura germană — mai ales acea credință infatuată în spiritualitatea „rasei” lor: suntem un popor *geistig*, simțim adânc, iubim muzica, iubim pădurea, iubim sunetul picioarelor care mărșăluiesc...

A se observa amorașii și porumbeii ce roiesc în jurul lui Tannhäuser care se odihnește pe o stâncă cenușie din ipsos sprijinindu-și cotul din satin pictat pe faldurile cu model supraîncărcat ce se revarsă de pe pulpele suprasaturate de

grăsime ale lui Venus. Însă a se observa mai ales cum în acest castel, în aceste tablouri, în această țară (ca și în Disneyland) — nu-i mai rămâne *nimic* imaginației. Fiecare frunză e clar conturată și umbrită; fiecare sân își îndreaptă sfârcul precis către tine ca ochiul unui idiot; fiecare pană din aripa lui Cupidon e tremurător de palpabilă. Fără imaginație — așa trebuie să fie o bestie.

După München și împrejurimile sale, am mers către nord până la Heidelberg (oprindu-ne, ocolind și mergând în zigzag tot timpul), am luat-o pe *Autobahn* către Basle (ciocolată elvețiană, Schwitzer-deutsch și o neînduplecată catedrală din piatră de nisip ce dădea către Rhin), apoi am continuat către Strasbourg (casa ficatului de gâscă îndopată și a berii excelente), un tur nebunesc în zigzag pe drumuri lăturalnice ce duc mai mult sau mai puțin către Paris, apoi în jos prin sudul Franței, în Italia (prin Riviera), în sud până la Florența, apoi din nou către nord spre Verona și Veneția, peste Alpi, prin Ticino și din nou în Austria, apoi spre nord până în Germania încă o dată, apoi în Franța și, în cele din urmă, la Paris, pentru ultima oară, unde adevărul (sau unul dintre adevăruri) mi-a fost revelat, însă nu m-a eliberat (nu încă).

Oricât de incredibil poate suna acest itinerar ineficient, e încă și mai incredibil când îți dai seama că toată treaba ne-a luat doar două săptămâni și jumătate. Nu am văzut aproape nimic. Am condus în cea mai mare parte a timpului și am vorbit. Și ne-am tras-o. Adrian era impotent când îl doream în particular, însă devenea vorace și viril în cele mai publice locuri: în cabanele de pe plajă, în

parcări, în aeroporturi, la ruine, în mănăstiri și în biserici. În afară de cazul când încălca două tabuuri cel puțin într-un singur act, nu era deloc interesat. Ceea ce l-ar fi excitat cu adevărat ar fi fost ocazia de a o sodomiza pe maică-sa în biserică. Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat e fructul pântecelui tău, et cetera.

Vorbeam. Vorbeam. Vorbeam. Psihanaliză pe roți. Amintiri ale lucrurilor trecute. Făceam liste ca să ne treacă timpul: cu foștii mei iubiți, cu fostele lui iubite, cu diverse feluri de acte sexuale (în grup, din dragoste, din vină etc.), cu diverse locuri unde ne-o trăsesem (în baia unui 707, în capela evreiască părăsită a bătrânei *Queen Elizabeth*, într-o abație în ruină din Yorkshire, în bărci cu vâsle, în cimitire)... Trebuie să admit că am inventat unele dintre astea, însă lucrul cel mai important era distracția, nu adevărul gol-goluț. Sigur nu credeți că nici aici nu spun adevărul gol-goluț?

Adrian, ca orice alt psihiatru pe care l-am cunoscut vreodată și cu care mi-am tras-o, voia să găsească modele în trecutul meu. De preferat modele repetitive, autodistructive — însă orice fel de model mergea. Și, bineînțeles, am încercat să-i fac pe plac. Nici nu era greu. În privința bărbaților mi-a lipsit întotdeauna o calitate simplă cunoscută drept precauție, sau probabil că ați putea-o numi bun-simț. Întâlnesc un bărbat de care orice alte femei care se respectă ar fugi în mod automat la kilometri depărtare și reușesc să găsesc ceva de îndrăgit în legătură cu calitățile lui îndoielnice, ceva extrem de atrăgător în

legătură cu mâinile lui. Lui Adrian îi plăcea să audă acest lucru. Bineînțeles că se excludea pe sine din compania celorlalți nevrotici pe care îi cunoscusem. Nu i-a trecut nici odată prin minte că era parte din orice model.

— Sunt singurul bărbat pe care l-ai întâlnit vreodată imposibil de categorisit — zicea el triumfător.

Și apoi aștepta să-i categorisesc pe ceilalți. Iar eu îi făceam pe plac. Oh, știam că îmi transformam viața într-o rutină de care se face mare caz, un număr de serie, o poveste neșesălată, o glumă morbidă, o *pärticică*. M-am gândit la toate dorințele, la toată durerea, la toate scrisorile (trimise și netrimise), la crizele de plâns, la monologurile de la telefon, la suferință, la speculațiile logice, la psihanaliza care venise împreună cu fiecare dintre aceste relații, la fiecare din aceste relații pasagere, la fiecare din aceste persoane cu care am avut relații. Știam că felul în care le descriam erau o trădare a complexității lor, a umanității lor, a confuziei lor. Viața nu are intrigă. E mult mai interesantă decât orice poți spune despre ea pentru că limbajul, prin însăși natura sa, ordonează lucrurile, iar viața nu are într-adevăr ordine. Chiar și acei scriitori care respectă frumoasa anarhie a vieții și încearcă să o transpună toată în cărțile lor sfârșesc prin a o face să pară mult mai ordonată decât a fost vreodată și nu spun, în cele din urmă, adevărul. Pentru că niciun scriitor nu poate niciodată să spună adevărul despre viață, adică acela că e mult mai interesantă decât orice carte. Și niciun scriitor nu poate spune adevărul despre oameni — adică acela că ei sunt mult mai interesanți decât orice *personaje*.

— Deci încetează să mai filosofezi despre afurisitul de scris și spune-mi despre primul tău soț, zise Adrian.

— OK. OK.

12
NEBUNUL

*Că doar îndrăgostiții și nebunii,
Cu mințile mereu infierbântate,
Văd năluciri pe care nicidecum
Nu le-nțelege dreapta judecată.
Lunatecul, poetu', -ndrăgostitul,
Sunt intruparea-nchipuirii goale.
Zărește unul demoni fără număr,
Câți iadul însuși n-ar putea cuprinde;
Acesta e nebunul. Celălalt,
Îndrăgostitul mistuit de dor,
Pe fruntea arăpoaicei deslușește
Întreaga frumusețe a Helenei.
Poetu', -n minunata lui beție,
Pământ și cer cuprinde-ntr-o privire,
Și-acelor lucruri veșnic neștiute,
Cu pana le dă trup și-nfățișare;
Nălucii plămădite din văzduh,
El poate să îi dea sălaș și nume.*

— Shakespeare.
*Visul unei nopți de vară**

* Traducere în limba română de Dan Grigorescu.

Trebuie să vi-l inchipuiți: mărunț, brunet, cu o barbă deasă și întunecată — o combinație de Peter Lorre, Alfred Drake și Humphrey Bogart (cum am fi spus eu și Pia), sau uneori ca Edward G. Robinson în Micul Cezar. Îi plăcea să vorbească dur în maniera eroilor de film din adolescența lui. Era, după cum se exprima el, dependent de filme, și chiar la colegiu mergea uneori la două sau la trei filme în aceeași zi, preferabil la (ceea ce numea el) „scurtori” — acele teatre dărăpănate de pe 42nd Street unde vagabonzii se duceau să doarmă și perversii (mama lui Brian îi numea „preverși”) să saliveze, și lua bilete duble sau chiar triple la filme de război, westernuri sau epopee despre Forumul Roman.

În ciuda inclinației lui pentru filmele proaste și gesturile lui Edward G. Robinson, Brian era un geniu, un puști cu un veritabil coeficient de inteligență 200-plus care a sosit la Columbia* cu o istorie ce spărgea recordurile de note bune acordate de conducerile colegiilor, trofeele sociale, premiile de „cetățenie” (orice or fi acelea) de la fiecare școală din California la care se dusesese, și o impresionantă istorie de căderi psihotice de la vârsta de șaisprezece ani. Doar că eu nu am aflat de astea decât mult mai târziu, după ce ne-am căsătorit și el a fost spitalizat din nou. Această omitere nu a avut la bază atât intenția de a mă păcăli, cât faptul că nu s-a considerat niciodată nebun. Lumea era. Eu, fără îndoială, eram de acord cu acest lucru — până în momentul în

* Columbia University.

care a încercat să zboare pe fereastră și să mă ia și pe mine cu el.

Probabil că inteligența lui Brian și pirotehnica lui verbală m-au făcut să mă îndrăgostesc de el în primul rând. Era un mim extraordinar, un vorbitor care te vrăjea, unul din acei povestitori talentați care par cumva ieșiți dintr-o cârciumă din Dublin sau dintr-o piesă de J.M. Synge. Avea darul pălăvrăgelii; era Playboy-ul Lumii Vestice (direct din Los Angeles). Am acordat întotdeauna o valoare extrem de importantă cuvintelor și am făcut întotdeauna greșeala de a crede în cuvinte mai mult decât în acțiune. Inima mea (și vaginul) pot fi date pe spate de o expresie cu miez, o replică spirituală, un cuplet de bun-gust sau o comparație senzațională. Ați auzit vreodată acel cântec rock american „Baby Let Me Bang Your Box“ care a fost difuzat o scurtă perioadă de timp la radio, înainte de a fi interzis pentru totdeauna și băgat în Temnița Transmisiilor Radiofonice? Suna cam așa:

Iubito, lasă-mă să-ți zgudui cutia
Iubito, lasă-mă să cânt
la pianul tău...

Ei bine, în cazul meu ar trebui să sune:

Iubita mea, lasă-mă să i-o trag
comparației tale
Iubita mea, lasă-mă să dorm în cezura ta...

* Iubito, lasă-mă să-ți zgudui cutia.

A fost cu siguranță deșteptăciunea lui Brian lucrul după care mi s-au aprins călcăiele. Nu știți cum erau ceilalți băieți cu creier de la Columbia în acele vremuri: cămăși din flanel în carouri cu douăzeci și cinci de pixuri care curgeau în buzunarele de la piept, cu rame de culoarea pielii la ochelarii lor cu lentile groase, cu puncte negre în urechi, pustule pe gât, pantaloni cu pense, păr gras, și (uneori) *yarmulke* tricotate de mână susținute cu o singură agrafă de păr. Călătoreau cu metroul de la supa cu găluște *matzoh* făcută de mamelor lor din Bronx la orele ținute de Moses Hadas și Gilbert Highet pe Morningside Heights, unde învățau suficientă literatură și filosofie ca să obțină note curate de 10, însă nu păreau niciodată să-și piardă stângăcia, atitudinea defensivă de școlari, totala lipsă de farmec.

Brian obținea și el note curate de 10, însă avea și ceea ce lor le lipsea: *stil*. Nu părea niciodată să-și petreacă timpul studiind. Când avea de scris o lucrare de zece pagini, lua zece foi *Corrasable** din pachet și bătea la mașină direct pe ele până ce scotea la iveală, într-o singură rundă, o lucrare de nota zece. Adeseori scria aceste minunății de zece pagini chiar în dimineața când trebuiau predate. Și știa, știa, știa o mulțime de lucruri. Nu doar istorie medievală și istorie romană, nu doar filosofi renescentiști și părinți fondatori ai bisericilor, nu doar chestiuni laice și de investitură, nu doar catastife financiare și augustinism politic, nu doar Richard Inimă de Leu și

* Marcă de hârtie folosită pentru mașina de scris, care permite ștergerea cu ușurință.

Rollo, nu doar Ducele de Normandia, nu doar Abelard și Alcuin, Alexandru cel Mare și Alfred cel Mare, nu doar Burckhardt și *Beowulf*, Averroës și Avignon, nu doar poezie goliardă și reformă gregoriană, nu doar Henric Leul și Heraclit, nu doar natura ereziei și operele lui Thomas Hobbes, nu doar Iulian Apostatul și Jacopone da Todi, *Nibelungenlied* și istoria nominalismului — ci și despre vinuri și restaurante, despre denumirea tuturor copacilor din Central Park, sexul arborilor de ginkgo biloba de pe Morningside Drive, denumirile păsărilor, denumirile florilor, datele când s-au născut copiii lui Shakespeare, locul exact unde s-a înecat Shelley, cronologia filmelor lui Charlie Chaplin, anatomia exactă a vacilor (și prin urmare cum să alegi bucăți de carne într-un supermarket), versurile fiecărui cântec pe care l-au scris vreodată Gilbert și Sullivan, listarea Köchel a fiecărei compoziții de Mozart, campionii olimpici ai fiecărui sport din ultimii douăzeci de ani, statistica performanțelor fiecărui jucător american de baseball, personajele din fiecare roman de Dickens, data când Mickey Mouse a apărut pentru prima dată, datele și stilurile mașinilor de epocă și câte din ele au mai rămas și cine era proprietarul (mașinile Bugatti și Hispano-Suiza erau favoritele lui), tipul de armură purtată în secolul al șaisprezecelea (și prin ce era ea diferită față de armura din secolul al treisprezecelea), modul în care broaștele se împerechează și coniferele se împreunează, toate pozițiile de sex din *Kama Sutra*, denumirile tuturor instrumentelor de tortură din Evul Mediu și așa mai departe, *ad infinitum*.

Oare îl fac să pară respingător? Unii oameni îl considerau așa. Însă toată lumea îl găsea amuzant. Era un clown înăscut, un actor de vodevil, un vorbitor de neoprit. Dădea impresia că deborda întotdeauna de energie. Putea face mai multe lucruri într-o zi decât majoritatea oamenilor în zece, și întotdeauna părea să nu-și mai încapă în piele de bucurie. Normal că acest lucru m-a atras — pe mine, cea care aveam acel ghiont de poftă în stomac, cu apetitul meu vorace de a experimenta totul. Ne-am cunoscut în a doua săptămână a primului meu an ca boboacă (și îl al doilea an al lui ca student) și de atunci încolo am fost aproape de nedespărțit. Oh, mi-am rezervat dreptul de a ieși și cu alții din timp în timp, însă el a avut grijă ca eu să fiu atât de dependentă de prezența, conversația, darurile lui, scrisul la mașină a lucrărilor mele, scotoceala după cărțile de care aveam nevoie, scrisorile, telefoanele, florile și poemele care îmi jurau devotament etern — încât, inevitabil, ceilalți băieți păreau niște foarte slabe imitații.

Pe vremea aceea, erau Sportivi și Intelectuali, Organizații Secrete și Independenți. Brian nu intra în nicio categorie și, în același timp, era în toate. Era original, un personaj, o enciclopedie de informații despre orice subiect, cu excepția, probabil, a sexului unde cunoștințele lui, la început, erau mai mult teoretice decât practice. Ne-am pierdut virginitatea împreună. Sau aproape. Zic „aproape” pentru că mă îndoiesc că îmi mai rămăsese prea mult după toți acei ani de epuizantă băgare a degetului în vagin și frecventă masturbare, iar Brian fusese la

un bordel în Tijuana când avea șaisprezece ani — un cadou de ziua lui de la taică-său, care îl dusesese acolo cu mașina plină de prieteni de-ai lui, de parcă ar fi fost o aniversare a frumoasei vârste de șaisprezece ani.

După cum a descris-o Brian, experiența a fost un fiasco. Curva îi tot spunea „Grăbește-te, grăbește-te!“, iar Brian își pierduse erecția, și taică-său (așa cum a pățit-o și Oedip) i-o trăsese el primul curvei, iar prietenii lui ciocăneau întruna la ușă. Nu prea fusese o inițiere; penetrarea, cum se spune în cărțile de sex, nu fusese completă. Deci, bănuiesc că se poate spune că ne-am pierdut împreună virginitatea. Eu aveam șaptesprezece ani (încă minoră, după cum mi-a reamintit în mod curios Brian), iar el avea nouăsprezece. Am tatonat terenul timp de două luni — două luni tratându-ne cu violență instinctele în Riverside Park, pe sub mesele din Classics Library unde „studiam împreună“ (sub ochii vigilenți și seci ai lui Sofocle, Pericle și Iulius Cezar), pe canapeaua din camera de zi a părinților mei, pe lângă rafturile de la Butler Library (unde mai târziu am fost șocată să aud că unii studenți sacrilegi chiar și-o trăgeau). Într-un sfârșit, ne-am făcut, într-adevăr, o „favoare ultimă“ (ca să folosesc acest încântător termen din secolul al optsprezecelea) în apartamentul de la demisol al lui Brian de pe Riverside Drive unde gândacii (sau poate că erau carcalaci) erau mai mari decât pumnul meu (sau decât penisul lui), și cei doi colegi de cameră ai lui Brian tot ciocăneau la ușă sub pretextul că voiau *The Sunday Times* „dacă terminaserăm treaba deja“.

Camera lui Brian — una dintre cele șase din acel *pied à terre* crăcănat — împărțea un perete cu boilerul. Asta era singura facilitate de încălzire. Un perete era în permanență fierbinte ca flacăra; celălalt era mai rece ca țâța unei vrăjitoare (expresia lui Brian). Reglai temperatura doar deschizând fereastra (ce dădea cu fața într-un fel de răpă din ciment cu un etaj sub nivelul străzii) și lăsând să pătrundă înăuntru aerul rece. De vreme ce vântul sufla dinspre râu, era suficient de înghețat pentru a contracara căldura boilerului — însă nu și căldura noastră.

În acest decor romantic ne-am bucurat prima dată unul de altul. Am făcut să scârțâie tare arcurile unui pat de mână a doua pe care Brian, cu o așteptare febrilă, îl cumpăraseră cu două săptămâni înainte de la un vânzător de vechituri portorican de pe Columbus Avenue.

În cele din urmă, bineînțeles, a trebuit să-l seduc. Sunt sigură că de la Eden până încoace nu a fost niciodată altfel. După aceea am plâns și m-am simțit vinovată, iar Brian m-a liniștit, așa cum bărbații au liniștit probabil virginele care i-au sedus de-a lungul secolelor. Am stat culcați la lumina lumânării (datorită romantismului său sau poate simțului său innăscut pentru simbolism, Brian a aprins o lumânare subțire pe măsuta de noapte, înainte de a ne dezbrăca unul pe celălalt) și am ascultat jelania pisicilor vagaboande din fântâna de ciment de deasupra ferestrei înnegrite de funingine. Uneori una din pisici sărea pe un tomberon de gunoi mult prea plin și dărâma o cutie goală de bere, iar sunetul tablei goale pe caldarâm răsuna prin cameră.

La început povestea noastră de dragoste a fost frumoasă, spirituală și adolescentină. (Mai târziu aveam să fim precum dialogul dintr-o piesă de Strindberg.) Obişnuiam să ne citim unul altuia poezie în pat, să discutăm despre diferența dintre viață și artă, să cugetăm dacă Yeats ar fi devenit sau nu un mare poet dacă Maud Gonne s-ar fi căsătorit cu el. Primăvara ne-a găsit mergând împreună la un curs de Shakespeare după cum cred că ar trebui să o facă toți îndrăgostiții tineri. Într-o zi minunată, însă ușor răcoroasă de aprilie, ne citeam unul altuia cu voce tare *Poveste de iarnă* stând așezați pe o bancă din Riverside Park.

Când stânjeneii ies în soare,
Hei! Trec cu mândra prin vâlcea,
Și-n crugul verii strâng dogoare,
S-o am în sânge-n iarna grea...

Hei, ce de păsări ciripesc –
Hei, hei! Și sturzi și cintezoii
Și ciocârlii ne cântă-n slavă
Drăguței, mie, amândoi
Când ne dăm tumba prin otavă.*

Brian era ocupat să-l interpreteze pe Florizel pentru *Perdita mea* („Aceste flori ciudate dau viață/ Făpturii tale: nu o păstoriță/ Ci Flora se ivește-n prag de-April...”)** — când un întreg trib de draci de copii — niște puști negri și portoricani în jur de opt sau nouă ani — fură atrași de

* Traducere în limba română de Dan Grigorescu.

** Idem.

lectura noastră și se așezară pe bancă și pe iarba de lângă noi, după câte se pare fermecați de interpretarea noastră.

Unul din copii stătea la picioarele mele și se uita în sus la mine cu venerație. Eram emoționată. Deci poezia era, la urma urmelor, vocea universală! Era ceva la Shakespeare care atrăgea până și pe cea mai naivă și neșcolită ureche. Toate convingerile mele păreau justificate. Am citit cuprinsă de o nouă inspirație:

Dar nu poți Firea să o faci mai bună
Decât c-un mijloc plămădit de Fire.
Deci arta care zici că schimbă Firea
De Fire-i plămădită. Vezi, frumoaso,
Cel mai sălbatic trunchi îl logodim
Cu un altoi ales, și scoarța aspră
Dă mugure de soi. E, deci, o artă
Ce-ndreaptă Firea, chiar mai mult, o schimbă.
Dar Fire-i arta însăși.*

(Era oare pledoria lui Shakespeare pentru învățământul liber/ sau pentru amestecarea raselor?)

Copiii au început să nu mai aibă răbdare câteva pagini mai încolo și oricum, deja se făcea prea frig afară ca să mai poți sta nemișcat într-un singur loc, așa că ne-am strâns și noi catrafusele și am plecat la scurt timp după ce o făcuseră ei.

— Nu e lucrul ăsta extraordinar, iubire? am întrebat în timp ce ne croiam drum prin parc.

* Traducere în limba română de Dan Grigorescu.

Brian râse.

— *Vox populi* e, în principal, un grohăit, zise el.

Era una dintre maximele lui preferate; nu știu de unde o dobândise. Mai târziu am descoperit că îmi lipsea portofelul din poșeta care stătuse deschisă pe bancă în timp ce citisem. Nu eram sigură dacă cei care îl șutiseră fuseseră copiii sau dacă îl pierdusem mai devreme și nu observasem. Într-o moment de nebunie am crezut că poate Brian îl luase ca să demonstreze un punct de vedere referitor la „omul de rând”. Ca și maică-mea, Brian era hobbesian*. Cel puțin a fost până când a descoperit ca era Iisus Hristos și a suferit o schimbare de caracter și credință.

Nebunia lui? Care au fost primele semne ale acesteia? E greu de spus. O veche prietenă de la colegiu mi-a spus de curând că știuse de la început că era ceva ciudat în legătură cu Brian și că „nu s-ar fi încurcat niciodată cu el”. Însă tocmai ciudățenia lui Brian a fost acel lucru care *mi-a plăcut*. Era excentric, nu era ca și ceilalți, vedea lumea prin ochii poetului (cu toate că nu avea talent la scris poezie). Vedea universul ca fiind animat, populat de spirite. Fructele îi vorbeau. Când curăța un măr îl făcea să plângă folosindu-se de ventrilogie. Folosea aceeași pricepere de ventriloc cu mandarinele și portocalele și chiar cu bananele — făcându-le să cânte, să vorbească și chiar să recite versuri.

Își transforma vocea și chipul pentru a se potrivi cu stările lui de spirit. Uneori era Edward G. Robinson în rolul

* Thomas Hobbes (1588–1679), filosof englez.

lui Al Capone, alteori Basil Rathbone ca Sherlock Holmes, alteori Grimfalcon Elful (un personaj pe care îl inventaserăm împreună), alteori Shakewoof (un alt prieten imaginar: parțial Shakespeare, parțial câine ciobănesc — un fel de ogar care scria poezie)... Zilele și nopțile noastre împreună erau o serie de interludii, interpretări și piese scurte — iar Brian juca aproape toate rolurile. Eram o audiență atât de bună! Ne puteam plimba la nesfârșit — de la Columbia până în Village, de-a lungul podului Brooklyn (recitând Hart Crane, bineînțeles) și înapoi până în Manhattan — fără să ne plictisim niciodată. Nu stăteam niciodată la o masă tăcuți într-un restaurant așa cum fac unele cupluri de tineri căsătoriți taciturni. Vorbeam și râdeam întotdeauna.

Până ne-am căsătorit. Căsătoria a stricat totul. Patru ani am fost iubiți și cei mai buni prieteni și discipoli ai lui Shakespeare — și am stricat totul căsătorindu-ne. Nu voiam să mă căsătoresc. Căsătoria mi se părea ca fiind ceva pentru care aveam mult timp în viitor. În viitorul îndepărtat. Însă Brian voia să-mi stăpânească sufletul. Îi era teamă că o să-mi iau zborul. Așa că mi-a dat un ultimatum. Căsătorește-te cu mine sau te părăsesc. Iar mie îmi era teamă să nu-l pierd și voiam să scap de acasă, absolveam colegiul și nu știam ce dracului să fac mai departe — așa că m-am măritat cu el.

Nu aveam bani să ne întreținem. Bursa mea de la colegiu, niște fonduri de care nu mă puteam atinge decât în câțiva ani și câteva acțiuni care căzuseră rapid și pe care părinții mei mi le dăduseră la aniversarea celor douăzeci

și unu de ani. Brian renunțase la postuniversitară într-un acces de furie împotriva instituției respective, iar acum se pomenise obligat să-și ia o slujbă. Viața noastră s-a schimbat radical. Am ajuns să ne dăm seama cât de puțin se văd cuplurile căsătorite imediat ce intră în cutia burgheză. Idila noastră s-a terminat. Plimbările lungi, studiul împreună, după-amiezile leneșe în pat — toate acestea aparțineau unei epoci de aur care trecuse. Acum Brian își petrecea zilele (și majoritatea nopților) spetindu-se într-o mică firmă de cercetare de piață unde transpira la calculatoare, așteptând cu nerăbdare răspunsurile la niște întrebări cutremurătoare cum ar fi dacă femeile care au făcut doi ani de colegiu vor cumpăra sau nu mai mult detergent decât femeile care au absolvit colegiul. S-a aruncat în cercetarea de piață cu aceeași pasiune maniacă pe care o avea pentru istoria medievală sau orice altceva. Trebuia să știe totul; trebuia să trudească mai mult decât oricine altcineva, inclusiv șeful lui — care a vândut afacerea pe mai multe milioane de dolari la puțin timp după ce Brian s-a internat la ospiciu. Întreaga operațiune s-a dovedit mai târziu că fusese o fraudă. Însă la acel moment, șeful lui Brian trăia deja într-un castel vechi din Elveția cu o nouă și tânără nevastă, iar lui Brian i se eliberase deja „certificatul de boală psihică”. Cu toată inteligența lui sclipitoare, Brian nu știuse (sau nu dorise să știe) ce escroc era șeful lui. Adesea stătea și urmărea calculatoarele până la douăsprezece noaptea. Între timp eu transpiram lângă vrafurile de cărți din Butler Library scriind o teză ridicolă despre cuvintele murdare din poezia

engleză (sau, cum a intitulat-o crispatul meu îndrumător de teză: „Jargonul sexual în poezia engleză de la jumătatea secolului al optsprezecelea“). Chiar și atunci eram o pornografă pedantă.

Căsătoria noastră a mers din rău în mai rău. Brian încetase să mi-o mai tragă. Eu îl imploram, stăruiam și înțeream ce nu era în regulă cu mine. Am început să mă urăsc, să mă simt urâtă, ne iubită, să cred că-mi mirosea urât corpul — toate simptomele clasice ale nevastei nefutute; am început să am fantezii cu sex fără opreliști cu portari, vagabonzi, barmani de la West End Bar, studenți masteranzi — chiar și cu (Doamne ajută!) profesori. Stăteam la „Seminarul pregător de Lit. engleză din secolul al optsprezecelea“ ascultând vreun student masterand antipatic tăind întruna frunză la câini despre edițiile revăzute și adăugite ale lui Nahum Tate la piesele lui Shakespeare, și în acel timp mă imaginam făcându-i sex oral oricărui membru masculin (hait) din clasă. Uneori mă imaginam trăgându-mi-o cu profesorul Harrington Stanton, un tip originar din Boston, de vreo cincizeci de ani, cu o familie cu multe relații sus-puse în New England în spațiile său — o familie renumită pentru politică, poezie și psihoză. Profesorul Stanton avea un râs sălbatic și întotdeauna îl cita pe James Boswell Bozzy — de parcă ar fi băut cu el seară de seară la West End (lucru pe care bănuiam că-l făcea). Cineva s-a referit odată la Stanton ca fiind „foarte inteligent, însă nu foarte bine pregătit“. Cam așa era. În ciuda faptului că social avea relații sus-puse, oscila între echilibru mental și nebunie, fără să rămână

niciodată într-o stare suficient de mult timp ca să-ți dai seama cum stătea treaba. Oare cum și-o trăgea profesorul Stanton? Era fascinat de cuvintele murdare din secolul al optsprezecelea. Probabil că avea să-mi șoptească în ureche „fofoloancă“, „boașe“, „despicătură“ (în loc de „pizdă“, „testicule“, „păsărică“) în timp ce ne-o trăgeam? Poate avea să se dovedească faptul că avea tatuat pe prepuț blazonul familiei? Stăteam acolo chicotind în sinea mea la aceste fantezii, iar profesorul Stanton îmi zâmbea cu gura până la urechi, gândindu-se că pesemne chicoteam la una dintre vorbele lui de duh.

Însă care era folosul acestor fantezii jalnice? Soțul meu încetase să mă mai fută. Credea că muncea și așa suficient de mult. Plângeam până adormeam în fiecare noapte sau alteori intram în baie și mă masturbam după ce el adormea. Aveam douăzeci și unu de ani și jumătate și eram disperată. Privind în retrospectivă, totul pare atât de simplu. De ce nu am găsit pe altcineva? De ce nu am avut o aventură, nu l-am părăsit sau nu am insistat pe un fel de aranjament de libertate sexuală? Însă eram o fată bună din anii cincizeci. Crescusem băgându-mi degetul în vagin pe melodia lui Frank Sinatra *In the Wee Small Hours of the Morning**. Nu mă culcasem niciodată cu vreun alt bărbat în afară de soțul meu. Mă dezmierdasem „deasupra taliei“ și „mai jos de talie“ conform unor misterioase reguli nescrise ale proprietății. Însă o aventură cu un alt bărbat părea atât de radicală, încât nici măcar nu mă

* În orele mici ale dimineții (engl.).

puteam gândi la așa ceva. Și, în afară de asta, eram sigură că faptul că Brian încetase să mi-o mai tragă era vina mea, nu a lui. Fie eu eram nimfomană (pentru că voiam să fiu futută mai mult de o dată pe lună), fie era din cauză că eram atât de neatrăgătoare. Sau poate vârsta lui Brian era o problemă. Fusesem crescută în diversele mituri sexuale ale anilor cincizeci cum ar fi:

A. Nu există viol. Nimeni nu poate viola o femeie dacă ea consimte în ultimul moment.

(Fetele de la mine din liceu chiar obișnuiau să-și repete asta cu pioșenie. Doar Dumnezeu știa de unde prinserăm expresia asta. Era o înțelepciune de-a gata și, la fel ca roboții, o dădeam mai departe.)

B. Sunt două feluri de orgasm: vaginal și clitoridian.

Unul e „matur“ (adică bun). Celălalt e „imatur“ (adică rău). Unul e „normal“ (adică bun). Celălalt e „nevrotic“ (adică rău).

Acest cod moral pseudoinformat și pseudopsihologic era mai calvinist decât însuși calvinismul.

C. Bărbații ating apogeul sexual la șaisprezece ani și sunt în declin după aceea...

Brian avea douăzeci și patru. Fără îndoială, era trecut de punctul culminant. Cu opt ani peste punctul culminant. Dacă mi-o trăgea doar o dată pe lună la douăzeci și patru de ani — imaginați-vă cât de puțin mi-ar fi tras-o la treizeci și patru! Era o perspectivă îngrozitoare.

Poate nici măcar sexul nu ar fi contat dacă nu ar fi fost un indiciu al tuturor celorlaltor lucruri în neregulă din căsătoria noastră. Nu ne mai vedeam deloc. El

stătea la birou până la șapte, opt, nouă, zece, unsprezece, douăsprezece noaptea. Eu aveam grijă de casă și mă dezintegram la bibliotecă în fața jargonului sexual din secolul al optsprezecelea. Căsătoria burgheză ideală. Soțul și soția cărora nu le mai rămâne timp de petrecut împreună. Căsătoria a răpit singurul motiv pentru care ne căsătoriserăm.

Lucrurile au continuat în acest fel câteva luni. Am devenit din ce în ce mai deprimată. Îmi era din ce în ce mai greu să mă ridic dimineața din pat. De obicei eram în letargie până la prânz. Am început să lipsesc de la aproape toate cursurile, cu excepția celui mai sfânt dintre toate: Seminarul pregătitor. Postuniversitara îmi părea ridicolă. Ajunsesem la postuniversitară pentru că iubeam literatura, însă la postuniversitară nu trebuia să studiezi literatura. Trebuia să studiezi critică literară. Un oarecare profesor scrisese o carte „arătând” că *Tom Jones* era o parabolă marxistă. Vreun alt profesor scrisese o carte „arătând” că *Tom Jones* era o parabolă creștină. Vreun altul scrisese o carte „arătând” că *Tom Jones* era o parabolă a Revoluției Industriale. Trebuia să reții corect toate numele profesorilor și toate teoriile ca să poți da examene din ele. Nimeni nu părea să dea doi bani dacă citeai *Tom Jones*, atâta timp cât puteai perora numele diverselor teorii și cine le inventase. Toate cărțile de critică aveau titluri precum *Retorica râsului* sau *Factorii determinanți ai comicului ficțiunii la Henry Fielding* sau *Implicații estetice în dialectica satirei*. Fielding s-ar fi răsucit în mormânt. Răspunsul meu era să dorm cât mai mult posibil.

Adevărul era că fusesem întotdeauna o elevă care trebuia să ia mereu nota 10, iar testele erau ușoare pentru mine, însă la postuniversitară căcatul era atât de mare, că pur și simplu nu te puteai ridica peste el. Deci am dormit tot timpul. Am dormit în timpul examenelor pregătitoare din mai. Am dormit în loc să lucrez la teza mea. În rarele ocazii când reușeam să ajung la curs, stăteam acolo mâzgălind poeme în caietul de notițe. Într-o zi, mi-am făcut curaj să-i povestesc aprins necazurile mele profesorului Stanton.

— Nu cred că vreau să fiu profesor universitar, am zis, tremurând în cizmele mele din piele întoarsă de culoare indigo.

Era un sacrilegiu. Bursa mea Woodrow Wilson mă obliga să predau la colegiu. Era ca și cum m-aș fi lepădat de Dumnezeu, de țară și de stindard.

— Dar ești o studentă atât de bună, doamnă Stollerman, ce altceva ai putea face?

(Ce altceva, într-adevăr? Ce altceva ar putea fi în viață în afară de *Implicațiile estetice în dialectica satirei*?)

— Ei bine, ăă, cred că vreau să scriu.

Am spus-o ca și cum m-aș fi scuzat, și pe un ton la fel de stins de parcă ar fi fost: „Cred că vreau să-mi omor mama”.

Profesorul Stanton părea tulburat.

— Oh, asta e, zise el, iritat.

Probabil că studenții veneau mereu la ei cu ambiții futille cum ar fi faptul că voiau să scrie.

— Vedeți, domnule profesor Stanton, am început să studiez literatura secolului al optsprezecelea pentru că iubesc

satira, însă cred că vreau să scriu satiră, nu să o critic. Critica literară nu pare să fie satisfăcătoare în vreun fel.

— Satisfăcătoare! explodă el.

Mi s-a pus un nod în gât.

— Ce te face să crezi că postuniversitara trebuie să fie satisfăcătoare? Literatura e *muncă*, nu distracție, zise el.

— Da, am zis cu sfială.

— Ai ajuns la postuniversitară pentru că îți place să citești, pentru că iubești literatura — ei bine, literatura e *trudă*! Nu e o joacă!

Profesorul Stanton părea că găsisese adevăratul subiect.

— Da, însă dacă îmi dați voie, domnule profesor Stanton, se pare că toată această critică literară e departe de a cunoaște spiritul lui Fielding sau al lui Pope sau al lui Swift. Adică, eu mi-i închipui întotdeauna zăcând acolo în mormintele lor și râzând de noi toți. Exact asta e genul de lucru pe care ei l-ar găsi *amuzant*. Adică, eu citesc Pope sau Swift sau Fielding și asta mă face să vreau să scriu. Asta mă determină să scriu poeme. Critica literară îmi pare oarecum un lucru prostesc. Îmi pare rău să spun asta, însă chiar așa îmi pare.

— Cine te-a făcut pe tine păstrătoarea spiritului lui Pope? Sau al lui Swift? Sau al lui Fielding?

— Nimeni.

— Atunci de ce dracu' te plângi?

— Nu mă plâng. Pur și simplu cred că s-ar putea să fi făcut o greșeală. Cred că vreau cu adevărat să scriu.

— Doamnă Stollerman, o să ai o grămadă de timp să scrii *după* ce îți iei diploma. Și atunci vei avea întotdeauna

ceva la care să apelezi în cazul în care nu ești Emily Dickinson.

— Cred că aveți dreptate, am zis, și m-am dus acasă să mă culc.

Brian m-a trezit brusc și cu o bufnitură în iunie. Nu mai știu exact când a avut loc această izbucnire, însă undeva pe la mijlocul lui iunie, am observat că devenise mai maniac decât de obicei. Încetase de tot să mai doarmă. Voia să stau trează toată noaptea cu el și să discut câte în lună și în stele. Nu că asta ar fi fost ceva neobișnuit la Brian. Fusese întotdeauna extrem de interesat de lună și de stele. Însă acum începuse să vorbească despre A Doua Venire mult mai mult și într-o manieră cu totul nouă.

Și dacă (întreba el) Hristos s-ar întoarce pe pământ drept un obscur director executiv al unei firme de cercetare de piață?

Și dacă nimeni n-ar crede iar în el?

Și dacă El ar încerca să-și dovedească identitatea mergând pe lacul din Central Park? Oare CBS Evening News ar transmite această întâmplare? Ar fi socotită drept o poveste care să trezească interesul oamenilor?

Eu râdeam. Și Brian râdea. Era doar o idee pentru un roman science-fiction, zicea el. Era doar o glumă.

În zilele care au urmat, glumele s-au înmulțit.

Și dacă el era Zeus, iar eu Hera? Și dacă el era Dante, iar eu Beatrice? Și dacă erau doi în fiecare din noi — materie și antimaterie, tridimensional și adimensional? Și dacă oamenii de la metrou chiar comunicau telepatic cu el și îi cereau să-i salveze? Și dacă Hristos s-ar

întoarce și ar elibera toate animalele din Central Park Zoo? Și dacă iacii L-ar urma în jos pe Fifth Avenue, iar păsările s-ar așeza și I-ar cânta pe umăr? Oare oamenii L-ar crede *atunci*? Și dacă El ar binecuvânta calculatoarele și în loc ca acestea să reverse hârtii tipărite despre care gospodine cumpără cel mai mult detergent, ele ar începe brusc să reverse pâini și pește? Și dacă lumea era, într-adevăr, controlată de un calculator gigantic și nimeni nu știa asta în afară de Brian? Și dacă acest calculator funcționa cu sânge omenesc? Și dacă, așa cum a spus și Sartre, eram cu toții în iad chiar acum? Și dacă eram cu toții controlați de mașini complexe care erau controlate de alte mașini complexe care erau controlate de alte mașini complexe care erau controlate de alte mașini complexe? Și dacă nu aveam deloc libertate? Și dacă omul își putea afirma libertatea doar murind pe cruce? Și dacă traversai străzile din New York pe culoarea roșie a semaforului cu ochii închiși o săptămână întreagă și nu erai strivit de nicio mașină? Oare asta demonștra că erai Dumnezeu? Și dacă orice carte pe care o deschideai la întâmplare avea literele D U M N E Z E U undeva la fiecare paragraf? Nu era oare aceasta o dovadă pozitivă?

Noapte după noapte întrebările continuau. Brian mi le repeta ca pe un catehism. Și dacă? Și dacă? Și dacă? Ascultă-mă. Nu adormi! Ascultă-mă! Lumea se sfârșește și tu o să dormi! Ascultă-mă!

În frenezia lui de a avea o audiență permanentă, m-a lovit chiar peste obraz o dată sau de două ori ca să mă

trezească. Uluită și cu ochii tulburi, ascultam. Și ascultam. Și ascultam. După a cincea noapte, nu mai era posibil să mă îndoiesc că Brian nu avea niciun fel de plan pentru un roman science-fiction. El însuși era A Doua Venire. Semnele recunoașterii au ieșit încet la iveală. Când s-a întâmplat acest lucru, nu eram, de fapt, foarte sigură că el *nu era*, într-adevăr, Dumnezeu. Însă, conform logicii lui, dacă el era Iisus, atunci eu eram Sfântul Duh. Și cu ochii tulburi așa cum eram, am știut că *acest lucru* era curată nebunie.

Vineri, șeful lui Brian plecă să-și petreacă sfârșitul de săptămână afară din oraș și îl delegă pe el să încheie o afacere importantă cu producătorii unui produs de curățat cuptorul numit Spuma Miraculoasă. Brian trebuia să se întâlnească cu cei cu Spuma Miraculoasă în secția de calculatoare sâmbătă, însă nu ajunse acolo. Cei cu Spuma Miraculoasă așteptară. Apoi mă sunară. Apoi mă sunară iar. Brian nu ajunsesese. Am sunat pe toată lumea la care m-am putut gândi și, în cele din urmă, am stat pur și simplu acasă, rozându-mi unghiile și știind că ceva îngrozitor avea să se întâmple.

La ora cinci, Brian mă sună să-mi citească „un poem” pe care pretindea că-l scrisese în timp ce se plimba pe lacul din Central Park. Suna așa:

Dacă Spuma Miraculoasă e doar balon,
De ce ne cauzează un așa afurisit de necaz?
Dacă nu acționăm curând lumea va fi moloz
Total din cauza unui idiot de balon.

— Cum îți place, iubire? întrebă el, cu cea mai mare naivitate.

— Brian — îți dai seama că cei cu Spuma Miraculoasă au încercat să dea de tine toată ziua?

— Nu e splendid? Chestia asta rezumă toată chestia, cred. Am de gând să o trimit la *The New York Times*. Singura chestie care mă întreb e dacă *The Times* va tipări un poem care conține cuvântul „afurisit”. Ce crezi?

— Brian — îți dai seama că am stat aici toată ziua și le-am răspuns la telefon celor cu Spuma Miraculoasă? Unde dracu' ai fost?

— Chiar acolo am fost.

— Unde?

— La dracu'. Așa cum și tu ești la dracu' așa sunt și eu la dracu' și cu toții suntem la dracu'. Cum îți poți face griji în legătură cu un balon neînsemnat cum e Spuma Miraculoasă?

— Și ce Dumnezeu ai de gând să faci în legătură cu contractul?

— Chiar asta.

— Chiar ce anume?

— În numele lui Dumnezeu, am de gând să uit de asta. Nu am de gând să fac nimic în legătură cu asta. De ce nu vii și tu în centru să te întâlnești cu mine și o să-ți arăt poemul?

— Unde ești?

— La dracu'.

— OK, știi că ești la dracu', însă unde ar trebui să mă văd cu tine?

— Ar trebui să știi. Tu m-ai trimis aici.

— Unde?

— La dracu'. Unde sunt acum. Unde ești și tu acum. Ești cam înceată la minte, iubire.

— Brian, te rog să fii rațional!

— Sunt perfect rațional. Tu ești cea căreia îi pasă de un balon neînsemnat. Tu ești cea care crede că e important să fie sunată de Spuma Miraculoasă.

— Spune-mi doar în ce loc să mă văd cu tine la dracu' și voi veni. Jur că voi veni. Spune-mi doar în ce loc.

— Nu știi?

— Nu. Sincer, nu știu. Te rog, spune-mi.

— Cred că încerci să-ți bați joc de mine.

— Brian, dragul meu, vreau doar să te văd. Te rog, lasă-mă să te văd.

— Mă poți vedea chiar acum cu ochiul minții. Orbierea ta a fost creată de tine. De tine și de regele Lear.

— Ești într-o cabină telefonică? Sau într-un bar? Te rog, spune-mi.

— Știi deja!

Conversația continuă astfel ceva vreme. Brian îmi închise telefonul de două ori și apoi sună iar. În cele din urmă, fu de acord să identifice acea cabină telefonică în care se afla, nu după nume, ci după un fel de ghicitoare. Trebuia să particip la acest joc eliminând posibilitățile. Chestia asta luă alte douăzeci de minute și mai multe monede. Se dovedi că era la Gotham Bar. M-am repezit afară și am luat un taxi ca să mă duc după el. Am aflat că își petrecuse ziua luând copii portoricani și negri la plimbare

cu barca pe lacul din Central Park, cumpărându-le înghețată, dând bani oamenilor din parc și plănuiind să fugă din iad. Nu mersese pe apă, dar se gândise foarte mult la chestia asta. Acum era gata să-și schimbe viața. Descoperise că poseda un fond de energie supraomenească. Alți muritori aveau nevoie de somni. El nu avea. Alți muritori aveau nevoie de slujbe, de diplome și de toate nimicurile vieții cotidiene. El nu avea. El avea de gând să se imbarce pe corabia destinului care îl așteptase dintotdeauna — și să salveze lumea. Eu urma să-l ajut.

Sinceră să fiu, nicio parte din această discuție nu mi-a plăcut foarte tare. Mai degrabă mă emoționa. Ideea ca Brian să renunțe la cercetarea de piață, eu să renunț la postuniversitară și să mergem împreună să salvăm lumea era perfect OK pentru mine. Eu îl îndemnasem întotdeauna să renunțe la cercetarea de piață, de fapt. Încercasem să-l ademenesc să meargă în Europa cu mine și să colindăm de colo-colo un timp. Însă Brian protestase întotdeauna. Intrase în cercetarea de piață, de parcă aceasta ar fi fost ultima mare cruciadă.

În timp ce ne plimbam prin oraș în acea sâmbătă noaptea, comportamentul lui a fost cel care m-a deranjat mai mult decât vorbăria. Voia ca amândoi să închidem ochii și să traversăm străzile pe culoarea roșie a semaforului (ca să dovedim că eram zei). Intra în magazine și le cerea vânzătoarelor să dea jos diverse articole, apoi le lua pe fiecare, vorbea cu încântare despre ele, după care ieșea. Intra într-o cafenea și se juca cu zaharnița de la fiecare masă, înainte de a se așeza undeva. Oamenii se uitau la el. Uneori vânzătoarele sau

chelnerii spuneau: „Stai liniștit, prietene, calmează-te, prietene” sau altele trebuiau să-l dea afară. Toată lumea simțea că ceva nu era în regulă. Agitația lui tulbura aerul. Pentru Brian, aceasta era doar o dovadă a divinității sale.

— Vezi, zicea, ei știu că sunt Dumnezeu și nu știu cum să reacționeze.

Era de două ori mai dificil pentru mine pentru că eu credeam pe jumătate în teoria lui Brian. Oamenii excepționali sunt adeseori numiți trăsniți (nebuni) de lumea obișnuită. Dacă Dumnezeu chiar s-ar întoarce, probabil că ar sfârși într-o casă de nebuni. Eram o laingiană cu mult înainte ca Laing să înceapă să-și publice lucrările. Însă eram și speriată de moarte.

Când, în cele din urmă, am ajuns acasă la două noaptea, Brian era în continuare cuprins de frenezie și foarte treaz, cu toate că eu eram epuizată. Voia să-mi arate puterea lui. Voia să-mi demonstreze că mă putea satisface. Nu mi-o mai trăsesese de aproximativ șase săptămâni, însă acum nu voia să se mai oprească. Mi-o trăgea ca o mașină, refuzând să cedeze el însuși unui orgasm, în schimb silindu-mă pe mine să am orgasm după orgasm. După primele trei ori mă durea și voiam să înceteze. L-am implorat să se oprească, însă nu voia. A continuat să mi-o tragă ca un criminal. Plângeam și îl imploram.

— Brian, te rog, oprește-te, suspinam eu.

— Credeai că nu pot să te satisfac! țipa el.

Avea o privire sălbatică.

— Vezi? zicea el, pătrunzând mai adânc în mine. Vezi? Vezi? Vezi?

— Brian, te rog, *oprește-te!*

— Chestia asta nu ți-o demonstrează? Nu-ți demonstrează asta că sunt Dumnezeu?

— Te rog, *oprește-te*, am scâncit eu.

Când, în cele din urmă, s-a oprit, s-a retras din mine violent și și-a vârât penisul încă tare în gura mea. Însă eu plângeam prea tare ca să i-l sug. Stăteam întinsă în pat, hohotind. Ce aveam să fac? Nu voiam să stau singură cu el în casă, însă unde mă puteam duce? Pentru prima dată, chiar am început să fiu convinsă că era periculos.

Brusc Brian cedă nervos și începu să plângă. Voia să se castreze, zicea. Voia ca mariajul nostru să fie purificat de orice pofte trupești. Voia să fie ca Abelard, iar eu să fiu ca Héloïse. Voia să fie purificat de orice dorințe carnale, astfel încât să poată salva lumea. Voia să fie inofensiv ca un eunuc. Voia să fie blând precum Hristos. Voia să fie străpuns de săgeți precum Sfântul Sebastian. Mă cuprinse cu brațele și plânse cu sughițuri în poala mea. L-am mângâiat pe păr, sperând ca până la urmă să adoarmă. Am adormit eu, în schimb.

Nu știu sigur la ce oră m-am trezit, însă Brian stătuse treaz ore întregi — probabil toată noaptea. M-am dus bălăbănindu-mă până la baie și primul lucru pe care l-am văzut a fost un desen grosolan lipit cu scotch pe oglinda din baie. Înfățișa un bărbat scund cu un halou și un penis enorm în erecție. Un alt bărbat cu o barbă lungă era pregătit să-i facă o felație. În spatele amândurora era un vultur uriaș (semănând cu vulturul american), doar că avea o foarte evidentă erecție omenească.

„Tatăl, Fiul și Sfântul Duh“ mângălise Brian deasupra desenului.

M-am dus la biroul meu din dormitor. Bucăți din fișele mele de cartotecă (unde se găseau toate notele pentru teza la care lucram) erau împrăștiate pe podea sub birou ca niște confetti. Pe birou era o etalare de cărți: operele complete ale lui Shakespeare și Milton erau deschise și anumite cuvinte, expresii și litere erau încercuite cu diferite cerneluri colorate. Nu am putut descifra niciun sistem sau cod la o primă privire, însă pe margini erau notițe pline de furie, expresii precum „Oh, drace!“ sau „Bestia cu două spinări!“ sau „Neamul femeiesc e prea hain!“ Împrăștiate peste Shakespeare și Milton erau rămășițele unei bancnote de douăzeci de dolari, ruptă cu grijă. În altă parte pe birou erau reproduceri smulse din albume de artă. Toate îl înfățișau pe Dumnezeu sau pe Iisus sau pe Sfântul Sebastian.

Am fugit în camera de zi să-l caut pe Brian și l-am găsit potrivit amplificatorul de la stație. Asculta *Variațiunile Goldberg* interpretate de Glenn Gould*, și începu să dea volumul mai tare, apoi brusc mai încet, pentru a crea un fel de efect de sirenă.

— Cât de tare poți asculta Bach în această societate? întrebă el. Atât de tare?

Dădu volumul tare.

— Atât de încet?

Îl dădu încet, astfel încât de-abia se auzea.

* Pianist canadian.

— Vezi? Nu ai cum să ascuți Bach în această societate!

— Brian, ce ai făcut cu teza mea?

Era o întrebare retorică. Știam prea bine ce făcuse cu ea.

Brian își făcea de lucru cu stația și se prefăcea că nu mă auzise.

— Ce ai făcut cu teza mea?

— Cât de tare crezi că poți asculta Bach în această societate înainte să vină poliția?

— Ce ai făcut cu teza mea?

— Atât de tare?

Dădu volumul tare.

— Ce ai făcut cu teza mea?

— Atât de încet?

Dădu volumul încet.

— Ce ai făcut cu teza mea?

— Atât de tare?

— Brian! am urlat din toți rărunchii.

Nu avea niciun rost. M-am dus la biroul meu și am rămas privind fix la ceea ce „etalase” el acolo. Voiam să-l omor, pe el sau pe mine. În loc de asta am plâns.

Brian intră în cameră.

— Cine crezi că va merge în rai? mă întrebă.

Nu am răspuns.

— Bach? Milton? Shakespeare? Shakeswoof? Sfântul Sebastian Ticălosul? Abelard Castratul? Sindbad Marinarul? Tinbad Croitorul? Jinbad Temnicerul? Norman Mailer?

* Poștașul (engl..)

Whinbad Vânătorul de balene? Finbad Fraierul? Rinbad Rebelul injurii? Joyce? James? Dante sau el a fost deja acolo? Homer? Yeats? Hardy cu harnașamentul? Rabelais cu rabla? Villon într-un mod viclean? Iar Raleigh o să meargă regal? Mozart o să meargă ușor? Iar Mahler greu? El Greco o să meargă într-o izbucnire de fulgere? Oare becurile vor merge?

M-am întors și m-am uitat la el. Își agita cu sălbăticie brațele și sărea în sus și în jos.

— Becurile vor merge în rai! strigă el. Vor merge! Vor merge!

— Mă înnebunești! am țipat cu exasperare.

— Tu vei merge în rai! țipă el și apoi mă apucă de mână și începu să mă conducă spre fereastră. Hai să mergem în rai! Haide! Haide!

Deschise fereastra și se aplecă în afară.

— Încetează! am țipat cuprinsă de isterie. Nu mai suport! — și, zicând asta, am început să-l scutur.

Probabil că se speriasse cu adevărat pentru că își puse mâinile în jurul gâtului meu și începu să mă strângă tare.

— Taci, strigă. Vine poliția!

Nu mai țipam. El își întări strânsoarea. Am început să văd negru în fața ochilor.

De ce mi-a dat drumul înainte de a mă omori, nu știu sigur. Probabil am avut un noroc chior. Nu știu cum să explic asta. Tot ce știu e că, atunci când, în cele din urmă, mi-a dat drumul, tremuram din tot corpul și găfiam (și îmi amintesc că mai târziu am descoperit vântăi pe gât). Am fugit și m-am ascuns în dulapul de pe

hol și am stat acolo în întuneric, mușcându-mi genunchii și suspinând.

— Oh, Dumnezeu, oh, Dumnezeu, oh, Dumnezeu! am zis cu respirația întretăiată.

Și apoi m-am adunat și mi-am sunat doctorul de familie. Era în East Hampton. L-am sunat pe psihiatrul măică-mii. Era în Fire Island. Mi-am sunat psihiatrul din perioada aceea. Era în Wellfleet. Am sunat o prietenă de-a surorii mele, Randy, care era asistentă socială într-o instituție psihiatrică. Mi-a spus să chem poliția sau un doctor — orice fel de doctor. Brian suferea de psihoză și era cât se poate de periculos. Nu trebuia să mai rămân singură cu el.

Dacă vrei să te îmbolnăvești într-o duminică de iunie, mai bine ai face-o într-o stațiune de pe litoral. Nu găsești niciun doctor. Am dat în cele din urmă de tipul care îi ținea locul medicului meu internist. Urmează să-și termine programul chiar acum, zise el. Cinci ore mai târziu, a sosit. În tot acest timp Brian a fost surprinzător de supus. Stătu în camera de zi ascultând Bach, aparent în transă. Am stat în dormitor, încercând să asimilez ceea ce se întâmplase. Ne-am prefăcut că ne ignorăm. Calmul de după furtună.

Măcar problema lui Brian avea, acum, un nume. Era primul pas spre vindecare. Spunându-mi-se că avea o „psihoză”, acest lucru îmi dăduse o oarecare senzație de ușurare. Era o boală ce trebuia tratată, o problemă ce trebuia rezolvată. Numind acel lucru, îl făcusem mai puțin înfricoșător. Și îmi diminuă vina. Nebunia nu era

vina nimănui. Era voința lui Dumnezeu. Era ceva liniștitor în legătură cu asta. Toate dezastrele naturale sunt liniștitoare pentru că reafirmă neputința noastră, în care, altfel, e posibil să încetăm să mai credem. Uneori e straniu de liniștitor să-ți cunoști dimensiunea propriei tale neputințe.

Am îndurat după-amiaza împreună cu Johann Sebastian Bach. „Muzica are farmecul de a domoli bestia sălbatică”, grăiește Congreve (care cu siguranță e în rai jucând cărți cu Mozart). Când mă gândesc la toate momentele grele prin care Bach m-a ajutat să trec, sunt sigură că și el e în rai.

Dr. Steven Pearlmutter a venit pe la cinci — era tot numai scuze și avea palmele transpirate. De aici încolo viața noastră urma să fie în mâinile doctorilor și ale micilor lor specializări. Soțul meu, Brian, mă asigură dr. Pearlmutter, era „un tânăr foarte bolnav”. Avea de gând să „încerce să-l ajute”. Începu prin a încerca să-i facă o injecție cu Thorazine — moment în care Brian o rupse la fugă, goni pe scările de serviciu (treisprezece etaje) și intră în Riverside Park. Eu și doctorul am fugit după el, l-am găsit, l-am oprit, l-am luat cu binișorul, l-am privit cum o ia din nou la sănătoasa, am fugit din nou după el, ne-am dat iar bine pe lângă el și așa mai departe. Restul detaliilor sunt în aceeași măsură sordide, cât și obișnuite. De atunci încolo spitalizarea a devenit inevitabilă. Brian era acum complet panicat și iluziile lui deveniră din ce în ce mai colorate. Zilele care au urmat au fost de coșmar. Părinții lui Brian au venit cu avionul din California

și au declarat prompt că Brian era perfect OK și că eu eram cea nebună. Au încercat să-l împiedice să ia orice fel de medicație și își băteau în permanență joc de doctori (lucru care, după cum se știe, nici nu era greu). L-au îndemnat să mă părăsească și să se întoarcă acasă în California — ca și cum faptul de a fi departe de mine avea să-l însănătoșească în mod automat. Dr. Pearlmutter l-a îndrumat pe Brian către un psihiatru care a încercat cu vitejie timp de cinci zile să-l țină departe de spital. Nu a fost de niciun folos. Între mama și tatăl lui Brian, șeful lui Brian, oamenii cu Spuma Miraculoasă, foștii profesori bine intenționați ai lui Brian și doctori, viețile noastre nu mai erau ale noastre. Brian era hăituit de așa-zișii păzitori ai lui și în fiecare zi o lua razna din ce în ce mai mult.

Într-a cincea zi după vizita doctorului Pearlmutter, Brian și-a dat toate hainele jos lângă turnul Belvedere din Central Park. Apoi a încercat să se urce pe calul de bronz al regelui Jagiello împreună cu regele Jagiello care era tot din bronz (blazon și restul). Poliția l-a dus în cele din urmă la casa de nebuni de la Mount Sinai (cu sirene urlând și cu Thorazine curgând ca vinul), și, cu excepția câtorva sfârșituri de săptămână, nu am mai stat împreună.

Au mai trecut încă opt luni și ceva până ce căsătoria noastră s-a destrămat definitiv. După ce Brian s-a dus la Mount Sinai, părinții lui s-au mutat cu mine, m-au acuzat zi și noapte, au mers la spital cu mine în fiecare seară și nu ne-au îngăduit să stăm mai mult de zece minute singuri împreună. Oricum, ora de vizită era de la șase la

șapte, iar ei erau hotărâți să ne țină departe unul de altul chiar și atunci. Și, în afară de asta, când eram singură cu Brian, tot ce făcea era să mă atace. Eram o Iuda, zicea el. Cum am putut să-l bag la ospiciu? Știam eu că o să merg în al Șaptelea Cerc — cercul trădătorilor? Știam eu că a mea era cea mai josnică crimă din cartea lui Dante? Știam eu că deja mă aflam în iad?

Oricum, iadul nu avea cum să fie cu mult mai rău decât acea vară. Regimul Diem căzuse și budiștii se tot omorau într-o mică țărișoară caraghioasă al cărei nume devenea din ce în ce mai familiar — Vietnam. Barry Goldwater candida la președinție cu platforma politică referitoare la desprinderea Coastei de Est și lăsarea acesteia să plutească în ocean. John F. Kennedy murise de mai puțin de un an. Lyndon Johnson era speranța națiunii pentru a-l înfrânge pe Goldwater și a păstra pacea. Doi tineri albi pe nume Goodman și Schwerner s-au dus în sud în Mississippi ca să lucreze în cadrul biroului de înregistrare a voturilor, s-au înhăitat cu un tânăr negru pe nume Chaney și toți trei au sfârșit într-o înspăimântătoare groapă comună. Harlem-ul și Bedford-Stuyvesant-ul au luat foc în prima din lungile verificări fierbinți. Între timp, Brian era în spital aiurând în legătură cu felul în care va salva el omenirea. Cu siguranță omenirea nu mai avea nevoie de asta.

Ne-am îndepărtat unul de altul. Nu dintr-odată, și nu prin faptul că am întâlnit pe altcineva. Nu am ieșit deloc în oraș cât timp Brian s-a aflat în spital. Eram șocată și aveam nevoie de timp ca să îmi revin. Însă incetul cu

încetul, am început să-mi dau seama cât de fericită eram fără el, cum energia lui frenetică îmi secase viața, cum fanteziile lui sălbatice mă lipsiseră de orice fantezie a mea. Treptat, am început să prețuiesc faptul de a-mi auzi propriile gânduri. Am început să îmi ascult propriile vise. Era ca și cum trăisem într-o cameră rezonantă timp de cinci ani și apoi, brusc, cineva îmi dăduse drumul.

Restul poveștii e în mare parte deznodământ. L-am iubit pe Brian și mă simțeam îngrozitor de vinovată pentru că îmi dădeam seama că îmi plăcea să trăiesc fără el mai mult decât să trăiesc cu el. De asemenea, cred că nu aș mai fi avut foarte mare încredere în el după ce încercase să mă sugrume. Am zis că l-am iertat, însă ceva în interiorul meu nu a făcut-o niciodată. Îmi era frică de el și chestia asta a omorât căsnicia noastră în cele din urmă.

Sfârșitul se apropia încet. Banii, ca de obicei, au fost factorul care a precipitat lucrurile. După trei luni la Mount Sinai, puterea de acoperire a asigurării de sănătate s-a epuizat și Brian a trebuit să fie transferat. Fie trebuia să meargă într-un spital de stat (lucru care ne îngrozează pe amândoi), fie într-un spital particular (unde taxele erau în jur de 2 000 de dolari pe lună). Ne aflam într-un impas cauzat de bani.

Părinții lui au intervenit atunci, nu ca să ajute, ci ca să hărțuiască. Dacă îl lăsam să plece în California, ei aveau să acopere costul unui tratament particular. Altfel, nu dădeau niciun banuș. Am trăit cu acest ultimatum o perioadă și, în cele din urmă, am decis că nu aveam încotro.

În septembrie am făcut pelerinajul către California. Am „sters-o către teritoriu” nu în vagoane descoperite, ci cu numărul 707, și l-am avut și pe taică-meu și un psihiatru în remorcă. Compania aeriană nu îi dădea voie lui Brian să zboare cu avionul acasă fără un psihiatru drept însoțitor — ceea ce însemna că toți patru trebuia să călătorim la clasa întâi, clefăind nuci macadamia și pastile de Librium.

A fost un zbor memorabil. Brian a fost atât de agitat, încât mi-am uitat propria frică de zbor. Taică-meu își vira repede pe gât pastile de Librium din minut în minut și mă sfătuia să fiu curajoasă, iar psihiatrul (un rezident cu chip drăguț în vârstă de douăzeci și șase de ani, care s-a identificat cu noi până în punctul totalei incompetențe) era țăfnos și avea nevoie în permanență de asigurarea mea verbală. Mama Isadora — am avut grijă de toți. De toți zeii, de toți tăticii care eșuaseră.

La clinica Linda Bella din La Jolla, iluzia voluntariatului era strict menținută. Toate surorile purtau bermude, iar doctorii purtau cămăși sport, pantaloni de catifea rețată și șepci de golf. Pacienții purtau în mod similar haine de stradă și colindau de colo-colo într-un decor asemănător unui motel de lux, completat de o piscină și de mese de ping-pong. Toată lumea din rândul personalului era extrem de voioasă și încerca să pretindă că Linda Bella era un fel de SPA, mai degrabă decât locul unde mergeai atunci când nimeni nu știa ce să mai facă cu tine acasă. Doctorii ne-au recomandat să evităm scenele lungi de despărțire. Eu și Brian ne-am văzut pentru ultima dată

în camera părăsită de T.O.* unde el frământa cu răutate o bucată de argilă la una din mese.

— Nu mai ești o parte din mine, zise el. Obişnuiai să fii o parte din mine.

Mă gândeam cât de dureros era să fiu o parte din el, și cum fusesem aproape pe punctul de a uita cine eram, însă nu i-am putut spune acest lucru.

— Mă voi întoarce, am zis.

— De ce? pufni el.

— Pentru că te iubesc.

— Dacă mă iubeai, nu m-ai fi adus aici.

— Nu e adevărat, Brian, doctorii au spus...

— Știi că doctorii nu știu nimic despre Dumnezeu. Nu trebuie să știe. Însă credeam că *tu* știi. Ești la fel ca toți ceilalți. Pentru câți arginți m-ai vândut?

— Eu vreau doar să te faci mai bine, am zis, cu un glas stins.

— Mai bine decât *ce*? Și dacă *aș fi* mai bine, cum și-ar da *ei* seama — așa bolnavi cum sunt. Ai uitat tot ce știai. Și ție ți-au spălat creierul.

— Vreau să te faci bine ca să nu trebuiască să iei medicamente... am zis.

— E o prostie și tu o știi bine. *Îți* dau medicamente la început și apoi le *folosesc* ca un indice al sănătății tale. Când medicamentele sunt multe — ție nu ți e bine. Când sunt puține — atunci ți e bine. Raționamentul e circular. Cine are nevoie de afurisitele de medicamente în primul rând?

* Prescurtare de la terapie ocupațională.

Lovi lutul cu sălbăticie.

— Știu, am zis.

Adevărul era că eram de acord cu el. Cu siguranță, criteriile de sănătate și boală ale medicilor erau aproape mai nebunești decât ale lui Brian. Cu siguranță, banalitatea lor era în așa fel încât dacă Brian *ar fi fost* Dumnezeu, ei nu și-ar fi dat seama.

— Toată treaba asta e o chestiune de credință, zise el. *Intotdeauna* a fost o chestiune de credință. Cuvântul meu, sau cuvântul mulțimii? Tu ai ales mulțimea. Însă asta nu o face mai bună. Și mai mult încă — tu știi asta. Îmi pare rău pentru tine. Ești atât de a dracului de *slabă*. Nu ai avut niciodată curaj.

Modelă argila într-o clătită subțire.

— Brian — va trebui să încerci să înțelegi situația mea. Am simțit că aveam să cedez acestei presiuni. Părinții tăi țipau la mine tot timpul. Doctorii îmi țineau predici. Am încetat să mai știu cine eram.

— Tu ai fost sub presiune? Tu! Pe cine au băgat aici — pe tine sau pe mine? Cine a fost trădat — tu sau eu?

— Amândoi, am zis plângând.

Picături mari și sărate mi se prelingeau pe față și îmi intrau în colțurile gurii. Aveau gust bun. Lacrimile au un gust atât de calmant. De parcă ai putea săpa prin plâns un nou uter pentru a te ghemui în el. Alice în propria ei mare de lacrimi.

— Amândoi! Îmi vine să râd!

— E adevărat, am zis. Amândoi am fost răniți. Nu ai monopol asupra durerii.

— Pleacă, îmi spune, ridicând bucata plată de argilă și începând să o ruleze în formă de șarpe — du-te la mânăstire, Ofelia. Îneacă-te, că nu-mi pasă.

— Tu nu pari niciodată să-ți amintești că ai atentat la viața mea, nu-i așa?

Știam că nu ar fi trebuit să spun asta, însă eram pur și simplu atât de mânioasă.

— La viața *ta!* Dacă m-ai iubi — dacă ai știi afurisitul de înțeles al sacrificiului — dacă nu ai fi un plod atât de răsfățat, nu mi-ai vinde mie căcatul ăsta în legătură cu viața ta!

— Brian, nu-ți amintești?

— Ce să-mi amintesc? Îmi amintesc cum m-ai închis aici — asta e ceea ce îmi amintesc.

Brusc, îmi deveni clar că erau două versiuni ale coșmarului prin care trecuserăm — versiunea lui și versiunea mea — și că ele nu coincideau deloc. Brian nu numai că nu avea niciun fel de empatie pentru nefericirea mea; nici măcar nu era conștient de ea.

Nici măcar nu-și amintea evenimentele care îl trimiseseră la spital. Câte alte versiuni ale realității noastre erau? Versiunea mea, a lui Brian, a părinților lui, a părinților mei, a doctorilor, a surorilor medicale, a asistenților sociali... Era un număr infinit de versiuni, un număr infinit de realități. Eu și Brian trecuserăm împreună printr-un coșmar, iar acum se dovedise că nu trecuserăm împreună prin nimic. Pătrunseserăm într-o experiență pe aceeași ușă, însă colindaserăm apoi prin tunele separate, orbecăiserăm printr-un întuneric diferit

și ieșiserăm în cele din urmă la liman la capete opuse ale pământului.

Brian se uită cu răceală la mine de parcă eram dușmanul lui de moarte. Și jur că nu-mi mai pot aminti cuvintele de despărțire pe care ni le-am spus unul altuia.

Mie și tatălui meu ne mai rămăseseră o după-amiază și o seară, înaintea zborului de întoarcere la New York. Am închiriat o mașină și am mers până la Tijuana, de unde am cumpărat o piñata ușor pătată — un măgăruș de un roz strident. Ne-am plimbat împreună pe străzi făcând comentarii despre „culoarea locală”, observații prezizibile în legătură cu sărăcia oamenilor și cu opulența bisericilor.

Taică-meu e încă un bărbat arătos care pare să aibă cu aproape cincisprezece ani mai puțin decât cei șaiszeci ai lui, e increzut în legătură cu fizicul lui și părul rar, și are un mers săltat care a devenit și mersul meu. Semănăm, mergem la fel, suntem amândoi dependenți de jocuri de cuvinte și de vorbe de duh, și, cu toate astea, cu greu putem comunica. Suntem întotdeauna ușor stingheriți unul în prezența celuilalt — de parcă am ști fiecare un secret teribil despre relația noastră, însă nu am putea vorbi de asta. Care ar putea fi acest secret? Îmi amintesc cum ciocănea în peretele dintre dormitoarele noastre pentru a mă liniști și a-mi alina frica de întuneric. Îmi amintesc cum îmi schimba cearșaful când udam patul la vârsta de trei ani, și cum îmi încălzea lapte la opt ani când nu puteam dormi. Mi-l amintesc spunându-mi odată (după ce am asistat la o ceartă groaznică între părinții mei) că vor

rămâne împreună „de dragul meu“... Însă dacă ar fi mai mult — o încercare de a mă seduce în copilărie sau o scenă primară — memoria mea extrem de psihanalizată nu poate ajunge atât de departe. Uneori mirosul unei bucăți de săpun (sau vreo altă substanță de uz casnic) aduce brusc înapoi o amintire de mult uitată din copilărie. Și atunci mă pomenesc întrebându-mă câte alte amintiri sunt ascunse în cotloanele minții mele; și, într-adevăr, propriu-mi creier pare să fie ultima mare *terra incognita*, iar eu sunt plină de uimire vizavi de perspectiva de a descoperi, într-o bună zi, noi lumi acolo. Închipuiți-vă continentul pierdut, Atlantida, și toate insulele scufundate ale copilăriei, chiar acolo așteptând să fie descoperite. Spațiul interior pe care nu l-am explorat niciodată cum trebuie. Lumi în interiorul altor lumi în interiorul altor lumi. Și chestia miraculoasă e că acestea ne așteaptă pe noi. Dacă nu reușim să le descoperim, e pentru că nu am construit încă vehiculul potrivit — o navetă spațială, un submarin sau un poem — care ne va duce la ele.

În parte, pentru asta scriu. Cum pot ști ce gândesc dacă nu văd ceea ce scriu? Scrisul meu este submarinul sau naveta spațială care mă duce către lumile necunoscute din mintea mea. Și aventura e nesfârșită și inepuizabilă. Dacă învăț să construiesc vehiculul potrivit, atunci pot descoperi și mai multe teritorii. Și fiecare nou poem este un nou vehicul, proiectat să pătrundă mai adânc (sau să zboare mai sus) decât cel de dinainte.

Căsnicia mea cu Bennett s-a sfârșit probabil în acea zi când m-am plimbat pe străzile din Tijuana cu tatăl meu

cel spiritual. Taică-meu încerca din răspuțeri să fie bine-dispus și de ajutor, însă eu eram adânc cufundată în propria mea vină. Mă aflam în fața unei dileme: dacă nu renunțam la Brian și încercam să trăiesc din nou cu el, aveam să innebunesc, sau renunțam la propria mea identitate. Însă dacă îl lăsam singur cu nebunia lui și în grija medicilor, îl abandonam — exact atunci când avea nevoie cel mai mult de ajutor. Într-un fel, eram o trădătoare. Se redusese la o alegere între mine sau el, iar eu m-am ales pe mine. Vina mea în legătură cu acest lucru încă mă mai bântuie. Undeva adânc în interiorul minții mele (cu toate acele amintiri scufundate ale copilăriei) e o imagine glorioasă a femeii ideale, un fel de Griselda evreică. Ea e Ruth și Esther și Iisus și Maria într-o singură persoană. Ea întoarce întotdeauna și celălalt obraz. Ea e un vehicul, un vas, fără nevoi sau dorințe ale ei. Când soțul ei o bate, ea îl înțelege. Când el e bolnav, ea îl îngrijește. Când copiii sunt bolnavi, ea îi îngrijește. Gătește, are grijă de casă, are grijă de magazin, are grijă de cărți, ascultă problemele tuturor, merge la cimitir, plivește buruienile de pe morminte, se îngrijește de grădina, freacă podelele și stă tăcută în balconul de sus al sinagogii în timp ce bărbații recită rugăciuni despre inferioritatea femeilor. E capabilă de absolut orice cu excepția păstrării propriei persoane. Și în secret, îmi e întotdeauna rușine de mine însămi pentru că nu sunt ca ea. O femeie bună și-ar fi dat viața ca să aibă grijă și să hrănească nebunia soțului ei. Nu eram o femeie bună. Aveam prea multe alte lucruri de făcut.

Însă dacă fusesem nepăsătoare față de Brian, m-am revanșat cu vârf și îndesat față de Charlie Fielding. Din masochism absolut — din masochism bun, sănătos, „normal feminin“ — pur și simplu nu puteți bate relația mea cu Charlie Fielding (care a urmat îndeaproape sfârșitul căsătoriei mele cu Brian). E interesant cum noi întotdeauna revărsăm toate sentimentele noastre de la tipul care a fost înainte, asupra tipului următor. Un caz psihologic de „trecere dintr-un pat în altul“.

DIRIJORUL

E un cutremur sau e pur și simplu un șoc?

E oare supa bună din carne de broască țestoasă sau doar o imitație?

E un cocktail — acest sentiment de bucurie,

Ori ceea ce simt „e un lucru adevărat“?

Am flerul bun sau îl am pe cel prost?

Oare pe Bach îl voi asculta sau doar un cântec de Cole Porter?

— Cole Porter, „În sfârșit iubirea“ (1938)

Charlie Fielding („Charles“ când își semna numele) era înalt, cu umerii aduși și semăna cu Evreul Rătăcitor. Avea un nas foarte lung și coroiat, nări proeminente, iar gura lui mică și cu colțurile coborâte avea întotdeauna o expresie acră, ceva între dispreț și melancolie. Avea pielea pământie și cu aspect bolnăvicios — îi fusese devastată de acneea care încă îl mai deranja din când în când. Purta jachete sport scumpe din tweed care

atârnau pe umerii lui de parcă ar fi stat pe umerase și întotdeauna pantalonii lui făceau genunchi. Buzunarele vechii lui canapele Chesterfield erau burdușite cu romane ieftine. Din servieta lui uzată din piele de porc, se ițea întotdeauna vârful unei baghete de dirijor.

Dacă l-ai fi văzut în metrou sau luând singur cina la Schrafft's (unde încărcă notele de plată în contul lui taică-său), ai fi presupus, după expresia figurii sale, că era în doliu. Însă nu era — doar dacă nu cumva purta în avans doliu pentru taică-său (ai cărui bani urma să-i moștenească).

Uneori, în timp ce aștepta să-i vină cina (pui cu smântână și înghețată cu sirop de ciocolată), scotea un portativ din servieta și, ținând bagheta în mâna dreaptă, începea să dirijeze muzicieni imaginari. Făcea asta cu o naturalețe desăvârșită și aparent fără nicio dorință de a ieși în evidență. Era pur și simplu un individ șters pentru cei din jurul lui.

Charlie (maică-sa îl numise așa după Carol Eduard Stuart*, iar Charlie era, la urma urmelor, un prinț evreu) locuia singur într-o garsonieră din East Village. În același cartier în care locuiseră și strămoșii lui săraci cu două generații înainte. Stourile venețiene erau încărcate de funingine soioasă și pietrișul râșnea sub picioare când mergeai pe podeaua fără covoare. Ambianța era spartană: o bucătărie vagon ale cărei dulapuri era întotdeauna goale cu excepția cutiilor cu caise uscate și a pungilor cu bomboane, un pian închiriat, un pat de o

* Prinț britanic, nepotul lui Iacob al II-lea.

singură persoană, un magnetofon, un pick-up portabil, două cutii de carton pline cu discuri de vinil (care nu fuseseră niciodată despachetate de când le adusese din casa părinților lui cu doi ani înainte). Pe fereastră se vedea o scară de incendiu ce dădea înspre o curte interioară acoperită de funingine și vizavi locuiau două lesbiene de vârstă a doua care uneori neglijau să tragă jaluzelele. Charlie avea acel dispreț defensiv față de homosexuali pe care adeseori oamenii îl au când propria lor sexualitate e stânjenitoare pentru ei. Era tot timpul în erjecție, însă îi era groaznic de frică să nu fie vulgar. Educația lui de Harvard fusese menită să înăbușe toată vulgaritatea ce ardea în adâncul genelor sale și, deși voia să și-o tragă, nu voia să o facă într-un mod care l-ar fi făcut să pară grosolan — fie în ochii lui, fie în ochii fetelor pe care încerca să le seducă.

Am observat, oricum, că în afară de situația în care un bărbat e un geniu veritabil, o educație de Harvard e o garanție permanentă. Nu din pricină că ar învăța multe acolo, însă pentru ce cred ei despre ei înșiși după aceea — povara de a fi o persoană care a absolvit Harvardul: aura, atmosfera, problemele de pronunție, amintirile plăcute ale râului Charles. Acest lucru tinde să-i facă infantili și să se repeadă pe coridoarele agențiilor de publicitate cu cravatele falfâind în vânt. Li face să îndure mâncarea îngrozitoare și tapițeria jerpelită a Clubului Harvard de dragul de a impresiona vreo tinerică dulce cu sursa glorioasă a diplomei lor.

Charlie avea acest impediment al Harvardului. Absolvise cu un șapte curat — satisfăcător și, cu toate astea, se

simțea întotdeauna superior față de mine care aveam insigna Phi Beta Kappa de la abjectul și declasatul colegiu Barnard. Simțea că la Harvard fusese atins de pana rafinamentului, că, în ciuda eșecurilor lui din această lume, încă era (corurile din operele lui Gilbert și Sullivan ar trebui să cânte această expresie) un Om de la Harvard.

În aproape toate diminețile, Charlie dormea până la prânz, apoi se ridica din pat și lua micul dejun la una din lăptăriile care rămăseseră din zilele de demult ale aceluiaș cartier de imigranți. Însă două dimineți pe săptămână se extrăgea cu greu din pat pe la nouă și lua metroul până la o școală de muzică din centru unde preda pian și dirija un grup coral. Banii pe care îi câștiga din această muncă erau o sumă ne semnificativă, însă trăia în principal din venitul unei rente pe care taică-său i-o fixase. Era îngrozitor de secretos în legătură cu veniturile lui, de parcă ar fi fost cine știe ce secret murdar. Cu toate astea, am presupus întotdeauna că dacă i-ar fi displicut zgârcenia, ar fi putut trăi mai puțin miser decât o făcea.

Era totuși un secret murdar de familie și poate chestia asta făcea ca banii să fie o chestiune atât de stânjenitoare. Familia lui Charlie dăduse de bani prin intermediul unchiului lui Charlie, Mel — faimosul dansator de bal pseudoprotestant anglo-saxon care plutea prin anii '30 cu părul dat cu briantină, cu un nas ce suferise o operație estetică și cu o nevastă *shikse** dansatoare. Mel Fielding făcuse până la moarte o carieră din a ține secret

* Femeie care nu e de origine evreiască (idiș).

faptul că era evreu și fusese de acord să-și împartă averea cu familia doar cu condiția ca ei toți să-și opereze nasurile și să-și schimbe numele din Feldstein în Fielding. Charlie refuzase să-i satisfacă doleanța în legătură cu nasul, însă adoptase numele. Tatăl lui Charlie totuși chiar își amputase jumătate din nas (cu rezultatul că ajunsese să arate ca un evreu cu un nas absurd de mic). Însă rezultatul important fusese că Feldstein-ii părăsiseră Brooklyn-ul și își făcuseră apariția în cădirea Beresford (acel ghetou poleit cu aur, acel pseudocastel) din Central Park West.

Afacerea familiei era un lanț — răspândit în întreaga lume — de școli de dans ce vindeau abonamente pe viață persoanelor în vârstă și singure. Nu era chiar o escrocherie mai mult decât pot fi considerate psihanaliza, religia, grupurile de suport sau Rosicrucianismul, însă la fel ca și acestea promitea a pune capăt singurătății, lipsei de vlagă și durerii și bineînțeles că reușea să dezamăgească pe mulți. Charlie muncise în afacerea cu sala de dans câteva veri în timpul colegiului, însă fusese doar un gest simbolic. Ura orice fel de slujbă la care trebuia să mergi zi de zi — chiar dacă aceasta consta din a pluti pe ringul de dans cu o doamnă de optzeci de ani care tocmai devenise membră pe viață în schimbul câtorva mii de dolari. Când l-am cunoscut, Charlie era foarte sensibil referitor la subiectul „dansul în sala de bal”. Nu voia să fie general cunoscut faptul că acesta era mijlocul de subsistență al tatălui său. Cu toate astea, strecura frecvent numele celebru al unchiului său în rândul prietenilor și în

prezența mea. Ambivalența e o melodie minunată după care se poate dansa. Are un ritm al său propriu.

Însă ce făcea Charlie? Se pregătea pentru a ieși din comun. Visa zi și noapte la debutul său ca dirijor — pe care de altfel nu făcea nimic pentru a-l grăbi — și începea simfonii. Acestea erau — toate — simfonii neterminate. Începea și sonate și opere (bazate pe operele lui Kafka și Beckett). Erau bucăți neterminate (însă pe care el imi promitea întotdeauna să mi le dedice). Probabil pentru alții era un ratat, însă pentru el însuși era o figură romantică. Vorbea de „tăcere, exil și iscusință”. (Tăcere: simfoniile neterminate. Exil: părăsise clădirea Beresford pentru East Village. Iscusință: relația lui cu mine). Trecea prin toate încercările inițiale ale marilor artiști. Ca dirijor, nu își făcuse încă debutul și era dezavantajat, credea el, de faptul că nu era homosexual. În calitate de compozitor, era o chestiune de a învăța să facă față crizei de stil care tortura epoca respectivă. Și acest lucru venea cu timpul. Trebuia să fie gândit în decenii, nu în ani.

Visând așezat pe băncuța de la pian sau deasupra unei farfurii cu clătite cu dulceață de cireșe la Ratner's, Charlie se gândea cum va fi el când în cele din urmă va fi reușit — încărunțind la tâmplă, afabil și îmbrăcat excentric. După ce va dirija propria lui operă la Met*, nu se va da în lături nici cu o doime de la a susține un concert improvizat împreună cu muzicieni aspiranți de jazz. Fetele de la colegiu care îl vor recunoaște acolo îl vor asedia cerându-i autografe, iar

* Metropolitan Opera.

el le va da pe spate cu vorbe de duh. Vara se va retrage în Vermont la casa lui de la țară, compunând la un pian pentru a purta o conversație inteligentă cu poeții și compozitorii tineri care vor veni după el acolo. Și-ar dedica trei ore pe zi pentru a-și scrie autobiografia — într-un stil pe care îl descria ca fiind ceva între Proust și Evelyn Waugh (autorii lui favoriți). Și apoi vor fi femei. Soprane wagneriene cu funduri mari și pline de celulită ca în picturile lui Peter Paul Rubens. (Charlie avea o mare înclinație pentru femeile plinuțe — chiar grase. Credea că eram prea slăbănoagă și că aveam fundul prea mic. Dacă am fi rămas împreună, probabil că aș fi devenit elefantină.) După sopranele grase veneau literatele: poetele care îi dedicau cărți, sculptorițele obsedate care voiau ca el să le pozeze nud, scriitoarele care îl găseau atât de fascinant, încât îl făceau figura centrală în romanele lor *à clef**. Era posibil să nu se căsătorească niciodată, nici măcar de dragul de a avea copii. Copiii (după cum spunea el adeseori) erau *plictisitori*. *Plictisitor* (pronunțat de parcă era scris cu caractere cursive) era întotdeauna unul din cuvintele lui preferate. Însă nu era condamnarea finală (la fel cum nu era nici *banal*, pe care îl prefera, de asemenea). *Vulgar* era cuvântul final de dispreț. Oamenii, bineînțeles, puteau fi vulgari, la fel cum puteau fi cărțile, muzica și tablourile — însă și mâncarea putea fi vulgară pentru Charles. Așa cum spusese el odată când celebrul lui unchi îl dusesese la Le Pavillon: „Clătitele astea sunt

* Roman *à clef* (fr.) — roman cu cheie.

vulgare". Il pronunța cu spațiu între cele două silabe — de parcă între *vul* și *gar* îl treceau fiorii revelației. Și pronunția era un lucru important pentru Charles.

După toate astea, am neglijat să spun cel mai important lucru — și anume, că eram îndrăgostită nebunește de el (cu accent pe *nebun*). Cinismul a venit mai târziu. Pentru mine nu era un tânăr pompos și plin de coșuri, ci o figură plină de farmec legendar, un viitor Lenny Bernstein. Știam că familia lui (cu camera lor de zi decorată de decoratori cu tapițerie — ținută sub folii de plastic — de mătase de culoarea șampaniei) era de o sută de ori mai vulgară chiar decât a mea. Simțeam că Charlie era mai degrabă snob decât inteligent. Știam că nu făcea niciodată baie, că nu folosea niciodată deodorant și că nu se ștergea bine la fund (de parcă încă ar fi sperat ca maică-sa să-i vină în ajutor), însă eram nebună după el. Il lăsam să fie condescendent cu mine. La urma urmelor, era un iubitor al celei mai universale dintre arte: muzica. Iar eu eram un scrib modest, cu talent literar. Și lucrul cel mai important, era pianist la fel ca și tatăl meu. Când se așeza la claviatură, mi se udau chi-loții. Acele sunete prelungite! Acele sunete în crescendo! Acele sunete ascuțite! Acele sunete joase!

Cunoașteți expresia aceea îngrozitoare, „a gădila clapele“? În halul ăsta mă înnebunea Charlie. Uneori chiar ne-o trăgeam pe băncuța de la pian cu metronomul pornit.

Ne-am cunoscut într-un fel amuzant. La televiziune. Ce poate fi mai amuzant decât să citești poezie la televizor? Nu e nici poezie și nu e nici televiziune. E ceva „educațional“ — dacă îmi scuzați expresia.

Programul era pe Channel 13 și era un fel de salată a celor șapte arte. Erau șapte „artiști” tineri și fiecare dintre ei avea patru minute pentru a-și face treaba. Apoi era un moșnic bășinos cu ochii umflați și care fuma pipă și avea un nume gen Phillips Hardtack, care ne interviewa pe fiecare, punându-ne întrebări incisive cum ar fi: „Ce e, după părerea ta, Inspirația?” sau „Ce influență a avut copilăria în opera pe care o crezi?” Pentru aceste întrebări (și aproximativ alte zece) erau alocate alte patru minute. În afară de a fi gazda unor emisiuni ca asta, Hardtack se spetea scriind recenzii de cărți și pozând pentru reclame la whisky — două ocupații care au mai multe în comun decât pare la prima vedere. Scotchul era întotdeauna „suptu” și „delicat”, iar cărțile erau întotdeauna „viguroase” și „puternice”. Tot ce trebuia să faci era să-l stârnești pe Hardtack și începeau să curgă adjectivele. Uneori totuși le incurca și numea o carte „suplă” și „delicată”, în vreme ce scotchul era numit „viguros” și „puternic”. Pentru un scotch vechi de douăzeci de ani și autori bătrâni care își publicaseră memoriile, Hardtack rezerva cuvântul „copt”, iar pentru autori tineri și un scotch cu marca X, Hardtack avea răspunsul său automat: „Îi lipsește netezimea”.

Majoritatea „artiștilor” de la acea emisiune îl merituau pe Hardtack. Era un bufon tânăr care se autointitulase „cineast” și prezenta timp de patru minute un film tremurat și supraexpus a ceea ce păreau să fie două (sau posibil trei) amibe dansând; un pictor negru care se autointitulase pictor activist și picta doar scaune (un subiect straniu de pacifist pentru un pictor activist); o

soprană cu dinți foarte galbeni și cu prognatism (Charlie era acolo pentru a o acompania patru minute în timp ce ea interpreta o arie tremurată de Puccini); un om-orchestră pe nume Kent Blass care țopăia spasmodic de colo-colo, bătând la tobe, cântând la xilofone, acvarii de sticlă, oale și tigăi; un dansator modern care nu pronunța niciodată substantivul „dans” fără să folosească articolul hotărât; un cântăreț de muzică folk cu mesaje sociale de protest al cărui accent veritabil de Brooklyn fusese înfrumusețat cu lecții de oratorie, cu rezultatul bizar că pronunța Dumnezeu, „Drrumnezeu”; și eram eu.

Mă instalaseră în interiorul unei rame din placaj de culoare cenușie pentru cele patru minute de poezie, iar pentru a ajunge la ea, trebuia să mă cocoș pe un fel de estradă. Charlie era chiar dedesubt, stând la pian și zgâindu-se sub fusta mea. În timp ce îmi citeam poezia, ochii lui îmi sfredeleau pulpele. O zi mai târziu m-a sunat. Nu-mi aminteam de el. Apoi a spus că voia să-mi pună poemele pe muzică, așa că m-am întâlnit cu el la cină. „Ia-o în sus, până în apartamentul meu și dă-mi voie să-ți pun poemele pe muzică” și eu o luam sus întotdeauna. Sau cel puțin mă duceam.

Însă Charlie mă surprindea. Părea costeliv, nespălat și cu nasul coroiat când apărea la ușa mea, însă în restaurant își expunea cunoștințele lui vaste despre Cole Porter, Rodgers, Hart și Gershwin: toate cântecele pe care tăică-meu le cântase la pian când eram copil. Chiar și cântecele obscure ale lui Cole Porter, cântecele aproape

uitate ale lui Rodgers și ale lui Hart din music-halluri ob-
scure, cântecele mai puțin cunoscute de Gershwin — le
știa pe toate. Știa chiar mai multe dintre acestea decât
mine — cu memoria mea excelentă pentru versuri ușor
de reținut. Atunci m-am îndrăgostit în mod cu totul și
cu totul absurd de el, l-am transformat dintr-un broscoi
nespălat și cu nasul coroiat într-un prinț — un prinț
evreu care, pe deasupra, mai cânta și la pian. De îndată
ce el a recitat ultima strofă din „Let's Do It“* și a spus cu-
vintele *cum trebuie*, eram gata să mă culc cu el. Un caz
simplu de complex oedipian.

Ne-am dus acasă să ne-o tragem. Însă Charlie era atât
de copleșit de norocul lui, încât sula i se pleoști.

— Dirijează-mă, am zis.

— Se pare că mi-am pierdut bagheta.

— Ei bine atunci, fă-o ca Mitropoulos — cu mâinile
goale.

— Ești o adevărată comoară, zise el, zvârcolindu-se sub
așternuturi.

Însă cu mâna sau cu bagheta, era fără speranță. Îi clăn-
țneau dinții și umerii i se zguduiau tare. Gâfâia ca un
bolnav de emfizem pulmonar.

— Ce se întâmplă? am întrebat.

— Nimic, doar că ești așa o comoară, încât nu-mi vine
să cred.

Părea să plângă cu sughițuri și să se sufoce în același
timp.

* Hai să o facem (engl.).

— O să mai vrei să mă vezi în ciuda acestui lucru? stării el. Îmi promiți că nu o să-mi porți pică?

— Ce fel de șacal crezi că sunt?

Eram uimită. Toate instinctele mele materne fuseseră stârnite de neajutorarea lui.

— Ce fel de ticăloasă te-ar da afară din casă?

— Ultima cu care s-a întâmplat acest lucru, mormăi el. M-a dat afară și mi-a azvârlit hainele în hol. A uitat o șosetă. A trebuit să mă duc acasă cu metroul fără o șosetă într-un picior. A fost cea mai umilitoare experiență a vieții mele.

— Iubitule, am zis, legănându-l.

Bănuiesc că ar fi trebuit să mă îndepărteze instabilitatea emoțională a lui Charlie, plânsul lui cu sughițuri, sufocarea și tremuratul lui — însă nu pe mine. Pentru mine acest lucru confirma sensibilitatea lui. Prințul și bobul de mazăre. Era de înțeles. Premierile îl doborau. Puteam să cântăm Cole Porter împreună în loc să ne-o tragem. În schimb, el adormi în brațele mele. Dormi ca nimeni altul pe care îl cunoscusem vreodată. Șuieră, bolborosi, trase vânturi și se zvârcoli. Mormăi și se cutremură. Și chiar își stoarse coșurile în somn. Am rămas trează jumătate de noapte urmărindu-l cu o uluire absolută.

Dimineața se trezi zâmbind și mi-o trase ca un armăsar. Trecusem testul. Nu îl dădusem afară din casă. Această era recompensa mea.

Următoarele opt luni și ceva am ieșit împreună, de obicei petrecându-ne nopțile fie la el acasă, fie la mine. Eram pe cale de a obține anularea căsătoriei cu Brian, și predam

la CCNY în timp ce îmi terminam masterul în arte la Columbia. Locuiam încă în același apartament unde Brian cedase nervos și uram să rămân singură noaptea, așa că atunci când Charlie nu putea rămâne la mine, îl urmam în East Village și împărțeam cu el patul acela îngust.

Mă iubea, zicea, mă adora, zicea, dar cu toate astea, era reținut. Am simțit ceva ciudat în declarațiile lui de dragoste, ceva rezervat și nesincer. Eram înnebunită pentru că era prima dată când cineva era reținut față de mine. Eram obișnuită să dețin supremația, iar rezervarea lui mă ațâța. Mă făcea să fiu din ce în ce mai nebună după el, lucru care pe el îl făcea să fie din ce în ce mai rezervat. Vechea poveste.

Știam că era o altă fată la Paris, o fostă iubită din Radcliffe care studia acum filosofia la Sorbona. După spusele lui Charlie, erau doar prieteni. Se terminase, zicea el.

Ea era durdulie și brunetă și (după spusele lui Charlie) avea obiceiul enervant de a cădea într-un somn profund după o partidă de amor. Se dusesse la Paris ca să scape de el, și avea un iubit francez cu care locuia pe Rue de la Harpe (Charlie părea să știe detaliile foarte bine pentru cineva care nu mai conta pentru el nici cât negru sub unghie). Însă dacă toate astea erau *adevărate*, atunci de ce își semna scrisorile către el cu „Te iubesc”? Doar pentru a avea un as în mânecă? Dar el? Era *ea* asul (sau fundul*) lui din mânecă? Sau *eu eram*?

Am fost întotdeauna de părere că a citi corespondența altor oameni e unul din cele mai josnice lucruri, însă

* Joc de cuvinte. În engl. *ace* (*as*) și *ass* (*fund*) se pronunță asemănător (n. red.).

gelozia te îndeamnă să faci lucruri ciudate. Într-o dimineață tristă în East Village, când Charlie a plecat devreme ca să le predea elevilor săi, m-am furișat jos din pat ca un spion și (cu inima bătându-mi ca unul dintre ceainicele folosite pe post de tobă de Saul Goodman) am început să-i percheziționez apartamentul. Căutam, bineînțeles, timbre poștale din Paris — și le-am găsit, chiar sub chiloții gri și trădători ai lui Charlie.

Judecând după scrisorile ei, Salome Weinfeld (numită după bunicul ei Sol?) era o tipă literată. Era și implicată în jocul de a-l înnebuni pe Charlie de gelozie în vreme ce îi servea mici porții de afecțiune.

Cher Charles [scria ea]:

Noi [noi!] locuim aici la etajul al șaselea (al șaptelea pentru tine) al unei dărăpănături fermecătoare numite Hotel de la Harper în vreme ce ne căutăm niște ascunzători mai ieftine. Parisul e divin — Jean-Paul Sartre e practic după colț, Simone de Beauvoir, Beckett, Genêt — *tout le monde*, pe scurt.

Iubitule, te iubesc. Să nu crezi că doar pentru că locuiesc cu Sebastien (care, în paranteză fie spus, face un cușcuș delicios) — am încetat să mai țin la tine. Doar că am nevoie de timp să experimentez, să respir, să trăiesc, să-mi întind și să-mi contractez mușchii [ia ghiciți care!] fără tine.

Mi-e dor de tine noapte și zi, mă gândesc la tine, chiar te visez. Nu-ți poți închipui ce frustrant e să trăiești cu un bărbat care nu știe ce e un S.S.R.*, care nu a mâncat niciodată un blintz**, care crede că *The Charles* e un fost rege al Angliei! Cu toate astea, el (Sebastien) e

* Prescurtare de la: șuncă, salată, roșie.

** Clătită (idiș).

dulce, devotat și [un rând întreg era tăiat cu cerneală neagră aici] mă face să-mi dau seama zi de zi cât de mult te iubesc.

Attends-moi, cheri

Sally

Attends-moi pe mă-ta!

Însă cum să-l confrunt pe Charlie cu o scrisoare pe care o descoperisem printre lenjeria lui intimă nu prea curată? Deci, în loc de asta, am adoptat o politică fabiană, de așteptare vigilentă. Mi-am ținut resentimentele secrete. Eram hotărâtă să-l câștig, încetul cu încetul, în defavoarea acestei prietene secrete prin corespondență.

În iunie, am plecat împreună în Europa. Charlie participa la o competiție de dirijori în Olanda; eu aveam prieteni de vizitat în Yorkshire și trebuia să mă întâlnesc cu vechea mea prietenă, Pia, la Florența, pentru a face împreună o scurtă călătorie prin sudul Europei, și aveam de gând să îmi văd și sora, pe Randy, în Orientul Mijlociu. Eu și Charlie plănuiam să petrecem împreună în Olanda două săptămâni și apoi să ne ducem fiecare la treaba lui. Ar fi trebuit ca el să meargă acasă pentru a dirija un oratoriu la un festival de artă, însă lucrul ăsta era încă nesigur. Eu speram în secret că vom cădea amândoi de acord să ne anulăm toate celelalte planuri și să călătorim împreună tot restul verii.

Ne-am imbarcat pe bătrâna navă *Queen Elizabeth*, la clasa turist. Plicticoasa companie aeronavală Cunard nu voia să ne dea o cabină împreună decât dacă sco-team la iveală o dovadă scrisă că eram căsătoriți (pe care, bineînțeles, nu o aveam). Și, în afară de asta,

Charlie era zgârcit. De dragul economiei, luase un pat într-o cabină de patru paturi cu alți trei bărbați bătrâni, iar eu nu avusesem altă opțiune decât să iau un pat într-o cabină de femei. Fără ferestre, evident, și chiar deasupra motoarelor. Companioanele mele erau o doamnă nemțoaică care arăta și vorbea precum Cățeaua de la Buchenwald, o franțuzoaică slăbănoagă care era soră medicală și care sforăia, și o englezoaică, directoare de școală în vârstă de cincizeci de ani care purta cardiganuri, haine de tweed și pantofi cu tălpi zimțate. Folosea parfumul *English Lavender* de la Yardley și întreaga cabină duhnea.

Problema noastră pe durata celor cinci zile și jumătate de traversare a oceanului era unde să ne-o tragem. Cabina mea ieșea din discuție, de vreme ce franțuzoaica părea să doarmă toată ziua, iar celelalte doamne, englezoaica și nemțoaica, se retrăgeau la ora nouă la culcare. O dată am încercat să sărim peste prânz ca să avem liberă cabina lui Charlie în timp ce moșnegii erau plecați la masă, însă unul dintre ei s-a întors și a tras cu furie de ușă chiar în momentul în care ne puneam pe treabă. Deci, am început să cutreierăm vasul în căutare de locuri unde să ne-o tragem. Atât de hotărâți eram. Ați crede că era un lucru ușor pe un vas bătrân și atât de plin de unghere și de crăpături cum era *Queen Elizabeth*, însă nu era deloc ușor. Dulapurile de lenjerie erau încuiate, bărcile de salvare erau prea sus ca să ne cocoțăm în ele, toaletele publice erau prea publice, creșa era plină de țânci, și nu am găsit nicio cabină goală. Am sugerat să folosim una dintre

cabinele de la clasa întâi când ocupanții acesteia erau plecați, însă Charlie era prea laș.

— Și dacă se întorc? întreba el.

— Vor fi, oricum, probabil prea stânjeniți ca să spună ceva — sau vor crede automat că au greșit cabina și până îl găsesc ei pe steward, noi o să fim plecați deja.

Iisuse, eram pragmatică în comparație cu Charlie! Ce mai pisică fricoasă era și ăsta! Teama mea de zbor, la urma urmelor, îmi permite să călătoresc cu avionul atâta timp cât sunt de acord să sufăr de frică tot zborul, însă teama lui de zbor era atât de mare, că el nici măcar nu s-ar fi apropiat de un avion. Din cauza asta ajunseserăm în această situație neplăcută în primul rând.

Însă în cele din urmă am găsit un loc. Singurul loc pus-tiu de la bordul vasului. Un loc absolut perfect — atât în mod simbolic, cât și practic (doar că nu avea pat): cape-la evreiască de la clasa turist.

— E fantastic! am țipat când orbecăiam după lumină și ne dădurăm seama ce fel de cameră găsisem.

Ce mai decor! Strane! Steaua lui David! Chiar și o Tora — pentru numele lui Dumnezeu! Eram excitată de-a dreptul.

— O să mă prefac că sunt pur și simplu o vestală virgină sau ceva asemănător, am zis, începând să desfac fermoarul de la pantalonii lui Charlie.

— Da' ușa nu are *încuietoare*! protestă el.

— Și cine o să vină? Cu siguranță nu tovarășii noștri de drum anglo-saxoni protestanți și nici membrii anglicani ai echipajului. Oricine dă buzna aici o să creadă că

ne rugăm sau ceva asemănător. Ce știi ei despre ceremoniile evreiești?

— Probabil or să te confunde cu tufa arzândă, zise el disprețuitor.

— Foarte amuzant — îmi dădusem jos chiloții și stinsesem lumina.

Însă am apucat să ne-o tragem doar o dată sub ochii lui Dumnezeu, pentru că ziua următoare când ne-am întors la micul nostru templu al dragostei, l-am găsit încuiat cu lacătul. Nu am știut niciodată de ce. Charlie, bineînțeles, era *sigur* (în stilul lui paranoic) că cineva (Dumnezeu?) fotografiase împerecherea noastră viguroasă și înregistrase pe bandă toate gemetele. Își petrecu restul călătoriei panicându-se. Era *convins* că vom fi întâmpinați în Le Havre de un detașament de la moravuri al Interpolului.

Restul călătoriei a fost destul de posomorât pentru mine. Charlie stătea într-unul din foaiere studiindu-și portativele și dirijând muzicieni imaginari, în timp ce eu îl urmăream, clocotind de resentimente în legătură cu Sally, pe care eram sigură că intenționa să o vadă la Paris. Am încercat să-mi scot asta din minte, însă ieșea la iveală ca un ambalaj de bomboane care refuză să se scufunde în lacul din Central Park. Ce puteam face? Am încercat să scriu, însă nu mă puteam concentra. Nu mă puteam gândi decât la Sally — acea superprefăcută. Îl ținea pe Charlie în șah, așa cum Charlie mă ținea pe mine. La naiba, în dragoste toate problemele sunt de proastă distribuție. E suficientă dragoste pentru toți, însă întotdeauna

ajunge la cei nepotrivți în momente nepotrivite și în locuri nepotrivite. Cel iubit ajunge să fie iubit și mai mult, iar cel neiubit ajunge să fie iubit din ce în ce mai puțin. Cu cât ne apropiam de Franța, cu atât mai mult mă includeam în cea de-a doua categorie.

Bineînțeles, Charlie pierdu competiția de dirijori. Și chiar din primul tur. În ciuda studiatului său ostentativ, nu a putut să-și amintească notele. Și nici nu era făcut pentru a fi dirijor. Pe podium, părea întotdeauna la fel de flasc cum fusese în acea primă noapte în pat. Întregul trup i se încovoia. Umerii i se îndoiau și spatele i se arcuia ca un cannelloni lăsat prea mult la cuptor și care și-a pierdut umplutura. Bietul Charlie n-avea charismă. Era exact opusul lui Brian. M-am gândit adeseori (în timp ce îl urmăream pe Charlie) că dacă ar fi avut măcar puțin din charisma lui Brian ar fi fost fenomenal. Brian nu avea, bineînțeles, talent la muzică. Însă dacă aș fi putut să-i combin! De ce sfârșesc eu întotdeauna cu doi bărbați care laolaltă ar face un bărbat extraordinar? E oare acesta, într-un fel, secretul problemei mele legate de complexul Oedip? Tatăl și bunicul meu? Taică-meu, care întotdeauna se duce să cânte la pian când lucrurile se încing și bunicul, care rămâne acolo ca o minge de foc, pledând pentru Marxism, Modernism, Darwinism sau vreun alt cuvânt terminat în ism — de parcă viața lui ar depinde de asta?

Oare sunt blestemată să-mi petrec viața pendulând între doi bărbați? Unul neîncrezător, blând și aproape indiferent, iar altul atât de fioros și de agitat, încât îmi consumă tot oxigenul?

O scenă tipică din timpul cinei în casa familiei White-Stoloff. Maică-mea, Jude, țipând în legătură cu Robert Ardrey și expansiunea teritorială. Bunicul meu, Stoloff, (cunoscut tuturor drept Papa) citându-i pe Lenin și pe Pușkin pentru a demonstra că Picasso e un prefăcut. Sora mea, Chloe, spunându-i lui Jude să tacă din gură, Randy țipând la Chloe să tacă din gură, Bob și Lalah la etaj ocupându-se de cvintupleți, Pierre certându-se pe probleme de economie cu Abel. Chloe zgândărindu-l pe Bennett în legătură cu psihiatria, Bennett tușind cu nervozitate și rămânând impenetrabil, Randy atacându-mi poezia, bunica mea (Mama) cosând și admonestându-ne să nu mai „vorbim precum șoferii de camion“, și eu răsfoind o revistă pentru a mă proteja într-un fel (întotdeauna cu cuvântul tipărit!) de familia mea.

CHLOE: Isadora citește întotdeauna ceva. Nu poți lăsa deoparte afurisita de revistă?

EU: De ce? Ca să urlu și eu împreună cu ceilalți?

CHLOE: Ei bine, ar fi mai bine decât să citești o afurisită de revistă tot timpul.

TATĂL MEU (fredonând „Chattanooga Choo Choo“): „Citește o revistă și apoi te vei trezi în Baltimore...“

CHLOE (cu ochii îndreptați către cer de parcă ar implora): Și Tati fredonează întotdeauna și spune vorbe de duh. Noi chiar nu putem niciodată să avem o conversație serioasă în casa asta?

EU (citind): Cine vrea o conversație serioasă?

CHLOE: Ești o jigodie ostilă.

EU: Pentru cineva care urăște psihiatria, ești destul de atașată de jargon.

CHLOE: Du-te dracu'!

MAMA (ridicându-și ochii din lucrul ei de mână): Ar trebui să vă fie rușine. Nu mi-am educat niciodată nepoatele ca să vorbească precum șoferii de camion.

PAPA (ridicându-și privirea de la polemica lui cu Jude): *Dezgustător.*

CHLOE (din toți rărunchii): VREȚI SĂ TĂCEȚI CU TOȚII UN MINUT ȘI SĂ MĂ ASCULTAȚI?

Sunetul pianului se aude în camera de zi. E tatăl meu interpretând propria lui transpunere a melodiei „Begin the Beguine”^{*}, pe care l-a cântat cu ani în urmă în prima producție Broadway a spectacolului *Jubilee*.

„Când ei încep să danseze... *Beguine*... E-adus înapoi fiorul muzicii atât de *delli-catt*...”

Vocea lui plutește spre mine pe deasupra corzilor ușor dezacordate ale pianului Steinway cu coadă. Însă Papa și Jude nici măcar nu observă că el a plecat.

— În această societate, spune Jude, standardele artei sunt stabilite de agenții de presă și de oamenii de relații publice — ceea ce înseamnă că nu *sunt* stan...

— Am spus întotdeauna, o întrerupe Papa, că lumea e divizată în două tipuri de oameni: escrocii și semiescrocii...

Iar taică-meu le răspunde amândurora cu o notă discordantă.

Charlie și cu mine ne-am separat cu ochii plini de lacrimi la Amsterdam. El a pornit-o spre Paris și Le Havre

* Melodie de Cole Porter.

(pentru a se întoarce în State, mi-a zis). Însă nu l-am crezut. Eu am pornit-o spre Yorkshire — fie că-mi plăcea sau nu, și nu-mi plăcea deloc. Un rămas-bun cu ochii în lacrimi. Mâncăm heringi în Amsterdam și plângem — amândoi.

— E mai bine pentru noi să fim separați o vreme, draga mea, zice el.

— Da, spun eu, mințind printre dinți (care sunt plini de heringi).

Și ne sărutăm, făcând schimb de salivă cu miros de ceapă. Eu iau trenul spre Hoek van Holland*. Flutur o mână care miroase a hering. Charlie îmi trimite bezele. Stă pe peron, cu o baghetă de dirijor care îi iese din buzunarul treniului, cu o servietă ponosită plină cu portative și cu heringi olandezi în cealaltă mână. Și trenul pornește. Pe vaporul din Hoek van Holland spre Harwich, rămân în ceață și plâng, gândindu-mă la mine care stau în ceață și plâng, și întrebându-mă dacă voi putea vreodată să folosesc această experiență într-o carte. Cu unghia lungă de la degetul mic îndepărtez o altă bucată de hering dintre dinți și îi fac vânt dramatic în Marea Nordului.

În Yorkshire, primesc o scrisoare de la Charlie care e încă (bineînțeles) la Paris. „Draga mea“ scrie el, „să nu crezi că doar pentru că sunt cu Sally am încetat să te iubesc...”

Stau într-o casă englezească de țară, mare și plină de umezeală cu niște prieteni englezi trăsniți care beau gin toată ziua pentru a se încălzi și fac conversație în stilul lui

* Oraș din sudul Olandei.

Oscar Wilde și îmi petrec următoarele zece zile într-o stu-
poare amețită de băutură. Îi telegrafiez Piei ca să ne în-
tâlnim la Florența mai devreme decât am plănuit, și
amândouă ne răzbunăm pe iubiții noștri necredincioși
(al ei e la Boston) culcându-ne cu toți bărbații din Flo-
rența, cu excepția lui *David* al lui Michelangelo. Doar că
nu e bine. Suntem încă desperate și nefericite. Charlie mă
sună la Florența pentru a-și cere iertare (el e încă la Pa-
ris cu Sally) și asta precipită o altă orgie lipsită de plăce-
re... Apoi Pia și cu mine ne căim și ne hotărâm să ne pu-
rificăm. Facem duș cu oțet alb din chianti italianesc.
Îngenunchem în fața statuii lui Perseu în Loggia dei Lanzi
și ne cerem iertare. Mergem în vârful Campanilei lui
Giotto și ne rugăm la spiritul lui Giotto (orice spirit fai-
mos e bun pentru așa ceva, serios). Renunțăm la mânca-
re două zile și bem doar San Pellegrino. Facem duș cu San
Pellegrino. În cele din urmă, ca act de ispășire extremă,
ne hotărâm să le trimitem prin poștă diafragmele noas-
tre iubiților necredincioși și să încercăm să-i facem pe ei
să se simtă vinovați. Însă în ce să le împachetăm? Pia are
o cutie veche de Motta Panetone sub patul camerei noas-
tre de la *pensione* care pare lovită de uragan. Eu caut și
caut și nu găsesc o cutie potrivită pentru a trimite prin
poștă diafragma, așa că abandonez proiectul cam în pri-
pă. (Și oricum, la ce ar folosi să le trimit lui Charlie și lui
Sally diafragma mea într-o cutie de panetone?) Însă Pia
e de neclintit. Cotrobăie de colo-colo căutând hârtie maro
și o bandă de scotch. Mâzgălește adrese și adrese de ex-
pediție. Îmi amintește de mine însămi la treisprezece ani

comandând pe furiș broșuri Kotex în „învelitori simple de culoare maro“.

Ne abatem pe la American Express (unde ne culcase-răm cu jumătate din funcționarii poștali florentini cu pri-viri libidinoase). Ni se spune să întocmim o declarație va-mală. Însă ce să punem în declarația vamală? „O diafragmă folosită?“ „O diafragmă foarte mult abuzată?“ „Haine folosite“ poate? Poate o diafragmă să fie conside-rată drept un articol de îmbrăcăminte? Pia și cu mine dez-batem această problemă. „Da' chiar o porți“, zice ea. Eu îmi mențin părerea că ar trebui să o trimită la Boston ca un obiect cumpărat de la antichități și astfel să evite toa-te taxele de import. Și dacă iubitul ei care a greșit trebuie să plătească taxe vamale pentru vechea ei diafragmă? Oare asta ar adăuga ceva în plus injuriei, insultei sau vinei?

— Dă-l dracu'! zice Pia. Să plătească taxe de import pentru asta și să fie cât se poate de stânjenit.

Și cu asta pune eticheta pe pachet:

— O poșetă de piele din Florența — în valoare de 100 de dolari.

Pia și cu mine ne-am despărțit la scurt timp după asta. Eu mi-am continuat drumul pentru a merge să o vizitez pe Randy la Beirut, iar ea și-a continuat drumul către Spa-nia, unde, nemaivând diafragmă, a trebuit să se mulțu-mească cu felații tot restul verii. În legătură cu „cântatul la flaut“ și „băgatul botului la savarină“ nu a avut niciun fel de vină. Pare ridicol, într-un fel, însă înțeleg bine senti-mentul. La urma urmelor, eram fetele bune ale anilor '50.

ARABI ȘI ALTE ANIMALE

Sunt șeicul Arabiei.

Dragostea ta îmi aparține.

Noaptea când dormi

În cortul tău mă strecor...

— din „Șeicul Arabiei“ de Ted Snyder,
Francis Wheeler și Harry B. Smith

De la Florența am luat un *rapido* până la Roma și acolo un avion Alitalia până la Beirut.

Eram cam panicată, după câte îmi amintesc — în legătură cu tot: cu zborul, bineînțeles, și dacă vor mai fi sau nu scrisori de la Charlie care aveau să mă aștepte acasă la Randy, în Beirut, și dacă arabii vor descoperi sau nu că eram evreică (cu toate că „unitarian“ era scris cu litere mari pe viza mea). Bineînțeles, dacă ar fi știut ce însemna *acest lucru*, nu sunt sigură că nu l-ar fi găsit mai inacceptabil decât faptul că eram evreică — devreme ce jumătate din populația Libanului era catolică. Cu toate astea, eram

ingrozită că voi fi demascată ca o escroacă și, în ciuda ignoranței mele în privința iudaismului, detest să mint în legătură cu religia pe care o am. Eram sigură că pierdusem orice fel de protecție din partea lui Iehova (nu fusese prea multă — recunosc) prin îngrozitorul meu act de trădare.

Eram sigură și că mă pricopsisem cu o frumoasă blenoragie de la toți florentinii ăia necircumciși. Oh, am fobii în legătură cu practic orice vă trece prin minte: accidente de avion, blenoragie, înghițirea de sticlă pisată, botulism, arabi, cancer mamar, leucemie, naziști, melanom... Treaba cu fobia de blenoragie e că nu contează cât de bine mă simt sau cât de lipsit de dureri sau leziuni îmi e, de fapt, vaginul. Mă uit, mă uit și mă tot uit, și indiferent cât de puține lucruri găsesc, tot sunt sigură că am vreo formă asimptomatică și latentă de blenoragie. În secret, știu că tuburile mele Fallopiene se vindecă cu cicatrici și că ovarele mi se usucă precum păstăile îmbătrânite. Îmi imaginez acest lucru în detaliu. Toți copiii mei nenăscuți se usucă! Se veștejesc în vie, ca să zic așa. Cel mai rău lucru în legătură cu a fi femeie sunt lucrurile ascunse ale propriului trup. Îți petreci toată adolescența cu picioarele desfăcute în fața oglinzii din baie, încercând să te uiți în vagin. Și ce vezi? Haloul creț al părului pubian, labiile vineții, butonul declanșator roz al clitorisului — însă niciodată suficient! Partea cea mai importantă e invizibilă. Un canion neexplorat, o peșteră subterană și tot felul de pericole ascunse ce te pândesc din interior.

După câte s-a dovedit, zborul spre Beirut era desemnat să stârnească toate tipurile mele de paranoia. Am

intrat într-o furtună ca de epopee deasupra Mării Mediterane, cu o ploaie ce lovea cu putere geamurile, iar mănecarea se vărsa prin avion și pilotul venea la fiecare câteva minute cu asigurări în care nu am crezut nici măcar o secundă. (Oricum, nimic nu pare demn de crezare în italiană — nici măcar *Lasciate Ogni Speranza*.) Eram în totalitate pregătită să mor pentru că îmi pusesem „Unitarian” pe viză. Aceasta era, de fapt, exact genul de înfracțiune pentru care Iehova nu te-ar ierta — asta și să-ți-o tragi cu păgâni.

De fiecare dată când atingeam un gol de aer și avionul cădea vreo sută cincizeci de metri (făcând ca stomacul să mi se urce în gură) juram să renunț la sex, la șuncă și la zborul cu avionul dacă reușeam să mă întorc întregă pe *terra firma*.

Restul persoanelor din avion nu aveau nimic din ideea mea de grup haios cu care să vrei să mori. Când lucrurile se complicară cu adevărat și furăm înghionțiți de colo-colo ca niște păduchi agățați de un avion de hârtie, un idiot beat începu să strige „Hopa sus!” de fiecare dată când plonjam în gol, iar alți câțiva dobitoci râdeau întruna și isteric. Gândul de a muri cu toți nenorociții ăștia și de a ajunge pe lumea cealaltă cu o viză care avea scris pe ea cuvântul „Unitarian” mă făcu să mă rog cu și mai multă fervoare tot timpul zborului. Nu există atei în avioane turbulente.

Și lucru surprinzător, furtuna scăzu în intensitate (sau noi o lăsasem în urmă) în momentul în care ne aflam deasupra Ciprului. Lângă mine se afla un egiptean slinos (mai există și altfel de egipteni?), și de îndată ce își dădu seama

că avea să supraviețuiască zborului, începu să flirteze cu mine. Îmi spuse că edita o revistă în Cairo și că se ducea la Beirut cu afaceri. Insistă și că nu se speriasse deloc pentru că purta întotdeauna o mărgică albastră împotriva ghinionului. Cu mărgică albastră sau nu, mie îmi păruse al dracului de speriat. Continuă să mă liniștească spunând că amândoi, adică el și cu mine, aveam „nasuri norocoase” și de aceea avionul nu avea cum să se prăbușească atâta timp ne aflam noi la bord. Îmi atinse vârful nasului și apoi și-l atinse și pe al lui și zise: „Vezi — norocos”.

„Hristoase, am dat peste un ciudat obsedat de nasuri”, am gândit. Și nu prea eram flatată de ideea că nasurile noastre semănau. El avea un nas enorm, ca Nasser (pentru mine, toți egiptenii seamănă cu Nasser), în vreme ce nasul meu, cu toate că nu era chiar *retroussé**, era cel puțin mic și drept. Poate că nu e visul vreunui chirurg plastician, însă nici nu e un nas de Nasser. Vârful borcănat trădează cât de cât contribuția genetică a vreunui mardeiaș polonez cu cap de porc care a violat-o pe vreuna din stră-străbunicile mele în vremurile vreunui pogrom de mult uitat.

Totuși, pasiunea pentru conversație a egipteanului meu mergea mai departe de nasuri. Își aruncă ochii peste un număr al revistei *Time* care stătuse deschis (și necitit) în poala mea în timpul furtunii, și arată înspre o fotografie a ambasadorului ONU (de atunci), Goldberg, și zise pe un ton istoric: „Evreu”. Atâta spuse, însă tonul și privirea implicau că era tot ce trebuia să spună.

* În vânt (fr.).

M-am uitat la el foarte urât (pe deasupra nasului meu polonez), și pentru doi cenți aș fi fost în stare să spun: „Și eu“, însă nimeni nu îmi oferi doi cenți. Chiar atunci pilotul nostru italian anunță aterizarea pe aeroportul din Beirut.

Încă tremuram în momentul în care, în spatele baricadei de sticlă din aeroport, am zărit-o pe Randy care era gravidă și „foarte uriașă“. Mă așteptasem la ce era mai rău la trecerea prin vamă, însă nu fu absolut nicio problemă. Cumnatul meu, Pierre, părea să fie prieten bun cu tot personalul aeroportului, iar eu am fost răsfățată și trecută prin vamă ca un VIP. Era în anul 1965 și lucrurile nu erau atât de încordate în Orientul Mijlociu, așa cum au devenit după Războiul de șase zile. Atâta timp cât nu veneai via Israel, puteai călători până în Liban de parcă era Miami Beach — cu care, de fapt, seamănă într-un fel, mai puțin în ceea ce privește abundența de *Rașele*.

Randy și Pierre m-au luat de la aeroport cu un Cadillac negru ca un dric și cu aer condiționat pe care îl aduseseră cu vaporul din State. În drum spre Beirut am trecut pe lângă o tabără de refugiați în care oamenii trăiau în cutii de carton și mulți copii murdari se plimbau pe acolo pe jumătate dezbrăcați și cu degetele băgate în gură. Randy făcu imediat un comentariu arogant în legătură cu faptul că acea tabără era un spin în ochi.

— Un spin în ochi? am întrebat.

— Oh, nu mai fi tu o afurisită de liberală binefăcătoare, pufni ea. Cine crezi că ești — Eleanor Roosevelt?

— Mersi pentru compliment.

— Pur și simplu mi-e silă și am obosit ca toată lumea să se înduioșeze de bieții palestinieni. De ce nu-ți faci mai bine griji pentru noi?

— Îmi fac, am zis.

Orașul Beirut e în regulă, însă nu e atât de splendid cum ați crede, dacă l-ați auzi pe Pierre vorbind despre el. Aproape nimic nu e nou. Sunt sute de clădiri ca niște cutii de chibrituri cu terase de marmură și pretutindeni străzile sunt „bărbierite“ pentru a fi reconstruite. În august e insuportabil de cald și e multă umezeală, iar dacă fusese vreodată iarbă, atunci aceasta se făcuse maro de la soare. Marea Mediterană e albastră (însă nu e mai albastră decât Egeea — indiferent ce spune Pierre). Din unele unghiuri, orașul seamănă puțin cu Atena — fără Acropole. Un oraș oriental vast cu clădiri noi răsărind lângă cele vechi care par în ruină. Ceea ce îți amintești sunt siglele Coca-Cola de lângă moschee, benzinăriile Shell care fac reclamă la benzină în limba arabă, doamne cu văluri care călătoresc pe bancheta din spate a unor mașini Chevrolet și Mercedes-Benz, muzică arabă asurzitoare în fundal, muște peste tot și femei în fuste mini și cu păr blond și tapat plimbându-se pe strada Hamra, unde toate marchizele cinematografelor fac reclamă la filme americane, iar librăriile sunt pline de ediții Penguin, Livre de Poche, romane americane ieftine și ultimele romane porno direct din Copenhaga și California. Ai impresia că estul și vestul s-au întâlnit, însă în loc să producă cine știe ce combinație nouă și splendidă, totul s-a dus de râpă.

Întreaga familie mă aștepta în apartamentul lui Randy — cu excepția părinților, care erau în Japonia, însă erau așteptați dintr-o zi într-alta. În ciuda numeroaselor ei sarcini, Randy continua să se comporte de parcă era prima femeie din istorie care posedă un uter. Chloe dădea cu mopul de colo-colo, așteptând scrisori de la Abel (ieșeau împreună de când ea avea paisprezece ani). Lalah avea dizenterie și se asigura că toată lumea auzea toate detaliile — descriind foarte amănunțit culoarea și consistența rahatului. Copiii se comportau ca niște sălbatici din cauza atâtor vizitatori și atenției care li se dădea și țopăiau pe terase injurând-o pe menajeră în arabă (lucru care o determina să-și facă bagajele și să demisioneze cel puțin o dată pe zi). Iar Pierre — care seamănă cu Kahlil Gibran în autoportretele lui automăgulitoare — umbla de colo-colo, prin apartamentul vast și cu podelele acoperite cu marmură, îmbrăcat în halat de mătase și făcea glume deocheate în legătură cu vechiul obicei din Orientul Mijlociu prin care bărbatul care se căsătorește cu sora cea mai mare e îndreptățit să le aibă și pe toate celelalte surori mai mici. Când nu ne cinstea cu obiceiuri vechi din Orientul Mijlociu, ne citea traduceri ale poeziilor lui (toate, se pare, erau poezii în versuri albe în limba arabă) care mie îmi sunau de parcă fuseseră publicate pe cheltuială proprie:

*Dragostea mea e ca un snop de grâu
ce inflorește.
Ochii ei sunt topaze în spațiu...*

— Necazul e, i-am spus lui Pierre la o cafea arabică extrem de dulce, că, de obicei, snopii de grâu nu înfloresc.

— Licență poetică, zise el solemn.

— Hai să mergem la plajă, am sugerat eu, însă toți erau prea obosiți, le era prea cald și erau prea cuprinși de letargie.

Era evident că nu aveam să-i fac să meargă cu mine la Baalbek și nici la Cedrii Domnului. De Damasc, Cairo — ce să mai vorbim. Israelul era chiar la graniță, însă ar fi trebuit să zburăm via Cipru și lucrul ăsta era de neconceput după ultimul zbor. Apoi erau probleme cu reîntoarcerea în Liban. Tot ce am făcut a fost să stau tolănită în apartamentul lui Randy cu restul lumii și să aștept scrisori de la Charlie — care veneau rar. În loc de asta primeam întruna vești de la toți ceilalți clovni: florentinul căsătorit căruia îi plăcea să-i șoptesc cuvinte porcoase, profesorul american care pretindea că îi schimbasem viața, de la unul din funcționarii poștali de la American Express care credea că eu eram o moștenitoare bogată. Charlie era cel pe care îl voiam, sau pe niciunul. Iar Charlie o voia pe Sally. Eram disperată. Mi-am petrecut jumătate din timp la Beirut alimentându-mi fobia în legătură cu blenoragia, inspectându-mi vaginul în oglindă și spălându-mă în bideul de marmură albă al lui Randy.

Când părinții mei sosiră copleșiți de cadouri din așa-zisul Orient misterios, situația se deterioră și mai tare. În primele trei zile, Randy fu încântată să-i vadă, apoi ea și cu Jude intrară într-una din certurile lor maraton în care ambele începură să dezgroape evenimente ce avuseseră

loc în urmă cu douăzeci sau douăzeci și cinci de ani. Randy o blama pe maică-mea pentru tot: de la faptul că nu-i schimbase scutecul suficient de des până la faptul că i-l schimbase prea des; de la faptul că îi dăduse lecții de pian când era prea mică și până la faptul că nu o lăsase să schieze când era mică. Se luau una de alta ca niște avocați implicați într-un proces, examinând în mare amănunt trecutul. Iar eu mă întrebam: de ce Dumnezeu mă întorsesem la ei ca să caut odihnă? Eram nerăbdătoare să plec iar. Mă simțeam ca o minge umană de ping-pong. Continuasem să caut bărbați pentru a scăpa de familia mea și apoi fugisem înapoi la familia mea ca să scap de bărbați. Ori de câte ori eram acasă, voiam să scap de acolo, și ori de câte ori scăpam de acolo voiam să mă întorc din nou acasă. Cum numiți asta? Dilemă existențială? Oprimarea femeilor? Condiția umană? Era de nesuportat atunci și e de nesuportat și acum: merg înainte și înapoi peste rețeaua propriei mele ambivalențe. De îndată ce ating pământul, vreau să mă avânt din nou și să zbor. Deci ce fac? Râd. Numai că doare când râd — cu toate că nimeni nu știe în afară de mine.

Părinții mei rămăseră acolo vreo săptămână și ceva, iar apoi plecară în Italia să controleze o fabrică de frapiere. Din fericire, au o afacere de import-export care le permite să se desprindă și să plece ori de câte ori ostilitățile nimicitoare ale familiei escaladează până la nivelul bombardamentului. Se întorc plini de daruri și sentimente bune și pleacă atunci când rahatul are un efect negativ. Întregul proces durează aproape o săptămână. În restul anului

se sting de dorul copiilor aflați la depărtare și se întreabă de ce locuiesc atât de departe de casă. În anii cât am stat în Germania și Randy era la Beirut, maică-mea se întreba cu nostalgie de ce două din odraslele ei aleseseră să trăiască (așa cum a spus-o chiar ea ea) „pe un teritoriu inamic“.

— Pentru că pare mai ospitalier decât acasă, am zis, câștigându-i astfel dușmănia eternă.

Era o remarcă usturătoare — recunosc — însă ce altceva avusesem eu vreodată ca să mă apăr de maică-mea în afară de cuvinte?

Era încă destul de aglomerat după plecarea părinților mei: patru surori, Pierre, șase copii (erau doar șase în 1965), o doică și o menajeră.

Era atât de cald, încât cu greu părăseam apartamentul dotat cu aer condiționat. Eu voiam să fac turul orașului, însă letargia familiei era contagioasă. Măine, mă gândeam, voi pleca la Cairo, însă îmi era realmente frică să merg singură la Cairo și nici Lalah și Chloe nu voiau să mă însoțească.

Lucrurile continuară în această dispoziție deprimantă încă o săptămână. Cu o singură ocazie, am mers cu toții la un cabana club unde plaja era plină de pietre și Pierre a spus poezii despre Mediterana albastră până mi-a venit să vomit. (Ne ținea întotdeauna prelegeri despre viața bună de la Beirut și cum ajunsese el să scape de „spiritul mercantil al Americii“.)

La club ne prezentă unuia din prietenii lui drept cele „patru neveste ale sale“ și am avut sentimentul infiorător

ci voiam să plec acasă în acel moment. Însă unde era acolo? Cu familia? Cu Pia? Cu Charlie? Cu Brian? Singură? Letargia familiei noastre părea fără speranță, însă de fapt avea un fel de rutină a sa. Ne-a sărit șandăra la toaleta, i-am ascultat pe copii țipând, ne-am jucat cu ei puțin, am mâncat un prânz enorm compus din fructe tropicale, am citit *Herald Tribune* ediția de Paris în jurul găurilor pe care cenzorul le făcuse. (Orice referire la Israel sau omni era prohibită — așa cum erau și filmele celor doi izraeliți notabili, Sammy Davis Jr. și Elizabeth Taylor.) Apoi am început să discutăm despre cum să ne petrecem ziua. În asta, eram aproape la fel de unite ca arabii care plănuiau un atac împotriva Israelului. Cu orice altă ocazie, poți paria că lumea din casă are o altă preferință. Chloe ar sugera plaja; Pierre, Byblos; Lalah, Baalbek; băieții mai mari, muzeul arheologic; puștii mai mici, parcul de distracții; iar Randy s-ar opune la orice. În momentul în care intram în polemică, ar fi fost oricum prea târziu să mai mergem undeva. Așa că, fie luam cina și apoi urmăream *Bomanza* la televizor (cu subtitrări în arabă și franceză care acoperă aproape întregul ecran al televizorului), fie mergeam la vreun film indecent pe strada Hamra.

Uneori polemica noastră de după-amiază era intreruptă de sosirea mamei și mătușilor lui Pierre — trei doamne foarte bătrâne și îmbrăcate în negru (cu săni gigantici și mustăți pufoase) care seamănă atât de mult, că nu le poți deosebi. Ar fi fost un grup muzical excelent, cu excepția faptului că aveau doar un singur cântec. Suna cam așa: „Cum îți place Libanul? Libanul e mai frumos decât

New York-ul?" Și îl cântau întruna doar ca să se asigure că ai prins cuvintele. Oh, erau destul de amabile, însă nu era ușor să conversezi cu ele. De îndată ce soseau, Louise (menajera) apărea cu cafeaua, Pierre își amintea brusc că avea o întâlnire de afaceri și Randy (insistând în legătură cu condiția delicată în care se afla) dispărea în dormitor să tragă un pui de somn. Lalah, Chloe și cu mine eram lăsate să ne descurcăm și să facem la nesfârșit schimb de replici politicoase după refrenul: „Da — Libanul e mai frumos decât New York-ul“.

Nu știu dacă era din cauza căldurii, a umidității, a prezenței familiei mele, a efectului de a mă afla „pe teritoriu inamic“ sau a deprimării mele în legătură cu Charlie — însă parcă nu aveam deloc dorința de a mă ridica și de a face ceva. Mă simțeam de parcă fusesem transportată pe pământul Mâncătorilor de Lotus și că o să mor în Beirut de inerție absolută. Zilele urmau una după alta, vremea era apăsătoare și nu părea să fie niciun rost în a lupta cu dorința de a sta, de a mă certa cu familia, de a mă gândi că am blenoragie și de a mă uita la televizor. A trebuit să aibă loc o criză care să ne lanseze în acțiune.

A fost o criză minoră, evident — însă orice fel criză ar fi fost de folos. A început simplu. Într-o zi, Roger, băiețelul de șase ani, i-a zis „*ibn sharmuta*“ lui Louise. Tradus cu aproximație, înseamnă „mă-ta e o curvă“ (sau prin extensie, „ești un copil din flori“) și oricum ai traduce-o, e insulta insultelor în Orientul Mijlociu.

Louise încerca să-i facă baie lui Roger și el țipa. În acest timp Pierre se certa cu Randy, spunând că doar

americani aveau noțiunea tâmpită de a face baie în fiecare zi, că nu era un lucru *natural* (cuvântul lui preferat), și că treaba asta făcea ca toate minunatele uleiuri ale pielii să se usuce.

Randy țipă la el că nu voia ca fiul ei să pută la fel de tare precum ilustrul lui tată și sublinie că nu se lăsa păcălită de obiceiurile lui murdare.

— La ce dracu' obiceiuri murdare te referi?

— Mă refer la faptul că știu *perfect* de bine că, atunci când îți spun că nu mă culc cu tine dacă nu faci duș, intri în baie și dai drumul la apă și *stai* pur și simplu acolo fumând o țigară pe afurisitul de scaun de *toaletă*.

O spusese cu răutate și chestia asta declanșase o încăierare în toată regula.

Normal că Roger înțelese despre ce era cearta și refuză să o lase pe Louise să-l încolțească în baie până nu se făcea apel la acest caz și până ce verdictul nu era pronunțat. Însă Louise era foarte insistentă și, într-un acces de furie, Roger îi aruncă un burete ud în față, țipând „*ibn sharmuta!*“

Bineînțeles, Louise începu să plângă. Apoi spuse că își dă demisia și se duse în camera ei să-și facă bagajele. Pierre adoptă manierele lui de artist francez de cinema și încercă să o convingă să rămână. Însă fără folos. De data asta era tare ca piatra. Pierre își vărsă imediat năduful pe Roger — lucru care nu era corect, de vreme ce Roger îl auzea mereu pe Pierre strigând „*ibn sharmuta!*“ ori de câte ori mergeau în oraș cu mașina. (În Beirut nu sunt reguli de circulație, doar multe injurături.) Și în afară de

asta, Pierre crede de obicei că e foarte drăguț când copiii injură în arabă.

Normal că după-amiaza se sfârși cu faptul că toată lumea începu să țipe, să plângă și să ude podeaua, și iar nu am făcut turul orașului și n-am mers nici măcar la plajă. Incidentul totuși ne dădu o misiune. Trebuia să o ducem pe Louise înapoi în satul ei din munți („satul ancestral“ al lui Pierre, cum îl numea) și să găsim o altă fată naivă de la munte care să o înlocuiască.

Dimineața următoare, am pierdut obligatoriu câteva ore țipând unii la alții, apoi ne-am îngrămădit în mașină și am luat-o de-a lungul Mediteranei, îndreptându-ne către dealuri. Ne-am oprit la Byblos să admirăm castelul cruciaților, am reflectat plini de toropeală la fenicieni, egipteni, asirieni, greci, romani, arabi, cruciați și turci, am mâncat la restaurantul cu specialități din pește din apropiere, apoi am pornit-o spre munții arși de soare pe un drum care părea o altă descoperire arheologică.

Karkabi, mult-lăudatul „sat ancestral“ al lui Pierre, e un sătuc atât de mic, încât cu ușurință îl poți trece cu vederea. Sătucul are electricitate doar din '63, iar stâlpul de electricitate, de fapt, domină împrejurimile. (Este, de asemenea, punctul de interes pe care sătenii sunt foarte nerăbdători să ți-l arate.)

Când am sosit în piața principală (unde un măgar slăbănog se învârtea în cerc trăgând de o piatră ce măcina grâul), toată lumea a fost practic nerăbdătoare să atingă mașina, să-și rupă gâturile ca să se uite la noi, și fiind în general deprimant de slugarnici. Îți puteai da

seama că lui Pierre îi plăcea chestia asta. Era mașina lui și probabil voia și ca toată lumea să creadă că noi eram cele patru neveste ale lui (cu toate că, bineînțeles, ei știau că nu eram). Toată chestia asta părea și mai deprimantă când te gândeai că aproape toată lumea din oraș era rudă cu Pierre și că toți erau analfabeți și mergeau în picioarele goale — și ce dracu' era așa de dificil să-i impresionezi?

Pierre încetini tancul acela de mașină în dreptul unei mulțimi în momentul în care trecurăm pe lângă ea (pentru a le permite tuturor gură-cască să ne vadă mai bine). Apoi opri în fața „căminului ancestral” — o casă mică din chirpici, dată cu var și cu struguri care creșteau pe acoperiș și fără geamuri sau obloane, ci doar cu niște ferestre mici pătrate și cu grilaje din fier forjat (și muște ce zumzăiau liber înăuntru și în afară — însă erau inevitabil mai multe înăuntru decât afară).

Sosirea noastră puse pe toată lumea în priză. Mama și mătușile lui Pierre începură să pregătească *tabuli* și *hummus* cu strășnicie, iar tatăl lui Pierre — care are în jur de optzeci de ani și bea toată ziua Arak* — se duse să împuște păsări pentru cină și era cât pe ce să se împuște pe el. În tot acest timp, unchiul englez al lui Pierre, Gavin — un cockney strămutat care se căsătorise cu mătușa Françoise în 1923 (și rămăsese în Karkabi regretând acest lucru de atunci) — scoase la iveală un iepure pe care îl împușcase în dimineața aia și începu să-l jupoaie.

* Băutură alcoolică incoloră și aromată.

În interiorul casei, erau doar vreo patru camere, cu pereți văruiți și crucifixe deasupra tuturor paturilor (familia lui Pierre e catolică, aparținând de Biserica Maronită) și cu poze de sfinți cu urme de buze pe ele, sfinți ce urcă la cer pe hârtie lucioasă precum cea din reviste. Erau și numeroase fotografii rupte din reviste cu familia regală a Angliei; și apoi era Iisus Însuși, îmbrăcat cu o togă și cu chipul care abia i se mai vedea sub o ploaie de urme de buze imprimate pe hârtie.

În timp ce se pregătea cina, Pierre ne duse să ne arate „domeniul lui“. Randy insistă să rămână în casă cu picioarele în sus, însă restul ne îndreptarăm cu obediență către stânci (urmați de un anturaj de veri în picioarele goale care arătau întruna cu entuziasm înspre stâlpul de electricitate). Pierre țipă la ei ceva în arabă; căuta ceva mai pastoral. Și îl găsi, chiar deasupra dealului stâncos următor, unde un păstor adevărat păzea niște oi adevărate sub un măr viermănos. Era tot ce avea nevoie Pierre. Începu să recite „poezie“ de parcă era Kahlil Gibran și Edgar Guest într-o singură persoană. Un păstor! Oi! Un măr! Era *încântător*. Era *pastoral*. Era Homer și Virgil și Biblia. Așa că ne-am dus la păstorul respectiv — un puști plin de coșuri de vreo cincisprezece ani — și l-am găsit ascultând la un mic radio japonez cu tranzistori ce transmitea o melodie de Frank Sinatra urmată imediat de un calup de reclame cântate în limba arabă. Apoi *voluptuoasa* Chloe de șaptesprezece ani scoase una din țigările ei mentolate și îi oferii una și lui — pe care el o acceptă, încercând să pară cât mai cool și mai sofisticat posibil. Apoi acest păstor *fermecător*

băgă mâna în buzunarul lui *fermecător* și scoase o brichetă *fermecătoare* cu gaz butan. Când îi aprinse țigara lui Chloe, pur și simplu ne dădurăm seama că își petrecuse aproape toată viața uitându-se la filme.

După cină, toate rudele din oraș (adică aproape tot orașul) veniră acasă la Pierre. Multe dintre ele veniră să se uite la televizor (din moment ce mătușa lui Pierre e una din puținele persoane din Karkabi care are unul), însă în acea seară veniră să se uite la noi. Aproape tot timpul au stat pe lângă noi, s-au zgâit la noi și au părut stânjenite, însă uneori mă atingeau pe păr (sau pe Chloe sau pe Lalah) și scoteau sunete pentru a arăta că erau într-adevăr innebunite după blonde. Sau ne pipăiau peste tot de parcă erau oarbe. Dumnezeule — nu există termen de comparație cu a fi pipăit de zeci de femei libaneze de o sută de kile și care au mustăți. Eram panicată. Iși puteau da seama prin pipăit că eram *evreice*? Eram *sigură* că puteau. Însă mă înșelam. Pentru că în momentul când veni vremea să ne dea cadouri, am primit un rozariu de argint, un pulover de angora măsura 46 împletit de mână (care îmi venea până la genunchi), și o mărgică albastră pe un lanț (impotriva deochiului). Nu eram pregătită să refuz o amuletă în acel moment. Toate mijlocirile către toate zeitățile erau acceptate cu recunoștință.

Când oferirea darurilor luă sfârșit, toată lumea se așeză să se uite la televizor — în mare parte reluări ale unor programe americane vechi. Lucille Ball clipind din genete ei false, Raymond Burr în rolul lui Perry Mason, și

intregul ecran o ploaie de subtitrări. Cu greu puteai vedea actorii de atâtea litere.

Chiar te făcea să crezi în universalitatea artei când vedeai toate aceste tipuri pastorale iubind-i pe Lucille Ball și pe Raymond Burr. Așteptam cu nerăbdare ziua când America își va extinde civilizația ei glorioasă și către alte sisteme solare. Atunci vor fi — toate acele tipuri intergalactice — care îi vor urmări pe Lucille Ball și pe Raymond Burr cu o atenție vrăjită.

Rudele statură și statură. Băură cafea, vin și Arak până ce mătușa Françoise începu să-și frângă mâinile ei durdulii. Eram cu toții epuizați și voiam să mergem la culcare, așa că în loc să-i dea afară din casă, unchiul Gavin părăsi în liniște camera, se cățără pe acoperiș și începu să se joace cu antena televizorului până ce imaginea se transformă într-o masă de zigzaguri. În câteva minute, vizitatorii plecară. Mi se dăduse de înțeles că unchiul Gavin se cățără pe acoperiș destul de des.

Aranjamentele de culcare fură dificile. Randy, Pierre și copiii urmau să fie instalați în casa tatălui său din josul dealului. Lalah și Chloe urmau să împartă un pat dublu în casa altei mătuși care locuia alături. Eu am primit un pat de o singură persoană într-o mică anexă a casei mătușii Françoise. Aș fi preferat să fiu cu Lalah și cu Chloe decât să fiu singură în acea cameră înfiorătoare, dormind sub un crucifix și sub pozele soioase ale ilustrei regine. Însă nu era loc pentru trei într-un pat, așa că m-am dus singură la culcare, ținându-mi de urât înainte de a adormi cu gânduri referitoare la scorpioni

ce se cațără pe pereți, la mușcături fatale de păianjeni și la viziuni cu mine rupându-mi gâtul în timpul nopții când trebuia să găsesc privata din curte fără lanterne. Oh, și erau multe lucruri care puteau ține ocupată mintea cea mai plină de fobii timp de multe ore de insomnie.

Stăteam întinsă acolo, cuprinsă de tot felul de temeri, de aproximativ o oră și jumătate, când ușa se crăpă.

— Cine e? am zis, cu inima sărindu-mi din piept.

— Șștt.

O umbră întunecată se îndreptă către mine. Bărbatul de sub pat.

— Pentru numele lui Dumnezeu!

Eram îngrozită.

— Șștt — sunt eu — Pierre, zise Pierre.

Apoi veni și se așeză pe pat.

— Iisuse — credeam că e un violator sau ceva de genul ăsta.

El râse.

— Iisus nu era violator.

— Cred că nu... Ce s-a întâmplat?

Era o alegere nepotrivită a cuvintelor având în vedere circumstanțele.

— Pari atât de deprimată, zise el, plin de tandrețe prefăcută.

— Cred că sunt. Toată nebunia aia cu Brian de vara trecută, iar acum cu Charlie...

— Urăsc să-mi văd surioara deprimată, zise el, mângâindu-mă pe păr.

Și fără să știu de ce, acea exprimare „surioara mea” îmi trimise fiori reci pe șira spinării.

— Știi că întotdeauna mă gândesc la tine ca la surioara mea mai mică, nu-i așa?

— De fapt nu știu, însă îți mulțumesc oricum, o să fiu în regulă. Nu-ți face griji. Mă gândesc să mă întorc acasă și, pe drum, să mă opresc din nou în Italia câteva zile. Biletul îmi permite să mă opresc la Roma. Nu cred că agreez clima de aici. Oricum, Lalah și Chloe trebuie să zboare la New York săptămâna viitoare și aici e din ce în ce mai cald...

Flecăream într-una din cauza nervozității. În tot acest timp, Pierre se întinsese în pat lângă mine și mă luase în brațe. Ce trebuia să fac? Dacă îl respingeam ca pe un violator comun, îl *jigneam*, însă dacă opuneam o rezistență minimă și îi cântam în strună, era *incest*. Ca să nu mai pomesc de faptul că probabil Randy m-ar fi omorât. Însă ce trebuia să spun? Care era eticheta într-o situație ca asta?

— Nu cred că e o idee prea bună, am zis cu un glas stins.

Măinile lui Pierre erau acum sub cămașa mea de noapte, mângâindu-mi coapsele. Nu eram atât de puțin excitată cum voiam să pretind.

— Ce nu e o idee bună? întrebă el cu nonșalanță. La urma urmelor, e *normal* ca un frate să-și iubească sora mai mică...

Și continuă să facă ceea ce era normal.

— Ce ai spus? am întrebat, ridicându-mă în capul oaselor.

— Că e perfect *normal* ca un frate să-și iubească sora mai mică...

Ar fi putut foarte bine să fie Albert Ellis ținând o prelegere.

— Pierre..., am zis cu blândețe, nu ai citit niciodată *Lolita*?

— Nu suport stilul ăla de proză fals, spuse Pierre, suferat pe mine pentru că îi distrăsesem atenția.

— Însă chestia asta e *incest*, am stăruit eu.

— Șștt — o să trezești pe toată lumea... Nu-ți face griji, nu o să rămâi gravidă. O să o facem în stil grecesc, dacă vrei...

— Nu de *sarcină* îmi făceam eu griji, pentru numele lui Dumnezeu — ci de *incest*!

Raționamentul meu nu părea să știrbească cu nimic determinarea lui Pierre.

— Șșșttt, zise el, împingându-mă din nou către pernă.

Era la fel ca unii dintre tipii pe care îi întâlnisem în Italia. Dacă le rezistai pentru că nu erai interesată, credeau că era teama de a nu rămâne gravidă și continuau să sugereze alternative — contactul anal, suptul, masturbarea mutuală — orice cu excepția lui „NU”. Pierre se ridică spre capul patului și îmi oferă penisul lui în erecție... Puse cărțile pe masă. Revolta urla în mine. Ar fi fost atât de-al dracului de ușor să-i fac pe plac. Să i-o sug și să termin cu asta. Era atât de *simplu* într-adevăr. Ce diferență ar putea face încă un sex oral?

— Nu pot, am zis.

— Haide, spuse Pierre, te învăț eu.

— Nu am vrut să spun *asta*. Am vrut să spun că nu pot; din punct de vedere moral, nu pot...

— E ușor, zise el.

— Știi că e ușor, am spus.

— Uite, continuă, tot ce trebuie să faci e să...

— Pierre! am țipat.

Pierre își trase pantalonii de pijama în sus și o șterse din cameră.

Am stat acolo un minut, camera reverbera de la țipătul meu, și am așteptat să văd ce se întâmplă. Nimic. Casa era liniștită. Apoi am întins mâna după halatul de baie și după papuci și am ieșit să le caut pe Lalah și pe Chloe. Eram hotărâtă să plec din Liban cât mai curând posibil. Să părăsesc Orientul Mijlociu și să nu-i mai trec pragul niciodată.

Mi-am croit drum în josul delușorului către casa unde stăteau ele, aproape împiedicându-mă de bolovani și de rădăcini de copaci la fiecare pas. Încetul cu încetul, ochii mi s-au obișnuit cu întunericul și am putut vedea acoperișurile din Karkabi, dominate de stâlpul de electricitate. Civilizația! În jumătate din hambare și pe pășuni, băieții probabil le-o trăgeau oilor sau surorilor lor chiar în acel minut. Și ce era în neregulă cu asta? Bănuiesc că nimic, într-adevăr, însă *eu* pur și simplu nu o puteam face. Eram oare o mironosiță? De ce o dilemă morală referitoare la un amărât de sex oral? Pentru că dacă începi să i-o sugi soțului surorii tale, următorul lucru pe care îl știi e că o să i-o sugi și soțului *mamei* tale — și Dumnezeu mare — ăla e tati!

Însă psihiatrul insistă că pe Tati îl *vrei* cu adevărat. Deci de ce a-l avea pare un lucru de neconceput? Poate *ar trebui să i-o sugi* lui tati și să treci peste asta? Poate că asta e singura cale de a înfrânge teama?

M-am strecurat pe lângă camera din față a casei mătușii Simone (și pe lângă mătușa Simone și unchiul Gavin care ambii sforăiau muzical), și le-am găsit pe Chloe și pe Lalah stând împreună în capul oaselor în pat și citind cu voce tare dintr-un roman pornografic de duzină, numi *Fetele desfrânate*. Pe pat erau aproximativ zece alte cărți cu titluri cum ar fi *Incest adolescentin*; *Schimbul: un stil în familie*; *Eu și sora mea*; *Fiica mea*; *Nevasta mea*; *Dorința himenului*; *Cea lungă și cea scurtă*; *Puddicat Lane*; *Pătruns în toate locurile*; *O călătorie în jurul lumii* și *Scrisori ale poftelor trupești*.

Lalah citea tare dintr-un pasaj deosebit de poetic. Niciuna din ele nu băgă de seamă sosirea mea.

Șoldurile lui începură să se miște mai repede [citi Lalah cu vocea ei histrionică], pe când presiunea orgasmului se apropia. Am simțit trupul lui izbindu-se de al meu, penisul lui tare umplea fiecare centimetru al canalului meu femeiesc și îmi venea să țip de plăcere. Am simțit explozia orgasmului declanșându-se în mine și fluidele vaginului meu începură să se scurgă de-a lungul canalului dragostei, ungându-i mădularul fierbinte și făcându-l să alunece mai ușor...

... De ce oamenii din romanele pornografice de duzină nu erau niciodată deranjați de scrupulele care mă deranjau pe mine? Nu erau decât organe sexuale enorme, vârându-se orbește unul într-altul în intuneric.

— Puteți întrerupe chestia asta o vreme ca să vorbiți cu mine? am întrebat.

— Nu e mișto chestia asta? zise Lalah, fluturând cartea.

— Uite ce e, puștoaicelor, avem chestia adevărată în mâinile noastre, așa că lăsați deoparte cărțile voastre pornografice și întoarceți-vă urechile desfrâmate către mine...

Lalah se uită la Chloe și Chloe la Lalah și ambele începură să râdă de parcă știau ceva ce eu nu știam.

— Ei bine — ce e?

Continuară să râdă conspirativ.

— Haide, prostuțelor — spuneți-mi!

— O să spui că Pierre a încercat să te seducă... zise Lalah, chicotind încă.

— De unde dracu' știi tu?

— Pentru că a încercat-o și cu mine, spuse ea.

— Și cu mine, zise Chloe.

— Glumiți.

— Nu glumim, zise Lalah. Dacă am face asta am fi...

— Deci ce s-a întâmplat?

— Am râs de el și l-am gonit din pat, și Chloe zice că și ea a făcut la fel... da' nu sunt pe deplin convinsă că o cred...

— Ticăloaso! țipă Chloe.

— OK... OK... Te cred.

— Și vrei să spuneți că ați rămas aici după tot ce s-a întâmplat?

— Păi, de ce nu? zise Lalah cu nonșalanță. E destul de inofensiv... E doar puțin excitat pentru că Randy își petrece toată viața într-o stare avansată de graviditate.

— Puțin excitat? Tu numești chestia asta puțin excitat?
Eu o numesc incest.

— Oh, Dumnezeule, Isadora, da' chiar ești culmea. E doar nenorocitul de cumnat al tău... Nu e *chiar* incest.

— Nu e?

Cred că eram dezamăgită.

— Și nu prea contează, zise Lalah cu dispreț, da' sunt sigură că o să găsești tu o cale ca să sune mai sinistru în scris. Lalah ura ceea ce scriam chiar și atunci.

— O să mă străduiesc, am zis.

Pe drumul de întoarcere împreună cu noua menajeră, Pierre fu extrem de rece și calm. Arăta către niște puncte de reper.

Arabii, am gândit, *afurisiții de arabi*. Ce sentiment disproportionat de vină aveam în legătură cu măruntele mele păcate sexuale! Și totuși, erau oameni pe lumea asta, și chiar mulți, care făceau ce aveau chef și nu se simțeau deloc vinovați pentru acel lucru — atâta timp cât nu erau prinși. De ce fusesem blestemată să am un superego atât de hipertrofiat? Doar pentru că eram evreică? Și oricum, ce făcuse Moise pentru evrei ducându-i afară din Egipt și dându-le conceptul unui singur Dumnezeu, supă cu găluște matzoh și vina eternă? Nu putea pur și simplu să-lase să venerateze pisici, bivoli, șoimi sau să trăiască precum celelalte primare (cu care — așa cum îmi amintește mereu Randy — se înrudesc atât de aproape)? E oare de *mirare* de ce toată lumea îi urăște pe evrei pentru că au dat lumii vina? Nu ne-am fi descurcat bine și fără ea? Să ne tăvălim pur și simplu în mocirla primordială și să

venerăm gândacii de bălegar și să ne-o tragem când ni se scoală? Gândiți-vă la acei egipteni care au construit piramide, spre exemplu. Stăteau ei oare și-și făceau griji dacă erau sau nu egali în fața angajatorilor? Le-a trecut vreodată prin minte să întrebe dacă rămășițele lor pământești meritaseră viețile a mii și mii care muriseră construindu-le piramidele? Reprimare, ambivalență, vină. „Ce — eu să mă îngrijorez?“ întreabă arabul. Nu e de mirare că vor să-i extermine pe evrei. Și nu ar vrea toată lumea să facă asta?

Ajunși din nou la Beirut, ne-am făcut planuri de întoarcere acasă. Lalah și Chloe aveau un zbor charter spre New York, așa că au trebuit să plece împreună, iar eu aveam zborul dus-întors cu Alitalia de la Beirut la Roma și apoi la JFK*.

M-am oprit la Roma, așa cum am plănuit, și am mai stat încă o săptămână la Florența înainte de a merge acasă și de a da ochii cu Charlie. Chiar și în luna august cea fierbinte și aglomerată, Florența a rămas unul dintre orașele mele preferate din lume. Acolo am reluat prietenia cu Alessandro și de data asta am avut o aventură aproape perfectă de șase zile, chiar dacă lipsită de dragoste. La cererea mea, s-a lepădat de mania de a folosi cuvinte porcoase, și am găsit o cameră încântătoare într-un han din Fiesole unde am putut face dragoste de la unu la patru în fiecare după-amiază (un obicei de prânz foarte civilizată). Poate a fost din cauza furiei mele împotriva lui Charlie

* Aeroportul John Fitzgerald Kennedy.

sau probabil Pierre chiar mă excitase, însă felul meu de a face dragoste cu Alessandro chiar a fost inspirat de ceva anume. A fost singura dată în viața mea când am putut să fac sex exuberant și afectuos cu cineva, fără să mă conving că eram îndrăgostită. Un fel de armistițiu de șase zile între identitatea mea și superegoul meu.

Când seara Alessandro se ducea acasă la soția lui, eram pe cont propriu. Am fost la concerte la Pitti, m-am văzut cu câteva dintre celelalte personaje din vizita mea anterioară și am fost cu ardoare urmărită de profesorul „Michelangelo” (Karlinsky) cu barba în flăcări. În ciuda căldurii și a amestecului multicolor de iubiți, am iubit Florența și au fost momente când cu greu voiam să mai plec de acolo. Însă o slujbă deprimantă în învățământ și obținerea unei diplome de doctorat pe care o uram mă așteptau la New York, iar eu eram încă o școlăriță dominată de superego pentru a alege ceva ce uram în defavoarea a ceva ce îmi plăcea. Sau poate era, într-adevăr, din pricina lui Charlie: eram revoltată de trădarea lui, însă de-abia așteptam să-l revăd.

Eu și Charlie ne-am despărțit curând după ce ne-am revăzut. Se pare că nu am putut niciodată ierta ambivalența lui, cu toate că, de fapt, înțeleg acum că semăna foarte mult cu a mea și, probabil ar fi trebuit să fiu mai înțelegătoare. Alessandro mi-a tot scris din Florența vorbindu-mi de „divorzio”, însă văzusem prea multe filme italiene ca să-l cred. „Michelangelo” și-a mai făcut apariția o dată și arăta atât de rău în lumina poluată a soarelui din New York, încât nu am avut curajul să continui

relația. Umbrele cafenii și arămii ale Florenței făcuseră minuni pentru el — ca orice admiratoare a lui E.M. Forster pot cu ușurință să înțeleg acest lucru. Septembrie și octombrie au fost întunecate și triste. Am ieșit cu un amestec foarte deprimant de divorțați, băieți ai mamei, nevrotici, psihotici și psihiatri. Am fost capabilă să-mi ridic moralul descriindu-i cu niște detalii foarte răutăcioase în scrisorile mele către Pia. Apoi, în noiembrie, Bennett Wing a venit plutind în pași de vals în viața mea părând soluția tuturor problemelor mele. Tăcut precum Sfinxul și foarte blând. Salvator și psihiatru într-o singură persoană. M-am aruncat în căsătorie la fel cum (în Europa) mă aruncasem în pat. Patul părea să fie un pat moale; cuiele erau dedesubt.

15
CĂLĂTORII ÎMPREUNĂ
CU ANTIEROUL MEU

Vraunul Vraunul

— William Blake

J-am spus lui Adrian totul. Într-aga mea poveste isterică de căutare a bărbatului imposibil și cum mă pomeneam întotdeauna înapoi de unde pornisem: în interiorul minții mele. Le-am întruchipat pe surorile mele pentru el, pe maică-mea, pe taică-meu, pe bunicii mei, pe soțul meu, pe prietenele mele... Am mers cu mașina și am vorbit și am mers cu mașina și am tot vorbit.

— Care e diagnosticul tău? am întrebat, pacienta în căutarea perpetuă a doctorului perfect.

— Ai nevoie de o mică schimbare, draga mea, zicea Adrian întruna. Trebuie să cobori în tine însăși și să-ți salvezi propria viață.

Dar nu făceam deja asta? Ce era acest itinerar tâmpit dacă nu o călătorie înapoi în trecut?

— Nu ai coborât încă destul de adânc, zise el. Trebuie să cobori în adânc și să urci iarăși.

— Iisuse! Simt că deja am făcut asta!

Adrian schiță acel frumos zâmbet atotcunoscător cu pipa vârâtă între buzele lui roz și senzuale.

— Nu ai coborât încă destul de adânc, zise el, de parcă ar fi știut ce surprize îmi erau rezervate.

— Ai de gând să mă duci acolo? am întrebat.

— Dacă insiști, iubire.

Indiferența lui magnifică era lucrul care mă infuria, mă excita, mă înnebunea de frustrare. În ciuda dezmiertatului și a apucatului de fund, Adrian era atât de *rece*. Obişnuiam să mă zgâiesc la profilul lui frumos, întrebându-mă ce Dumnezeu se întâmpla în capul lui și de ce eu nu puteam să pătrund acolo.

— Vreau să intru în interiorul minții tale, am zis, și nu pot. Chestia asta mă înnebunește.

— Da' *de ce* vrei să pătrunzi în interiorul minții mele? Ce crezi că va rezolva asta?

— Pentru că vreau într-adevăr să mă simt *apropiată* de cineva, unită cu cineva, împlinită măcar o dată. Vreau să iubesc cu adevărat pe cineva.

— Ce te face să crezi că dragostea rezolvă totul?

— Poate nu rezolvă nimic, am zis, însă o vreau. Vreau să mă simt împlinită.

— Însă ai simțit că erai o parte din Brian și nici chestia asta nu a funcționat.

— Brian era nebun.

— Toată lumea e puțin nebună, atunci când pătrunzi în mintea ei, zise Adrian. E doar o chestiune de cât de nebun e fiecare.

- Cred că ai dreptate...
- Uite ce e — de ce nu încetezi să cauți dragostea și nu încerci să-ți trăiești viața?
- Ce fel de viață aș avea dacă n-am dragoste?
- Ai munca, scrisul tău, cariera în învățământ, prietenii...

Monoton, monoton, monoton, am gândit.

— Tot ceea ce scriu e o încercare de a obține dragoste. Știu că e o nebunie. Știu că e sortit să mă ducă la o mare dezamăgire. Însă uite cum e: vreau ca toată lumea să mă iubească.

— Pierzi, zise Adrian.

— Știu, însă faptul că știu nu schimbă cu nimic lucrurile. De ce faptul că știu nu schimbă niciodată nimic?

Adrian nu răspunse. Bănuiesc că nu îl întrebam pe el, ci doar azvârleam întrebarea către munții albaștri și întunecați (mergeam cu mașina prin Strâmtoarea Goddard și botul Triumph-ului era îndreptat în jos).

— Dimineața, zise Adrian în cele din urmă, nu îmi pot niciodată aminti numele tău.

Deci acesta era răspunsul. Mă străpunse ca un cuțit. Iar eu stăteam trează în fiecare noapte lângă el tremurând și spunându-mi numele la nesfârșit pentru a încerca să îmi amintesc cine eram.

— Necazul cu existențialismul e — am spus în timp ce mergeam pe autostradă — că nu poți înceta să te gândești la viitor. Acțiunile *chiar* au consecințe.

— Eu pot înceta să mă gândesc la viitor, zise Adrian.

— Cum?

Ridică din umeri.

— Nu știu. Pur și simplu pot. Mă simt excelent azi, spre exemplu.

— Și eu de ce mă simt atât de groaznic când tu te simți excelent?

— Pentru că ești o evreică afurisită, râse el. Poporul Ales. Poți fi mediocră la alte lucruri, însă la suferință ești întotdeauna minunată.

— *Ticălosule.*

— De ce? Doar pentru că îți spun adevărul? Uite ce e: vrei dragoste, vrei intensitate, vrei sentimente, vrei apropiere — și cu ce te mulțumești? Cu suferință. Cel puțin *suferința* ta e intensă... Pacienta își *iubește* boala. Nu *vrea* să fie vindecată.

Necazul cu mine era că voiam întotdeauna să excelez în toate. Cea mai bună amantă. Cea mai mare înfometată de dragoste. Cea mai mare suferindă. Cea mai mare victimă, cea mai mare nesăbuită... Dacă mă băgam tot timpul în belele, era din cauza nenorocitei de vine că doream întotdeauna să fiu cea mai bună. A trebuit să am cel mai nebun soț dintâi, cel mai enigmatic soț de-al doilea, cea mai îndrăzneată primă carte, cea mai nesăbuită panică post-publicare... Nu pot să fac nimic pe jumătate. Dacă aveam de gând să mă fac de râs având o aventură cu un ticălos nesimțitor, trebuia să o fac în fața întregii comunități psihanalitice din lume. Și trebuia să o combin luându-mi tălpășița cu el într-o plimbare amețită de

bănuțură care ne putea omori pe amândoi. Infracțiunea și pedeapsa împachetate împreună într-un mic colet îngrițit. Dacă nu poate fi expediat, a se trimite înapoi la expeditor. Însă cine era expeditorul? Eu. Eu. Eu.

Și atunci, colac peste pupăză, am început să fiu convinsă că sunt însărcinată. Asta era tot ce-mi lipsea. Viața mea era o harababură. Soțul meu Dumnezeu știe unde. Eram singură cu un bărbat ciudat care nu dădea nicio creșcă degerată pe mine. Și mai eram și însărcinată. Sau cel puțin așa credeam. Ce încercam să demonstrez? Că puteam îndura orice? De ce trebuie să continui să-mi transform viața într-un test de durabilitate?

Nu aveam niciun motiv real să cred că eram însărcinată. Ciclul îmi venise. Însă niciodată nu am nevoie de un motiv real ca să cred ceva. De fiecare dată când îmi scot diafragma îmi pipăi colul, căutând vreun indiciu. De ce nu am știut niciodată ce se întâmplă în interiorul meu? De ce era trupul meu un mare mister pentru mine? În Austria, în Italia, în Franța, în Germania — mi-am pipăit colul și am luat în considerare posibilitățile. Descopeream că eram gravidă. Treceam prin toată sarcina fără să știu dacă acel copil avea să fie blond și cu ochii albaștri ca Adrian sau chinez ca Bennett. Ce urma să fac? Cine o să mă primească? Îmi părăsisem soțul, iar el nu o să mă ierte niciodată și n-o să mă primească înapoi. Iar părinții

mei nu or să mă ajute niciodată fără să ceară un preț emoțional atât de mare, încât va trebui să mă transform din nou într-un copil pentru a depinde de ei. Surorile mele ar crede că îmi este învățătură de minte pentru viața mea desfrânată. Iar prietenele mele ar râde în spatele compătimirii lor false. Isadora a dat greș!

Sau aş face un avort. Un avort de mântuială care m-ar omorî. Septicemie. Sau sterilitate pentru totdeauna. Brusc voiam din toată inima un copil. Copilul lui Adrian. Copilul lui Bennett. Copilul meu. Copilul oricui. Voiam să fiu gravidă. Voiam să fiu *mare și cu copil*. Stăteam trează în cortul lui Adrian și plângeam. El continua să sforăie. Dormeam lângă o margine de drum undeva în Franța în acea noapte și era posibil să fie din cauza lunii. Așa de singură mă simțeam, așa de complet lipsită de rațiune.

— Nimeni, nimeni, nimeni, nimeni, suspinam, cuprinzându-mă în brațe ca un copil mare ce eram.

Încercam să mă legăn ca să adorm. De acum încolo, am gândit, va trebui să fiu propria mea mamă, propria mea doică, propriul meu leagăn. Probabil că acesta era lucrul la care se referise Adrian în legătură cu a pătrunde adânc în propria persoană și a te trage înapoi. Să înveți cum să supraviețuiești propriei vieți. Să înveți cum să suporteți propria existență. Să înveți cum să ai grijă de tine așa cum o mamă are grijă de propriul copil. Și nu să te îndrepti mereu spre un psihoterapeut, un iubit, un soț, un părinte.

M-am legănat. Mi-am spus propriul nume ca să încerc să-mi amintesc cine eram: „Isadora, Isadora, Isadora,

Isadora... Isadora White Stollerman Wing... Isadora Zel-
da White Stollerman Wing... licențiată cu o diplomă de
masterat, membră a organizației studentești Phi Beta
Kappa. Isadora Wing, o promițătoare poetă tânără. Isa-
dora Wing, o promițătoare tânără suferindă. Isadora
Wing, o feministă și o așa-zisă femeie emancipată. Isado-
ra Wing, un clown, o plângăcioasă, o nesăbuită. Isadora
Wing, inteligentă, studioasă, fostă soție a lui Iisus Hris-
tos. Isadora Wing, cu teama ei de zbor. Isadora Wing, o
târfuliță supraponderală, un caz grav de astigmatism al
ochiului minții. Isadora Wing, cu vaginul ei nesătul și cu
găuri în minte și în inimă. Isadora Wing, cu ghiontul ei
de poște. Isadora Wing, a cărei mamă își dorea ca ea să
zboare. Isadora Wing, a cărei mamă a țintuit-o la pământ.
Isadora Wing, o pacientă profesionistă, o căutătoare de
salvatori, de senzualitate, de certitudine. Isadora Wing, o
luptătoare cu morile de vânt, o bocitoare profesionistă, o
aventurieră ratată...

Trebuie să fi adormit. M-am trezit și am văzut lumina
soarelui strecurându-se prin albastrul strălucitor al cor-
tului. Adrian sforăia încă. Brațul lui cu păr blond căzuse
cu greutate peste pieptul meu și mă apăsa făcându-mă să
respir cu dificultate. Păsările ciripeau. Eram în Franța.
Lângă o margine de drum oarecare. La o răscruce a vie-
ții. Ce făceam acolo? De ce stăteam întinsă într-un cort
în Franța cu un bărbat pe care de-abia îl cunoșteam? De
ce nu eram acasă în pat cu soțul meu? M-am gândit la so-
țul meu și am fost cuprinsă brusc de un val de tandrețe.
Ce făcea? Îi era dor de mine? Mă uitase? Găsise oare pe

altcineva? O fată obișnuită care nu trebuia să se lanseze în aventuri pentru a-și demonstra anduranța fizică. O fată obișnuită mulțumită cu pregătirea micului dejun și cu creșterea copiilor. O fată obișnuită cu care să împartă mașina, piscina și haznaua. O americană obișnuită ieșită din revista *Seventeen*.

Brusc am avut acea dorință de a fi o fată obișnuită. De a fi acea casnică bună, acea preaslăvită mamă americană, acea mascotă din *Mademoiselle*, acea matroană din revista *McCall's*, acea fată atrăgătoare din *Cosmo*, acea fată cu Sigiliul Casnicei Bune tatuat pe fund și cu melodii din spoturi publicitare programate în creier. Asta era soluția! De a fi obișnuită! De a nu fi exotică! De a mă mulțumi cu compromisul și cu cinele luate în fața televizorului și cu propoziția „Poate această căsnicie să fie salvată?” Atunci am avut o fantezie cu propria mea persoană pe post de casnică fericită. O fantezie ieșită direct din creierul mic al unuia care lucrează în publicitate. Eu cu șorț și rochie de casă din țesătură cadrilată, așteptându-mi soțul și copiii în vreme ce omniprezentul televizor cântă despre virtuțile căminului american și a soției-sclave americane cu creierul ei neînsemnat și amețit.

M-am gândit la cât de fără adăpost și la cât de dezrădăcinată mă simțisem cu o noapte înainte și răspunsul mi-a devenit clar dintr-odată: să fiu obișnuită! Să fiu o soțioară cuminte în căminul ei liniștit și nu mă voi mai trezi niciodată părăsită la marginea drumului în Franța.

Însă după aceea fantezia a dispărut. S-a spart ca un balon de săpun. M-am gândit la toate acele dimineți

petrecute la New York, când mă trezisem cu soțul meu și mă simțisem singură pur și simplu. La toate acele dimineți singuratice în care ne-am zgâit unul la altul pe deasupra sucului de portocale și a ceștilor de cafea. La toate acele momente singuratice măsurate în lingurițe de cafea, facturi de la spălătorie, în role de hârtie igienică consumate, în vase murdare, în farfurii sparte, în cecuri anulate, în sticle goale de scotch. Și căsătoria putea fi singuratică. Căsătoria putea fi pustie. Toate acele casnice fericite ce pregăteau micul dejun pentru soți și copilași visau să o șteargă cu iubiți și să doarmă în cor-turi în Franța! Capetele lor erau îmbuibate de fantezii. Pregăteau micul dejun, făceau paturile, pregăteau prân-zurile și apoi se duceau la cumpărături ca să ia cele mai recente fascicule din *McCall's* despre viața lui Jackie Onassis. Visau în permanență să fugă. Clocoteau în per-manență de resentimente. Viețile lor erau îmbătate de fantezie.

Oare nu exista nicio scăpare? Oare singurătatea era uni-versală? Oare neastâmpărul era un dat? Era mai bine să accepți decât să continui să cauți soluții? Căsătoria nu era un leac împotriva singurătății. Copiii creșteau și plecau. Iubiții nu erau panacee. Sexul nu era soluția finală. Dacă îți transformai viața într-o boală lungă, atunci moartea era singurul leac. Brusca, totul fu atât de limpede. Am stat întinsă în acel cort, în acel sac de dormit dublu lângă acel străin care sforăia și m-am gândit și m-am gândit și m-am gândit. Ce urma să fac? Cum să-mi trăiesc viața? Unde să mă duc de aici?

Pe la amiază, eram beți și binedispuși. Eram îmbibați de bere. Ne-am oprit să cumpărăm piersici de la un fermier de pe marginea drumului și am descoperit că nu voia să le vândă decât la lădiță, așa că am plecat cu Triumph-ul încărcat cu piersici. O lădiță uriașă cu piersici ce ocupa toată bancheta din spate a mașinii. Am început să le mănânc cu lăcomie și am descoperit că aproape toate aveau viermi. Am râs și am mâncat pe lângă viermi. Am azvârlit jumătățile viermănoase de piersici pe drumul de țară. Eram prea beată ca să-mi mai pese de viermi, de căsătorie sau de viitor.

— Mă simt minunat! i-am spus lui Adrian.

— Asta e și ideea, draga mea. Acum ai prins ideea.

Însă spre seară, când berile s-au terminat, eram din nou deprimată. Era ceva atât de lipsit de țință în legătură cu zilele noastre, cu mersul nostru cu mașina, cu felul în care beam. Nici măcar nu știam ce zi a săptămânii era. Nu mai văzusem un ziar de la Viena. Și de-abia dacă făcusem baie sau îmi schimbasem hainele. Și ceea ce îmi lipsea cel mai mult era scrisul. Nu mai scrisesem un poem de săptămâni și începusem să simt că nu voi mai fi niciodată în stare. M-am gândit la mașina mea electrică de scris, roșie și uzată, ce zăcea la New York, și un dor chinător mă cuprinse. Asta era ceea ce iubeam! Mă vedeam întorcându-mă la Bennett de dragul de a avea custodia asupra mașinii de scris. Ca oamenii care rămân împreună „pentru copii” sau pentru că nu se pot hotărî cine o să ia apartamentul plătit în rate.

În acea noapte am găsit un camping adevărat. (*Le Camping*, cum se spune în Franța.) Nu era ultramodern, însă avea un iaz pentru înotat, un bufet expres, un loc unde puteai face duș. Muream să fac un duș și, de îndată ce Adrian revendică parcela noastră de pământ, am luat-o la sănătoasa spre locul unde erau dușurile. În timp ce îndepărtam jegul, vorbeam telepatic cu Bennett. „Iar-tă-mă”, îi spuneam ori de câte ori apărea (și mi-o spuneam și mie, ori de câte ori apăream).

Când m-am întors la cort, Adrian își făcuse un prieten. Doi prieteni, de fapt. Un cuplu de americani. Ea, cu o frumusețe vulgară, cu părul roșu, pistrii, săni mari, evreică, cu accent de Brooklyn. El, bărbos, cu păr castaniu, păros, grăsuț, cu accent de Brooklyn. El era un agent de bursă libertin care „se ocupa” printre altele și de halucinogene. Ea, o casnică libertină care „se ocupa” printre altele și de adulter. Dețineau o clădire roșie în Brooklyn Heights, un autovehicul Volkswagen special pentru campări, trei copii în ogradă și o „mâncărime” veche de paisprezece ani. Adrian o dădea pe spate pe soție (Judy) cu accentul lui englezesc și cu teorii laingiene (deja răsuflete pentru mine). Ea părea gata-gata să se ducă în cort cu el.

— Bună, le-am zis pe un ton vesel compatrioților și coreligionarilor mei.

— Bună, răspunseră ei într-un glas.

— Și acum, ce facem? zise Adrian. Mai întâi ne-o tragem și după aia ne bețivim?

Judy chicoti.

— Pe mine nu mă deranjează, am spus. Noi nu credem în posesiune sau posesie.

Mă gândeam că îl imitam destul de bine pe Adrian.

— Avem niște friptură pe care voiam o facem la grătar, ne oferi cu nervozitate soțul (Marty). Nu veniți și voi? Când ai îndoieli, mănâncă. Știam genul lui.

— Super, zise Adrian.

Bărbatul care venise la cină. Îmi dădeam seama că era chiar excitat de perspectiva de a i-o trage lui Judy cu bărbatu-său care să-i privească. Țsta era punctul lui forte. Și cum Bennett lipsea, își pierduse oarecum interesul în ceea ce mă privea.

Am început să preparăm carnea pentru grătar și ei s-au apucat să ne spună povestea vieții lor. Hotărâseră să fie rezonabili, zise Marty, în loc să divorțeze ca trei sferturi din prietenii lor. Făcuseră o grămadă de „chestii în grup“, așa cum spuse el, la Ibiza, unde își petrecuseră toată luna iulie. Bietul nenorocit, nu părea prea fericit. Repeta cine știe ce catehism sexual libertin ca un băiat la un bar mitzvah. Adrian rânjea. Erau deja convertiți. Îi putea pur și simplu prelua de aici.

— Și voi? întrebă Judy.

— Noi nu suntem căsătoriți, am spus. Nu credem în căsătorie. El e Jean-Paul Sartre, iar eu Simone de Beauvoir.

Judy și Marty se uitară unul la altul. Auziseră numele astea *undeva*, însă nu-și puteau aminti unde anume.

— Suntem celebri, am zis pe un ton prefăcut. De fapt, el e R.D. Laing, iar eu sunt Mary Barnes.

Adrian râse, însă eu îmi dădeam seama că îi încurcasem pe Judy și pe Marty. Pură autoapărare. Am simțit că

se puneau cărțile pe masă și a trebuit să pun în joc și încercătura mea intelectuală. Era tot ce îmi mai rămăsese.

— Corect, zise Adrian. De ce nu schimbăm partenerii din capul locului?

Marty părea dezamăgit. Nu era un compliment pentru mine, însă adevărul era că nici eu nu prea îl voiam.

— Vă rog, i-am spus lui Adrian.

Voiam să-l văd cum își dă singur foc la valiză — indiferent ce dracu' mai înseamna și asta. (Nu am știut niciodată cu exactitate.)

— Cred că o să sar peste chestia asta. Dacă vrei, o să privesc.

Mă hotărâsem să îl întrec pe Adrian la propriul joc. Rece. Neimplicată. Toate rahaturile alea.

Marty începu atunci să protesteze în legătură cu virilitatea lui.

— Cred că ar trebui să facem schimb sau să nu mai facem nimic, se bâlbâi el.

— Îmi pare rău, am zis, nu vreau să vă stric plăcerea, da' pur și simplu nu am chef.

Eram pe cale să adaug:

„Și s-ar putea să am și blenoragie...”, însă m-am hotărât să nu-i stric ploile lui Adrian. Să-l las să-și joace rolul. Eram tare. Puteam suporta acest lucru.

— Nu credeți că ar trebui să luăm o hotărâre de grup? zise Judy.

Mamă, asta era fostă cercetașă!

— Eu deja am luat o hotărâre, am zis.

Eram îngrozitor de mândră de mine însămi. Știam ce voiam și nu aveam de gând să dau înapoi. Spuneam „nu“

și îmi plăcea. Chiar și Adrian era mândru de mine. Îmi puteam da seama după felul cum rânjea. Călirea caracterului, asta făcea el. Fusese întotdeauna interesat să mă salveze de mine însămi.

— Ei bine, am zis, ne uităm la voi sau stăm de vorbă lângă iaz? Sunt dispusă să le fac pe amândouă.

— Hai la iaz, zise Marty cu disperare în glas.

— Sper că nu e un joc de cuvinte, am zis.

Le-am făcut bucuroasă semn cu mâna lui Adrian și Judy în timp ce urcau în furgoneta Volkswagen și trăgeau draperiile. Apoi, l-am luat pe Marty de mână și l-am condus către vechiul iaz unde ne-am așezat pe un bolovan.

— Vrei să-mi spui povestea vieții tale sau vrei să-ți descriu aventurile lui Judy?

Părea cătrănit.

— Tu întotdeauna iei lucrurile așa de lejer? întrebă el, făcând semn cu capul în direcția furgonetei.

— De obicei sunt o cicălitoare îngrozitoare, însă prietenul meu de colo îmi călește caracterul.

— Ce vrei să spui?

— Că încercă să mă învețe să încetez să mai agonizez și că e posibil să reușească — însă nu din motivele pe care le crede el.

— Nu înțeleg, zise Marty.

— Îmi pare rău. Cred că fac un salt înainte. E o poveste lungă și tristă, și nu e intriga cea mai originală din lume.

Marty privi nostalgic în direcția furgonetei. I-am luat mâna într-a mea.

— Dă-mi voie să-ți spun un secret — sunt șanse mari să nu fie prea multă acțiune acolo. Nu e deloc armăsarul care se crede, am zis.

— Impotent?

— Adeseori.

— Chestia asta nu mă face să mă simt mai bine, însă apreciez grija ta.

M-am uitat la Marty. Nu arăta rău. M-am gândit la toate momentele în care am tânjit după după bărbați necunoscuți, în locuri necunoscute, după penisuri enorme și necunoscute. Însă tot ceea simțeam era indiferență. Știam că a mi-o trage cu Marty nu avea să mă aducă mai aproape de adevărul pe care îl căutam — oricare era acela. Voiam un ultim act de iubire în care fiecare devine refrenul de rugăciune al celuilalt, sania celuilalt, racheta celuilalt. Marty nu era răspunsul. Era oare cineva?

— Cum ai ajuns aici? întrebă el. Nu ești americancă?

— Aceste două lucruri nu se anulează unul pe altul... De fapt, mi-am părăsit bărbatul meu perfect și draguț pentru asta.

Acum Marty ciuli urechile. O undă slabă de șoc îi străbătu chipul. Oare de asta o făcusem, la urma urmelor — doar ca să pot să spun cu neobrăzare „Mi-am părăsit soțul“ și să văd cum undele de șoc trec printre mine și un necunoscut? Nu era chestia asta tot un fel de exhibiționism? Și chiar unul destul de răsuflat pe deasupra.

— De unde ești?

— New York.

— Și ce faci acolo?

Intimitatea ciudată de a aştepta lângă furgonetă în timp ce partenerii noştri şi-o trăgeau aducea cu sine un fel de confesiune, aşa că am scos-o la iveală.

— Sunt din New York, sunt evreică, provin dintr-o familie foarte nevrotică şi înstărită din clasa de mijloc, căsătorită pentru a doua oară cu un psihiatru, nu am copii, am douăzeci şi nouă de ani, tocmai am publicat o carte cu aşa-zise poeme erotice, lucru care a făcut ca nişte bărbaţi ciudaţi să mă sune în toiul nopţii cu propuneri, şi s-a stârnit o mare valvă în ceea ce mă priveşte — turnee cu citire de poeme în colegii, interviuri, scrisori de la nebuni, şi astfel am luat-o razna. Am început să-mi citesc propriile poeme şi să încerc să devin una cu imaginea prezentată în ele. Am început să trăiesc ca în fanteziile mele. Am început să cred că sunt un personaj de ficţiune inventat de mine.

— Ciudat, zise Marty, impresionat.

— Treaba e că fanteziile sunt fantezii şi nu poţi trăi în extaz în fiecare zi. Chiar dacă trănesteşti uşa şi pleci, chiar dacă ţi-o tragi cu oricine apare la orizont, nu înseamnă că te apropii de libertate.

Nu vorbeam oare ca Bennett? Ce ironie!

— Mi-aş dori să-i spui asta lui Judy, zise Marty.

— Nimeni nu poate să-i spună nimănui nimic, am zis.

Mai târziu, când Adrian şi cu mine eram împreună în cort, l-am întrebat de Judy.

— O curvă plictisitoare, zise el. Stă pur şi simplu acolo şi nu e nici măcar conştientă de existenţa ta.

— Ea cum te-a găsit?

— De unde să știu eu?

— Nu-ți pasă?

— Uite ce e — i-am tras-o lui Judy așa cum cineva bea o cafea după cină. Și pe deasupra nu o cafea foarte bună.

— Atunci de ce te superi?

— De ce nu?

— Pentru că dacă reduci totul la nivelul ăsta de indiferență, totul devine lipsit de sens. Nu e existențialism, e amorțeală. Sfârșește prin faptul că totul devine lipsit de sens.

— Așa, și?

— Așa că sfârșești cu opusul a ceea ce voiai. Ai vrut intensitate, însă obții amorțeală. E o chestie contrară propriilor tale interese.

— Îmi ții o predică, zise Adrian.

— Ai dreptate, am spus fără să mă scuz.

Dimineața următoare Judy și Marty plecaseră. Își strânseseră bagajele și își luaseră tălpășița noaptea la fel ca țigani.

— Te-am mințit azi-noapte, zise Adrian.

— În legătură cu ce?

— De fapt, nu i-am tras-o deloc lui Judy.

— Cum adică?

— Pentru că n-am avut chef.

Am râs răutăcios.

— Vrei să spui că n-ai putut.

— Nu. Nu asta vreau să spun. Vreau să spun că nu am vrut.

— Nu contează deloc pentru *mine*, am zis, dacă ai făcut-o sau nu.

— Căcat.

— Asta e ceea ce crezi tu.

— Ești doar supărată pentru că sunt primul bărbat pe care l-ai întâlnit și pe care nu-l poți controla, și nu poți rezista mult timp fără să controlezi pe cineva sau ceva.

— Prostii. Se întâmplă pur și simplu să am niște standarde ceva mai ridicate decât ai tu. Ți vād jocul. Sunt de acord cu tine în legătură cu spontaneitatea și existențialismul — însă chestia asta nu e deloc spontaneitate — e disperare. Ai spus asta despre mine în prima zi când ne-am tras-o și acum ți-o spun eu ție. Disperare și deprimare, deghizate în libertate. Nici măcar nu e plăcut. E jalnic. Chiar și această călătorie e jalnică.

— Tu nu dai niciodată nimănui nicio șansă, zise Adrian.

Mai târziu am înotat în iaz și ne-am uscat la soare. Adrian se întinse pe iarbă și se uita cu ochii întredeschiși la soare. Eu mi-am pus capul pe pieptul lui, adulmecându-i mirosul cald al pielii. Brusc un nor trecu prin fața soarelui și ploaia începu să cadă încetisor. Nu ne-am mișcat. Norul de ploaie trecu, improșcându-ne cu picături mari. Le simțeam evaporându-se când soarele apăru iar și începu să strălucească pe pielea noastră. Un țânțaroi trecu peste umărul lui Adrian și prin părul lui de pe piept.

— Ce se întâmplă?

— Dezgustătoare insectă.

— Unde?

— Pe umărul tău.

Se uită pieziș de-a lungul pieptului, o văzu și o apucă de un picior. O legănă, urmărind-o cum calcă aerul ca un înotător care calcă apa.

— Nu o omorî! l-am implorat eu.

— Credeam că îți e frică de ea.

— Mi-e frică, da' nu vreau să te văd omorând-o.

M-am tras înapoi.

— Ce zici de asta? zise el, smulgându-i unul din picioare.

— Oh, Dumnezeule — *nu face asta! Urăsc* când oamenii fac asta.

Adrian continuă să smulgă picioarele de parcă erau petale de margarete.

— Mă iubește, nu mă iubește... zise el.

— *Urăsc* chestia asta, am spus. Te rog, nu face asta.

— Credeam că urai *gândacii*.

— Nu îmi place să se târască pe mine — însă nu suport nici să văd cum sunt omorâți. Mi se face silă să văd cum îi mutilezi astfel. Nu pot să mă uit la așa ceva, am zis și m-am ridicat și am fugit înapoi către locul de scăldat.

— Nu te înțeleg! strigă Adrian după mine. De ce ești atât de al dracului de sensibilă?

Mi-am băgat capul sub apă.

Nu am vorbit cu el decât abia după prânz.

— Ai stricat totul, zise Adrian, cu neliniștea, îngrijorarea și hipersensibilitatea ta.

— OK, atunci descotorosește-te de mine la Paris și eu o să iau avionul spre casă de acolo.

— Cu plăcere.

— Aș fi putut să-ți spun că o să ți se facă silă de mine dacă aș manifesta vreodată sentimente umane. Ce fel de femeie de plastic vrei tu?

— Nu fi tâmpită. Vreau doar să te maturizezi.

— Așa cum definești tu acest lucru.

— Așa cum definim amândoi acest lucru.

— Mă, da' ce democrat ești, am zis sarcastic.

Am început să încercăm mașina, trântind țăruii pentru cort și echipamentul. Ne-a luat aproape douăzeci de minute, în timpul cărora nu am schimbat niciun cuvânt. În cele din urmă ne-am urcat în mașină.

— Bănuiesc că nu înseamnă nimic pentru tine că am ținut suficient de tare la tine încât mi-am bulversat întreaga viață pentru tine.

— Nu ai făcut-o pentru mine, zise el. Eu am fost doar scuza.

— Nu aș fi putut fi niciodată în stare să o fac fără niște sentimente atât de puternice așa cum am avut pentru tine.

Și apoi, cu un fior care trecu prin tot trupul meu, mi-am amintit că îl dorisem în Viena. Moliciunea din genunchi. Intestinele care îmi fierbeau. Inima care gonea ca nebuna. Faptul că rămâneam fără suflare. Toate lucrurile pe care le stârnise în mine și care mă făcuseră să-l urmez. Tânjeam după persoana care fusese atunci când îl întâlnisem prima dată. Bărbatul care devenise acum mă dezamăgea.

— Bărbatul de sub pat nu poate fi niciodată bărbatul din pat, am zis. Se exclud reciproc. De îndată ce iese de unde se află nu mai e bărbatul pe care îl dorești.

— Despre ce dracu' vorbești?

— Teoria mea în legătură cu sexul fără opreliști, am zis.

Și i-am explicat-o cât de bine am putut.

— Vrei să spui că te dezamăgesc? mă întrebă el, cuprinzându-mă cu brațele și trăgându-mă în jos până ce capul meu se afla în poala lui.

Am simțit mirosul împruțit al pantalonilor lui murdari.

— Hai să ieșim din mașină, am zis.

Am mers până la un copac și ne-am așezat sub el. Am stat cu capul în poala lui. Am început să mă joc la întâmplare cu șlițul pantalonilor. Am desfăcut pe jumătate fermoarul și i-am luat penisul moale în mână.

— E mic, zise el.

M-am uitat în sus la el, la ochii lui verzi-aurii, la părul blond căzut peste frunte, la ridurile de expresie din colțurile gurii, la pomeții lui arși de soare. Încă îl vedeam frumos. Tânjeam după el cu o dorință arzătoare care era la fel de dureroasă pentru că era în parte nostalgie. Ne-am sărutat timp îndelungat, limba lui descriind cercuri năucitoare în gura mea. Și indiferent cât de mult am continuat să ne sărutăm, penisul lui rămase moale. El izbucni în râsul lui solar și am râs și eu. Știam că o să se țină întotdeauna departe de mine. Știam că nu o să-l posed niciodată cu adevărat, iar asta era partea care îl făcea atât de frumos. Voi scrie despre el, voi vorbi despre el, mi-l voi aminti, însă nu o să-l posed niciodată cu adevărat. Bărbatul inaccesibil.

Ne-am îndreptat spre Paris. Am insistat că voiam să merg acasă, însă Adrian încercă să mă convingă să rămân. Îi era teamă acum că va pierde devotamentul meu. Simțise că mă îndepărtam. Știa că îl îndosariasem deja în carnetul meu pentru a face pe viitor referire la el. Pe când ne apropiam de periferia Parisului, am văzut niște graffiti mângălite sub podurile de pe autostradă. Una dintre lozinci zicea:

FEMMES! LIBERONS-NOUS!*

* Femei! Să ne eliberăm! (fr.)

SEDUSĂ ȘI ABANDONATĂ

*Votul, am gândit, nu înseamnă nimic
pentru femei.*

Ar trebui să avem arme.

— Edna O'Brian

*P*arisul iarăși.

Sosim acoperiți de praful drumului. Doi nomazi ieșiți dintr-un roman de John Steinbeck, doi actori prăfuiți de vodevil ieșiți dintr-un roman de Colette.

Să faci pipi la marginea drumului e foarte fermecător și în stil Rousseau în teorie, însă în practică îți lasă „crăpătura” lipicioasă. Și unul dintre dezavantajele de a fi femeie e că faci pipi în pantofi. Sau pe ei.

Așa că sosim în Paris, lipicioși, prăfuiți, și umezi de pișat. Suntem din nou îndrăgostiți unul de altul — e acel al doilea stadiu al dragostei care constă în nostalgia primului stadiu. Acel al doilea stadiu al dragostei care vine atunci când simți cu disperare că te desprinzi de dragoste și nu poți suporta gândul unei alte pierderi.

Adrian se joacă cu genunchiul meu.

— Ce mai faci, iubire?

— Bine, iubire.

Nu mai știm cât e adevăr și cât e prefăcătorie. Ne identificăm cu rolurile noastre.

Sunt hotărâtă deja să-l găesc pe Bennett și să încercăm din nou dacă vrea să mă primească înapoi. Însă nu am nici cea mai mică idee unde e. Mă hotărâsc să-i telefonez. Presupun că e la New York. Urăște să hoinărească prin Europa aproape la fel de mult ca mine.

La Gare du Nord, găesc un telefon și încerc să stabilesc o convorbire telefonică. Însă am uitat toate cuvintele pe care le-am știut vreodată în franceză, iar engleza centralistei lasă multe de dorit. După un dialog absurd, cu multe greșeli, bipuri și numere formate greșit, mi se face legătura cu numărul de acasă.

Centralista cere cu „le docteur Wing“, și de departe, de parcă s-ar afla sub Oceanul Atlantic, aud vocea fetei care a subînchiriat apartamentul nostru pe timpul verii.

— Ne e aici. E la Viena.

— *Madame, le docteur est à Vienne**, repetă centralista.

— *Ce n'est pas possible!***, țip eu, însă asta e tot ce știu în franceză.

Pe când centralista începe să mă contrazică, devin din ce în ce mai mută. Acum câțiva ani, când fusesem aici și eram studentă la colegiu, puteam vorbi această limbă. Acum de-abia dacă vorbesc engleză.

* Doamnă, doctorul e la Viena (fr.).

** Nu se poate (fr.).

— Trebuie să fie acolo! strig.
Unde în altă parte e dacă nu acasă? Și ce Dumnezeu o să fac cu viața mea fără el?

Repede cer să mi se facă legătura cu un mai vechi prieten de-al lui Bennett, Bob, căruia i-am lăsat mașina noastră pe timpul verii. Bennett cu siguranță l-ar contacta pe el primul. Și surprinzător, Bob e acasă.

— Bob — sunt eu — Isadora — sunt la Paris. Bennett e acolo?

Vocea lui Bob se aude slab:

— Credeam că e cu tine.

Și apoi tăcere. Suntem întrerupți. Doar că nu e o tăcere absolută. Oare ceea ce aud e sunetul oceanului — sau doar îmi imaginez? Simt un râuleț de transpirație scurgându-mi-se între sâni. Brusc vocea lui Bob iese iar la suprafață.

— Ce s-a întâmplat? V-ați...

Apoi o interferență gălgăită. Apoi tăcere. Am viziunea unui pește gigantic ce roade cablul. De fiecare dată când peștele mușcă din cablu, vocea lui Bob nu se mai aude.

— Bob!

— Nu te aud... Unde e Bennett?

— De asta te *sun* eu pe tine.

— Ce? Nu am auzit.

— *Rahat*. Nici eu nu te aud... Ascultă, dacă sună, spune-i că-l iubesc.

— Ce?

— Spune-i că l-am căutat.

— Ce? Nu te aud.

— Spune-i că pe el îl vreau.

— Ce? Nu te aud.

— Spune-i că pe el îl vreau.

— Ce? Poți repeta?

— E imposibil.

— Nu te *aud*.

— Spune-i doar că îl iubesc.

— Ce? Ce convorbire groaz...

Suntem întrerupți pentru ultima dată. Vocea centralistei intervine cu vestea că datorez 129 de franci noi și 34 de centime.

— Dar n-am putut auzi nimic!

Centralista insistă că datorez oricum acea sumă de bani. Merg la casierie, mă uit în portofel și descopăr că nu am niciun fel de franc, fie el vechi sau nou. Deci trebuie să trec prin frecușul cu schimbatul banilor și să mă cert cu casiera, însă în cele din urmă plătesc. Oricum su-părarea e prea mare ca să mai protestez.

Încep să scot francii, de parcă aș face o penitență. Aș da totul doar ca să fiu acasă acum și să-mi aduc aminte întreaga întâmplare în liniște. Asta e partea care chiar îmi place cel mai mult. De ce să mă păcălesc singură? Nu sunt o existențialistă. Nimic nu reprezintă o realitate pentru mine până ce nu o pun pe hârtie — revizuiind și înfrumusețând povestea pe măsură ce scriu. Aștept întotdeauna ca lucrurile să se termine ca să mă duc acasă și să le expun pe hârtie.

— Ce s-a întâmplat? zice Adrian, apărând din toaletă.

— Tot ce știu sigur e că nu-i la New York.

— Poate-i la Londra.

— Ura! — poate acolo e.

Inima îmi zvâcnește la gândul că-l voi revedea.

— De ce nu mergem împreună la Londra, sugerez eu, și apoi ne despărțim ca niște buni prieteni.

— Pentru că eu cred că trebuie să înfrunți asta singură, zice Adrian Moralistul.

Nu văd nimic sinistru în propunerea lui. Într-un fel, are dreptate. Singură m-am băgat în această încurcătură — de ce să contez pe el ca să mă scoată?

— Hai să mergem să bem ceva și să analizăm împreună lucrurile, zic eu, trăgând de timp.

— Corect.

Plecăm cu Triumph-ul, cu o hartă a Parisului în poală, cu capota trasă și cu soarele strălucind deasupra orașului — ca în versiunea cinematografică a poveștii noastre.

Îl direcționez pe Adrian către Boul' Mich* și sunt încântată să descopăr că îmi amintesc bulevardele, punctele de reper și locurile unde trebuie să virăm. Încetul cu încetul, franceza îmi revine în minte.

— *Il pleure dans mon coeur / Comme il pleut sur la ville!*** strig, înfiorată că sunt în stare să-mi amintesc două versuri ale poemului pe care am reușit să-l memorez în toți acei ani de ore de franceză.

Brusc (și fără un motiv anume, doar revederea Parisului) zbor mai sus ca un zmeu. „S-a născut cu o injecție de

* Prescurtare de la Boulevard Saint Michel (fr.).

** Plouă în inima mea / La fel cum plouă peste oraș (fr.).

adrenalină în sânge“, obișnuia să spună maică-mea. Și era adevărat — atunci când nu eram îngrozitor de deprimită, debordam de energie, bancuri și vorbe de duh.

— Ce vrei să spui prin *il pleut*? zice Adrian. Să fiu al dracului dacă nu e cea mai însorită zi pe care am văzut-o de săptămâni întregi.

Însă se molipsește și el de chicotelile mele și, chiar înainte de a ajunge la cafenea, suntem amândoi în al nouălea cer. Parcăm mașina pe Rue des Ecoles (cel mai apropiat loc de parcare pe care îl putem găsi) și ne lăsăm tot echipamentul în ea. Pentru o clipă ezit pentru că în niciun caz nu se poate să ne încuiem lucrurile în mașină — Triumph-ul are doar o capotă din pânză — însă, la urma urmelor, ce-mi pasă mie de lucruri permanente sau de posesiuni? *Libertatea e doar alt cuvânt pentru a nu avea nimic de pierdut* — corect?

Ne îndreptăm spre o cafenea în Place St. Michel, flecărind despre cât de minunat e să te reîntorci în Paris, cum Parisul nu se schimbă niciodată, cum cafenelele sunt întotdeauna exact acolo unde le-ai lăsat, iar străzile sunt întotdeauna exact unde le-ai lăsat, și Parisul e întotdeauna exact acolo unde l-ai lăsat.

Două beri fiecare și ne sărutăm cu ostentație în public. (Toată lumea va crede că suntem cei mai dragăstoși amanți.)

— Superegoul e solubil în alcool, zice Adrian, devenind din nou tipul încrezător care era la Viena.

— Superegoul *meu* e solubil în Europa, zic eu.

Și amândoi râdem cam prea zgomotos.

— Hai să nu mai mergem niciodată acasă, propun eu. Hai să rămânem aici pentru totdeauna și să fim cuprinși de frenezie în fiecare zi.

— Bobul de strugure e singurul și adevăratul existențialist, răspunde Adrian, strângându-mă mai aproape de el.

— Sau hameiul. Hameiul sau malțul? Nu sunt niciodată sigură.

— Hameiul, spune el cu un aer competent, luând o altă înghițitură de bere.

— Hameiul, zic și eu, făcând același lucru.

O ștergem prin Paris într-un abur plin cu vapori de bere. Mâncăm cușcuș la prânz și stridii la cină, iar între mese bem nenumărate beri și facem nenumărate opriri pentru pipi; o luăm prin Jardin des Plantes și prin jurul Pantheonului și pe străzile înguste de lângă Sorbona. O luăm prin Jardin du Luxembourg. În cele din urmă, ne odihnim pe o bancă în apropiere de Fontaine de l'Observatoire. Suntem beți și fericiți. Privim caii mari din bronz, înălțându-se din fântână. Am acel straniu sentiment de invulnerabilitate pe care ți-l dă alcoolul și simt că trăiesc în mijlocul unui film romantic. Mă simt atât de relaxată, atât de detașată și atât de buimacă. New York-ul e mai departe decât luna.

— Hai să găsim un hotel și să ne culcăm, zic eu.

Nu e vorba de o puternică dorință trupească, ci doar de o dorință prietenească de a consuma această ameteală romantică. Am putea încerca încă o dată. Doar un futai perfect ca să îmi aduc aminte de el. Toate încercările noastre au fost oarecum decepționante. E păcat să fi fost

împreună în tot acest timp și să fi riscat atât de mult pentru atât de puțin. Sau poate asta e ideea?

— Nu, zice Adrian, nu avem timp.

— Cum adică, nu avem timp?

— Va trebui să plec în noaptea asta, dacă vreau să ajung la Cherbourg mâine-dimineață.

— De ce trebuie să ajungi la Cherbourg mâine-dimineață?

Un gând oribil începe să se limpezească prin euforia provocată de alcool.

— Ca să mă întâlnesc cu Esther și cu copiii.

— Glumești?

— Nu, nu glumesc.

Se uită la ceas.

— Pleacă din Londra chiar acum, cred. O să ne petrecem o scurtă vacanță în Bretania.

Mă uit fix la el, cum își consultă calm ceasul. Enormitatea trădării lui mă lasă fără grai. Și iată-mă — beată, nespălată, fără măcar să știu ce zi e —, iar el pregătindu-se pentru o întâlnire pe care a stabilit-o acum mai bine de o lună.

— Vrei să spui că ai știut de asta tot timpul?

Încuviințează din cap.

— Și m-ai lăsat să cred că eram pur și simplu existențialiști, în timp ce tu știai tot timpul că trebuia să te întâlnești cu Esther într-o anumită zi?

— Ei bine — spune-o cum vrei. Nu a fost un plan atât de diabolic cum pari tu să crezi.

— Atunci cum a fost? Cum ai putut să mă lași să cred că noi amândoi pur și simplu colindam pe unde ni se năzărea — când tot timpul știai că te vei întâlni cu Esther?

— A fost transformarea ta, draga mea, nu a mea. Nu am spus niciodată că aveam de gând să-mi schimb viața ca să-ți țin de urât.

M-am simțit de parcă fusesem lovită în barbă. Era ca și cum ai avea șase ani și bicicleta ți-a fost distrusă de așa-zisul cel mai bun prieten. Era cea mai groaznică trădare la care mă puteam gândi.

— Vrei să spui că ai stat acolo tot timpul vorbind despre libertate și neprevăzut, în timp ce știai că aveai în plan să te întâlnești cu Esther? Niciodată nu am cunoscut un asemenea ipocrit!

Adrian începu să râdă.

— Ce e atât de al dracului de amuzant?

— Furia ta.

— Îmi vine să te omor, am țipat.

— Fac pariu că-ți vine.

Și cu asta am început să-l zgâlțâi și să-i car pumni. M-a apucat de încheieturile mâinilor și m-a ținut.

— Eu doar am vrut să-ți dau un subiect de scris, râse el.

— Ticălosule!

— Nu e acesta un sfârșit perfect pentru povestea ta?

— Chiar ești un porc.

— Haide, iubire, nu te supăra atât de tare. Morala poveștii e oricum aceeași, nu-i așa?

— Moralele tale sunt ca drumurile prin Alpi. Dai de curbe periculoase tot timpul.

— Se pare că am mai auzit și asta în altă parte, zise el.

— Ei bine, vin cu tine.

— Unde?

— La Cherbourg. Va trebui să mergem cu mașina prin Bretania à cinq*. Va trebui să ne-o tragem unul altuia și să nu găsim scuze morale prostești — așa cum ai spus tu la Viena.

— Prostii, nu vii.

— Ba da.

— Ba nu. Nu-ți permit.

— Cum adică, nu-mi permiți? Ce mai e și căcatul ăsta? Ai făcut tot timpul pe grozavul în fața lui Bennett. M-ai incurajat să-mi dau viața peste cap și să o șterg cu tine, iar acum ești prea preocupat să-ți păstrezi intact căminul tău liniștit! Crezi că o să înghit asta? Tu ai fost ăla care mi-a vândut promisiuni în legătură cu onestitatea, sinceritatea și a nu trăi într-un milion de contradicții. Ba să fiu a naibii dacă nu merg la Cherbourg cu tine. Vreau să o cunosc pe Esther și pe copii și o să improvizăm.

— În niciun caz. Nu te iau. O să te arunc la propriu din mașină dacă e nevoie.

M-am uitat neîncrezătoare la el. De ce era atât de greu să cred că el ar putea fi atât de crud? Era clar că vorbea serios. Știam că m-ar arunca din mașină dacă era nevoie. Și probabil că după aceea ar demara râzând în hohote.

— Da' nu-ți pasă că ești ipocrit?

Tonul vocii mele avea o nuanță de implorare de parcă știam deja că pierdusem.

— Refuz să-i supăr pe copii în felul ăsta, zise el, și ăsta e ultimul cuvânt.

* În cinci (fr.).

— Și evident, nu te deranjează că mă superi pe mine.
 — Tu ești mare. Poți suporta asta. Ei nu.
 Ce răspuns să-i dau? Aș putea să țip și să urlu că și eu eram copil, că o să mor dacă mă părăsește, că o să am o cădere nervoasă. Poate că așa avea să fie. Însă eu nu eram copilul lui Adrian, și nu era treaba lui să mă salveze pe mine. Acum nu eram copilul nimănui. Era cea mai groaznică senzație pe care o cunoscusem vreodată în viață. Ca și cum te-ai da huța pe marginea Marelui Canion și vei spera că ai învăța să zbori înainte de a atinge fundul prăpastiei.

Abia după ce a plecat mi-am putut aduna groaza în mâini și am putut-o stăpâni. Nu ne-am despărțit dușmani. Când am știut că am fost cu adevărat înfrântă, am încetat să-l mai urăsc. Am început să mă concentrez pe cum să îndur că eram singură. De îndată ce am încetat să aștept ca el să mă salveze, am descoperit că puteam empatiza cu el. Nu eram copilul lui. Avea dreptul să-și protejeze copiii. Chiar și de mine — dacă își închipuia că eram o amenințare pentru ei. Mă trădase, însă simțisem tot timpul că asta se va întâmpla și, într-un fel, l-am folosit pe el drept trădător la fel cum mă folosise el pe mine drept victimă. El era un instrument pervers al libertății mele. În timp ce îl urmăream plecând, știam că o să mă îndrăgostesc iar de el de îndată ce distanța dintre noi avea să fie suficient de mare.

Și nu a plecat fără să se ofere să mă ajute. Ne-am interesat împreună de bilete de avion spre Londra și am descoperit că toate avioanele erau rezervate pentru următoarele

două zile. Puteam aștepta până miercuri sau mă puteam interesa de un tren până la cel mai apropiat port a doua zi. Sau puteam merge la aeroport, așteptând să fiu chemată dacă se răzgândea cineva. Opțiuni erau. Tot ce aveam de făcut era să îndur bătaia nebunească a inimii până ce îl găseam din nou pe Bennett — sau pe altcineva. Poate pe mine însămi.

Am târât valiza înapoi până la cafeneaua din Place St. Michel. Brusc, fiind fără un bărbat, mi-am dat seama cât de grea era. Nu îmi făcusem bagajele așteptându-mă să călătoresc singură. Bagajul meu era plin cu ghiduri de călătorie, un mic casetofon pentru a înregistra articolul pe care nu-l scrisesem, blocnotesuri, aparatul electric de bigudiuri, zece exemplare din primul meu volum de poeme. Unele dintre acestea urmau să fie date unui agent la Londra. Alte lucruri erau pur și simplu cărate din nesigurantă; insigne cu numele meu în cazul în care era posibil să stabilesc o întrevvedere cu cineva. Erau destinate să demonstreze că nu eram o femeie obișnuită. Erau destinate să demonstreze că eram excepțională. Erau destinate să demonstreze că urma să mi se dea un bilet de liberă trecere. Mă agăț jalnic de statutul meu de persoană excepțională, pentru că fără acesta aș fi doar o altă femeie singură care caută o pradă.

— Am adresa ta? a întrebat Adrian înainte de a-și lua tălpășița cu Triumph-ul.

— E în cartea pe care ți-am dat-o. Pe pagina albă de la sfârșit.

Însă pierduse cartea. Exemplarul pe care i-l dădusem avea o dedicație scrisă cu o cerneală șocant de roz. E inutil să spun că nu o citise deloc.

— Uite — îți dau alta.

Și am început să desfac fermoarul valizei mele uriașe din pânză în mijlocul străzii. Recipiente cu cosmetice se rostogoliră pe trotuar. Pagini desprinse, notițe pentru poemele la care lucram, casete audio, filme, rujuri, romane ieftine, un ghid Michelin cu colțurile îndoite. Am vârat toate aceste prostii înapoi în valiza italienească moale și am scos una din cărțile mele. Am desfăcut cotorul virgin al cărții.

Pentru Adrian cel neglijent [am scris]

care pierde cărți.

Cu dragoste și multe sărutări,

Prietena ta, asistenta socială,

din New York —

Și am scris iar adresa mea din New York și numărul de telefon pe pagina albă de la sfârșit, știind că probabil va pierde și acest exemplar. Așa ne-am despărțit. Pierderea s-a adăugat altei pierderi. Viața mea risipindu-se în stradă și nimic altceva în afara unui volum subțire de versuri între mine și vid.

În cafenea, am stat lângă valiză și am comandat altă bere. Eram năucită și epuizată — aproape prea epuizată ca să mai fiu atât de nenorocită cum știam că ar fi trebuit să fiu. Va trebui să caut un hotel. Se întuneca. Valiza era

îngrozitor de grea și era posibil să colind străzile trăgând-o după mine și să urc toate acele scări în spirală ca să întreb de camere care vor fi ocupate. Mi-am pus capul pe masă. Voiam să plâng din cauza epuizării, însă știam că nu trebuia să ies atât de tare în evidență. Deja atrăgeam genul de ocheade ironice pe care le atrage de obicei o femeie singură. Și eram prea obosită și hărțuită ca să reacționez subtil. Dacă ar încerca să mă agațe cineva acum, probabil aș țipa și aș începe să dau cu pumnii. Eram sub orice critică. Eram prea obosită ca să mai raționez, ca să mă cert și ca să încerc să fiu rațională. Primul bărbat care se apropia de mine cu o privire cinică sau languroasă avea să o pățească: un genunchi în coaie sau un pumn în falcă. Nu am să stau aici ghemuindu-mă de frică așa cum o făceam la treisprezece ani când exhibiționiștii începeau să-și desfacă fermoarele pantalonilor în fața mea în metroul pustiu care mă ducea la liceu. Chiar îmi era frică de faptul că ei se vor simți *insultați* și se vor răzbuna groaznic dacă nu rămâneam înfiptă în scaun. Așa că rămâneam, uitându-mă în altă parte, prefăcându-mă că nu am observat, prefăcându-mă că nu sunt îngrozită, prefăcându-mă că citesc și sperând, într-un fel, că acea carte mă va proteja. Mai târziu, în Italia, când bărbații mă urmăreau printre ruine sau cu mașinile pe bulevarde (deschizând ușile mașinilor și șoptind *vieni, vieni**), mă întrebam întotdeauna de ce mă simțeam atât de murdară, de pângărită și de infuriată. Trebuia să fie flatant. Acest lucru

* *Vino, vino* (it.).

era menit să sublinieze farmecul meu feminin. Măică-mea spunea întotdeauna cât de femeie se simțise în Italia. Atunci de ce acest lucru mă făcea să mă simt atât de hărțuită? Trebuia să fie ceva în neregulă cu mine, îmi ziceam. Încercam să zâmbesc și să-mi scutur părul ca să arăt cât de recunoscătoare eram. Și apoi mă simțeam ca o escroacă. De ce nu le eram recunoscătoare că mă hărțuiau?

Acum însă, voiam să fiu singură, iar dacă interpreta cineva comportamentul meu în alt fel, aveam să reacționez ca un animal sălbatic. Chiar și Bennett, cu așa-zisa lui psihologie și introspecție, susținea că bărbații încercau să mă agațe tot timpul pentru că le transmiteam „disponibilitatea” mea — așa cum se exprima el. Pentru că mă îmbrăcam prea sexy. Sau îmi purtam părul coafat într-o manieră nerușinată. Sau *ceva asemănător*. Pe scurt, meritam să fiu agresată. Era același jargon vechi al războiului dintre sexe, aceeași veche păsărească deghizată a anilor cincizeci: *Nu există viol; voi, doamnelor, o căutați cu lumânarea. Voi, doamnelor.*

Mi-am băut tacticos berea. Și când am ridicat privirea, un bărbat de la o masă alăturată îmi atrase privirea. Avea acea privire mândră care spune, *știi ce vrei, iubito...* Era același flirt după care mă dădusem în vânt la Adrian, însă acum îmi făcea silă. Tot ce am văzut în acel moment era neobrăzare și sadism. Brusca, mi-a trecut prin minte că probabil nouăzeci la sută din bărbații care o afixau își ascundeau într-adevăr impotența. Nu voiam să testez nici acea ipoteză.

Mi-am încruntat sprâncenele și am privit în jos. Nu putea să vadă că nu voiam pe nimeni? Nu putea să vadă că eram obosită, murdară și epuizată? Nu putea să vadă că mă agățam de paharul meu de bere de parcă era Sfântul Graal? De ce de fiecare dată când refuzi un bărbat, când îl refuzi sincer și din toată inima, el insistă să creadă că tu cochetezi cu el?

M-am gândit la zilele când aveam fantezii cu bărbații din trenuri. E adevărat că nu am făcut niciodată nimic în legătură cu aceste fantezii și nici măcar n-aș fi îndrăznit. Nu am fost nici măcar destul de curajoasă să scriu despre ele decât mult mai târziu. Însă presupunând că l-aș fi abordat pe vreunul dintre acești bărbați, și presupunând că el m-ar fi respins, s-ar fi uitat în altă parte, ar fi arătat dezgust sau repulsie — atunci ce aș fi făcut? Aș fi pus imediat această respingere la inimă, aș fi crezut că e ceva în neregulă cu mine, m-aș fi învinovățit că sunt o femeie vicioasă, o târfă, o târâtură, o distrugătoare a păcii... Și mai mult chiar, mi-aș fi învinovățit imediat lipsa mea de atracție, și nu repulsia bărbatului, și aș fi fost distrusă zile întregi de faptul că mă respinsese. Cu toate astea, un bărbat presupune că refuzul unei femei face parte dintr-un joc. Sau, în orice caz, cei mai mulți bărbați presupun asta. Când un bărbat spune nu, e nu. Când o femeie spune nu, e da sau, cel puțin, e posibil. E și o glumă în sensul ăsta. Și încetul cu încetul, femeile încep să creadă în acest punct de vedere despre ele însele. În cele din urmă, după secole în care au trăit în umbra unor astfel de supoziții, nu mai știu ce vor și nu se pot niciodată hotărî în legătură

cu nimic. Iar bărbații, bineînțeles, rezolvă problema bătându-și joc de ele pentru lipsa de hotărâre și dând vina pe biologie, hormoni, tensiune premenstruală.

Brusc — cu privirile poficioase ale aceluia bărbat străin ațintite asupra mea — am știut cum greșisem cu Adrian și de ce mă părăsise. Încălcasem regula de bază. Îl hărțuisem eu pe el. Fuseseră ani în care avusesem fantezii cu bărbați și nu le dădusem niciodată curs — apoi, pentru prima oară în viață, am pus în practică acea fantezie. Hărțuiesc un bărbat pe care îl doresc nebunește, și ce se întâmplă? El se înmoaie ca un tăiețel băgat în apă și mă refuză.

Bărbați și femei, femei și bărbați. Nu va funcționa niciodată, mi-am zis. În zilele când bărbații erau vânători și primitivi, iar femeile își petreceau toată viața făcându-și griji în legătură cu sarcina sau moartea la naștere, trebuiau adeseori să fie luate împotriva voinței lor. Bărbații se plâneau că femeile erau reci, apatice, frigide... Voiau ca femeile lor să fie lascive. Voiau ca femeile lor să fie dezlănțuite. Acum, femeile învățau în cele din urmă să fie lascive și dezlănțuite — și ce se întâmplă? Bărbații se înmuiau. Era o situație fără scăpare. Îl dorisem pe Adrian cum nu mai dorisem pe nimeni înainte, și tocmai intensitatea dorinței mele a anulat-o pe a lui. Cu cât îmi arătam mai tare pasiunea, cu atât el devenea mai rece. Cu cât riscam mai mult să fiu cu el, cu atât mai puțin era el dispus să riște să fie cu mine. Era, într-adevăr, atât de simplu? Oare totul se reducea la ceea ce-mi spusese maică-mea cu ani în urmă în legătură cu „a face pe inaccessibilă”? Oare

părea să fie adevărat că bărbații care mă iubiseră cel mai tare erau aceia cu care eu mă purtam cel mai firesc? Însă care era distracția în legătură cu asta? Care era rostul? Oare nu poți niciodată împăca *philos* și *eros*, cel puțin pentru o perioadă de timp? Care era rostul acestei învârteli constante de pierderi alternative, al acestui ciclu constant de dorință și indiferență, indiferență și dorință?

Trebuia să găsesc un hotel. Era târziu și întuneric și valiza nu era doar o povară, ci făcea să sporească și aerul meu de femeie disponibilă. Uitasem cât de îngrozitor era să fii femeie singură — ocheadele pofticioase, fluierăturile, ofertele de ajutor pe care cutezai să nu le accepți de teamă ca acest lucru să nu atragă o obligație de natură sexuală. Groaznicul sentiment de vulnerabilitate. Nu e de mirare că trecusem de la un bărbat la altul și sfârșisem întotdeauna măritată. Cum putusem să-l părăsesc pe Bennett? Cum putusem uita?

Mi-am târât valiza cea grea și am cotit pe Rue de la Harpe (umbre ale iubitei lui Charlie, Sally) și am găsit în mod cu totul surprinzător o cameră în primul hotel unde am încercat. Prețurile crescuseră exagerat de când fusesem aici ultima oară și mi s-a dat ultima cameră care mai rămăsese la mansardă (unde am urcat cu greutate cu acea valiză). Locul era o capcană în caz de incendiu, am remarcat în sinea mea cu o plăcere masochistă, iar mansarda era, după toate probabilitățile, locul unde urma să fiu prinsă în capcană. Tot felul de imagini mi-au năvălit în minte: Zelda Fitzgerald murind în acel incendiu de la azil (toc-

mai citisem o biografie a ei); camera mizeră de hotel din filmul *Cu sufletul la gură*; taică-meu prevenindu-mă pe un ton grav înaintea primei mele excursii, în Europa, la nouăsprezece ani, neînsoțită, că văzuse *Cu sufletul la gură* și știa ce li se întâmpla americancelor în Europa; eu și Bennett certându-ne rău la Paris de Crăciun în urmă cu cinci ani; eu și Pia stând în exact același hotel când aveam amândouă douăzeci și trei de ani; prima mea excursie la Paris la treisprezece ani (un apartament șic la hotelul Georges V cu părinții și surorile mele, și toți spălându-ne pe dinți cu Perrier); poveștile bunicului despre cum se hrănise numai cu banane la Paris ca student fără bani; maică-mea dansând goală în Bois de Boulogne (zicea ea)...

Fusesem pe moment înveselită de norocul meu de a găsi o cameră, însă când am văzut acea cameră și mi-am dat seama că va trebui să-mi petrec noaptea singură acolo, mi s-a strâns inima. Jumătate din cameră era acoperită cu o bucată de placaj (Dumnezeu știe ce era în partea cealaltă) și avea un pat deformat acoperit cu o acoperitură prăfuită din creton. Pereții aveau un tapet vechi cu dungi, foarte pătat și decolorat.

Am tras valiza și am închis ușa. M-am jucat un timp cu incuietoarea înainte de a o face să se miște. În cele din urmă, m-am prăbușit pe pat și am început să plâng. Eram conștientă de faptul că voiam să plâng cu infocare și fără rețineră, de faptul că voiam să plâng un întreg ocean de lacrimi și să mă înec. Însă până și lacrimile îmi secaseră. Aveam un nod ciudat în stomac și mă tot gândeam la Bennett. Era de parcă aveam buricul legat de al lui, astfel

încât nici măcar nu puteam izbucni în lacrimi fără să mă întreb și să-mi fac griji în legătură cu el. Unde era? Oare nu puteam plânge ca lumea până îl găseam?

Lucrul ciudat în legătură cu plânsul (probabil că e o reminiscență din copilărie) e că nu putem niciodată plânge din tot sufletul fără un ascultător — sau cel puțin fără unul potențial. Nu ne dăm voie să plângem cu disperarea cu care am putea. Poate ne e teamă să nu ne cufundăm în lacrimi și că nu va fi nimeni să ne salveze. Sau poate lacrimile sunt o formă de comunicare — la fel ca vorbirea — și au nevoie de un ascultător.

Trebuie să dormi, mi-am spus ferm. Însă deja mă simțeam cuprinsă de o panică amintindu-mi de cele mai rele spaime nocturne ale copilăriei. Am simțit cum ființa mea alunecă înapoi în timp chiar în momentul în care eul meu adult rațional protesta. *Nu ești copil*, am zis cu voce tare, însă inima a continuat să-mi bată nebunește. Eram acoperită cu broboane reci de sudoare. Stăteam țintuită în pat. Știam că trebuia să fac baie, însă nu puteam face din cauza fricii de a părăsi camera. Trebuia neapărat să fac pipi, însă îmi era frică să mă duc la toaletă. Nici măcar nu îndrăzneau să-mi scot pantofii (de teamă ca nu cumva bărbatul de sub pat să mă apuce de picior). Nu îndrăzneau să mă spăl pe față (cine știe ce pândea pe după perdea?). Credeam că văzusem o siluetă mișcându-se pe terasă. Spectre provenind de la farurile mașinilor traversau tavanul. Cineva, pe hol, trase apa de la toaletă și atunci am sărit ca arsă. Se auzeau pași în josul holului. Am început să-mi amintesc scene din *Crime în Rue*

Morgue. Mi-am amintit de un film obscur pe care îl văzusem la televizor cam pe la cinci ani. Era cu un vampir care putea intra și ieși prin pereți. Nicio încuietoare nu-l putea opri. L-am văzut palpitând prin tapetul murdar și pătat. Am apelat din nou la eul meu adult pentru ajutor. Am încercat să fiu critică și rațională. Știam ce simbolizau vampirii. Știam că bărbatul de sub pat era parțial tatăl meu. M-am gândit la *Cartea Sinelui* a lui Groddeck. Teama de intrus e dorința unui intrus. M-am gândit la toate ședințele cu dr. Happe în care vorbisem de spaimele mele din timpul nopții. Mi-am amintit de fantezia mea din adolescență în care eram înjunghiată sau împușcată de un bărbat necunoscut. Stăteam la birou și scriam și bărbatul mă ataca întotdeauna din spate. Cine era? De ce îmi era viața populată de bărbați-fantomă?

„Oare nu există ieșire din minte?“ întreba Sylvia Plath într-unul din ultimele ei poeme disperate. Dacă eram ținută captivă, atunci eram ținută captivă de propriile temeri. Groaza de a fi singură justifică totul. Uneori păream să fac orice fel de compromis, să îndur orice fel de degradare, să stau cu orice bărbat doar ca să nu fiu singură. De ce? Ce era atât de îngrozitor în a fi singură? *Încearcă să te gândești la motive, mi-am spus. Încearcă.*

EU: De ce e atât de îngrozitor să fii singură?

EU: Pentru că dacă nu mă iubește niciun bărbat nu am niciun fel de identitate.

EU: Dar e evident că acest lucru nu e adevărat. Tu scrii, oamenii îți citesc opera și contează pentru ei. Predai și studenții tăi au nevoie de tine și le pasă de tine. Ai prieteni

care te iubesc. Chiar și părinții și surorile te iubesc — în felul lor ciudat.

EU: Niciunul din lucrurile astea nu îmi diminuează sentimentul de singurătate. Nu am bărbat. Nu am copii.

EU: Dar tu știi că a avea copii nu e antidotul singurătății.

EU: Știu.

EU: Și știi că bărbații și femeile nu pot pune stăpânire niciodată unii pe alții.

EU: Știu.

EU: Și știi că ai urî să ai un bărbat care pune în totalitate stăpânire pe tine și nu te mai lasă să respiri...

EU: Știu — însă tânjesc cu disperare după asta.

EU: Dar dacă ai avea asta, te-ai simți prinsă în capcană.

EU: Știu.

EU: Vrei lucruri contradictorii.

EU: Știu.

EU: Vrei libertate și vrei și apropiere.

EU: Știu.

EU: Foarte puțini oameni găsesc vreodată acest lucru.

EU: Știu.

EU: De ce te aștepti să fii fericită când majoritatea oamenilor nu sunt?

EU: Nu știu. Știu doar că dacă aș înceta să mai sper în dragoste, dacă aș înceta să o mai aștept, dacă aș înceta să o mai caut, viața mea ar deveni la fel de plată ca și un sân canceros după o operație de extirpare. Mă hrănesc din această așteptare. O întrețin. Mă ține în viață.

EU: Însă ce spui de emancipare?

EU: Ce e cu ea?

EU: Crezi în independență?

EU: Cred.

EU: Atunci?

EU: Bănuiesc că aș renunța la ea în totalitate, mi-aș vinde sufletul, principiile, convingerile, doar pentru un bărbat care m-ar iubi cu adevărat...

EU: *Ipocrito!*

EU: Ai dreptate.

EU: Nu ești mai bună decât Adrian!

EU: Ai dreptate.

EU: Nu te deranjează să descoperi o astfel de ipocrizie în tine însăși?

EU: Ba mă deranjează.

EU: Atunci de ce nu i te împotrivești?

EU: O fac. Mă împotrivesc acum. Însă nu știu care din părți va învinge.

EU: Gândește-te la Simone de Beauvoir!

EU: Iubesc răbdarea ei, însă cărțile ei sunt pline de Sartre, Sartre, Sartre.

EU: Gândește-te la Doris Lessing!

EU: Anna Wulf nu poate avea orgasm decât dacă e îndrăgostită... ce mai e de spus aici?

EU: Gândește-te la Sylvia Plath!

EU: E moartă. Cine vrea o viață sau o moarte ca a ei chiar dacă devii sfântă?

EU: Tu nu ai muri pentru o cauză?

EU: La douăzeci de ani, da, însă nu la treizeci. Nu cred în a muri pentru niște cauze. Nu cred în a muri pentru

poezie. Odată l-am venerat pe Keats pentru că a murit tânăr. Acum cred că e mai brav să mori bătrân.

EU: Ei bine — gândește-te la Colette.

EU: Un exemplu bun. Însă ea e printre cei puțini.

EU: Ei bine, de ce nu încerci să fii ca ea?

EU: Încerc.

EU: Primul pas e să înveți să fii singură...

EU: Da, și când înveți asta bine, uiți să fii deschisă către dragoste, dacă aceasta *chiar* vine vreodată.

EU: Cine a zis că viața e ușoară?

EU: Nimeni.

EU: Atunci de ce ți-e atât de frică să fii singură?

EU: Ne învățăm în cerc.

EU: Țasta e unul dintre necazurile de a fi singură.

E fără speranță. Nu mă pot convinge să renunț la această panică. Respirația mea iese în icnete scurte și transpir din abundență. *Încearcă să descrii panica*, îmi spun. *Prefă-te că scrii. Pune-te la persoana a treia.* Însă e imposibil. Mă scufund în interiorul panicii. Se pare că sunt sfâșiată în bucăți de cai sălbatici și că brațele și picioarele îmi zboară în direcții diferite. Fantezii oribile cu torturi mă obsedează. Tirani chinezi jupuindu-și dușmanii de vii. Ioana d'Arc arsă pe rug. Protestanți francezi trași pe roată. Luptători din rezistență cărora li se scot ochii. Naziști torturând evrei cu șocuri electrice, ace, „operații” fără anestezie. Sudiști linșând negri. Soldați americani tăind urechile vietnamezilor. Indieni torturați. Indieni torturând. Întreaga istorie a rasei umane parcursă cu sângele și țipetele victimelor.

Țin ochii strâns închiși, însă scenele se reiau pe partea din interior a pleoapelor mele arzânde. Mă simt de parcă am fost jupuită de vie, de parcă toate organele mele interne sunt deschise, de parcă partea de sus capului mi-a fost îndepărtată și până și creierul îmi este lăsat la vedere. Fiecare terminație nervoasă transmite doar durere. Durerea e singura realitate. *Nu e adevărat*, spun. Amintește-ți zilele când ai simțit plăcere, când erai fericită că ești vie, când nu-ți mai încăpeai în piele de bucurie. Nu-mi pot aminti. Iar imaginația mea e la fel de oribilă ca și istoria omenirii.

Îmi amintesc de prima călătorie în Europa la treisprezece ani. Am petrecut șase săptămâni la Londra vizitându-mi rudele din Anglia, văzând obiective turistice, acumulând note de plată uriașe la Claridge's care, zicea taică-meu, erau „plătite de Unchiul Sam...” Ce unchi bogat! Însă mi-am petrecut tot sejurul îngrozită de instrumentele de tortură pe care le-am văzut la Turnul Londrei și de ororile din ceară pe care le-am văzut la Madame Tussaud. Nu mai văzusem niciodată menghine și scaune de tortură. Nu realizasem niciodată că exista așa ceva.

— Oamenii mai folosesc lucrurile astea? am întrebat-o pe maică-mea.

— Nu, draga mea. Le foloseau doar în zilele de demult când oamenii erau mai barbari. Civilizația a progresat de atunci.

Era civilizatul an 1955, la doar un deceniu și ceva de la holocaustul nazist; era epoca testărilor atomice și a stocurilor excedentare; erau doi ani de la războiul din Coreea,

și la puțin timp după apogeul vânătorii de comuniști, cu liste negre conținând numele multora dintre prietenii părinților mei. Însă maică-mea, netezind cearșafuri de olandă adevărată între care tremuram, insista, în acea noapte ploioasă la Londra, asupra civilizației. Încerca să mă menajeze. Dacă adevărul era prea greu de suportat, atunci ea avea să mă mintă.

— Bine, am zis, închizând ochii.

Și Unchiul Sam, care a făcut ca atât de multe lucruri să fie scutite de taxe, cu doar doi ani înainte îi electrocutase pe cei doi Rosenberg în numele civilizației. Acum doi ani erau „zilele de demult”? Eu și maică-mea conspiram să ne prefacem că da, în timp ce ne țineam una pe alta în brațe, înainte de a stinge lumina.

Unde era maică-mea acum? Nu mă salvase atunci și nu putea să mă salveze nici acum, însă dacă ar fi apărut, cu siguranță aș fi putut trece peste această noapte. Noapte după noapte, trecem peste aceste lucruri. Dacă aș putea fi ca Scarlet O'Hara, să mă gândesc la toate astea mâine.

TĂLMĂCIREA VISULUI

Mie mi se pare în felul următor. Nu e ceva groaznic — adică poate fi groaznic, însă nu e dăunător, nu e otrăvitor să te lipsești de ceva ce vrei cu adevărat... Ceea ce e groaznic e să te prefaci că ceva de categoria a doua e ceva de categoria întâi. Să te prefaci că nu ai nevoie de dragoste atunci când ai; sau că îți place munca ta atunci când știi destul de bine că ești capabil de ceva mai bun.

— Doris Lessing,
Caietul auriu

*C*ând mi-a fost clar că nu o să adorm deloc, m-am decis să mă ridic din pat. Ca insomniacă experimentată, știam uneori că modalitatea de a învinge insomnia era să o păcălești: să te prefaci că nu-ți pasă de somn. Atunci somnul devenea dușmănos, ca un iubit respins, și se apropia pe furiș ca să încerce să te seducă.

M-am ridicat în fund în pat, mi-am prins părul cu o agrafă și mi-am scos hainele murdare. Am mers până la perdea, am dat-o deoparte cu un curaj prefăcut și m-am uitat în jurul meu în cameră. Nu era nimeni. Am încălecat bideul și am dat drumul la râuri de pipi în el, uimită de cât de mult timp stătusem fără să-mi golesc vezica. Apoi mi-am spălat vaginul lipicios și care mă ustura și am curățat bideul. Mi-am stropit fața cu apă de la robinet și am făcut un fel de baie frecându-mă superficial cu buretele. Jegul mi se scurse pe brațe ca atunci când eram copil și mă jucam afară toată ziua. M-am dus să încerc încuietorea de la ușă pentru a mă încredința că eram sigură.

Când cineva tuși în camera alăturată, aproape am sărit ca arsă până la tavan. *Liniștește-te*, mi-am ordonat. Însă eram vag conștientă că, fiind capabilă să mă ridic din pat și să mă spăl era cel puțin un semn că eram în viață. Adevărații nebuni zac pur și simplu acolo în propria urină și propriile excremente. Ce mai alinare. Chiar mă agățam de un fir de păr ca înecații. *O duci mai bine decât alții*, mi-am zis și am râs.

Goală și într-un fel încurajată că eram ceva mai curată, am stat în picioare în fața oglinzii care mă arăta în mărime naturală. Aveam cel mai ciudat bronz de când merseam cu mașina decapotabilă. Genunchii și coapsele îmi erau roșii și se cojeau. Nasul și obrații erau roșii. Pielea de pe umeri și antebrate era atât de arsă, că plesnea. Însă restul era alb. Arătam ca o cuvertură cârpită.

M-am uitat fix la ochii mei, înconjurați de cercuri albe de la purtatul ochelarilor de soare săptămâni întregi. De

ce nu puteam niciodată să-mi dau seama ce culoare aveau ochii mei? Era oare aceasta, într-un fel, esența problemei mele? Albaștri-cenușii cu pete galbene. Nu în întregime albaștri, nu în întregime cenușii. Albastru striat, obișnuia Brian să spună, iar părul tău are culoarea grâului. „Păr de grâu”, îi spunea el, mângâindu-l. Brian avea cei mai câprui ochi pe care îi văzusem vreodată — ochi ca ai unui sfânt bizantin de pe un mozaic. Când începuse să aibă simptomele căderii nervoase, obișnuia să se uite la ochii lui în oglindă ore întregi. Aprindea și stingea lumina ca un copil, încercând să-și surprindă brusc pupilele dilatăndu-se. Atunci vorbea literalmente de o lume a oglinzilor, o lume a antimateriei în care ar putea să treacă. Ochii lui erau cheia către acea lume. Credea că sufletul lui putea fi absorbit prin pupilele lui, la fel cum albușul e sorbit dintr-un ou spart.

Îmi amintesc cât de atrasă eram de nebunia lui Brian, cât de fascinată eram de reprezentările lui. În acele zile nu scriam poeme suprarrealiste, ci mai degrabă convenționale, poeme descriptive cu multe jocuri de cuvinte extrem de inteligente. Însă mai târziu, când am început să pătrund mai adânc și să dau frâu liber imaginației, am simțit adeseori că vedeam lumea prin ochii lui Brian și că nebunia lui era sursa inspirației mele. Am simțit de parcă înnebunisem împreună cu el și îmi revenisem. Fusesem atât de aproape de asta. Și dacă mă simțeam inovată, era pentru că fusesem în stare să cobor și să mă ridic din nou, în timp ce el rămăsese captiv. De parcă eu eram Dante, iar el Ugolino (unul dintre personajele lui

preferate din *Infernul*) și mă puteam întoarce din infern și relata povestea, puteam scrie poezia pe care o culeseam din nebunia lui, în vreme ce el era copleșit de ea. *Tu secătuiiești pe toată lumea, m-am acuzat; epuizezi pe toată lumea. Toată lumea epuizează pe toată lumea, am răspuns.*

Îmi amintesc cât de groaznic mă simțisem în legătură cu destrămarea căsătoriei mele cu Brian și îmi trecuse prin minte că *meritam* să-mi petrec restul vieții cufundată în nebunia lui. Părinții mei, părinții lui Brian și doctorii mă forțaseră să ies din ea. *Ai doar douăzeci și doi de ani*, îmi spusese psihiatrul lui Brian; *nu-ți poți irosi viața*. Și eu m-am împotrivit. L-am acuzat că ne trădează pe amândoi, că ne trădează dragostea. Adevărul era că aș fi putut cu ușurință rămâne cu Brian dacă n-ar fi intervenit banii și protestele părinților. Simțeam că locul meu era lângă el. Simțeam că *meritam* să-mi pierd viața astfel. Nu am bănuț niciodată că aveam o viață a mea în acel moment și nu am fost niciodată prea bună la părăsitul bărbaților, indiferent cât de rău mă tratau. Ceva din mine insista întotdeauna să le mai dau o șansă. Sau probabil era lașitate. Un fel de paralizie a voinței. Rămâneam și îmi scriam furia, în loc să acționez asupra ei. Faptul că îl părăsisem pe Bennett fusese prima mea acțiune cu adevărat independentă, și chiar și acolo a fost parțial din cauza lui Adrian și a obsesiei sexuale sălbatice pe care o simțisem pentru el.

În mod evident e periculos să-ți privești fix ochii mult timp în oglindă. M-am dat înapoi ca să-mi examinez

corpul. Unde mi se sfârșea trupul și începea aerul din jurul său? Undeva, într-un articol despre imaginea trupului, citisem că în momentele de stres — sau de extaz — pierdem hotarele trupului nostru. Uităm că le posedăm. Era o senzație pe care o avusesem adeseori și o recunoscusem drept o parte semnificativă a panicii mele. Și durerea constantă poate face acest lucru. Piciorul rupt în copilărie m-a făcut să pierd contactul cu hotarele trupului. Era un paradox: durerea trupească mare sau plăcerea trupească mare te făcea să simți că îți ieșeai din trup.

Am încercat să-mi examinez eul fizic, să trec în revistă totul pentru a-mi putea aminti cine eram — dacă într-adevăr se putea spune despre trupul meu că eram eu. Mi-am amintit o poveste despre Theodore Roethke stând singur în casa lui mare și veche, îmbrăcându-se și dezbrăcându-se în fața oglinzii, examinându-și goliciunea între reprizele de compus poeme. Probabil povestea era apocrifă, însă avea un sâmbure de adevăr pentru mine. Trupul e intim legat de scris, cu toate că natura exactă a legăturii e subtilă și poate lua ani până a fi înțeleasă. Unii poeți înalți și slabi scriu poeme mici și grase. Însă nu e o simplă chestiune a legii inversării. Într-un fel, fiecare poem e o încercare de extindere a hotarelor trupului. Trupul devine peisajul, cerul și, în cele din urmă, cosmosul. Probabil de aceea mă pomenesc adeseori scriind în pielea goală.

Slăbisem în timpul ciudatei noastre călătorii, însă eram încă mai degrabă prea grasă pentru a fi la modă; nu eram obeză, însă cu aproape cincisprezece kilograme prea

durdulie pentru a reuși să arăt bine în bikini. Sâni de mărime medie, fund mare, buric adânc. Unii bărbați pretindeau că le plăcea silueta mea. Știam (în felul în care cineva știe lucruri pe care nu le prea crede) că eram considerată drăguță și chiar fundul meu mare era considerat atrăgător de unii, însă detestam fiecare gram în plus de grăsime. Fusese o luptă de o viață: mă îngrășasem, slăbisem, mă îngrășasem iar cu folos. Fiecare gram în plus era dovada propriei mele slăbiciuni, lene și o îngăduință prea mare față de propria persoană. Fiecare gram în plus demonstra cât de multă dreptate aveam să mă detest, cât de abjectă și de dezgustătoare eram. Carnea în exces avea legătură cu sexul — asta știam și eu. La paisprezece ani, când m-am infometat până am ajuns la patruzeci și cinci de kilograme, a fost din cauza vinei în legătură cu sexul. Chiar și după ce pierdusem toată greutatea pe care voiam să o pierd — și *mai mult* chiar — aveam să-mi refuz până și apa. Voiam să mă simt *golită*. Dacă junghiurile de foame nu se auzeau zgomotos, mă uram pentru indulgența mea. Era în mod clar o fantezie a gravidității — așa cum soțul meu, psihiatrul, ar spune — sau poate o fobie a gravidității. Subconștientul meu credea că prin faptul că i-o frecam lui Steve până își dădea drumul așa putea rămâne gravidă și slăbeam din ce în ce mai mult ca să încerc să mă conving că nu era așa. Sau poate *tânjeam* să fiu gravidă, credeam în mod primitiv că toate orificiile trupului meu erau unul singur și îmi era teamă că orice mâncam o să-mi însămânțeze intestinele la fel ca sperma și că din mine va crește un fruct.

Ești ceea ce mănânci. *Mann ist was mann isst**. Războiul dintre sexe a început odată cu înfigerea dinților bărbatului în mărul femeii. Pluton a ispitit-o pe Persefona în iad cu șase semințe de rodie. De îndată ce le-a mâncat, târgul nu a mai putut fi rupt. Să mănânci însemna să-ți pecețuiești destinul. Închide ochii și deschide gura. Înghite tot. Mănâncă, draga mea, mănâncă. „Mănâncă-ți numele“ obișnuia să spună bunica mea. „Tot numele?“ „I...“ zice ea lingușitor... (o îmbucătură detestabilă de ficat)... „S...“ (un bulgăre de piure de cartofi și morcovi)... „A...“ (o bucată mai tare și bine prăjită de ficat)... „D...“ (un alt bulgăre rece de piure de cartofi-morcovi)... „O...“ (o floricească moale de broccoli)... „R...“ (ea ridică ficatul către buzele mele din nou și eu fac un salt de la masă)... „o să faci beri-beri!“ strigă ea în urma mea. Toată lumea din familie are un întreg repertoriu de boli de deficiență (despre care nu s-a mai auzit în New York de decenii). Bunică-mea e aproape analfabetă, însă știe de beri-beri, scorbut, pelagră, rahitism, trichineloză, limbrici, tenia... orice. Orice poți face din mâncat sau nemâncat. Chiar o convinsese pe maică-mea că dacă nu beam un pahar cu suc de portocale proaspăt stors în fiecare zi, aveam să fac scorbut, și mă regala în permanență cu povești despre marina britanică și limetele. Marinarii și limetele. Ești ceea ce mănânci.

Îmi amintesc de un articol despre o dietă dintr-o revistă medicală de-a lui Bennett. Se pare că o anume

* Ești ceea ce mănânci (germ.)

domnișoară X fusese la o dietă strictă cu 600 de calorii pe zi timp de săptămâni întregi și era încă incapabilă să slăbească. La început doctorul nedumerit s-a gândit că ea trișa, așa că a pus-o să facă o listă amănunțită cu tot ce mânca. Nu *părea* să trișeze. „Ești sigură că ai pus pe listă absolut orice înghițitură?” a întrebat el. „Înghițitură?” întrebă ea. „Da”, spuse doctorul cu asprime. „Nu mi-am dat seama că și *asta* are calorii”, zise ea.

Ei bine, consecința, bineînțeles (care intenționa să fie un joc de cuvinte) era că ea era o prostituată care înghițea cel puțin zece până la cincisprezece jeturi de spermă pe zi și că doar într-o singură ejaculare ca lumea erau suficiente calorii cât să o scoată din dieta Weight Watchers* pentru totdeauna. Câte calorii erau permise? Nu-mi pot aminti. Însă zece până la cincisprezece ejaculări se dovedeau a fi echivalente cu o masă cu șapte feluri la Tour d'Argent, cu toate că, bineînțeles, ei te *plăteau* ca să mănânci în loc să-i plătești tu pe ei. Bieții oameni care sunt lihniți de foame din lipsa proteinelor peste tot în lume. Dacă ar ști ei! Leacul pentru infometare pentru India și leacul pentru suprapopulare — ambele într-o singură mare înghițitură! Cu o înghițitură nu se face primăvară, însă e un pahar al dracului de bun înainte de culcare.

Era oare posibil să mă fac să *râd* singură?

— Ho, ho, ho, am zis eului meu gol.

* Dieta Weight Watchers, creată în anii '60, s-a bucurat de un imens succes în Marea Britanie, Irlanda, Australia și Statele Unite.

Și apoi, în inerția câștigată din acea mică izbucnire de fals umor, am cotrobăit prin valiză și am scos caietele de notițe, foile scrise și poemele.

— Am de gând să descifrez cum am ajuns aici, mi-am zis. Cum am sfârșit goală și prăjită ca un pui pe jumătate făcut, într-o bombă dărăpănată din Paris? Și unde dracu' urma să mă duc?

M-am așezat pe pat, mi-am împrăștiat caietele și poemele în jurul meu, și am început să răsfoiesc un caiet gros, cu spirală din urmă cu patru ani de zile. Nu era un sistem special. Însemnări de jurnal, liste de cumpărături, liste de scrisori la care trebuia să răspund, ciorne de scrisori mânioase pe care nu le trimisese niciodată, tăieturi lipite din ziare, idei pentru povestiri, primele ciorne ale poemelor — toate amestecate laolaltă, haotic, aproape ilizibil. Introducerile erau scrise cu carioca de toate culorile. Însă din nou, nu era niciun sistem al codurilor de culoare. Roz bombon, verde praz și albastru mediteraneean păreau să fie culorile preferate, însă era și destul de mult negru, portocaliu și mov. De-abia dacă se vedea vreun albastru-închis ca de cerneală. Și creion deloc. Trebuia să simt șuvoiul de cerneală sub degete în timp ce scriam. Și voiam ca lucrurile vremelnice să *dureze*.

Am răsfoit paginile cu sălbăticie, căutând un indiciu pentru situația neplăcută în care mă aflam. Paginile de la începutul caietului erau din zilele petrecute la Heidelberg. Erau descrieri torturante ale certurilor pe care le avusesem cu Bennett, înregistrări cuvânt cu cuvânt ale celor mai groaznice scene, descrieri ale ședințelor mele de

psihanaliză cu dr. Happe, descrieri ale eforturilor mele de a scrie. Dumnezeu — aproape că uitasem cât de jalnică eram pe atunci, și cât de singură. Uitasem cât de rece și neiertător fusese Bennett. De ce ar fi trebuit să fie o căsătorie proastă mult mai atrăgătoare decât a nu fi căsătorit deloc? De ce mă agățasem atât de tare de nefericirea mea? De ce am crezut că era tot ce aveam?

În timp ce citeam caietul, am început să fiu atrasă în el ca într-un roman. Aproape am început să uit că eu îl scrisesem. Și atunci a început să mi se limpezească în minte o revelație ciudată. Am încetat să mă învinovățesc; era atât de simplu. Probabil faptul că fugisem în cele din urmă nu se datora ranchiunei și nici vreunei lipse de loialitate pentru care trebuia să-mi cer iertare. Probabil era un fel de loialitate față de mine însămi. O modalitate drastică, însă necesară, de a-mi schimba viața.

Tu trebuie să-ți ceri iertare pentru că vrei să pui stăpânire pe propriul suflet. Sufletul tău îți aparține — la bine și la rău. După ce totul a fost spus și făcut, era singurul lucru ce îți rămânea.

Căsătoria era înșelătoare pentru că, într-un fel, era întotdeauna o *folie à deux**. Uneori de-abia știai unde te purtau propriile sminteli și unde începeau cele ale partenerului de viață. Aveai tendința să dai vina pe tine prea mult, sau nu destul de mult, pentru lucrurile greșite. Și aveai tendința să confunzi dependența de cineva cu dragostea pentru acel cineva.

* Nebunie în doi (fr.).

Am continuat să citesc și cu fiecare pagină deveneam mai filosofică. Știam că nu voiam să mă întorc la căsătoria descrisă în acel caiet. Dacă eu și Bennett ne împăcam, va trebui să fie în niște circumstanțe foarte diferite. Și dacă nu o făceam, știam că voi supraviețui.

Nu mi s-a aprins niciun bec în cap recunoscând asta. Și nici nu am sărit în aer, strigând *Evricea*. Am rămas foarte liniștită și m-am uitat la paginile pe care le scrisesem. Știam că nu voiam să fiu prinsă în capcana propriei mele cărți.

Era, de asemenea, încurajator să văd cât de mult mă schimbam în ultimii patru ani. Eram capabilă să-mi expediez opera la o editură. Nu îmi mai era frică să conduc mașina. Eram capabilă să petrec multe ore singură, scriind. Predam, țineam cursuri, călătoream. Cu toate că eram îngrozită să zbor cu avionul nu permiteam acelei temeri să mă controleze. Probabil într-o zi o să pierd asta cu totul. Dacă unele lucruri se puteau schimba, tot așa puteau și altele. Ce drept aveam să prezic viitorul și să-l prezic într-o manieră atât de nihilistă? Pe măsură ce voi îmbătrâni, probabil că mă voi schimba în mii de feluri pe care nu le voi putea anticipa. Tot ce trebuia să fac era să aștept.

Era destul de ușor să te sinucizi într-un moment de disperare. Era destul de ușor să faci pe martirul. Era mai greu să nu faci nimic. Să-ți înduri viața. Să aștepți.

Am adormit. Cred că, de fapt, am adormit cu fața lipită de caietul cu spirală. Îmi amintesc că m-am trezit în orele albastre ale dimineții și am simțit cum o spirală îmi

cresta obrazul. Apoi am dat deoparte caietul și m-am culcat din nou.

Și visele mele au fost extravagante. Pline de lifturi, platforme în spațiu, scări extrem de abrupte și alunecoase, zigurate* pe care trebuia să le urc, munți, turnuri, ruine... Aveam un sentiment vag că îmi *atribuiam* vise ca un fel de tratament. Îmi amintesc cum o dată sau de două ori m-am trezit și apoi am adormit la loc gândindu-mă: „Acum voi avea visul care va lua decizia pentru mine“. Însă care era decizia pe care o căutam? Fiecare alegere părea atât de nesatisfăcătoare într-un fel sau altul. Fiecare alegere o excludea pe cealaltă. Era ca și cum le ceream viselor să-mi spună cine eram și ce trebuia să fac. Mă trezeam cu inima bătându-mi cu putere și apoi mă cufundam din nou în somn. Poate speram să mă trezesc altcineva.

Fragmente ale acelor vise sunt încă cu mine. Într-unul din ele, a trebuit să merg pe o scândură îngustă între doi zgârie-nori, pentru a salva viața cuiva. A cui? A mea? A lui Bennett? A lui Chloë? Visul nu spunea. Însă era clar că, dacă eșuam, propria mea viață avea să se sfârșească. Într-altul, băgam mâna și-mi scoteam diafragma, și acolo, plutind deasupra colului uterin, era o lentilă mare de contact. Uterul cu un ochi. Și pe deasupra cu un ochi miop.

Apoi îmi amintesc visul în care eram înapoi la colegiu, pregătindu-mă să primesc diploma de la Millicent

* Edificiu în formă de piramidă cu trepte, având în vârf un templu, specific Mesopotamiei.

McIntosh. Am urcat un șir lung de trepte care semănau mai mult cu treptele unui templu mexican, decât cu treptele Bibliotecii Low. Mă bălăbăneam pe niște tocuri foarte înalte și îmi făceam griji să nu mă împiedic de rochia lungă de seară.

Pe când mă apropiam de pupitru și doamna McIntosh îmi înmăna un sul de hârtie, mi-am dat seama că nici măcar nu absolveam, ci urma să primesc o distincție specială.

— Trebuie să vă spun că facultatea nu aprobă asta, zicea doamna McIntosh.

Și am știut atunci că membrii corporației îmi confereau dreptul de a avea trei soți în același timp. Ei stăteau în public purtând bonete negre și robe. Bennett, Adrian și un alt bărbat al cărui chip nu era clar. Așteptau cu toții să aplaude când îmi primeam diploma.

— Doar realizările dumneavoastră academice extraordinare fac posibil ca noi să vă înmănăm această distincție, zicea doamna McIntosh, însă facultatea speră că o veți refuza din proprie inițiativă.

— Dar ce ce? protestam eu. De ce nu pot să-i am pe toți trei?

După asta am început un discurs explicativ despre căsătorie și despre nevoile mele sexuale și despre faptul că eram poetă și nu secretară. Am rămas la pupitru și am vorbit cu emfază publicului. Doamna McIntosh părea că dezaprobă cu un aer calm. Apoi am coborât cu grijă treptele abrupte, încovoiată pe jumătate și îngrozită ca nu cumva să cad. Am privit marea de chipuri și brusc mi-am dat seama că uitasem să-mi iau sulul de hârtie. Cuprinsă

de panică am știut că pierdusem totul: absolvirea, distincția corporației, haremul compus din trei soți.

Ultimul vis pe care mi-l amintesc e cel mai ciudat dintre toate. Urcam din nou treptele bibliotecii ca să-mi recuperez diploma. De data asta nu era doamna McIntosh la pupitru, ci Colette. Doar că era negresă și avea un păr zburlit și roșcat licărind în jurul ei ca un halou.

— Există doar o singură cale ca să absolvi, zicea ea, și nu are nimic de-a face cu numărul de soți.

— Ce trebuie să fac? am întrebat cu disperare, simțind că aș face orice.

Mi-a înmănat o carte cu numele meu pe copertă.

— Așa a fost un început foarte nesigur, spuse ea, însă cel puțin ai făcut un început.

Am interpretat asta ca pe o sugestie că încă mai aveam ani de învățat.

— Așteaptă, zise ea, desfăcându-și bluza.

Brusc am înțeles că a face dragoste cu ea în public era adevărata absolvire, și în acel moment părea să fie cel mai normal lucru din lume. Foarte excitată, m-am îndreptat spre ea. Apoi visul a pierit.

NUNȚI ÎNSÂNGERATE SAU SIC TRANSIT

Adevărata problemă în legătură cu femeile e că ele trebuie întotdeauna să continue să încerce să se adapteze teoriilor bărbaților despre femei.

— D.H. Lawrence

M-am trezit la prânz și am descoperit că sângele îmi șiroia între picioare. Dacă mi-aș fi depărtat și numai puțin coapsele, sângele ar fi țâșnit și ar fi pătat saltea. Buimacă și amețită cum eram, știam totuși să-mi țin picioarele apropiate. Voiam să mă ridic să caut un Tampax, însă era greu să mă ridic din acel pat deformat fără să-mi depărtez picioarele măcar puțin. M-am ridicat brusc și râulețe de un roșu-închis începură să înainteze pe partea interioară a coapselor. O pată întunecată de sânge lucea pe podea. Am fugit la valiză lăsând o urmă de pete scânteietoare.

— La dracu', am zis, scotocind după ochelari ca să pot vedea să cotrobăi după un Tampax.

Însă nu am putut nici măcar să-mi gădesc afurisiții de ochelari. Mi-am vârât mâna în valiză și am început să băjbăi. Exasperată, am început să azvârl hainele pe podea.

— Ei, drăcia dracului! am țipat.

Podeaua începea să arate ca după un accident de mașină. Cum aveam oare de gând să curăț tot sângele ăla? N-aveam s-o fac. Aveam s-o șterg din Paris, înainte să bage de seamă conducerea hotelului.

Ce mai adunătură de porcării nefolositoare aveam în valiză! Mi-aș putea folosi poemele pe post de tampoane, nu-i așa? Încântător symbolism. Însă din nefericire nu erau foarte absorbante.

Ah — ce e asta? Unul din tricourile lui Bennett. L-am împăturit într-un fel de scutec și am scos un (doar unul singur!) ac de siguranță ca să-l țin pe mine — oarecum. Cum aveam de gând să ies din Paris purtând un scutec? Va trebui pur și simplu să merg cu genunchii lipiți. Toată lumea o să creadă că îmi vine să fac pipi. Oh, Dumnezeule — crima cu siguranță nu merită. Mă întrebam dacă pedeapsa pentru că fugisem cu Adrian avea să fie o întreagă perioadă de sarcină fără să știu ce *culoare* avea să aibă copilul și în loc de asta *eu eram* cea în scutece. De ce nu poate suferința mea cel puțin să fie demnă? Când alți scriitori suferă e ceva epic sau cosmic sau avangardist, însă când eu sufăr e o farsă bufonă.

Merg șontăc-șontăc până în hol, îmbrăcată în treci și cu genunchii lipiți ca să-mi țin scutecul la locul lui. Apoi, brusc, îmi amintesc că tot ce stă între mine și sărăcie se află în poșetă: pașaportul, cardul American Express,

cecurile de călătorie — și merg din nou șchiopătând până în cameră. Apoi ies din nou în hol, cu genunchii lipiți, în picioarele goale, ținându-mi strâns geanta, apuc violent mânerul ușii toaletei și încep să îl zgâlțâi.

— *Un moment, s'il vous plaît**, se aude o voce masculină jenată.

Accent american. E august, la urma urmelor, și probabil că francezii adevărați sunt la kilometri depărtare de Paris.

— E în regulă, zic, ținându-mi scutecul la locul lui cu coapsele.

— *Pardon?*

Nu m-a auzit. Încearcă încă să găsească expresii franțuzești în timp ce slobozește și ultima bucată de rahat.

— E în regulă, țip, sunt americancă.

— *Je viens, je viens***, bolborosește el.

— *Je suis Americaine!****

— *Pardon?*

Devine jenant. În acest moment, niciunul dintre noi nu va ști ce să facă atunci când el va ieși în cele din urmă, din closet. Decid să o iau la sănătoasa până la etajul de mai jos și să încerc la toaleta aceea. Așa că mă reped în josul scărilor șerpuitoare. Toaleta de la etajul de dedesubt nu e încuiată, însă acolo nu e hârtie igienică deloc, așa că mai cobor un șir de trepte. De fapt, încep să devin destul de bună la chestia asta. Ce mai adaptabilitate arătăm în

* Un moment, vă rog (fr.).

** Vin, vin (fr.).

***Sunt americancă (fr.).

momente de stres! Ca atunci când am avut piciorul rupt și am născocit toate acele poziții ingenioase pentru sex.

Voilà! Hârtie! Însă ce hârtie mizerabilă! Vorbeam de istoria lumii prin intermediul toaletelor — această toaletă seamănă foarte tare cu o celulă subterană, iar hârtia pare să aibă ploșnițe moarte inserate în ea. Încui ușa, deschid ferestruica, azvârl tricoul însângerat al lui Bennett afară în curtea interioară (gândindu-mă pentru o clipă la magie și la acele obiceiuri tribale menționate în *Creanga de aur***... Oare vreun vrăjitor rău va găsi tricoul lui Bennett îmbibat cu sângele meu și îl va folosi ca să ne facă amândurora o vrajă?). Apoi mă așez pe vasul de toaletă și încep să concep un fel de tampon igienic pentru mine făcut din straturi de hârtie igienică.

Absurditățile trupului nostru pun stăpânire pe noi! În afară de a fi doborât de diaree în vreo toaletă publică împușită, nu cunosc nimic mai umilitor decât să-ți vină ciclul când nu ai Tampax la tine. Chestia ciudată e că nu am simțit întotdeauna așa în legătură cu menstruația. De fapt, chiar am așteptat cu nerăbdare primul ciclu, tânjeam după el, îl doream, mă rugam să vină. Obişnuiam să caut cu ardoare cuvinte precum „ciclu“ și „menstruație“ în dicționar. Obişnuiam să recit o mică rugăciune care suna cam așa: *te rog, fă să-mi vină ciclul azi*. Sau, pentru că îmi era teamă că m-ar putea auzi cineva, ziceam: T.R.F.S.M.V.C.A., T.R.F.S.M.V.C.A., T.R.F.S.M.V.C.A.

* Iată (fr.).

*** Lucrare a antropologului scoțian James George Frazer (1854–1941) în 12 volume, dedicată credințelor și practicilor religioase ale populațiilor primitive.

Obişnuiam să psalmodiez asta pe scaunul de toaletă, ştergându-mă iar şi iar şi sperând să descopăr cel puţin o mică pată de sânge. Lui Randy îi venise ciclul (sau „s-a îmbolnăvit“, aşa cum mama mea cea emancipată şi bunica spuneau) şi la fel tuturor colegelor mele din clasa a şaptea. Şi acelora din clasa a opta. Ce mai sâni mari şi sutiene Maidenform cu cupa C şi ce mai tuleie creţe de păr pubian! Ce mai discuţii aprinse despre Kotex şi Modess, şi (despre foarte, foarte îndrăzneţul) Tampax! Însă eu nu aveam nimic de spus. La treisprezece ani aveam doar un „sutien pentru antrenament“ (la ce să mă antrenez?) pe care nu îl umpleam, aveam nişte cârlionţi răsfiraţi maro-roşcaţi (nici măcar blonzi, cu toate că eram o blondă naturală), iar informaţiile despre sex le spicuiam de la maratoanele nocturne cu Randy şi prietena ei cea mai bună, Rita. Aşa că rugăciunile pe vasul de toaletă continuară. T.R.F.S.M.V.C.A., T.R.F.S.M.V.C.A., T.R.F.S.M.V.C.A.

Şi apoi, când aveam treisprezece ani şi jumătate (bătrână în comparaţie cu Randy căreia îi venise la zece ani şi jumătate), „mi-a venit“ în cele din urmă pe *Ile de France* în mijlocul Atlanticului, în timp ce ne întorceam *en famille** din acea scurtă călătorie europeană dezastruos de costisitoare (cu toate că era scutită de impozit).

Eram toate patru şi împărţeam aceeaşi cabină interioară de lângă camera motoarelor (în vreme ce părinţii noştri aveau o cabină exterioară pe puntea vasului) şi brusc am devenit femeie la două zile şi jumătate după

* In familie (fr.).

ce părăsisem Le Havre. Ce era de făcut? Lalah și Chloe (care impart același set de paturi suprapuse) nu trebuie să știe — fiind, așa crede maică-mea, prea mici — așa că eu și cu Randy ne angajăm în niște excursii conspiraționale până la drogherie pentru provizii și ne furișăm în cabină căutând locuri unde să le ascundem. Bineînțeles, sunt atât de încântată de noua mea jucărie și de noul sentiment de pătrundere în lumea adultă, încât îmi schimb Kotex-ul nu mai puțin de douăsprezece ori pe zi, terminându-le aproape la fel de repede cum le cumpăr. Și momentul adevărului sosește când stewardul (un francez hărțuit cu o față de Fernandel și o fire de cardinal Richelieu) găsește toaleta înfundată și dând pe dinafară. Până atunci nu mă simțisem în mod special oprimată din cauza menstruației. Acest lucru s-a întâmplat doar în momentul în care stewardul (care era, cu siguranță, nu foarte încântat că trebuia să aibă grijă de o cabină ce semăna cu un dormitor de fete) începu să țipe la mine că îngroșasem rândurile de potențiali radicali.

— Tse ai pius în toalet? a țipat el (sau ceva asemănător).

Și apoi m-a făcut să *privesc* în timp ce scotea fir cu fir Kotexul ce se dezintegra. E oare posibil ca el chiar să nu fi știut ce era acel lucru? Sau oare încerca să mă umilească? Oare era, într-adevăr, o problemă de limbă? (*Comment dit-on Kotex en français?*^{*}). Sau era doar pentru că își descărca frustrarea personală pe menarha mea? Am

* Cum se spune Kotex în franceză? (fr.).

rămas acolo înroșindu-mă la față și bolborosind *drogherie, drogherie*, care (mi se dă acum de înțeles) e un cuvânt franțuzesc.

În tot acest timp, Lalah și Chloe chicoteau de sălta cămașa pe ele. (Știau că era ceva murdar, chiar dacă nu înțelegeau toate detaliile. Știau cu siguranță că *ceva* era în neregulă, altfel de ce aș fi fugit eu la baie de zece ori pe zi și de ce ar fi țipat la mine acest bărbat îngrozitor?) Am navigat către New York lăsând o urmă de Kotex-uri în-sângerate drept hrană pentru pești.

În mintea mea de treisprezece ani, *Ile de France* a fost cel mai romantic vas din lume pentru că a avut o apariție cameleonică în „These foolish things”^{*} — acel cântec visător de romantic (interpretat de tatăl meu visător de romantic la pian):

*Un pian ce se aude cântând în apartamentul alăturat
Acele cuvinte șovăitoare care ți-au spus
Ce voia să spună inima mea...*

(Poezia în mijlocul căreia crescusem!) Undeva în cântecul respectiv „*Ile de France cu toți acei pescăruși zburând în jurul său...*” e menționat pe un ton visător. Nu știam deloc că acei pescăruși se vor cufunda în apă după Kotex-ul meu. Și nu știam deloc că în momentul în care voi ajunge să navigez pe el, *Ile de France* va fi mult mai greu de suportat și o să se învârtă și o să se răsucească pre-

* Aceste lucruri prostești (engl.).

cum o găleată veche, provocându-le aproape tuturor pasagerilor rău de mare. Stewarzii își pierdeau mințile. Sufrageria era practic goală și clopoțelele de la room-service sunau întruna. Văd eul meu îndesat în vârstă de treisprezece ani ținând strâns poșetuța plină de Kotex-uri pe puntea ce se scufunda și se legăna, și sângerând pe drumul spre casă, spre Manhattan.

Doamnelor și domnilor, menarha mea.

Un an și jumătate mai târziu, mă înfometam cumplit și ciclul mi se oprise brusc. Cauza? Teama de a fi femeie, așa cum spusese dr. Schrift. Ei bine, de ce nu? OK. Îmi era teamă să fiu femeie. Nu îmi era teamă de sânge (chiar așteptam cu nerăbdare *acel lucru* — cel puțin până s-a țipat la mine din cauza asta), ci îmi era teamă de toată prostia care însoțea *acel lucru*. Cum ar fi, spre exemplu, să mi se spună că dacă aveam copii, nu o să fiu niciodată artistă, cum ar fi, spre exemplu, severitatea maică-mii, cum ar fi, spre exemplu, concentrarea plictisitoare a bunică-mii pe mâncat și excretat, cum ar fi, spre exemplu, să fiu întrebată de un băiat cu fața ca o gogoasă dacă intenționez să devin secretară. Secretară! Eram hotărâtă să nu învăț *niciodată* să bat la mașină. (Și nu am făcut-o niciodată. La colegiu, Brian îmi bătea la mașină lucrările. Mai târziu, băteam cu două degete sau plăteam pe cineva să-mi bată lucrările la mașină. Oh, era extrem de incomod pentru mine și m-a costat sume ridicole de bani — însă ce reprezintă banii și lucrurile incomode acolo unde e vorba de un principiu? Principiul chestiei respective era: nu eram și n-aveam să fiu niciodată dacti-

lografă. Nici măcar pentru *mine însămi*, indiferent cât de mult mi-ar fi ușurat acest lucru viața.)

Deci, dacă a avea menstruație însemna că trebuia să bați la mașină, o să încetez să am menstruație! Și o să încetez să bat la mașină! Sau amândouă! Și nu voi avea copii! O să-mi tai nasul ca să-mi urâțesc chipul. O să dau literalmente copilul afară împreună cu apa de la baie. Și asta, bineînțeles, era un alt motiv pentru care eram la Paris. Mă separasem de tot — familie, prieteni, soț — doar ca să demonstrez că eram liberă. Liberă ca un satelit eșuat în cosmos. Liberă ca un deturnător de avion parașutat în Valea Morții.

Am șutit ce mai rămăsese din rola de hârtie igienică, am băgat-o în poșetă și am pornit-o înapoi spre camera mea. Însă la ce etaj era? Mintea mea era pustie. Toate ușile păreau identice. Am urcat în fugă două șiruri de scări și m-am îndreptat orbește către ușa din colț. Am deschis-o cu putere. Un bărbat gras între două vârste stătea gol pe un scaun și își tăia unghiile de la picioare. A ridicat privirea cu o surprindere de animal sălbatic.

— Scuzați-mă! am zis și am trântit ușa repede.

Am luat-o la goană în sus pe alt șir de trepte, mi-am găsit camera și am zăvorât ușa. Nu puteam uita expresia de pe chipul bărbatului respectiv. Amuzament, însă nu șoc. Un zâmbet liniștit ca de Buddha. Nu era deloc alarmat.

Deci erau oameni care se trezeau la prânz, își tăiau unghiile de la picioare și stăteau goi în camere de hotel, fără să privească fiecare zi ca pe o apocalipsă. Uimitor! Dacă ar fi dat cineva buzna în camera *mea* și m-ar fi găsit goală

și tăindu-mi unghiile, aș fi murit din cauza șocului. Sau nu? Poate eram mai puternică decât credeam.

Însă eram și mai murdară decât credeam. În ciuda a ceea ce spune Auden în legătură cu faptul că tuturor oamenilor le place mirosul propriilor vânturi, duhoarea mea începea să-mi ofenseze nările. Și din moment ce nu aveam Tampax, iar o baie ieșea din discuție, trebuia totuși să fac ceva în legătură cu părul care îmi atârna în şuvițe moi și slinoase. Începuse să mă mănânce de parcă aveam păduchi. Un nou început. Îmi voi spăla părul, o să arunc peste mine parfum precum curtenii urât miroșitori de la Versailles și o voi porni la drum. În căutarea lui Bennett? În căutarea lui Adrian? În căutare de Tampax? În căutarea Isadorei?

— Taci și spală-te pe cap, am zis. Să începem cu ceea ce e mai important.

Din fericire, aveam destul șampon și, deși chiuveta era mică și apa rece, spălătul părului mi-a dat sentimentul că dețineam controlul lucrurilor.

O oră mai târziu, eram ambalată, îmbrăcată, machiată și îmi legasem o eșarfă peste părul ud. Mi-am pus ochelarii de soare pentru a mă proteja în plus împotriva deochiului. Improvizasem un alt tampon din hârtie igienică și îl prinsesem cu o agrafă de chiloți. Nu era cel mai confortabil aranjament, totuși, eram gata să achit nota de plată, să-mi car valiza și să infrunt lumea.

Mulțumescu-ți Ție, Doamne, că e soare, am gândit, în timp ce ieșeam în stradă. Fost druid cum eram, știam să mulțumesc zeilor pentru micile favoruri. Supraviețuisem

noptii! Dormisem chiar! Pentru o clipă mi-am permis luxul de a mă gândi că totul va fi în regulă.

Nu te gândi, mi-am spus. *Nu te gândi, nu analiza și nu-ți face griji...* Doar concentrează-te să ajungi la Londra și să te aduni. Doar să treci peste afurisita asta de zi.

Mi-am cărat valiza până la o drogherie, am cumpărat Tampax și apoi m-am târât până la cafeneaua din seara trecută din Place St. Michel. Am lăsat valiza lângă masă în timp ce m-am dus la baie ca să-mi pun Tampax-ul. Am simțit un fior trecător de îngrijorare în legătură cu a-mi lăsa valiza acolo, însă apoi am decis să spun la dracu' cu ea. O să fie un semn. Dacă valiza era încă acolo când mă întorceam (astupată ca lumea cu Tampax), atunci totul avea să fie în regulă.

Era.

M-am așezat lângă valiză și am comandat o ceașcă de cappuccino și o brioadă. Era aproape ora unu și mă simțeam calmă, aproape euforică. De cât de puține lucruri depinde fericirea noastră: o drogherie deschisă, o valiză nefurată, o ceașcă de cafea! Brusc eram conștientă de toate micile plăceri ale faptului de a fi în viață. Gustul extraordinar al cafelei, lumina soarelui care se revărsa, oamenii pozând la colțuri de stradă ca tu să-i poți admira. Părea ca și cum întregul Cartier Latin fusese cotropit de americani. În dreapta și în stânga mea, auzeam conversații despre cerințele de curs ale Universității din Michigan și despre pericolele de a dormi pe plajă în Spania. Era un grup de turiste de culoare, între două vârste și cu pălării cu flori, ce traversau Place St. Michel spre Sena și

Notre Dame. Erau cupluri tinere de americani cu copii și rucsacuri la spate. „Picasso avea *cu siguranță* un fetiș pentru sâni...“, făcu unul deșirat, îmbrăcat cu un tricou murdat și cu o figură în genul lui Oscar Wilde, către interlocutorul lui (care era tot înțolit cu cele mai recente chestii Pierre Cardin). Precis avea și un C mic pe suspensor, îmi închipuiam. Ce mai scenă! Ca în pelerinii din Canterbury ai lui Chaucer. Nevasta din Bath întrupată într-o doamnă americană de culoare făcând un pelerinaj la Notre Dame; Moșierul drept un puști de colegiu cu barbă blondă și chip blând ținând în mână *Profetul*; Stareța drept o încântătoare studentă la Istoria Artei proaspăt ieșită de la Miss Hewitt, un cotillion* sau două și Sarah Lawrence (în jeanși murdari ca să se uite de trecutul și profilul ei aristocratic); călugărul lasciv drept predicator la colțul străzii pentru macrobiotică și un stil de viață natural; Fratele cerșetor drept convertit la o conștiință Krishna cu părul prins în coc în vârful capului; și Morarul ca fost politician activist de la Universitatea din Chicago care distribuie acum literatură pentru emanciparea franțuzoaicelor... („De ce ești feminist?“ am întrebat de curând un tip pe care îl cunosc și care e un foarte înfocat susținător al mișcării. „Pentru că în zilele noastre e cea mai bună cale de a ți-o trage“, a zis el.) Chaucer ar fi la el acasă aici. Nu e niciun lucru căruia nu i-ar putea face față.

M-am simțit atât de calmă și echilibrată pentru moment, încât eram hotărâtă să mă distrez înainte ca pani-

* Dans de societate pentru cupluri care seamănă cu cadrulul.

ca să-mi revină. Deci, la urma urmelor, nu eram gravidă. Într-un fel era trist — menstruația era întotdeauna puțin tristă — însă era și un nou început. Mi se dăduse o altă șansă.

Am mai comandat cafea și am urmărit parada ce trecea. Toți acei inocenți din străinătate! Un cuplu se săruta la un colț de stradă și i-am privit, gândindu-mă la Adrian. Se priveau fix în ochi de parcă secretul vieții urma să fie decoperit acolo. Și oricum, ce văd îndrăgostiții unul în ochii celuilalt? Unul pe altul? M-am gândit la noțiunea mea tâmpită că Adrian era perechea mea mentală și cât de greșit se dovedise a fi acel lucru. Asta fusese ceea ce dorisem inițial. Un bărbat care să mă completeze. Papageno pentru Papagena. Însă probabil era cea mai iluzorie din toate iluziile mele. Oamenii nu ne completează. Ne completăm noi înșine. Dacă nu avem puterea să ne completăm, căutarea dragostei devine o căutare a propriei anihilări; și atunci încercăm să ne convingem că autoanihilarea e dragoste.

Știam că nu voi fugi după Adrian la Hampstead. Știam că nu îmi voi distruge viața de dragul unei mari pasiuni autodistructive. Poate că niciodată nu voi fi o eroină romantică, însă voi rămâne în viață. Și asta era tot ce conta pentru moment. În loc de asta, mă voi duce acasă și voi scrie despre Adrian. Îl voi păstra renunțând la el.

Era adevărat că îmi lipsea cu disperare uneori. Priveam acel cuplu sărutându-se și aproape că simțeam limba lui Adrian în gura mea. Și aveam și toate acele simptome sentimentale: mă tot gândeam că îi văd mașina vizavi și poate

că, mai târziu, aveam să mă duc să inspectez plăcuțele de înmatriculare. Pentru o clipă m-am gândit că îi văzusem ceafa în cafenea și apoi mă pomenisem uitându-mă atent la chipul unui bărbat străin. Îmi tot aminteam, în momente răzlețe, mirosul lui, râsul lui, glumele lui...

Însă va trece cu timpul. Întotdeauna trecuse, din nefericire. Rana din inimă pe care la început o simți incredibil de sensibilă la cea mai mică atingere se transformă în cele din urmă în toate culorile curcubeului și încetează să te mai doară. Uităm de ea. Uităm chiar că avem inimi până data viitoare. Și apoi, când se întâmplă din nou, ne întrebăm cum am putut vreodată uita. Ne gândim: „sentimentul ăsta e mai puternic, sentimentul ăsta e mai bun...” pentru că, de fapt, nu ne putem aminti în întregime momentul de dinainte.

— De ce nu uiți de dragoste ca să încerci pur și simplu să îți duci propria viață? întrebuse Adrian.

Și mă certasem cu el. Însă poate avea dreptate, la urma urmelor. Ce făcuse dragostea pentru mine în afară de a mă dezamăgi? Sau poate căutasem lucruri greșite în dragoste. Dorisem să mă pierd într-un bărbat, să mai încetez să fiu eu, să fiu transportată în rai pe aripi de împrumut. Isadora Icar, ar trebui să-mi spun. Și aripile de împrumut nu funcționau niciodată când aveam nevoie de ele. Poate chiar aveam nevoie să-mi crească propriile aripi.

— Ai scrisul tău, zisese el.

Și avea dreptate și în legătură cu asta. Oh, avea dreptate în legătură cu toate motivele eronate. Cel puțin aveam

o obligație pe viață, o chemare, o pasiune călăuzitoare. Era cu siguranță mai mult decât aveau majoritatea oamenilor.

Am luat un taxi până la Gare du Nord, mi-am înregistrat valiza la biroul de bagaje, am schimbat bani și m-am interesat în legătură cu trenurile. Era deja patru și era un tren în acea noapte la ora zece. Nu era unul din trenurile rapide cu nume fantezist, ci singurul tren spre Londra pe care îl puteam lua. Mi-am cumpărat biletul, tot fără să știu de ce mă duceam la Londra. Tot ce știam era că trebuia să plec din Paris. Și erau lucruri de făcut la Londra. Era acel agent cu care trebuia să mă văd și diverși oameni pe care trebuia să-i vizitez. Mai trăiau și alți oameni la Londra în afară de Adrian.

Cum am pierdut restul după-amiezii nu sunt în totalitate sigură. Am citit ziarul, m-am plimbat și am luat masa. Când s-a întunecat, m-am întors în gară și am scris în caiet în vreme ce așteptam trenul. Îmi petrecusem atât de mult timp scriind în gări când locuisem la Heidelberg, încât aproape începeam să mă simt din nou ca acasă.

Când trenul trase la peron, mici grupuri de oameni se strânseseră. Aveau acea privire oropsită pe care o au călătorii când pleacă de undeva la ora obișnuită de culcare. O bătrână plângea și își săruta fiul. Două americance tinerele ude learcă își târau valizele pe roțile. O nemțoaică își hrănea bebelușul cu ceva dintr-un borcan și îl numea *Schweinchen**. Toți păreau refugiați. Și eu la fel.

* Purceluș (germ.).

Mi-am tras valiza enormă în tren și am târât-o de-a lungul coridorului căutând un compartiment gol. În cele din urmă am găsit unul care mirosea a vânturi trase de mult și a coji de banane în descompunere. Duhoarea umanității. Și îmi aduceam și eu contribuția ca să ajut la acea duhoare. Ce n-aș fi dat pentru o baie!

Mi-am săltat valiza și am ratat să o ridic suficient de sus pentru a-i face vânt în plasa pentru bagaje. Mă dureau subsuorile. Chiar atunci un tânăr însoțitor de tren într-o uniformă albastră apărui și îmi luă valiza din mâini. Dintr-o singură balansare o făcu să gliseze în plasa de bagaje de deasupra capului.

— Mulțumesc, am zis, întinzând mâna după geantă.

Însă el trecu pe lângă mine fără să ia cunoștință de acest lucru.

— Vei fi singură? întrebă el ambiguu.

Nu era clar dacă dorise să spună „vrei să fii singură?” sau „o să fii singură?”. Apoi începu să tragă toate perdelele. Ce drăguț din partea lui, am gândit. Vrea să-mi arate cum să-i țin departe pe alții care vor să mă deranjeze, cum să am acest compartiment doar pentru mine. Chiar în momentul în care ești pe cale să renunți la oameni, cineva apare și îți face o favoare nitam-nisam. Împinse cotierele în sus ca să-mi facă un pat. Apoi își trecu mâna de-a lungul canapelei pentru a indica că acela era un loc unde se putea sta întins.

— Nu cred că ar fi cinstit față de alte persoane, am zis, simțindu-mă brusc vinovată că acaparam întregul compartiment.

Însă nu mă înțelege, iar eu nu mă puteam explica în franceză.

— Ești *seule**? întrebă el din nou, punându-și palma pe abdomenul meu și împingându-mă în jos spre canapea.

Brusc mâna lui se află între picioarele mele și el încerca să mă țină jos cu forța.

— Ce faci? am țipat, sărind în sus și împingându-l.

Știam foarte bine ce făcea, însă îmi luase câteva secunde ca să-mi pice fisa.

— Porcule! am țipat.

El zâmbi ca un pungaș și ridică din umeri, de parcă ar fi spus „nu am făcut niciun rău că am încercat“.

— *Cochon***! am țipat, traducând pentru el.

El râse incetșor. Nu avea de gând să mă violeze, însă nici nu înțelegea jignirea. La urma urmelor, eram singură, nu-i așa?

Cu o izbucnire de energie am sărit pe canapea și am apucat valiza, aproape trântindu-mi-o în cap. M-am repezit ca o furtună afară din compartiment, în timp ce el stătea pur și simplu acolo cu zâmbetul ăla de pungaș și ridica din umeri.

Eram furioasă pe mine pentru credulitatea mea. Cum putusem să-i mulțumesc pentru considerația lui, când orice idiot și-ar fi dat seama că intenționa să mi-o tragă de îndată ce perdelele erau trase? Chiar eram proastă — în ciuda tuturor pretențiilor mele de femeie trecută prin viață.

* Singură (fr.).

** Porcule (fr.).

Eram aproape la fel de puțin experimentată ca o biată fețiță de opt ani. Isadora în Țara Minunilor. Eterna naivă.

— Mamă, da' proastă mai ești, mi-am zis în timp ce înaintam pe coridor în căutarea unui alt compartiment.

De data asta voiam unul aglomerat. Unul cu călugărițe sau cu o familie cu doisprezece membri, sau *ambele*. Îmi doream să fi avut curajul să-i dau una sub centură. Dacă aș fi fost una din acele femei înțelepte care au cu ele spray-uri paralizante sau care fac karate. Sau poate aveam nevoie de un câine de pază. Un câine uriaș antrenat pentru tot felul de servicii. Era posibil să fie mai la îndemână decât un bărbat.

Abia după ce m-am instalat, în fața unui grup drăguț — mama, tata și copilul — mi-a devenit clar cât de amuzant fusese acel episod. Partida mea de sex fără opreliști! Necunoscutul meu din tren! Mi se oferise chiar propria mea fantezie. Fantezia care mă țintuise pe locul ce mă legăna timp de trei ani în Heidelberg și în loc să mă excite, aceasta mă revoltase!

Încălcită treabă, nu-i așa? Un tribut adus caracterului misterios al psyche-ului. Sau poate psyche-ul meu începuse să se schimbe într-un fel pe care nu-l anticipasem. Nu mai era nimic romantic în legătură cu necunoscuții din trenuri. Poate că nu mai era nimic romantic în legătură cu bărbații?

Călătoria la Londra se dovedi una în purgatoriu. În primul rând, erau tovarășii mei de drum din compartiment: un profesor american plicticos, soția lui demodată și bebelușul lor minunat. Soțul începu interogatoriul. Eram

căsătorită? Ce răspuns puteam da? Nu prea mai știam. Ar fi putut fi o situație destul de ușoară pentru o persoană mai taciturnă, însă eu sunt una din acele imbecile care se simte obligată să-și spună povestea vieții ei oricărui trecător care întreabă.

Am avut nevoie de toată puterea ca să spun simplu:

— Nu!

— Și de ce nu e căsătorită o fată așa drăguță ca tine?

Am zâmbit. Isadora Sphinxul. Ar trebui să încep o mică tiradă în legătură cu căsătoria și cu oprirea femeilor? Ar trebui să cerșesc compătimire, spunând că m-a părăsit iubitul? Ar trebui să bravez și să spun că soțul meu s-a înecat în jargon în Viena? Ar trebui să fac aluzii la mistere lesbiene peste puterea lor de pricepere?

— Nu știu, am zis, zâmbind suficient de larg ca să-mi pocnească fața.

Schimbă subiectul repede, am gândit, înainte de a le spune totul. Dacă e vreun lucru la care nu sunt bună deloc, acela e tăinuirea.

— Încotro vă îndreptați? am întrebat cu voioșie în glas.

Mergeau la Londra în vacanță. Soțul vorbea și soția hrănea bebelușul. Soțul emitea dări de seamă și soția își ținea gura închisă. „De ce nu e o fată așa drăguță ca tine nemăritată?“, am gândit. Oh, taci din gură Isadora, nu te mai amesteca... Roțile trenului păreau să spună: taci... taci... taci...

Soțul era profesor de chimie. Preda pentru o bursă Fulbright la Toulouse. Îi plăcea într-adevăr sistemul francezesc.

— Disciplină, zise el.

Aveam nevoie de mai multă în America, nu eram și eu de acord cu acest lucru?

— Nu chiar, am zis.

Părea iritat. De fapt, l-am informat, și eu predam la colegiu.

— Serios?

Chestia asta mi-a dat un nou statut. Era posibil să fiu o ciudată femeie singură, însă cel puțin nu eram o spălătoare de vase ca nevastă-sa.

— Nu ești de acord că sistemul educațional american a răstălmăcit democrația? Întrebă el, tot numai infatuare și iritare.

— Nu, am spus. Nu sunt de acord.

Oh, Isadora, devii scorțoasă. Când a fost ultima oară când ai spus „Nu sunt de acord...” și ai spus-o atât de calm? Încep să mă plac destul de mult, am gândit.

— Nu prea ne-am dat seama cum să facem ca democrația să funcționeze în școli, am zis, însă nu e un motiv suficient pentru a ne întoarce la un sistem etilist așa cum au ei aici... (și am gesticulat scurt către regiunile rurale din spatele geamului)... la urma urmelor, America e prima societate din istorie care s-a confruntat cu aceste probleme cu o populație eterogenă. Nu e la fel ca Franța, Suedia sau Japonia...

— Însă tu crezi, într-adevăr, că permisivitatea sporită e răspunsul?

Ah, *permisivitatea* — cuvântul-cheie puritan.

— Cred că avem prea puțină permisivitate *veritabilă*, am spus, și prea multă dezorganizare birocratică deghizată

în permisivitate. Adevărata permisivitate, permisivitatea constructivă e cu totul altă poveste.

Mulțumesc D.H. Lawrence Wing.

Părea contrariat. Ce voiam să spun? (Soția legăna belușul și păstra tăcerea. Părea să fie acea înțelegere tacită între ei că ea trebuie să tacă și să-l lase pe el să pară intelectual. E ușor să fii intelectual cu o soție mută.)

Ce voiam să spun? Mă refeream la mine însămi, bineînțeles. Mă refeream la faptul că permisivitatea veritabilă promovează independența. Mă refeream la faptul că eram hotărâtă să-mi iau soarta în propriile mâini. Mă refeream la faptul că aveam de gând să încetez să mai fiu o școlăriță. Însă nu am spus asta. Însă am trăncănit despre Educație și Democrație și tot felul de gunoaie generalizate.

Această conversație zdrobitor de plictisitoare ne-a luat jumătate de drum până la Calais. Apoi am stins lumina și ne-am culcat.

Conducătorul ne-a trezit la o oră păgână, pentru a prinde vaporul. Când am coborât din tren era atât de încețoșat, iar eu eram atât de adormită, încât dacă m-ar fi făcut cineva să mășăluiesc drept în Canalul Mânecii, nu aș fi avut prezența de spirit de a mă opune. După asta îmi amintesc că mi-am târât valiza în jos pe niște coridoare nesfârșite, încercând să dorm într-un scaun pliant pe o punte înclinată și așteptând la rând în umezeala zozilor, în vreme ce funcționarii de la imigrări ne verificau amănunțit actele. M-am uitat fix la stâncile albe ale Dover-ului timp de două ore, chioară de somn, în timp

ce așteptam la rând ca să ni se ștampileze pașapoartele. Apoi a fost un pasaj din ciment lung de vreun kilometru și jumătate prin care mi-am cărat valiza pentru a ajunge la tren. Când Căile Ferate Britanice au venit în sfârșit în ajutor, trenul se târâi și se opri și se opri și se târâi timp de patru ore până la Waterloo. Așezările rurale erau sumbre și acoperite de funingine. M-am gândit la Blake și la Morile Satanice și Întunecate. Știam că eram în Anglia după miros.

UN SFÂRȘIT DE SECOL NOUĂSPREZECE

...Nu asculta afirmațiile didactice ale autorului, ci ascultă mai profund, strigătele de chemare ale personajelor, în timp ce hoinăresc prin pădurea întunecoasă a destinelor lor.

— D.H. Lawrence

*H*otelul era o clădire veche în stil victorian și care scârțâia din toate încheieturile, de lângă Catedrala St. James. Avea o cușcă veche de lift care zumzăia ca un greiere nebun, holuri pustii și oglinzi uriașe de perete, pe fiecare palier.

Am întrebat la recepție de doctorul Wing.

— Nu e nimeni cu acest nume aici, doamnă, zise un portar lung și deșirat ce semăna cu Bob Cratchit.

Mi se strânse inima.

— Sunteți sigur?

— Poftim, vă puteți uita în registru — dacă doriți...

Și îmi înmână cărțulia. Erau doar în jur de zece persoane în acea casă bântuită. Puteai lesne să-ți dai seama de ce anume. Londra în plină mișcare ce trece pe lângă tine fără să se oprească.

M-am uitat în registru. Strawbridge, Henkel, Harbellow, Bottom, Cohen, Kinney, Watts, Wong... *Ăsta era. Trebuia să fie Wong. Bineînțeles că scriseseră greșit. Toți chinezii seamănă între ei și toate numele chinezești sunt Wong.* M-am simțit foarte aproape de Bennett, pentru că trebuia să se confrunte cu genul ăsta de mizerii toată viața lui și, cu toate astea, să nu se înăsprească.

— Ce ziceți de acesta din camera 60? am întrebat, arătând cu degetul mare numele scris greșit.

— Oh, domnul acela japonez?

Rahat, am gândit. Țștia nu fac niciodată diferența.

— Da, puteți suna în camera lui, vă rog?

— Și cine să spun că sună?

— Nevasta lui.

Termenul „nevastă” se pare că avea impact aici, în această atmosferă de secol al nouăsprezecelea. Prietenul meu, Bob Cratchit, se repezi realmente la telefon.

Poate chiar era un domn japonez. Toshiro Mifune poate? Completat cu sabia de samurai și cu cocul din vârful capului? Unul dintre violatorii din *Rashomon*? Fantoma lui Yukio Mishima cu rănilor din care încă țășnea sângele?

— Îmi pare rău, doamnă, nu răspunde nimeni, zise portarul.

— Pot aștepta în cameră?

— Cum doriți, doamnă.

Și cu asta sună dintr-un clopoțel aflat pe biroul lui și îl chemă pe hamal. Un alt tip dickensian. Țsta era mai mărunț decât mine și avea un păr lucios, dat cu vaselină.

L-am urmat în cușca liftului. Multe minute zumzăite mai târziu, ajunserăm la etajul al șaselea.

Era cu siguranță camera lui Bennett; jachetele și cravatele lui atârnavu îngrijit în dulap. Un morman de note de plată pe măsuța de toaletă, periuța de dinți și șamponul pe marginea chiuvetei demodate. Papucii pe podea. Lenjeria și șosetele, uscându-se pe calorifer. Nici nu se simțea că fusesem plecată. Oare fusesem? Oare Bennett era atât de capabil să se adapteze absenței mele, mergând calm la piese de teatru și venind acasă să-și spele ciorapii? Patul era de o singură persoană. Era nefăcut însă nu părea deloc răvășit.

Am răsfoit grăbită mormanul de note de plată. Văzuse toate piesele din Londra. Nu clacase și nici nu făcuse vreun lucru nebunesc. Era același Bennett previzibil.

Am oftat cu ușurare sau oare era dezamăgire?

Am lăsat apa să curgă în baie și m-am dezbrăcat de hainele murdare, lăsându-le să cadă înșirate pe podea.

Cada era una din acelea lungi, adânci și cu picioare ca niște gheare de animal. Un sarcofag obișnuit. M-am cufundat în ea până la bărbie.

— Bună, picioarelor, am zis, în timp ce degetele mele apărură la suprafață la celălalt capăt al căzii.

Bratele aveau vânătăi și mă dureau de la târătul valizei, iar picioarele aveau bășici. Apa era atât de fierbinte, încât pentru o clipă am crezut că o să leșin. „INECATĂ ÎN

CADA SOȚULUI PĂRĂSIT", am scris în mintea mea pentru *National Enquirer*. Nu aveam nici cea mai vagă idee de ce avea să se întâmple și pentru moment nu-mi păsa.

Am plutit ușor în cada adâncă, simțind că ceva era diferit, că ceva era straniu, însă pur și simplu nu-mi puteam da seama ce anume.

Am privit în jos la trupul meu. Era același. V-ul roz al coapselor, triunghiul cu păr creț, ața de la Tampax pescuind în apă ca un erou de-al lui Hemingway, burta albă, sânii ce pluteau doar pe jumătate, sfârcurile înroșite de la apa aburindă. Un corp frumos. Al meu. M-am hotărât să-l păstrez.

M-am cuprins cu brațele. Îmi lipsea frica. Piatra rece pe care o ținusem în interiorul pieptului timp de douăzeci și nouă de ani dispăruse. Nu brusc. Și poate nu de tot. Însă dispăruse.

Poate venisem doar ca să fac o baie. Poate voi pleca înainte ca Bennett să se întoarcă. Sau poate o să mergem împreună acasă și ne vom despărți. Nu era clar cum o să se termine. În romanele din secolul al nouăsprezecelea, ei se căsătoresc. În romanele din secolul douăzeci, ei divorțează. Poți avea un sfârșit în care ei nu fac niciuna, nici alta? Am râs în sinea mea pentru că eram atât de literată. „Viața nu are intrigă“ e unul dintre rândurile mele preferate. Cel puțin nu are intrigă atâta timp cât trăiești. Și după ce mori, intriga nu te privește.

Însă indiferent ce se întâmpla, știam că voi supraviețui acelui lucru. Știam că, mai presus de toate, o să continui să scriu. Supraviețuirea însemna să te naști iar și iar. Nu

era ușor și era întotdeauna dureros. Însă nu era altă opțiune, cu excepția morții.

Ce voi spune dacă Bennett intra în cameră. „Am venit să fac o baie?” Goală cum eram, puteam fi evazivă? Cât de evaziv poți fi când ești în pielea goală?

— Dacă te târăști în patru labe, te întorci de unde ai plecat, zisese Adrian.

Știam sigur că nu aveam de gând să mă târăsc în patru labe. Însă asta era tot ce știam. Era suficient.

Am dat drumul la mai multă apă fierbinte și mi-am săpunit părul. M-am gândit la Adrian și i-am trimis bezele din baloane de săpun. M-am gândit la inventatorul anonim al căzii de baie. Eram, într-un fel, sigură că fusese o femeie. Iar inventatorul dopului de la cadă fusese un bărbat?

Am fredonat un cântec și mi-am clătit părul. În timp ce îl săpuneam din nou, Bennett intră în cameră.

POSTFAȚĂ
LA MULȚI ANI, TEAMA DE ZBOR,
LA TREIZECI DE ANI DE LA APARIȚIE

Treizeci de ani! Nu pot fi treizeci de ani de când *Teama de zbor* a fost publicată. Fie timpul e o iluzie (așa cum am bănuțit întotdeauna), fie am dormit în timpul acestor decenii la fel ca Rip Van Winkle. Fata care a scris cartea asta e suficient de tânără ca să-mi fie fiică.

Mă uit înapoi la ea cu tandrețe. Ce maniacă era! Hormonii înnebuniți îi guvernau viața. Era tot timpul îndrăgostită de bărbatul nepotrivit și apoi în mod obligatoriu scria despre acel lucru. Vreau să-i spun: „Las-o mai moale, fii calmă, meditează, fă yoga, totul va fi bine până la urmă“. Însă ea nu mă poate auzi. Nu există o mașină a timpului care să mă ducă înapoi la ea pentru a-i revizui componentele creierului ei fecund. Și dacă *ar fi*, această carte nu ar exista.

Vârsta de douăzeci de ani e la fel de frenetică precum adolescența. Ai o voce în interiorul minții care repetă *Vreau, vreau, vreau*, însă nu știi *ce* vrei sau cum să obții acel lucru. De-abia dacă știi cine ești. Te ghidezi după in-

stinct. Și instinctul te împinge de cele mai multe ori către aventuri pe care nu le pătrunzi decât în momentul în care privești înapoi la ele. Viața poate fi înțeleasă doar dacă o privești înapoi, însă trebuie trăită privind înainte, a spus odată un înțelept.

Isadora vrea dragoste, însă cum poate recunoaște dragostea atunci când nebunia sexului o orbește? E frenetic de ambițioasă, cu toate astea fanteziile ei romantice îi stau mereu în cale. Vrea să scape de părinții ei, să se regăsească — și cu toate astea e condusă de forțe de familie pe care nu le poate înțelege pe deplin. Vrea să se elibereze de constrângeri, însă continuă să se lase prinsă de noi versiuni ale acestora. În cea mai mare parte e tiranizată de propriile-i nevroze. Vrea totul dintr-odată. Nu are liniște. Vrea cu disperare să fie scriitoare, însă nu poate să stea liniștită.

— Inima mea se pleacă în fața femeilor de douăzeci de ani — și propriul meu personaj, Isadora Wing, se află printre ele. Dați-mi voie să mă întorc în timp și să-mi amintesc cum am inventat-o.

Pe la sfârșitul anilor '60, și pe la începutul anilor '70, eram în primul rând o studentă care scria poezie. O candidată la titlul de doctor în literatură engleză din secolul al optsprezecelea la Universitatea Columbia și predam la City College din New York. Mergeam cu greu înainte și înapoi de pe 116th Street și Broadway până pe 135th Street și Convent Avenue, cu o servietă înșesată cu cărțile albastre de literatură engleză de la Chaucer la Pope și cu compuneri ale studenților din primul an. Eram extenuată, prost plătită și plină de anxietate în legătură cu

viitorul meu. Tocmai trecusem prin experiența zdrobitoare de a-mi trata prima dragoste de o cădere nervoasă schizofrenică ce pusese capăt căsătoriei noastre. Voiam să fiu scriitoare, însă n-aveam idee cum să încep. Între cursurile postuniversitare și învățământ, scriam poeme — poezia s-a dovedit a fi ancora mea creativă de salvare până în ziua de azi — însă de-abia aveam timp să încep romanul pe care tânjeam să-l scriu. Sau poate eram doar speriată. Dacă poemele erau citite într-o oarecare măsură, acest lucru era făcut de un grup mic de cititori. Era posibil ca un roman să mă expună publicului larg.

Îmi iubeam studenții de la CCNY, însă nu eram sigură că programul de doctorat de la Columbia era potrivit pentru mine. Voiam să scriu propriile cărți în loc să citesc cărțile altora despre cărți și cărți. Eram o fată mult prea cuminte și o studentă mult prea silitoare ca să continui să fiu acceptată ca membră în diverse organizații unde nu doream să fiu, însă nu aveam curajul să renunț la viața academică.

Ca toți scriitorii, eram îngrozită să merg goală pe străzi. Ca toți scriitorii, îmi era teamă că eram o escroacă. Scrisul părea riscant. Învățământul părea ceva practic. Cum puteam ști că viața îmi va demonstra adevărul opus? Voiam să scriu romanul care va pune capăt tuturor romanelor, însă îmi era teamă să nu eșuez, să nu cad, îmi era teamă să zbor.

Deci am făcut ceea ce făceam întotdeauna în acele zile când eram în dificultate. M-am îndrăgostit de un bărbat care credeam că îmi oferea scăparea.

Scăparea — fie că ia forma căsătoriei sau a Legiunii Străine — e o iluzie. Știm cu toții că ne luăm cu noi oriunde mergem. A doua căsătorie cu un tânăr psihiatru (după un schizofren, un psihiatru părea *sănătos la min-te*) e posibil să fi părut ca un fel de scăpare, însă a sfârșit prin a mă adânci înapoi în propria ființă.

Deși nu o prea știam în mod public în 1966, Războiul din Vietnam era deja în plină desfășurare. Al doilea soț a fost recrutat în primul detașament al medicilor în Războiul din Coreea. Am ales să acordăm armatei trei ani, astfel încât el să poată merge în Europa mai degrabă decât în 'Nam — iar eu l-am urmat.

Pomenindu-mă în Heidelberg, Germania, departe de părinți, de postuniversitară, de prietenii mei din New York, am început să scriu ca și cum viața mea — literalmente — depindea de asta. Scrisul era meditația mea, starea mea de sănătate psihică, scăparea mea, întoarcerea mea acasă. Am scris poezie, nuvele, fragmente de romane. Îmi era de obicei teamă să îmi termin ficțiunile pentru că a termina ceva implică a fi judecat. Și nu eram pregătită să fiu judecată. (Oare e cineva vreodată pregătit?) Cu toate astea, în Heidelberg am descoperit în mine tenacitatea unui scriitor. Am descoperit abilitatea de a sta liniștită, de a trăi ani de zile fără conexiune inversă, de a huzuri în peștera eului secret unde trăiește în cea mai mare parte un scriitor.

Am citit și recitit scriitorii pe care îi iubeam, dându-le voie să-mi devină profesori. Am descoperit un psihoterapeut vorbitor de limbă engleză care m-a ajutat să des-

călcesc șabloanele autodistructive care, altfel, îmi puteau sabota viața.

Graham Greene, care în mod genial a numit existența unui scriitor „un fel de viață“, și-a intitulat al doilea fascicul din autobiografia lui *Căi de scăpare*. Scăparea e felul în care funcționează scriitorii. Încercăm să scăpăm de noi înșine pentru a ne găsi pe noi înșine. Asta făceam la Heidelberg în spatele măștii de soție de doctor militar.

Un fel de viață, într-adevăr. Viața la masa de scris e cu mult mai însuflețită decât viața departe de ea. Cei trei ani petrecuți la Heidelberg m-au găsit făcând o grămadă de alte lucruri — învățământ, scris pentru o revistă turistică, abandonarea către psihanaliză — cu toate astea, când mă gândesc la acei ani, îmi amintesc întotdeauna de mine la biroul meu în al doilea dormitor întunecat al grupului de locuințe posomorâte ale armatei unde am locuit. Am citit cu o foame de lup și am scris în permanență. Statutul de casnică, învățământul și scrisul la revista unde am pus la dospit operele mele, toate aceste lucruri se estompează până devin o ceață în comparație cu amintirea despre mine însămi aplecată către disciplina autoimpusă a acelei mese de scris.

Anii din 1966 până în 1969, la Heidelberg, au fost însuflețiți — și în lume a fost la fel. Acei ani i-au găsit pe studenții de la Universitatea din Heidelberg mărșăluind pe Hauptstrasse, scandând „Ho Ho Ho Chi Minh“ și azvârlind cu bucăți de piatră cubică în *polizei* asemeni confrăților lor din Paris. Drogurile halucinogene erau peste tot. Revoluțiile socială și sexuală pluteau în aerul plin de fum.

În ciuda acestor distracții năvalnice — scuzați expresia — eram hotărâtă să mă întorc la New York cu un manuscris demn de publicat. Mi-am ținut promisiunea doar pentru mine.

M-am întors în 1969 cu o carte de poeme, care de-a lungul următorului an și ceva s-a metamorfozat în *Fructe și legume*, prima mea carte, publicată în 1971. Însă în bagajul meu germinau și semințele romanului *Teama de zbor*.

La Heidelberg, lucrasem la un roman numit *Omul care a omorât poeți*. Protagonistul era un tânăr nebun care își omoară alter ego-ul pentru a-și asuma puterile sale creative. De ce un roman prin vocea unui nebun? În mod evident încercam să fac față traumei primului meu mariaj în termeni literari. Nabokov era pe atunci scriitorul meu preferat și urmam o temă nabokoviană. Sub aceste motivații pândeau una cu mult mai importantă. Eram convinsă că niciun roman dintr-un punct de vedere feminin nu ar putea pretinde semnul distinctiv literar la care râvneam.

Aici e ceva ce pare uimitor atunci când e privit în retrospectivă. În acele zile, femeile scriitor se ascundeau sub înfățișare simplă. Îmi amintesc că am căutat o carte de critică literară despre Emily Dickinson la Butler Library de la Columbia și am găsit-o într-o serie de volume intitulate „Oameni de litere americani”. Jane Austen și Charlotte Brontë erau citite ca niște clasice anemice mai degrabă decât niște femei în carne și oase. Edith Wharton era privită drept un Henry James mai mic. La Barnard, din 1959 până în 1963, aproape niciodată nu citeam femei poete sau femei romaniere — deși colegiul era și este bine-cunoscut

pentru încurajarea excelenței feminine și a dat o uimitoare listă de scriitoare creative: Margaret Mead, Zora Neale Hurston, Hortense Calisher, Belva Plain, Rosellen Brown, Mary Gordon, Anna Quindlen, Edwige Danticat — ca să numesc doar câteva. În ciuda acestui palmares, poezia modernă la Barnardul din zilele mele însemna T.S. Eliot, W.H. Auden, Ezra Pound. Ficțiunea contemporană însemna Vladimir Nabokov, Bernard Malamud, Saul Bellow. Femeile scriitoare erau îngrădite în ghetoul culturii populare. Li se permitea să strălucească în genuri literare precum romanul de mister, romanul de dragoste și cel istoric, erau chiar tolerate când făceau mulți bani atât timp cât nu aspirau la literatură. Însă dacă voiai să fii văzută drept serioasă, trebuia să fii bărbat. (Da, erau câteva excepții — cum ar fi Mary McCarthy — însă majoritatea femeilor care revendicau condeiul [o asemenea intruziune asupra drepturilor bărbaților] se ascundeau la raionul pentru femei al ficțiunii populare.)

În vreme ce scriam poeme din punctul de vedere al unei femei, scriam ficțiune din punctul de vedere al unui bărbat. Poezia, pentru că era clandestină și în mare parte necitită, îmi permitea să experimentez onestitatea feminină. Ficțiunea, pentru că era publică, mă îndruma să întruchipez un scriitor bărbat.

Deci m-am întors la New York City în 1969 cu o carte de poeme și o parte dintr-un roman. M-am întors la Columbia University, însă de data asta nu în programul de doctorat în literatură engleză din secolul al optsprezecelea, ci la Școala de Arte, unde am putut studia crearea poeme-

lor împreună cu Stanley Kunitz și Mark Strand. Mi-am tot retușat prima carte de poeme, care, în cele din urmă, a găsit un editor în Holt, Rinehart și Winston.

Fructe și legume a fost publicată în primăvara lui 1971 — anii de început al scrisului feminin. Poezia Annei Sexton și a Sylviei Plath deschisese larg ușile furiei poetice feminine. *Eunucul femeie* de Germaine Greer trezise bestia adormită a furiei feminine. (Datorită lui Germaine Greer, toate voiam să gustăm propriul sânge menstrual.) Succesele avute cu *Memoriile unei foste regine a balului* de Alix Kates Shulman, *Prieteni atât de buni* de Lois Gould și *Jurnalul unei casnice nebune* de Sue Kaufman au revelat o foame profundă pentru romane despre experiențele femeilor. Brusc, viețile femeilor — și cărțile femeilor — erau noutăți.

Fructe și legume a fost cu siguranță beneficiara acestei fascinații. Nu doar că m-am alăturat companiei autorilor publicați, lucru care trebuia să-mi rezolve toate problemele — sau așa cum credeau autorii care publicau prima dată — ci eram și genul potrivit pentru acele vremuri. Publicarea unei cărți de poeme poate fi asemănătoare aruncării unei petale de trandafiri în Marele Canion, însă în 1971, femeile erau *neastâmpărate*. Și în afară de asta, aveam părul lung și blond, purtam minijupă și cizme care erau atunci (și acum) la modă. În ciuda groazei mele de a zbura, aș merge oriunde pentru a-mi citi poemele.

În 1971, toată lumea voia să știe ce simțeau femeile, cum scriau femeile, ce gândeau femeile. Genul meu care fusese anterior invizibil era acum în vogă. Chiar și atunci bănuiam că a fi femeie putea pătrunde în modă, dar pu-

tea și să iasă din modă, însă nimeni nu dorea să audă atunci de asta. Al Doilea Val al mișcării feministe a dezlănțuit un torent de cărți de și despre femei.

Bineînțeles, nu toată lumea era fericită cu asta. Autorilor bărbați le displăcea pierderea incipientă a titulaturii. Bănuiesc că atunci când Paul Theroux a numit eroina mea o „femelă mamut pudenda”^{*} în *New Statesman*, reacționa la propria teamă de a-și pierde privilegiile mai degrabă decât la romanul meu. Și erau mulți ca el. Însă alți autori bărbați au recunoscut revoluția femeilor drept importantă. Louis Untermeyer, John Updike și Henry Miller — care aveau să devină cei dintâi campioni ai operei mele — au înțeles că vocile femeilor vor schimba natura literaturii pentru totdeauna. De fapt, se poate argumenta că fără al Doilea Val al mișcării feministe, nu numai că apariția femeilor scriitoare ale ultimelor trei decenii nu ar fi avut loc, dar nu s-ar fi produs nici încercările de pătrundere în conștiința femeilor ale lui John Irving, John Updike, Jeffrey Eugenides și ale atâtor scriitori talentați. Din fericire, scrisul femeilor a schimbat profund toată literatura noastră.

Înapoi la acea poetă cu fustă mini care preda poezie pe 92nd Street Y, își citea opera în colegii, licee și cafele și se întreba încă dacă să termine doctoratul pentru a avea „ceva în caz de nevoie”. Editorul ei voia un roman de la ea, însă se temea atât de tare să-și arate ficțiunea, încât îi supuse spre examinare o a doua carte de poeme. Și doar ca să vă arăt cât de diferit era procesul de edita-

* Nerușinată (lat.).

re pe atunci, editorul o acceptă. (Cartea deveni *Vieți pe jumătate*, 1973, publicat doar cu șase luni înainte de *Teama de zbor*). Însă acum editorul ei începu să devină nerăbdător. „Unde e acel roman la care lucrezi?” tot întreba el. „O să-l vezi curând”, ziceam eu întruna. Cu toate acestea eram nerăbdătoare să-i arăt *Omul care a omorât poeți* pentru că știam în inima mea că era o ocolire a cărții pe care trebuia să o scriu.

În cele din urmă mi-am adunat curajul și i-am arătat acel manuscris parțial lui Aaron Asher. L-a citit repede și s-a pronunțat: „E publicabil, însă nu îl voi publica și într-o zi îmi vei mulțumi. De ce nu te duci acasă să scrii un roman cu vocea feminină din poemele tale?”

Că vorbeam de cuvinte potrivite în momente potrivite. Tocmai primisem permisiunea de a scrie *Teama de zbor*. (De ce aveam nevoie de permisiunea unui bărbat e altă poveste.) Aaron îi publicase pe zeii panteonului meu literar, cum ar fi Philip Roth și Saul Bellow, așa că judecata lui părea mai presus de orice fel de contestație. Îi voi fi întotdeauna recunoscătoare pentru că mi-a respins primul roman și că mi-a dat șutul în fund de care aveam nevoie ca să încep *Teama de zbor*.

Am scris cu o combinație de exuberanță și panică. În timp ce măzgăleam scenele pe foi galbene de hârtie, mi-am promis că nu voi arăta niciodată manuscrisul nimănui. Acea autoînșelăciune era singurul mod în care puteam continua. E o stratagemă pe care încă o recomand scriitorilor tineri. Alungă-l pe acel părinte critic de pe umărul tău! Scrie doar pentru ochii tăi. Dacă te gândești la public, orice fel de

public, e posibil să te blochezi. Încă am ocazia de a-mi aminti de asta ori de câte ori încep o carte nouă.

Teama de zbor a fost publicată într-o ediție hardcover în noiembrie 1973. Contrar credinței populare, nu a avut un succes instantaneu. Gândit să fie un prim roman literar al unei poete, i s-a dat o copertă artistică și a fost tipărit într-o ediție mai degrabă limitată. Dacă n-ar fi fost entuziasmul editorului volumului broșat — Elaine Koster, acum agent literar — care s-a îndrăgostit de roman și l-a cumpărat pentru a-l retipări anul următor, e posibil să nu fi fost mai mult decât un volum cu coperti de carton.

Primele recenzii au fost amestecate. Erau fie extrem de entuziaste, fie extrem de îngrozite că o femeie ar putea „vorbi astfel“. Nu erau niciodată suficiente exemplare pe țeavă. Ori de câte ori se răspândea vreun zvon despre roman — pentru că el a fost aprins dezbătut din momentul în care a apărut în șpalturi — avea să se epuizeze din stoc și să devină indisponibil.

Erau unele luni în care se afla pe rafturile de mai jos ale listei cu besteselleruri și se epuiza din stoc întruna. Apoi John Updike a laudat-o în *New Yorker* și lucrurile au început să se schimbe. Însă, lucru neștiut de mine, editorul meu se pregătea să părăsească compania. Timp de câteva luni, postul lui de editor-șef și publicist a fost liber, în timp ce *Teama de zbor* a devenit cartea de care toată lumea auzea, însă nimeni nu o putea obține. La un moment dat, în timpul acelei perioade de agonie, Henry Miller a descoperit *Teama de zbor*

* Amator, diletant (sp.).

și a scris un eseu plin de entuziasm despre ea în *New York Times*. A numit romanul versiunea feminină a *Tropicului Cancerului* și a prezis că va schimba literatura americană. Ca rezultat al generozității sale, el și cu mine am început o corespondență voluminoasă despre scris. Am descoperit în Miller un suflet literar pereche a cărui prietenie m-a alimentat într-o perioadă haotică. Când volumul paperback din *Teama de zbor* a apărut în noiembrie 1974, milioane de exemplare s-au vândut în primele câteva luni.

În cele din urmă, *Teama de zbor* s-a vândut în șapte milioane de exemplare doar în S.U.A. și a continuat să devină un bestseller peste tot în lume. În cei treizeci de ani care au trecut cu zgomot, am fost frapată de cât de similare au fost răspunsurile față de roman în culturi extrem de diferite. Cititorii japonezi, chinezi și coreeni au fost la fel de entuziasmați de carte ca și cititorii francezi, spanioli, nemți, italieni și iugoslavi. Odată cu căderea comunismului, romanul a devenit disponibil în Polonia, Cehoslovacia și fosta Uniune Sovietică. M-a fascinat să văd cât de asemănătoare sunt controversele convingerilor sexuale peste tot în lume.

Teama de zbor a fost citită de oameni care rareori citeau romane. Pentru mulți *aficionados*, e mai mult decât o carte — e o parte a vieții lor. Adeseori oamenii aveau să mă oprească pe stradă, în avion, în tren și să-mi spună unde fuseseră când citiseră prima dată „acea carte” și cum a avut ea o influență asupra vieților lor. „Îmi amintesc că eram în Grecia întrebându-mă dacă să mă culc cu un bărbat frumos și tânăr — și am făcut-o (sau n-am făcut-o), așa că vă mulțumesc atât de mult pentru că mi-ați schim-

bat viața.“ Un bărbat pe care l-am întâlnit la New York la un dineu a exclamat: „Ori de câte ori vedeam acea carte pe noptiera unei femei, știam că o să am noroc“.

Isadora și cu mine am fost acceptate (sau denunțate) drept salvatoare, corupătoare, profesoare, prietene. Am fost izgonite și arse, însă am fost *citite*.

Și recitite și subliniate și date mai departe. Pentru un scriitor, acestea sunt complimentele esențiale. Sunt mai recunoscătoare decât pot exprima în cuvinte.

Obișnuiam să-mi fac griji că *Teama de zbor* era cu mult mai faimoasă decât celelalte douăzeci și ceva de cărți ale mele, atât de faimoasă încât diminua munca vieții mele. Obișnuiam să-mi fac griji că or să-mi pună *partide de sex fără opreliști* pe piatra mea funerară. Astfel de griji le-am lăsat în spate. Se întâmplă rar ca un obiect de hârtie și cerneală să devină un eveniment în viețile oamenilor. Cartea de față a avut acest noroc extraordinar. Și, ca și creatoare a ei, mă plec în fața unui miracol.

— ERICA JONG

New York

11 decembrie 2002

«O carte dezinhibată, erotică, încântătoare... un triumf.»

John Updike

20 de milioane de exemplare vândute în întreaga lume; carte tradusă în 27 de limbi

*T*eama de zbor este povestea Isadorei Wing, una dintre eroinele literare cele mai amuzante și mai înduioșătoare care au existat vreodată. O visătoare incurabilă, autoare a unei cărți de poeme presupus erotice, Isadora suferă de o totală fobie față de zborul cu avionul. Ceea ce nu o împiedică să călătorească totuși foarte mult peste Ocean.

În timpul unui voiaj la Viena pentru a participa la un congres de psihanaliză împreună cu soțul ei psihiatru, Isadora cunoaște un psihanalist în linia lui Laing, lipsit de inhibiții, și care pare întruchiparea celor mai fierbinți fantezii ale sale. Acesta o ademeneste într-o călătorie erotică inițiativă prin Europa, prilej pentru Isadora de a-și reevalua viața în moduri dureroase și amuzante totodată. Drumul pe care îl parcurge se dovedește a fi, în același timp, unul înapoi în trecut, dar și o redefinire a prezentului.

Savuroasă datorită poveștilor sale libertine, cartea este, de fapt, povestea acestei femei foarte sensibile, care se apropie de 30 de ani și încearcă să înțeleagă cine este și care este sensul vieții ei. Conține o seamă de analize psihologice și descrieri amuzante, precum și o bogăție de referințe literare și culturale. Romanul încearcă să răspundă unor conflicte care traversează psihologia feminină și care se referă la sensul feminității și al iubirii în contextul unei căutări și revendicări a libertății de sine.

ISBN: 978-973-707-359-4
www.edituratrei.ro

9 789737 073594 >